Riksdagens protokoll 2025/26:157

Torsdagen den 13 augusti

Kl. 09.00–17.58

SVERIGES RIKSDAG

§ 1 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Louise Eklund* (L) avsagt sig uppdraget som suppleant i miljö- och jordbruksutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 2 Anmälan om efterträdare

Förste vice talmannen meddelade att Liberalernas partigrupp anmält Camilla Mårtensen som suppleant i miljö- och jordbruksutskottet.

Förste vice talmannen förklarade vald till

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Camilla Mårtensen (L)

§ 3 Skärpta regler för unga lagöverträdare

Skärpta regler för unga lagöverträdare

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU41
Skärpta regler för unga lagöverträdare (prop. 2025/26:293, prop. 2025/26:294 delvis och prop. 2025/26:295 delvis)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 1 TERESA CARVALHO (S):

Herr talman! Socialdemokraterna kommer att rösta för det här nya förslaget att under fem år pröva och utvärdera en sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år för de allra grövsta brotten. Det är samma förslag som vi socialdemokrater lade fram när regeringen tidigare ville sänka åldern ända ned till 13 år.

Frågan om straffbarhetsåldern har engagerat, och det är inte alls konstigt. Det är en mångbottnad och genuint svår fråga som måste behandlas

med allvar och eftertanke. Jag ska redogöra för Socialdemokraternas överväganden, som lett fram till vårt ställningstagande.

Herr talman! Jag tror inte att någon vill att 14-åringar ska sitta i fängelse. Ändå står vi nu inför det. I grunden handlar det om den växande gängkriminaliteten. De senaste åren har gängen lagt om sina arbetssätt, och de använder nu allt oftare barn för att utföra mord och bombdåd. Sedan 2022 har antalet barn under 15 år som är involverade i mordärenden ökat med över 700 procent.

Det här är ett relativt nytt och tämligen unikt fenomen och en horribel utveckling, där Sverige sticker ut i jämförelse med andra länder. Det är en krissituation för vårt land.

Regeringen har under sin mandatperiod misslyckats med att vända utvecklingen med nyrekrytering. Den går i stället åt helt fel håll. Gängens nyrekrytering är regeringens blinda fläck. I stället för akutåtgärder och extra ändringsbudgetar har Sverigedemokraterna och regeringen tvärtom tvingat fram nedskärningar i verksamheter som hade behövts för att fånga upp de här barnen.

Här har vi socialdemokrater en helt annan ambition. Vi är helt överens om att sätta hårt mot hårt mot gängen, men vi vill också göra lika mycket för att bryta nyrekryteringen. Därför gör vi andra ekonomiska prioriteringar än regeringen. Vi har också en lång rad förslag på reformer som skulle göra skillnad. Det handlar om fler lärare, en starkare barn- och ungdomspsykiatri, bättre verktyg för socialtjänsten och mer tillgänglig fritid med trygga vuxna. Det handlar om uppsökande insatser för riskfamiljer, U-svängsprogram för de 7–8-åringar som redan har börjat springa ärenden åt gängen och punktmarkering av de tonåringar som polisen och socialtjänsten är oroliga för kan utföra våldsdåd härnäst. För varje extra krona som ska satsas på rättsväsendet – och det ska det – behöver därför också en krona satsas på de förebyggande och tidiga insatserna, för vilka det finns evidens och som vi vet har betydelse.

Samtidigt kan vi inte blunda för att samhällets reaktion på de här avskyvärda brotten måste bli tydligare än i dag. Vårt samhälle kan inte acceptera den våldsglorifierande gängkultur som har fått fäste, och vi måste ta fenomenet med morduppdrag på allra största allvar.

De barn som utför våldsdåden utnyttjas givetvis av gängen, men många söker sig också aktivt till dessa kriminella uppdrag. Man gör det för pengarna, för statusen och faktiskt också för att man vet att straffen blir milda – om det över huvud taget blir någon påföljd. Och inte sällan är det barn som rekryterar barn. Även i denna ände måste därför reformer genomföras, men det måste göras extra varsamt just för att det handlar om barn.

Herr talman! Barn hör inte hemma i fängelse. Det är det som gör den här frågan så svår. Ändå vill jag påminna om att vi redan i dag har barn i svenska fängelser. Man är trots allt barn tills man är 18 år. Lagstiftningen och anstalterna har däremot inte varit anpassade för barn och unga. Men de blir det nu, och det är bra.

Även om domstolarna sedan en tid tillbaka faktiskt dömer unga personer till ganska långa fängelsestraff har ändå den huvudsakliga ordningen under de senaste decennierna varit att de yngsta straffmyndiga, det vill säga de mellan 15 och 18 år, dömts till sluten ungdomsvård på Sis-hem i max fyra år – tillsammans med barn som placeras där på grund av annan social problematik.

Personer yngre än 15 år som begår de grövsta brotten genomgår redan i dag en så kallad bevistalan i domstol med åklagare och försvarare men alltså utan att dömas till en påföljd. Ofta placeras de i stället akut på institutionshem tillsammans med 15-åringar som dömts till att vara där. Skillnaden är att 14-åringarna är där på obestämd tid och att det är socialtjänsten och förvaltningsrätten som beslutar och kommunen som betalar – kostnader som för övrigt har skenat de senaste åren i takt med problemen. Tiden blir därför ofta kort. Och vad som därefter händer är upp till den enskilda kommunen, som står där med allt sämre förutsättningar att möta den här verkligheten.

Det här håller inte. Vi måste hantera den här problematiken med det allvar som den förtjänar. Det behövs en ordning där de här barnen tas om hand både mer resolut och mer likvärdigt, både för deras skull och för samhällets.

Frågan om barn i fängelse innehåller med andra ord två politiska avvägningar – dels vilken myndighet som ska bära ansvaret för de dömda, dels vid vilken ålder man ska kunna få en straffrättslig påföljd.

Låt mig börja med frågan om ungdomsanstalter, som riksdagen egentligen beslutade om redan i våras. Vi socialdemokrater röstade då för regeringens förslag. Vi anser nämligen att det är rätt att de ungdomar som döms för grova brott ska placeras på nya, anpassade ungdomsanstalter i Kriminalvårdens regi i stället för att vara frihetsberövade på Sis-hem.

Den senare ordningen har nämligen inte alls fungerat, särskilt inte när brottsligheten har förändrats och blivit allt grövre bland allt yngre. Återfallsfrekvensen är skyhög. Ungefär 90 procent av de unga gängkriminella återfaller i brottslighet, trots stora ansträngningar att förbättra. Jag träffade en polis före sommaren som beskrev Sis-hemmen som universitet för gängkriminalitet. Många av de gängkonflikter som plågat vårt land kan härledas till kontakter som knutits på Sis-hemmen. Det här måste vi vara ärliga om. Sis har misslyckats. En ytterligare bieffekt är att vården och omsorgen har trängts ut för de andra barn som myndigheten har ansvar för.

Det går inte att nog understryka att barn inte ska sitta i fängelse tillsammans med vuxna och att Kriminalvårdens återfallsförebyggande arbete och metoder ska anpassas och kompletteras för att möta barns och ungas särskilda behov och rättigheter. På Kriminalvårdens nya ungdomsavdelningar kommer barnen först och främst att gå i skolan. Men de kommer också att få vård, terapi, rehabilitering och anpassning till ett liv bortom det kriminella. Skillnaden mot Sis är inte vården, som det ibland låter på debatten, utan att det hos Kriminalvården blir tydligare krav på att barnen ska delta i skola och övrig verksamhet och även krav på vilken utbildning de anställda ska ha.

En annan avgörande skillnad är att Kriminalvården har en kontroll-, säkerhets- och underrättelseapparatur som saknas på Sis, för att avskärma från kontakter med kriminella och förhindra nya. Därtill finns förutsättningar att ingripa vid våld och tumult på ett helt annat sätt än man får och har möjlighet till på Sis. En tredje skillnad är kläderna. I stället för sina egna kläder kommer ungdomarna att tilldelas Kriminalvårdens neutrala kläder.

Herr talman! Vi kommer nu till den andra, än mer komplicerade, frågan om åldern. Efter många och långa diskussioner kring utvecklingen i vårt land landade vi socialdemokrater för något år sedan i att vi är beredda

att tillfälligt pröva och sedan utvärdera en sänkning av straffbarhetsåldern vid allvarliga brott som kontraktsmord från dagens 15 år till 14 år.

Det innebär i praktiken att även 14-åringar i så fall ska få sin vård på Kriminalvårdens ungdomsavdelningar, det vill säga om brottet och omständigheterna är så allvarliga att fängelse är den påföljd som döms ut. Det kan också handla om andra påföljder, som till exempel ungdomsövervakning.

Vårt ställningstagande går helt i linje med den expertutredning som har utrett frågan. Utredaren fick i uppdrag att överväga och, om lämpligt, lämna förslag på en sänkning av straffbarhetsåldern. Det utredaren kom att föreslå var att den generella straffbarhetsåldern ska förbli 15 år men tillfälligt sänkas till 14 år endast för de grövsta brotten.

När regeringen i våras lade fram sitt förslag valde de att strunta i expertutredningens rekommendation. Helt och hållet baserat på magkänsla föreslog de i stället en sänkning ända ned till 13 år.

Vi socialdemokrater sa tydligt och bestämt nej till det. Vi anser inte att 13-åringar ska omfattas av straffrätten. I vår följdmotion föreslog vi i stället, i enlighet med utredningen, att straffbarhetsåldern tillfälligt skulle bestämmas till 14 år för de allra allvarligaste brotten och därefter utvärderas på djupet.

Regeringens förslag om 13 år saknade stöd här i riksdagens kammare. Därför valde regeringen klokt nog att återkalla propositionen – även om det var i elfte timmen. Den debatt och den omröstning som skulle ha hållits här i juni ställdes därför in, och regeringen aviserade att ett nytt förslag i linje med utredningens skulle komma.

Mycket riktigt står vi nu här. Det förslag som riksdagen nu ska ta ställning till innebär, precis som expertutredningen föreslog och som vi socialdemokrater föreslog i vår motion, att straffbarhetsåldern under fem år sänks från 15 år till 14 år för de brott som har ett minimistraff på minst fyra års fängelse.

Utredningens argument för 14 år i stället för 13 är flera. Ett av dem är att det är en stor förändring jämfört med i dag och att osäkerheterna kring effekterna talar för att gå varsamt fram. Ett annat argument är att FN:s barnrättskommitté i sina allmänna rekommendationer menar att länder inte bör gå under 14 år.

De här argumenten anser vi socialdemokrater är kloka, relevanta och rimliga. Lägg därtill att 13-åringar ofta fortfarande går på mellanstadiet, och vi menar att detta helt enkelt är att gå för långt.

Vi socialdemokrater anser att lagstiftning måste vara väl underbyggd, och utredningens förslag är väl underbyggt. Det var däremot inte regeringens förslag om 13 år. Det är därför bra att regeringen under galgen har backat från det förslaget och återkommit med det nya.

Vi har samtidigt stor respekt för de farhågor som lyfts fram med anledning av förslaget om att över huvud taget pröva denna sänkning. Framför allt är det två argument som vi särskilt har beaktat och vägt in.

Den ena farhågan är risken att förstärka och befästa en kriminell identitet hos barnen. Det ska vi akta oss noga för, och det är därför vi socialdemokrater liksom regeringen och expertutredningen anser att den generella straffbarhetsåldern ska ligga kvar på 15 år. Många ungdomar begår nämligen någon gång brott, men väldigt få blir livsstilskriminella. Vi får inte göra sådant som gör att de lättare fastnar i ett kriminellt mindset.

När det däremot gäller de 14-åringar som begår kontraktsmord eller livsfarliga bombdåd är den mörka verkligheten tyvärr att många av dem redan har en kriminell identitet. Därför anser vi att det är rimligt att göra den här åtskillnaden mellan mindre allvarliga brott, som snatteri, och grova våldsbrott.

Det andra farhågan är risken att förslaget kommer att trycka ned kriminaliteten ännu längre ned i åldrarna, men tyvärr kan vi konstatera att det redan skett. Vi har ju redan 13–14-åringar som begår de grövsta brotten, och vi har redan så små barn som 7–8-åringar som rekryteras på skolgårdar och idrottsplatser för att utföra uppdrag åt dessa vidriga kriminella.

Så mörk är dessvärre verkligheten redan, och därför menar vi att argumenten för att pröva utredningens förslag väger tyngre.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis säga att vi socialdemokrater inte inbillar oss att det här är den stora lösningen på problemet med kriminella gäng som rekryterar barn och unga för att utföra våldsdåd. Det är dock en pusselbit när det gäller hur samhället ska möta de ungdomar som ändå begår de här fruktansvärda våldsdåden.

Fram till för bara några år sedan behövde vi inte fundera särskilt mycket på 13–14-åringar som begår kontraktsmord, men dessvärre måste vi i allra högsta grad göra det i dag. Därför säger Socialdemokraterna ja till att i enlighet med expertutredningens välgrundade förslag tillfälligt pröva en sänkning av straffbarhetsåldern för de grövsta brotten till 14 år. Utredningen gav välgrundade skäl för just åldern 14 år, och regeringen kunde inte presentera övertygande skäl för 13 år. Därför sa vi nej till det men ja till 14 år.

Nu har regeringen återkommit med ett nytt förslag som överensstämmer med expertutredningen och Socialdemokraternas förslag från i våras. Därför kan vi stå bakom det, och därför kommer vi att rösta ja i dag.
(Applåder)

Anf. 2 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Vänsterpartiet yrkar bifall till reservation 1, vilket innebär avslag på regeringens förslag i de delar som handlar om en sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år. Vi stöder givetvis också de två övriga reservationer som vi ställt oss bakom.

Barn och unga som har begått brott måste möta konsekvenser av sitt handlande. Ja, samhället måste reagera och visa sitt avståndstagande. Frågan är dock hur, och hur detta kan göras effektivt.

Redan i dag kan barn i åldern 15–17 år dömas till fängelse om det finns synnerliga skäl, exempelvis om brottet är mycket allvarligt, som vid mord och andra grova övergrepp. Jag och Vänsterpartiet anser att sluten ungdomsvård ska finnas kvar som påföljd för unga i åldern 15–18 år och att Statens institutionsstyrelse ska ansvara för den även fortsättningsvis. Deras erfarenheter är värdefulla, och särskilt deras skolverksamhet är väldigt viktig.

Vi vill stärka och förbättra den slutna ungdomsvården, satsa på att utveckla verksamheten vid de särskilda ungdomshemmen och med kraft förbättra unga frigivnas inslussning i samhället. Där har det funnits väldigt allvarliga brister. Jag anser därför att det är ett mer konstruktivt förslag att förlänga den maximala tiden i sluten ungdomsvård och att kombinera den

med villkorlig frigivning, precis som vi har från fängelserna i dag, som Kriminalvården då skulle komma in och ansvara för, i samarbete med Sis.

Det finns vetenskapliga belägg för att insatser i frihet gör större skillnad, och det svenska frivårdssystemet räknas till ett av världens mest utvecklade. Insatserna som verkställs inom frivården kan utformas mer innehållsrikt och individanpassat. Det skulle stämma utmärkt väl för de unga som lämnar institutionsvården.

De barn som avses i den här propositionen är ofta mer brottsoffer än förövare. Systemet kan med rätta uppfattas som orimligt när barn som inte har uppnått tillräcklig mognad döms för brott som en eller flera vuxna har lurat, drogat eller tvingat barnet att begå. Var är Tidöregeringens brottsofferperspektiv då? Att straffa dessa barn är att lägga ansvaret på barn som samhället inte har förmått skydda.

Forskningen visar också att barn som har begått brott i regel befinner sig i ett sammanhang präglat av omsorgsbrist, trauma och social problematik i familjen, liksom av psykisk ohälsa. Det är också väldigt vanligt att de har upplevt våld eller varit utsatta för våld mot sin egen kropp i olika former. Sådana omständigheter kräver att barnen bemöts som individer med behov av stöd och skydd snarare än rättssubjekt inom den repressiva straffrätten.

Samhället har också sedan lång tid dragit sig tillbaka från ekonomiskt utsatta delar av samhället. Det har inneburit färre vuxna i många unga personers liv, och det har ofta inneburit att verksamheter som kunnat förebygga brott har gått på sparlåga. Resultatet ser vi när unga tonåringar grips för att ha mördat andra tonåringar på uppdrag av samvetslösa kriminella. Detta skapar en rädsla och en otrygghet som ekar genom hela samhället. Det måste tas på allvar.

Regeringen har dock ett ensidigt fokus på hårdare tag. Det har inte minst gällt frågan om tonårsutvisningar, som tydligt visar hur problematiskt det kan bli när regeringen driver på en lagstiftning utan att bry sig om en stark opinion. Vi riskerar nu en liknande situation inom kriminalpolitiken.

Också här har det varit väldigt starka opinionsyttringar, och misstron mot regeringens politik är och har varit stark. Nu är den det även i professioner inom särskilt juristkåren. Det är en kår som egentligen domineras av människor som röstar borgerligt, men nu förekommer blandade upprop genom aktioner som liknar metoo och som benämns jutoo, där ”ju” syftar på juridiken. Nästan 2 000 jurister har redan varnat för en nedmontering av rättsstaten och för att regeringen allt oftare ignorerar allvarlig kritik från Lagrådet.

Som jurist med mer än 55 års yrkeserfarenhet är jag en av dem som har reagerat på och förfärats över Tidöregeringens hänsynslöshet i sin iver att införa så kallade reformer. Förslaget till lagstiftning om sänkt straffbarhetsålder var det mest bristfälliga och undermåliga jag någonsin läst. Nu måste jag tyvärr lägga till ett ännu värre exempel, nämligen den stora straffrättsreform som också ska debatteras i dag.

Åter till straffmyndighetsåldern: Här finns förödande kritik från många instanser – tunga sådana – i form av myndigheter, forskare och aktörer inom civilsamhället, utan att regeringen låter sig påverkas. Sju av utredningens nio experter motsatte sig förslaget att sänka straffbarhetsåldern när man diskuterade en sänkning från 15 till 14 år, det vill säga den gräns vi

nu har på bordet. Därför går det inte att benämna den utredningen som en expertutredning. Statusen höjdes definitivt inte heller av att enbart 3 av de 95 remissinstanserna tillstyrkte förslaget.

Trots den massiva kritiken gick regeringen vidare med ett förslag om att sänka straffmyndighetsåldern till 13 år. Det drog man dock tillbaka av rädsla för att bli nedröstad här i kammaren, och vi har nu ett aktuellt förslag på 14 år.

Det vi ser är en relativisering av expertorgans och Lagrådets yttranden som kan ifrågasättas men som är en trend också bland högerregimer i andra länder. Det är en skam att Sverige har bidragit till detta och att vi ser en så stark trend till nonchalans mot expertis och något som jag tyvärr skulle vilja benämna som kunskapsförakt. Det är ett hemskt fenomen.

Socialstyrelsen har hela tiden hävdat att utvecklingen mot ett ökat antal grova våldsbrott i första hand är ett samhälleligt misslyckande och därmed samhällets ansvar. Det borde inte drabba det enskilda barnet.

Kriminalvården har också länge hävdat att man inte har resurser att ta hand om så här unga barn. Förändringar har skett så att Kriminalvården har utvecklats, men man är verkligen nybörjare på det här området.

Forskningen visar även att barn som har begått de här brotten i regel befinner sig i sammanhang med omsorgsbrist, trauma och psykisk ohälsa. Härtill kommer uppgifter om att barnen ofta har upplevt våld, vilket jag vill återkomma till. Det kräver att barnen bemöts som individer i behov av stöd och skydd. De kriminella gängen är hänsynslösa mot barnen, och det ska inte även samhället vara.

För att hantera och vårda de här barnen krävs oundvikligen en stark kontroll, och det finns vägar framåt som bygger på forskning och beprövade erfarenheter. Vi vill stärka och förbättra den slutna ungdomsvården och utveckla ungdomshemmen. Sist men inte minst vill vi förbättra unga frigivnas inslussning i samhället, som i dag är väldigt bristfällig. En skärpt kontroll kan uppnås med gps-övervakning, personliga övervakare och eftervård för den som frigivits.

Barn och unga som utnyttjas i kriminella nätverk behöver även få tillgång till traumabehandling, och det behöver bli lättare att få akuta LVU-omhändertaganden av utsatta barn och unga.

Idealt ska vi naturligtvis förhindra att unga begår brott över huvud taget och se till att de inte kommer i närheten av kriminalitet. Här är det brottsförebyggande arbetet otroligt viktigt, men det är dessvärre eftersatt av regeringen.

Många samverkansprojekt är dock igång, en del med väldigt imponerande resultat. Jag vill nämna ett exempel, nämligen SAO-jobb. Det är en studiemotiverande arbetsorientering där man samverkar med både näringsliv och offentlig sektor. Där kan unga komplettera skolgången med att jobba två timmar i veckan, och få betalt för det, mot att de också sköter skolarbetet. Detta har varit framgångsrikt där det har prövats, och försöksverksamheten sprider sig över landet. Det är utmärkt.

Jag tar upp detta som ett exempel på hur näringsliv och offentlig sektor, utöver kriminalvård och socialtjänst, kan bidra väldigt konstruktivt. Samhällets olika delar måste naturligtvis samverka.

Regeringen har nyligen upptäckt att man behöver satsa mer på förebyggande insatser och har till exempel gett Brå i uppdrag att undersöka hur kulturprojekt skulle kunna bidra till att förebygga våldsbejakande akti-

viteter bland ungdomar, inklusive våldsbejakande extremism. Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att granska sociala medier och vad de kan innebära för våldsutsatthet och våldsutövande, inklusive manosfären.

Jag vill återkomma till brottsofferperspektivet. Det finns oerhört många exempel där professionella som möter ungdomar säger att de är allvarligt utsatta för våld i den egna familjen. Det kan handla om att de har bevittnat våld eller om att de själva har utsatts för våld. Det finns data sedan länge. Vi vet att vart 10:e barn i vårt land har upplevt våld i hemmet och att vart 20:e barn gör det ofta. Vi måste ta dessa siffror på allvar och fokusera mycket starkt på att förebygga mäns våld mot kvinnor och barn för att begränsa något som utgör en grogrund för att personer lär sig att använda våld som maktmedel redan i unga år och inom familjen.

Forskningen visar entydigt att barn under 15 år saknar den kognitiva och emotionella mognad som krävs för att de ska förstå konsekvenserna av sina handlingar. Gränsen sattes 1864, vilket kan tyckas vara väldigt länge sedan. Det skedde dock av en anledning, och den anledningen finns kvar. Strafflagen, som var föregångare till brottsbalken, markerade den här gränsen. Mycket har hänt sedan dess, men barn är fortfarande barn. Samtidigt har samhället blivit alltmer komplicerat, och kanske är det mer motiverat att fråga sig om gränsen borde höjas än att sänka den.

Vi har ratificerat barnkonventionen och antagit den som svensk lag. Barnrättskommittén har tydligt uttalat att en sänkning av ett lands befintliga straffbarhetsålder strider mot konventionen. Det är värt att tänka på med fullt allvar.

Vi kan också se att dessa reformer drabbar könen olika. Flickor är mer utsatta och förekommer oftare som målsägande redan innan de kommer in i de kriminella gängen.

Någon har sagt: Utan sårbara barn, ingen rekrytering.

År 2025 tilldelades Frances Crook världens största pris inom kriminologi, Stockholm Prize in Criminology, för att hon verkat för att reducera antalet barn i fängelse i Storbritannien. Detta antal har minskat från 3 500 till 500. Hon menade i sitt anförande och i intervjuer att Sveriges regering har gjort nästan allt fel. Man har satsat på fängelser i stället för på förebyggande sociala insatser.

Anf. 3 ADAM MARTTINEN (SD):

Herr talman! Vi debatterar justitieutskottets betänkande om skärpta regler för unga lagöverträdare.

Regeringens proposition utgör en viktig del i avskaffandet av Socialdemokraternas och Vänsterns tidigare kriminalpolitik. Man kan kalla det vi nu gör för ett ordentligt perspektivskifte i kriminalpolitiken. Vi menar att ansvar för egna handlingar måste ha betydelse och att samhällets rätt till skydd från farliga individer måste prioriteras. Upprättelse för brottsoffer är minst lika viktigt, och där har straffets längd en faktisk betydelse.

Sverigedemokraterna har efterlyst detta perspektivskifte väldigt länge. Många av de ändringar som vi kommer att fatta beslut om i dag kan man läsa om i motioner som Sverigedemokraterna har kämpat för i 15 års tid i Sveriges riksdag. Med tanke på hur tidigt Sverigedemokraterna varnade för en utveckling med tilltagande grov kriminalitet kan man säga att det är lite av Sverigedemokraternas signum att vara ute i god tid för att möta och förhindra en ankommande katastrof.

Herr talman! Om vi hade lagt om kriminalpolitiken för 15–20 år sedan hade vi sannolikt inte behövt uppleva den våldsvåg som eskalerade till sinnessjuka nivåer under Socialdemokraternas regeringsår. Till följd av Socialdemokraternas passiva regeringsår, med eskalerande gängkonflikter, kunde vi till slut vittna om att 52 barn under 15 år involverades i mord och mordplaner under 2025. Denna utveckling hade kunnat förhindras med en ansvarsfull regering som inte ägnat åtta år åt att stoppa huvudet i sanden.

Sverigedemokraterna och regeringen gör nu det jobb som egentligen hade behövt göras för länge sedan. Innehållet i den här proposition innebär att vi sänker straffbarhetsåldern till 14 år för de allvarligaste brotten. Det tål att sägas att åldersgränsen på 14 år var en kompromiss – Sverigedemokraterna stod beredda att gå längre.

Socialdemokrater och straffrabatter har ju länge varit synonymer i kriminalpolitiken. I samband med ett annat betänkande kommer Socialdemokraterna i dag att rösta nej till att ta bort mängdrabatter på grova brott. Ett nej är ju ett nej, och det får man respektera. Det är heller egentligen inte så konstigt – Socialdemokraterna har mig veterligen röstat nej till att ta bort mängdrabatter och straffrabatter sedan SD kom in i riksdagen 2010. Under ganska många år har Socialdemokraterna hållit fast sitt motstånd mot att ta bort mängdrabatter och straffrabatter, och det är därför inte så konstigt att de röstar nej till att ta bort mängdrabatten för grova brott.

Genom det här betänkandet, herr talman, tar vi äntligen bort Socialdemokraternas straffrabatt till myndiga brottslingar som hittills har kunnat få straffrabatt på grund av sin ålder när de varit mellan 18 och 21 år gamla. Vi kommer i princip att fördubbla straffen för brottslingar som är under 18 år. Vi öppnar också för att brottslingar under 18 år ska kunna dömas till det längsta tidsbestämda straffet, som är 18 års fängelse. Påföljden ungdomsövervakning kommer att skärpas, och regleringen vid misskötsel av påföljderna ungdomsvård och ungdomstjänst kommer att skärpas.

För oss sverigedemokrater handlar inlåsning av unga brottslingar i första hand om samhällsskydd, upprättelse och en moralisk markering. Det går dock inte att komma ifrån att inlåsning också innebär en befrielse från en destruktiv kriminell miljö för unga som begår brott.

Som jag ser det, herr talman, finns det bara två saker att välja mellan: Antingen tar samhället greppet om unga som involveras i grov brottslighet, eller så tar den grova brottsligheten greppet om unga som inte förstår bättre eller som har en egen drivkraft att begå en massa brott.

Det som Socialdemokraterna och Vänstern så uppenbart har misslyckats med ändrar vi på nu.

Herr talman! Socialdemokraternas bästa samarbetspartier, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet, yrkar i betänkandet avslag på sänkt straffbarhetsålder. Miljöpartiet och Vänsterpartiet röstar också emot slopade straffrabatter för vuxna och vänder sig mot straffskärpningar för dem under 18 år.

Detta betänkande liksom många andra från justitieutskottet sätter fingret på en skillnad som finns på riktigt i svensk kriminalpolitik. Den ena politiken ledde fram till brinnande gängkrig där en eller flera dödsskjutningar i veckan var verklighet i vårt land. Den andra politiken, regeringens och Sverigedemokraternas politik, har satt stopp för den utvecklingen och

har som ambition att fortsätta att prioritera samhällsskydd och brottsofferperspektiv framför brottslingars rättigheter och perspektiv.

Herr talman! En röst på Socialdemokraterna, Miljöpartiet eller Vänsterpartiet utgör en uppenbar risk för en återgång till det samhällskaos som vårt land tyvärr har fått uppleva. Jag hoppas att svenska folket inte längtar tillbaka dit. Sverige kan bättre, och vi svenskar förtjänar mer. Låt oss tillsammans välja ett tryggt och sammanhållet Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på vänsterkantens olika reservationer.

Anf. 4 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Herr talman! Centerpartiet säger som bekant nej till en sänkning av straffbarhetsåldern. Här är vi till och med mer nostalgiska än Sverigedemokraterna och vilar tungt på att man redan på 1860-talet bedömde att 15 år är en lämplig ålder när man kan ta ansvar för sina handlingar straffrättsligt.

Det finns dock barn under 15 år som begår grova brott, och enligt vårt synsätt ska det då ske en bevistalan, vilket är viktigt för klarhet och upprättelse, och barnet ska omhändertas enligt LVU på grund av eget beteende.

Låt mig ta ett exempel med en 14-åring som begår ett brott med ett straffvärde på tio år – det kan vara enskilt tio år eller fem år med dubbelt straff på grund av gängkriminalitet. Med vårt system kan man bli omhändertagen genom LVU tills man är 21 år. Nu för tiden har vi bra lagar som gör att man under hela tiden kan vara inlåst och inte ha tillgång till teknik. Med det nya systemet får 14-åringar en straffreduktion på 80 procent, vilket innebär att två år av straffet kvarstår. Häktningstiden kan vara nio månader, och sedan sitter man nio månader på anstalt innan man blir villkorligt frigiven vid 15 ½ år, max 16 år. Då är man ute på gatan och fri. I vårt fall kan man som sagt vara inlåst tills man är 21 år.

Hur ser Sverigedemokraterna på denna skillnad utifrån ett brottsofferperspektiv och möjligheten att ge unga under 15 år en reell möjlighet till vård?

Anf. 5 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Det korta svaret är att Sverige under lång tid har prövat ett system och fått ett ganska tydligt resultat av detta system, det vill säga att unga som har begått allvarliga brott har varit väldigt tillgängliga för grov organiserad brottslighet. De har kunnat promenera rakt ut från Sis-institutioner för att utföra mord och andra uppdrag på de kriminella gängens begäran.

Det finns flera skäl till att vi gör detta. Ett är att vi ser att de som är involverade i grov organiserad brottslighet ofta har en kriminell identitet och att kriminalvården är den institution som har bäst kompetens att hantera personer med kriminell identitet eller som är involverade i grov organiserad brottslighet. Det är också rimligt att man är ansvarig för sina handlingar oavsett om man är ung eller äldre. Därför är en bevistalan inte tillräcklig, utan man ska också hållas straffrättsligt ansvarig. Det är ett av skälen till att regeringen väljer att sänka straffbarhetsåldern från 15 år till 14 år. Om Sverigedemokraterna hade fått bestämma hade åldern till och med sänkts till 13 år.

Det finns som bekant en straffreduktion på grund av ålder, och vi är givetvis beredda att diskutera vad som är mest lämpligt. Men i ett så kallat fängelsestraff för en person under 15 år kommer även andra institutioner att vara involverade i denna persons framtid. Man kommer inte att lämnas i en kall och mörk cell under den tid man sitter på anstalt, utan det kommer att göras mycket för att man ska få förutsättningar att komma ut som en bättre person.

Vi tror att kriminalvården har bäst förutsättningar att skapa den inlåsningseffekt vi tror är bäst för de personer som på andra institutioner är så tillgängliga för gängen.

Anf. 6 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Herr talman! Det är just tillgängligheten för rekrytering vi pratar om, och i mitt exempel är den unge åter möjlig att rekrytera för gängen vid 15 ½ års ålder. Jag har den största respekt för kriminalvårdens verksamhet och kompetens, och vi är för att man ska ta bort sluten ungdomsvård och i stället införa ungdomsfängelse från 15 år. Men nu pratar vi om sänkningen till 14 år, och då får vi barn som från 15 ½ eller 16 år åter är tillgängliga efter att ha begått ett brott med ett straffvärde på tio år. Detta stämmer inte överens med talet om brottsofferperspektiv och möjlighet till rehabilitering.

Vi menar att man inte har möjlighet att ta det straffrättsliga ansvaret vid 14 års ålder. Man har till exempel inte rätt att köra bil, och gränsen för våldtäkt av barn är satt till 15 år eftersom man då kan ta ansvar för sina handlingar.

Min fråga kvarstår: Tycker Sverigedemokraterna och regeringen att det är rimligt att unga som har begått brott är tillgängliga för gängen att rekrytera vid 15 ½ års ålder?

I valrörelsen säger Tidöpartierna att saker kan diskuteras. Men låt mig påminna om att det regeringen har lagt på riksdagens bord och som vi nu debatterar är att dessa unga kommer att släppas ut väldigt tidigt.

Anf. 7 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Herr talman! Jag kan bara upprepa det jag sa i min första replik. Vi har haft ett system i Sverige som har fått tydliga effekter. I mitt anförande sa jag att 52 barn under 15 år varit involverade i mordplaner och morduppdrag. Det är alltså ganska många under 15 som har varit involverade i grov kriminalitet. Man kan då fråga sig varför inte kriminalvården ska ha ansvaret för dessa personer med grov kriminell identitet. Vi tycker helt enkelt olika i denna del.

Till skillnad från Centerpartiet och vänsterkanten tycker vi att man ska vara ansvarig för sina handlingar, att det är rätt att sänka straffbarhetsåldern och att fängelse är rätt plats för mördare. Om man inte tycker det får man givetvis argumentera mot det.

Nu har regeringen lagt ett förslag på bordet som har en ganska bred majoritet i kammaren bakom sig, vilket bådar gott för att förslaget också ska hålla över tid. Sedan får vi utvärdera hur detta faller ut, och det finns en sådan mekanism i denna lagstiftningsprodukt.

Jag är övertygad om att denna förändring kommer att ge betydligt bättre förutsättningar att ta hand om unga kriminella som har en grov kri-

Skärpta regler för unga lagöverträdare

minell identitet. Vänsterpartiets huvudanförande gav en bild av hur alternativet kan se ut, och det tror jag inte är önskvärt för någon.

Anf. 8 ULRIKA LILJEBERG (C):

Herr talman! De dödliga skjutningarna och sprängningarna har de senaste åren drabbat Sverige hårt. Vi ser nu en välkommen nedgång, men faran är inte över. Vi vet att den organiserade brottsligheten och framför allt narkotikahandeln som driver våldet är långtifrån besegrad.

Det är mycket kvar att göra inom arbetslivskriminalitet, svart arbetskraft, trafficking och människohandel. Vi ser narkotika- och vapenhandel som inte minskar, välfärdsbrott som hotar samhällskontraktet och mängdbrott som drabbar både enskilda och företagare i vårt land. Centerpartiet har därför sagt ja till alla resursförstärkningar och de flesta förslagen inom rättsområdet när vi har funnit att insatserna har varit effektiva, rättssäkra och evidensbaserade.

Även om brott begångna av barn generellt sett minskar har vi ett antal barn, både under och över 15 år, som begår grova brott. För den som blir svårt skadad eller vars anhörig blir mördad spelar det absolut ingen roll hur gammal gärningspersonen är eller om den är äldre eller yngre än 15 år. Brottet är lika fruktansvärt och drabbar lika hårt.

Vi har sett att barn som är 12, 13 eller 14 år skjuter, mördar, spränger och levererar sprängmedel i en utsträckning som vi aldrig tidigare skådat. Det är ett misslyckande för vårt land. Under denna mandatperiod i riksdagen har Centerpartiet därför röstat ja till bevistalan för barn yngre än 15 år som begår grova brott. Det innebär att förundersökning och rättegång genomförs som vanligt för att klarlägga och utröna vad som har hänt, för att ge de drabbade klarhet.

Vi i Centerpartiet har även ställt oss bakom förslaget om att kunna använda preventiva tvångsmedel för barn under 15 år. Vi har också meddelat att vi är positiva till en förlängning av detta – allt i syfte att kunna förhindra och utreda brott och ge brottsoffer klarhet men också för att kunna hitta och straffa dem som rekryterar barn till att begå brott.

Vi har sagt ja till nedtagning av annonser för onlinerekrytering. Vi har sagt ja till de så kallade ungdomsfängelserna för barn mellan 15 och 17 år. Vi har sagt ja till att ta bort sluten ungdomsvård. Vi har sagt ja till lättnader i sekretessen.

Vi säger även ja till den nu aktuella propositionen – att ungdomsreduktionen avskaffas helt för unga myndiga och att den minskas för barn mellan 15 och 17 år samt att påföljden ungdomsövervakning och regleringen vid misskötsamhet av påföljderna ungdomsvård och ungdomstjänst skärps.

Vi har sagt ja till det här och annat därför att vi anser att det är effektiva, evidensbaserade och rättssäkra verktyg för att bekämpa dessa grova brott och återskapa tryggheten.

Vi säger dock nej till att straffmaximum för barn under 18 år höjs från 14 till 18 år samt att man avskaffar påföljden ungdomsvård, alltså inte sluten ungdomsvård utan bara ungdomsvård. Vi anser att det är bra att det finns alternativ för att hitta det som är lämpligast för den unge.

Registrering av bevistalan i belastningsregistret anser vi också är fel tänkt. Om man inte är straffmyndig ska man inte hamna i belastningsregistret. Men det behöver registreras, och det bör därmed utredas var detta

ska ske på det lämpligaste sättet, både för de rättsvårdande och brottsbekämpande myndigheterna och för barnet.

Nu kommer jag till det kanske viktigaste: Vi säger nej till förslaget om sänkt straffbarhetsålder. Centerpartiet är emot en sänkning till 14 år, precis som vi tidigare var emot en sänkning till 13 år.

Senast i går kväll fick jag frågan av en journalist om det inte var okej nu när regeringen ändrat sig till 14 år och tvingats backa från 13 år. Nu kommer jag till det som vi tycker: Det är skillnad mellan 13 år, 14 år och 15 år. Jag har sagt någon gång att vi ibland pratar om det som om det vore samma skillnad som mellan 43, 44 och 45 år, men det är det inte. Den generella utvecklingen mellan 13, 14 och 15 år är stor.

Förslaget att sänka straffbarhetsåldern har mött ett motstånd utan motstycke från akademin, myndigheter och civilsamhällets organisationer. De säger nej till 14 år. De sa nej till 13 år. Jag vet att förslaget i dag är 14 år, men vi vet alla att Tidöregeringen vill ha 13 år. De bedömde dock att de inte hade en majoritet i riksdagen, och därför är det nu 14 år som ligger på riksdagens bord.

Bland dem som har reagerat negativt på förslaget finns polisen, åklagarna, domstolarna, Kriminalvården och Rättsmedicinalverket. Många remissinstanser har reagerat på förslaget både för dess konsekvenser och för dess bristande rättssäkerhet.

Polisen säger att man tror att gängen kommer att rekrytera ännu yngre barn. I vintras skrev 26 erfarna och rutinerade åklagare med lång erfarenhet och protesterade. De lyfte fram alla problem som finns med förslaget utifrån deras arbete och profession. Det är alltså människor som har som jobb att åtala och lagföra folk, inte människor som vi dagligdags säger är mjuka mot brott.

Herr talman! I stället för att sänka straffbarhetsåldern behöver vi byta perspektiv i Sverige. Vi behöver först och främst bekämpa den grova brottslighet som gör att barn och unga går in i, lockas eller tvingas till fruktansvärda handlingar. På samma sätt som de kriminella gängen rekryterar barn – vi brukar säga att de har Sveriges bästa HR-avdelningar – behöver vi från den goda sidan och det laglydiga samhället rekrytera barnen till en verklighet där det finns framtidsutsikter, trygga vuxna och ett samhälle som går att lita på.

Centerpartiet konstaterar självklart att det finns starka skäl till att barn successivt och stegvis under sin uppväxt får ta ett större ansvar, men vi vet att till exempel gränsen för våldtäkt mot barn är 15 år och att det är olagligt att ha sex före 15 år. Det är samma barn och samma utvecklingsnivå som vi bedömer. Vi har till exempel 18 år för att köra bil och rösta.

Detta är baserat på att barn inte har en vuxens konsekvenstänk och erfarenhet. Det är skälet till att det inte primärt är straff som avhåller 13- eller 14-åriga barn från att begå brott. De har inte det konsekvenstänket. Detta insåg man på 1860-talet, och det gäller fortfarande. Man insåg då som nu att barn under 15 inte kan förstå och råda över sina handlingar på ett tillräckligt sätt utifrån straffrätten.

Som sagt har vi barn under 15 som begår grova brott, och vi har en regering som säger att något måste göras. Då säger Centerpartiet: Gör något effektivt, något som inte alla experter säger nej till!

Centerpartiet anser att vi måste göra det här genom en skola där man får ägna sig åt att ge barn och unga en utbildning, genom en socialtjänst

som finns nära familjerna redan under mödravårds- och barnavårdscentralerna och genom en fungerande psykiatri för både barn och vuxna. Det handlar också om ett nära samarbete mellan alla som möter barnen: polisen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten, förskolan och skolan.

Det handlar om en uppväxt fri från våld. Vi vet vilken stark koppling det är mellan att ha varit utsatt eller upplevt våld och att hamna i gängen. Att skydda barnen från våld är en av samhällets kärnuppgifter. Vi vet också att en fungerande skolgång och stöd vid diagnoser är enorma skyddsfaktorer. Varje anständigt samhälle måste sträva efter att ge alla barn rätt förutsättningar och en ljus framtid, inte en fängelsecell.

Centerpartiet har därför föreslagit traumascreening för alla barn, larmnummer för barn och anhöriga som riskerar att rekryteras, *en* kontaktperson som samordnar alla insatser samt ännu skarpare straff för dem som involverar barn i brottslighet.

Vi kan inte straffa barnen när det är vuxensamhället som har brustit. Därför måste vi vuxna och vi i samhället ställa oss på barnens sida och säkerställa att de får stöd och hjälp till ett liv utan kriminalitet och ge dem förutsättningar att bli ansvarsfulla medborgare som i sin tur bidrar till det gemensamma efter bästa förmåga.

Att vara tuff mot brott är att fatta nödvändiga beslut, men att vara smart mot brott är att göra det som fungerar. Regeringens förslag om sänkt straffbarhetsålder, som stöds av Sverigedemokraterna, är varken eller. Låt oss i stället samlas kring en politik som bygger på kunskap, som är både tuff och smart och som ger våra barn en framtid i stället för en fängelsecell.

Jag står bakom Centerpartiets reservationer och yrkar avslag på propositionen i de delar som rör sänkt straffbarhetsålder, höjt straffmaximum, avskaffandet av ungdomsvård samt registrering i belastningsregistret, men jag yrkar bifall till endast reservation nummer 5.

Anf. 9 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M):

Herr talman! Den politiska debatten måste utgå från verkligheten. Inte från paragrafer, inte från betänkandetexter utan från det som faktiskt händer i svenska städer, i bostadsområden och på våra gator.

Förra året var 52 barn under 15 år inblandade i rättsliga prövningar om mord eller mordplaner – 52 barn! Inte rån, inte misshandel utan mord. Av dessa 52 barn var nästan en tredjedel inte 14 år fyllda. Det här är inte bara statistik. Det är ett brutalt kvitto på en utveckling som Sverige inte längre kan blunda för. Det här är barn som borde ha suttit i ett klassrum, haft fritidsintressen och framtidsdrömmar, inte transporterat vapen eller utfört morduppdrag.

Det vi debatterar här i dag är inte en ideologisk fråga. Det är en fråga om ansvar, och ansvar kräver handling.

Herr talman! Sverige har länge värnat principen att mycket unga barn inte ska bära straffrättsligt ansvar. Det finns goda skäl för den principen. Men också straffrätten måste kunna möta en verklighet som förändras. Barn vars barndom kapas av kriminella nätverk och 12- och 13-åringar som bär vapen är inte en bild vi målar upp. Det är verkligheten.

Polismyndigheten bedömer att omkring 17 500 personer är aktiva i kriminella nätverk. Antalet barn med koppling till gängkriminalitet har blivit allt fler och allt yngre. Mot den bakgrunden är det dags att sätta ned foten.

Vi har en skyldighet att skydda samhället men också att skydda de barn som håller på att dras allt djupare in i kriminaliteten. Läget är akut.

Regeringen lägger nu fram ett av de mest genomgripande reformpaketen för unga lagöverträdare på decennier. Ungdomsreduktionen avskaffas helt för unga myndiga. En 19-åring som skjuter någon är inte ett barn som har gjort ett misstag. Den personen är myndig och ska dömas därefter. Ungdomsreduktionen minskas för lagöverträdare under 18 år, och skillnaden i påföljd mellan en 17-åring och en 18-åring som begår samma allvarliga brott minskas.

Straffmaximum höjs till fängelse i 18 år för den som begått brott under 18, så att domstolarna ges bättre möjlighet att döma ut straff som faktiskt speglar brottets allvar.

Ungdomsövervakningen skärps, hemarresten utökas och misskötsamhet av ungdomsvård och ungdomstjänst ska mötas med snabbare och tydligare reaktioner.

Så har vi straffbarhetsåldern, den fråga som har dominerat debatten. Regeringen föreslår att den sänks till 14 år, dock inte för alla brott utan för de allvarligaste: mord, mordförsök, grova våldtäkter, grova vapenbrott, människorov. Det handlar inte om ungdomsbrott, snatterier eller skadegörelse. Det är en differentierad, riktad och proportionerlig åtgärd. Denna akuta åtgärd tidsbegränsas till fem år med noggrann uppföljning av Brottsförebyggande rådet. Jag hade gärna sett en sänkning till 13 år för att fånga upp fler av dessa barn och bryta mönstret innan det blir för sent. Men för att reformen ska kunna vara på plats så snart som möjligt agerar vi ansvarsfullt och pragmatiskt och lägger nivån vid 14 år.

Herr talman! Jag hör argumentet från oppositionen om att Lagrådet och barnrättsorganisationer har haft invändningar. Det är legitima röster i ett demokratiskt samhälle. Men frågan kvarstår: Vad ska samhället göra när en 14-åring skjuter och dödar och rättssystemet inte ens kan utkräva straffrättsligt ansvar? Vad säger vi till brottsoffrets anhöriga? Hur ger vi samtidigt de barn som begått brottet en verklig möjlighet att bryta med kriminaliteten?

Ett brott blir inte mindre allvarligt för att gärningsmannen är ung. Den som har blivit skjuten eller våldtagen eller har förlorat ett barn i ett mord har också rätt att förvänta sig att rättsstaten reagerar.

Nio av tio barn som döms till sluten ungdomsvård med kopplingar till gängen har återfallit i grov brottslighet. Det är inte vård. Det är ett systemfel, och ett systemfel kräver ett nytt system. Sis-hemmen byggdes för en annan tid och andra problem. De har fått hantera ungdomar som har begått de allra grövsta brotten utan att verksamheten ursprungligen utformats för den uppgiften. När de allra farligaste och allvarligaste fallen i stället hanteras av kriminalvården kan man fokusera på det man faktiskt är rustad för, nämligen med förebyggande arbete med barn i riskzonen och med psykosociala problem eller missbruk, inte barn som mördat.

När barn frihetsberövas ska de inte placeras tillsammans med vuxna kriminella. De ska hållas åtskilda och få en särskild anpassad verksamhet med utbildning, behandling och rehabilitering. Barn ska behandlas som barn, också när samhället måste ingripa mycket kraftfullt.

Är fängelse rätt för ett barn på 14 år? Nej, självklart inte – inte i första hand. I normalfallet bör ungdomsvård, ungdomstjänst och ungdomsövervakning dömas ut. Men i de allra allvarligaste fallen, som när ett barn har

begått ett mord, måste samhället kunna svara med frihetsberövande påföljd och då under former som ger bättre förutsättningar att bryta den kriminella utvecklingen. Det handlar om särskilda barn- och ungdomsavdelningar med små grupper, hög personaltäthet och legitimerade lärare på plats.

Med barnets bästa i fokus ges förutsättningar för rehabiliterande insatser och helt enkelt bättre möjligheter än i dag att ta hand om dessa barn. Ingen vill heller att 15- och 16-åringar ska sitta i fängelse. Ordet gör ont och går rakt in i hjärtat. Men verkligheten gör mer ont. Att inte agera är ansvarslöst.

Herr talman! Argumentet att reformen strider mot barnkonventionen hör jag ofta. Men barnkonventionen kräver att vi ser till barnets bästa. Att låta ett barn leva vidare med vapen, hot och morduppdrag är inte barnets bästa. Det är ett svek. Barnkonventionen säger inte att barn aldrig får frihetsberövas. Den säger att det ska ske som en sista utväg. Och om inte mord och den allra grövsta brottsligheten kan motivera den sista utvägen, när kan den då användas?

Det finns faktiskt barn på båda sidor av lagstiftningen: barnet som begår brottet men också barnet som offer. Den unge som sköts. Den unge som rånades. Barnet som förlorade ett syskon. Också dessa barn har rättigheter. Också de förtjänar ett rättsväsen som tar dem på allvar.

Vi skärper straffen, men vi satsar också historiskt på det förebyggande. Sedan sommaren 2025 är det inte längre frivilligt att arbeta förebyggande utan ett krav. Vi har rivit sekretesshindren som i decennier har stoppat samverkan mellan socialtjänst, skola och polis. Vi har investerat 2,8 miljarder kronor i den största omläggningen av det förebyggande arbetet på 40 år.

Vi måste bort från ordet ”eller”. Det handlar inte om att förebygga *eller* att straffa, inte om rehabilitering *eller* samhällsskydd. Vi måste klara båda för att skydda samhället, ge brottsoffer upprättelse och, ja, rädda barnen och ge dem en verklig chans att bryta med gängen.

En fängelsepräst uttryckte något som har stannat kvar i mina tankar: Det är först bakom lås och bom som insikten om vad man orsakat faktiskt infinner sig. Kriminalvårdschefen som ska leda barnenheten sa: De är fortfarande barn, lättpåverkade åt ena eller andra hållet. Vi kommer att lyckas att påverka dem rätt.

Det finns hopp, kära kollegor. På tre år har det dödliga gängvåldet halverats. Den moderatledda regeringen har visat att förändring är möjlig. Ingen av oss här vill se ett 14-årigt barn i fängelse. Men vi kan inte låta den önskan stå i vägen för att agera mot den verklighet vi faktiskt befinner oss i.

Vi måste klara av att förebygga att unga hamnar i kriminalitet med fler tidiga, tydliga insatser och dessutom möta de ungdomar som redan skjutit, sprängt eller mördat med trovärdiga och tydliga konsekvenser. Det ena utesluter inte det andra, och ett starkt samhälle klarar båda.

Herr talman! Barn ska bära framtidsdrömmar och hopp, inte vapen. Jag yrkar på att riksdagen avslår motionsyrkandena och bifaller utskottets förslag om att bifalla propositionerna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Fredrik Kärrholm (M).

Anf. 10 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman! Kära kollegor! För Miljöpartiet är det självklart att samhället ska agera kraftfullt mot grov brottslighet. Det gäller även när barn begår mycket allvarliga brott. För oss är det lika självklart att reaktionen måste vara träffsäker och effektiv och leda till att barnet får en chans till rehabilitering och återanpassning. Vi menar att regeringens förslag i den här propositionen går i motsatt riktning och dessutom kommer att innebära en tydlig förskjutning inte bara i synen på unga lagöverträdare utan också från förebyggande, sociala och vårdande insatser till ökad repression mot barn och unga.

Vi har tillsammans med remissinstanser och experter konsekvent sagt nej till att sänka straffmyndighetsåldern. Men regeringen har tyckt sig veta bättre. I sista stund tvingades man tidigare i somras att backa från sin egen politik. Det var välkommet, men samtidigt är det beklagligt hur regeringen fortsätter att hantera denna allvarliga fråga om att sätta barn i fängelse så slarvigt.

FN:s barnrättskommitté uppmanade 2023 Sverige att behålla straffbarhetsåldern på 15 år. Det är en uppmaning som inte går att missuppfatta. Ändå tillsatte Tidöregeringen samma år en utredning som skulle överväga att, om det var lämpligt, lämna förslag om sänkt straffbarhetsålder. Få rättspolitiska förslag har mött lika massivt motstånd som dagens förslag att sänka straffmyndighetsåldern för allvarliga brott, även om det är tillfälligt.

Vi anser att det är minst sagt anmärkningsvärt att regeringen först gick vidare med förslaget om att sänka till 13 år, sedan tog tillbaka det och därefter föreslog en sänkning till 14 år trots den skarpa kritiken från såväl barnrättsorganisationer och rättsväsen som fackförbund, akademi, myndigheter och Lagrådet.

Sammantaget är bilden tydlig, anser vi. Förslaget saknar stöd i forskning, riskerar att motverka sitt eget syfte och innebär ett allvarligt avsteg från principen att barn ska behandlas som barn i rättssystemet.

Redan i utredningen *Straffbarhetsåldern* framkom vilka risker som var förenade med en sänkt straffmyndighetsålder till 14 år. Åtta av utredningens elva sakkunniga experter lämnade särskilda yttranden eller reservationer till utredningens förslag.

Experterna framhåller sammantaget att en sänkt eller differentierad straffbarhetsålder saknar forskningsstöd och sannolikt inte leder till minskad brottslighet. Tvärtom varnar de för att straffrättsliga ingripanden mot barn riskerar att skada barns utveckling, öka risken för återfall och pressa rekryteringen till kriminella nätverk ännu lägre ned i åldrarna.

Flera ifrågasätter också utredningens påstående om att dagens ordning hotar rättssystemets legitimitet. I stället framhålls att samhällsskydd redan kan uppnås genom LVU och att resurserna bör riktas mot tidiga förebyggande och rehabiliterande insatser.

Även remisskritiken mot en sänkning till 14 år är omfattande. Bland annat påpekar Brå, Barnombudsmannen och Socialstyrelsen att det saknas stöd i forskning för att sänkt straffbarhetsålder skulle minska brottsligheten. Även i själva utredningen konstateras att det saknas evidens för brottsförebyggande effekter.

Brå, Domstolsverket och Polismyndigheten lyfter också fram betydande risker med en differentierad straffbarhetsålder. En ordning där olika regler gäller beroende på brottets art riskerar att skapa både tillämpningsproblem och legitimitetsproblem. Det kan exempelvis uppstå svåra gränsdragningar när samma unga person misstänks för flera brott, där vissa omfattas av den föreslagna regleringen och andra inte. Ett sådant system riskerar att bli svårt för rättsväsendet att hantera och svårt för allmänheten att förstå. Det kan i förlängningen skada förtroendet för rättssystemet, särskilt bland barn och unga.

Flera remissinstanser lyfter även fram de konkreta riskerna för barn. Dessa risker ser inte olika ut beroende på om barnet är 13 år eller 14 år. Enligt Bris och andra barnrättsorganisationer kan frihetsberövande påföljder få allvarliga negativa konsekvenser för barns utveckling. Det framgår även av själva utredningen att sådana påföljder kan förstärka ett kriminellt beteende och påverka barnets familj negativt. Det gäller särskilt barn som redan befinner sig i utsatta livssituationer och därmed riskerar att dras ännu djupare in i kriminalitet.

Fackförbundet ST och Socialstyrelsen, bland andra, påpekar dessutom att barns hjärnor inte är färdigutvecklade i så här unga åldrar. Förmågan till impulskontroll, konsekvenstänkande och riskbedömning är ännu under utveckling. Det gör det orimligt att behandla barn i nedre tonåren som vuxna i ett straffrättsligt sammanhang. En sådan likställning riskerar att bli både orättvis och kontraproduktiv.

Kritiken handlar också om vilken syn på barn som ska prägla rättsstaten. Institutet för mänskliga rättigheter beskriver förslaget som ett radikalt avsteg från Sveriges långvariga tradition, som det ju tidigare har refererats till här av min namne i utskottet, att basera reformer som rör barn på vetenskap, kunskap om barns utveckling och barnets bästa. Den svenska rättsordningen har historiskt byggt på att barns särskilda behov kräver särskilda lösningar.

Även de myndigheter som ska hantera konsekvenserna av regeringens förslag pekar på allvarliga brister. Kriminalvården framhåller att myndigheten saknar tillräckliga resurser och rätt kompetens för att hantera barn i nedre tonåren. Polismyndigheten men också Justitiekanslern och Statskontoret lyfter fram att de praktiska och organisatoriska konsekvenserna inte är tillräckligt analyserade. Polismyndigheten varnar dessutom för att kriminella aktörer kan komma att rekrytera ännu yngre barn för att undgå straffrättsligt ansvar. En sådan utveckling skulle självklart innebära att gränsen för vilka barn som exploateras av kriminella nätverk förskjuts ytterligare nedåt.

Herr talman! Barnkonventionen är svensk lag. I stället för att säkerställa den rätt till skydd som barnkonventionen innehåller och sträva efter att skyddet bibehålls eller stärks behandlar regeringens förslag konventionens bestämmelser som hinder att ta sig förbi. Man menar att en inskränkning och kränkning av en rättighet är okej så länge det inte görs med barnkonventionen som grund utan med syftet samhällsskydd eller brottsoffers upprättelse. Det är ett helt felaktigt sätt att hantera folkrättsliga förpliktelser och mänskliga rättigheter – förpliktelser som dessutom gäller som svensk lag, vilket också Institutet för mänskliga rättigheter har påpekat i en mycket läst debattartikel.

Barn och unga som begår brott ska naturligtvis mötas av konsekvenser till följd av sitt agerande, men på ett sätt som är förenligt med barnkonventionen och som bygger på kunskap om barns utveckling och behov och vad som faktiskt minskar risken för att de begår nya brott.

Att sätta barn i fängelse är ett radikalt avsteg från en lång svensk rättstradition av att särbehandla barn och unga i straffrättsligt hänseende. Den principen bygger på erfarenheten att ingripanden mot unga människor måste anpassas till den unges brist på mognad.

Att sänka straffmyndighetsåldern är ett av de mest långtgående skiftena i svensk barnrätt och straffrätt. Ändå har den här processen präglats av påskyndade processer, parallella utredningar och uppdrag till myndigheter och bristande överblick. Inte minst har regeringen hanterat kopplingen mellan frågan om att inrätta ungdomsfängelser till frågan om sänkt straffmyndighetsålder ogenomtänkt, hastigt och utan möjlighet till analys av konsekvenserna av helheten.

Utredningen om ungdomsfängelser byggde på en straffmyndighetsålder på 15 år, och det gjordes inte analyser utifrån en lägre ålder. Det konstateras till och med i utredningen att om straffmyndighetsåldern sänks kan det finnas goda skäl att behålla påföljden sluten ungdomsvård för den ålderskategorin. Eftersom så unga barn inte har omfattats av de analyser som gjordes i utredningen kan det finnas behov av ytterligare analyser om frihetsberövande påföljder för barn om straffmyndighetsåldern sänks.

Herr talman! Miljöpartiet står bakom regeringens förslag att skärpa påföljden ungdomsövervakning, skärpa regleringen vid misskötsamhet i samband med ungdomsvård och ungdomstjänst samt att sänka gränsen för när åklagaren ska väcka bevistalan enligt presumtionsregeln för brott med minimistraffet fem års fängelse till fyra år. De förslagen skiljer sig från propositionens mer långtgående repressiva delar genom att de ger samhället möjlighet att reagera tydligare utan att sänka straffbarhetsåldern eller generellt höja straffen för barn.

Ungdomsövervakning är en icke frihetsberövande påföljd som infördes för att fylla utrymmet mellan ungdomsvård, ungdomstjänst och sluten ungdomsvård. Miljöpartiet ser positivt på att sådana påföljder kan användas i större utsträckning under förutsättning att de utformas proportionerligt och med barnets bästa i centrum.

När det gäller bevistalan bedömer Miljöpartiet att en sänkt presumtionströskel är en mer träffsäker och proportionerlig åtgärd än att göra yngre barn straffmyndiga. Rädda Barnen har också framhållit att ett ändrat regelverk för bevistalan är en bättre väg än att sänka straffbarhetsåldern. Samtidigt bör Åklagarmyndighetens invändning om att nuvarande regler är nya och ännu inte är utvärderade tas på allvar och följas upp noga.

Herr talman! För att förhindra att barn rekryteras in i gängen och förmås att begå grova brott är det breda och långsiktiga förebyggande arbetet helt avgörande. Vi i Miljöpartiet vill ge kraftigt stärkta resurser till vård, socialtjänst, psykiatri och skola. Det är verksamheter som varje dag möter barn och deras familjer och som har störst möjlighet att främja en gynnsam utveckling för varje barn och förebygga en kriminell utveckling innan det första brottet sker.

Dessutom måste riktade förebyggande insatser mot barn och unga i riskzon komma fler till del. Det finns många exempel på goda projekt som borde kunna spridas bättre. Det här är dock en resursfråga. Alla kommuner

har inte sådana resurser, och vi anser därför att kommunerna borde få mer resurser från staten.

Vi vet att barn under 15 år som utreds för allvarliga brott ofta har en omfattande problembild med flera riskfaktorer, såsom en tidigare ställd psykiatrisk diagnos, uppvisad hög aggressivitet, låg impulskontroll och omfattande skolfrånvaro. Många har också vuxit upp i ett område med socioekonomiska utmaningar eller bor med en ensamstående förälder eller föräldrar som saknar tillräcklig föräldraförmåga. Dessutom är närmare nio av tio barn redan kända av socialtjänsten innan de begår det första brottet.

Det är helt uppenbart att nästan alla barn som begår brott tidigt i livet har uppvisat riskbeteenden för att rekryteras till kriminalitet och att skola, socialtjänst och ibland polis har kännedom om detta. Det finns därmed stora möjligheter att fånga upp dessa barn och deras familjer genom bättre myndighetssamverkan och mer stöd till berörda familjer redan innan det första brottet begås.

Miljöpartiet vill behålla straffmyndighetsåldern 15 år och fortsätta reformera insatserna hos Sis. I debatten låter det ibland som att vi diskuterar ungdomsfängelse för unga personer eller ingen åtgärd alls. Jag vill därför förtydliga igen att det inte är det vi talar om.

Reformarbetet hos Sis har pågått under många år. Många av de brister som har lyfts fram i debatten handlar om problematik som inte längre finns. I en intervju i Dagens Nyheter i somras med den nyligen tillsatta gd:n för Sis framhöll han att åtgärden att nu införa ungdomsfängelse var lite sen med tanke på att Sis redan har utvecklats i den riktningen.

De Sis-hem där barn sitter som har begått brott fungerar i praktiken som fängelser. Sis är ju den myndighet som har varit specialiserad på att just ta hand om unga personer som har begått brott.

Jag ansluter mig för övrigt till det resonemang som Centerpartiets representant hade i ett meningsutbyte tidigare om vikten av att vårdtiden måste vara tillräckligt lång. Det är inte bättre för ett ungt barn att hamna i fängelse med reducerad strafftid och inte få tillräcklig tid på sig att utvecklas för att komma ut med de bästa förutsättningarna att inte begå nya brott.

När barn begår grova brott är det samhällets misslyckande, och det här ska inte dumpas över på barns axlar.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 4. Jag tror att Vänsterpartiet redan yrkat bifall till reservation 1 men lägger själv till reservation 4.

Anf. 11 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Herr talman! Ungas medverkan och delaktighet i brott har varit ett återkommande tema för debatt här i kammaren under mandatperioden. Stora och omfattande lagändringar har presenterats och genomförts, allt i akt och mening att främst få bukt med dödlig våldsbrottslighet i form av skjutningar och sprängningar som till omfattning saknar motstycke i jämförbara länder.

De brottsbekämpande myndigheterna, främst polisen, har fått nya och kraftfulla verktyg. I kombination med ny och förbättrad arbetsmetodik har det gett goda resultat i form av markant ökad brottsuppklaring och framgångsrika insatser som uppdagat och förhindrat hundratals planerade grova våldsbrott. Omfattande framgångsrika insatser har även genomförts för att gripa anstiftare som gömt sig i andra länder.

Vi har på senare tid sett en markant minskning av antalet dödsskjutningar och även allt färre sprängdåd. Läget är dock fortfarande allvarligt. Det är även fortsatt påtagligt att det finns en rivalitet och maktkamp i de kriminella miljöerna.

Herr talman! Under hela denna period har ett av de stora orosmolnen varit att utförarna av de grova våldsbrotten blivit allt yngre. Gängkriminella har cyniskt och på skilda sätt lyckats rekrytera och förmå unga att för deras räkning och på deras uppdrag likvidera utpekade offer.

Tyvärr har många gånger helt oskyldiga drabbats av detta. De har fått sätta livet till för att någon har tagit fel på person. Man uppvisar en uppenbar likgiltighet för andra människors liv.

Vad som varit mest skrämmande är att unga till synes mer eller mindre har stått i kö för att utföra dessa uppdrag. Polisen larmade för något år sedan om att det fanns tusentals som förklarade sig villiga att ta på sig sådana uppdrag. Ofta har det också förekommit inslag av tvång, vilket medfört att man har löpt risk att råka illa ut om man inte fullföljt sitt uppdrag.

Ett argument som tidigare användes för att locka unga vid rekrytering var de låga straffen för dem som var under 18 år. Länge fanns begreppet ”att brösta en fyra för att bli en hundragubbe”. Det innebar att om man var mellan 15 och 17 år var maxstraffet fyra års sluten ungdomsvård. Det var värt att ta den risken för att bli accepterad och vinna respekt i de kriminella miljöerna. Man fick även en viss status. Nu ser vi att rekryteringen fokuserar på ännu yngre.

Herr talman! Insatser har gjorts och fler är på gång för att förhindra rekryteringen av unga, något som mestadels sker digitalt, men fortsatt dras villiga till de här uppdragen. Under 2025 identifierades ett femtiotal unga under 15 år som misstänks för mord eller mordförsök.

Eftersom vi i dagsläget har 15 år som lägsta gräns för straffbarhet saknas adekvata och verkningsfulla åtgärder för gruppen unga under 15 som begår dessa brott. Det är i det perspektivet som vi ska se det nu liggande förslaget.

Jag ska villigt erkänna att jag inledningsvis var skeptisk till en sänkning av straffmyndighetsåldern till 14 år. Jag var även skeptisk till 13 år. Men jag har tänkt om i de här delarna. Jag kan förstå att förslaget, oavsett om det handlar om 13- eller 14-åringar, har mött kritik från flera håll. Det är inte oproblematiskt, och vi rör oss på oprövad mark.

Förslaget i sig är en tydlig signal om att något gått fundamentalt fel. Jag har på senare tid deltagit i ett antal seminarier där frågan har diskuterats och debatterats. Ofta landar man i en diskussion om orsakerna, och det blir mycket tal om brottsförebyggande åtgärder och vad man vill göra för att förhindra att unga, eller rent av barn, begår grova brott. Vi har också hört detta från talarstolen.

Vi är nog alla överens om att olika former av brottsförebyggande insatser kan vara bra. Men vi i Sverige har under många år de facto lagt ned mycket möda och krut på sådant arbete utan någon påtagligt påvisbar effekt. Det är den bistra sanningen. Om det brottsförebyggande arbetet hade fungerat hade vi inte haft den situation som vi nu debatterar här i kammaren.

Dessutom innebär brottsförebyggande insatser ett långsiktigt arbete och att förhindra saker och ting från att hända i en framtid. Det hjälper inte nu när vi kanske har en 14-åring med en rykande pistol, ett mordoffer och förkrossade anhöriga. Vi har ett akut läge då vi måste använda varje möjlighet för att få bukt med grovt våld utfört av barn och unga, något som för bara några år sedan var otänkbart.

Inom parentes kan jag berätta att jag jobbat som chef för underrättelseverksamheten. Vi undersökte då barn under 15 år och deras involvering i brottslig verksamhet. Vi kunde konstatera att bristen på åtgärder gjorde att man innan man fyllt 15 år hade utvecklat en kriminell identitet. Man var en förhärdad brottsling redan när man fyllde 15 år på grund av bristen på insatser. Ta med er det!

I samtalen verkar vi i stort vara överens om att en ung mördare bör frihetsberövas och få behandling och en ordnad skolundervisning. Flera förordar, vilket vi också har hört från talarstolen, en fortsatt satsning på Sis, som erfarenhetsmässigt inte lyckats särskilt väl med sitt uppdrag. Insatser och behandling sätts in under tiden på anstalten, men i nuläget brister det i uppföljningen efter frigivning, varvid ansvaret faller på kommunerna och socialtjänsten. Vi kan alltså konstatera att det finns brister, och 90 procent av dem som varit på Sis-hem återfaller i brottslighet – återigen ett totalt misslyckande.

Det nu liggande förslaget är att unga som fyllt 14 år ska kunna dömas till fängelse för de allra grövsta brotten, men med kraftig rabatt, och att Kriminalvården får ansvaret för vård, behandling och återanpassning. Det är här oppositionen sätter klackarna i marken – gärna frihetsberövande men absolut inte fängelse. Trots att Kriminalvården har gjort noggranna förberedelser, sett till att de unga får en ordnad undervisning, anlagt särskilda avdelningar separerade från vuxna intagna och till skillnad från Sis har en fungerande frivård och uppföljning samt har lägre återfallsfrekvens och bättre prognos än nuvarande ungdomsvård säger man från vissa partier fortsatt nej. Det gläder mig att Socialdemokraterna säger ja till förslaget.

Jag medger, herr talman, att ordet fängelse kan kännas obekvämt, men sett till form och innehåll är förslaget avsevärt bättre än nuvarande ungdomsvård, som inte är anpassad för unga som begår denna typ av grova våldsbrott.

Är det då rimligt att sänka straffmyndighetsåldern till 14 år? Jag har som sagt svängt och anser att även så pass unga som 13–14-åringar är tillräckligt mogna för att förstå allvaret i sina gärningar. Min bedömning är även att Kriminalvården är den huvudman som med sin erfarenhet av grova brottslingar har bäst förutsättningar att ge adekvat vård. Det finns även ett signalvärde och en brottsförebyggande eller avskräckande funktion i en sänkning, som inte ska underskattas.

Jag ser detta även ur ett brottsofferperspektiv. Som före detta polis har jag flera gånger haft det tunga uppdraget att underrätta anhöriga till mordoffer. Det är inte svårt för mig att se ett scenario där polis kontaktar anhöriga till en mördad 16-åring och har gripit gärningsmannen som ännu inte fyllt 15 och av det skälet inte kommer att åtalas eller dömas för brottet. Jag tror att sådana saker är lite svåra att ta in som anhörig.

I likhet med regeringen anser jag också att den särskilda straffreduktionen för personer mellan 18 och 21 bör tas bort. Som 18-åring anses man som vuxen i andra sammanhang, och det är rimligt att motsvarande gäller

även vid bedömning av påföljd för brott. Likaså är det rimligt att det sker straffskärpningar för dem som är mellan 15 och 17 år.

Med detta sagt, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 12 MARTIN MELIN (L):

Herr talman! Vad är det som är farligt och dåligt med att sänka straffbarhetsåldern från 15 till 14 år? Det är den fråga man måste kunna svara på om man inte vill att straffbarhetsåldern ska sänkas.

Jag ställer ofta denna fråga när jag möter dem som inte vill göra ändringar av straffbarhetsåldern, men jag får sällan några bra svar. Oftast blir det något om att de är barn; de saknar konsekvenstänk. Deras hjärnor är inte färdigutvecklade. De mår inte bra; de behöver hjälp och stöd i stället. Det är just det här ”i stället” som jag är intresserad av. Vad är det?

Envis som jag är brukar ofta fråga vidare om vad det är för åtgärder de vill se mot en 14-åring som har skjutit ihjäl en familjefar eller sprängt bort huvudet på en 12-åring. Hur vill de att samhället ska hantera den 14-åringen? Vad är ”i stället”? Då brukar den jag frågar skruva på sig lite grann och svamla något om att socialtjänsten ska hantera detta, eller Sis. Sis är en riktigt vanlig banderoll att hissa – det är lösningen.

Jaha, brukar jag säga då, du vill alltså att vi ska fortsätta så som det har varit och som det är i dag, vilket vi vet inte fungerar. Ni förstår att det är en vänsterpartist jag pratar om och med i det här fallet. Därför brukar svaren i fortsättningen bli något om att det handlar om de låga skatterna för dem som tjänar mest och att det är klassamhället som måste bort – det är detta som är anledningen.

Då brukar jag zooma ut, och så undrar jag hur 8 procent av befolkningen kan ha så dålig verklighetsförankring. Hur kan 8 procent tycka att Vänsterpartiet har en bra kriminalpolitik? Det är så uppenbart att Vänstern inte kan ha två tankar i huvudet samtidigt, i vissa fall inte ens en tanke.

Herr talman! Som tur är har vi nu en regering som inser att vi måste göra något åt den utveckling vi har haft i samhället, med allt yngre som begår allt grövre brott. Vi måste börja ta hand om de 14-åringar som luras in i kriminalitet och som begår grova brott. Ja, de är också i många fall själva offer för den organiserade brottsligheten. Men det ursäktar inte att man utan reaktion från samhället kan döda. Därför vill vi nu sänka straffbarhetsåldern från 15 till 14 år.

I den bästa av världar kommer regeringens effektiva och faktiskt mycket framgångsrika kriminalpolitik att ge resultat så att den grova brottsligheten sjunker även i de unga åldrarna. Därför lämnar vi en dörr öppen för att om fem år se över om vi ska höja straffbarhetsåldern igen eller om vi ska ha kvar den lägre åldern. Men att vi nu vill se att 14-åringar som begår grova brott – observera att det handlar om grova brott, inte att stjäla en bil, slå någon på käften eller sno något i en butik – i fortsättningen ska hanteras av Kriminalvården betyder att vi vill att dessa barn ska få bästa möjliga förutsättningar att få ordning på sitt liv.

Nej, jag är inte naiv. Jag förstår mycket väl att en 14-åring som har skjutit ihjäl någon har en väldigt brant uppförsbacke framför sig. Tyvärr är det så att många av de unga som har mördat inte kommer att lyckas. I och med det dödande skottet är deras liv i många fall redan över, tyvärr.

Det kommer inte att gå bra för dem. Det är den bistra sanningen. När det gäller dem mellan 18 och 20 år som mördar vågar jag sticka ut hakan och påstå att det nog är kört i de allra flesta fall. Så ser verkligheten ut; så ser statistiken ut.

Vi har sett hur nio av tio som hanteras av Sis i samband med att de har begått brott återfaller i brottslighet. Detta är alltså en grupp barn som det är väldigt svårt att jobba med. Det krävs väldigt många insatser för att det ska bli bra.

Men vi politiker får aldrig ge upp. Vi, om några, måste alltid vara de som jobbar för att hitta lösningar, även för de barn som begår de värsta handlingarna. Vi vill att de ska få en ny chans i livet och kunna få ett ordnat leverne. Jag är övertygad om att det är Kriminalvården som har de största möjligheterna att lyckas med detta.

Det här handlar som sagt om barn, och de ska hanteras som just barn och inte som vuxna. Därför har vi de särskilda ungdomsavdelningarna på fängelserna, där rätt utbildad personal kommer att jobba och behöriga lärare med speciell kompetens kommer att ta hand om skolverksamheten. Jag tror att dessa barn kommer att få mer och bättre undervisning inne på avdelningarna än de skulle ha fått om de gått i en skola ute i frihet – en skola som de förmodligen hade skolkat från eller där de suttit längst bak i klassrummet och inte deltagit i undervisningen. Nu blir det små grupper och individanpassad skolgång, vilket kommer att passa de här barnen mycket bättre.

Återigen: Hur man kan vara emot detta är för mig obegripligt.

Herr talman! Slutligen: Jag har jobbat i över 30 år med att se till att folk ska kunna sova tryggt i sina hem, utan att riskera att vakna upp av att en handgranat har exploderat i rummet bredvid, där femåringen sov. Jag har jobbat för att den vanliga mannen som går till mataffären för att handla inte ska få tre skott från ett automatvapen i bröstet, få sin kropp uppsliten och dö. Jag har jobbat för att kvinnan som går hem sent på kvällen inte ska bli indragen i en bil, körd till en avlägsen plats och där bli gruppvåldtagen av flera män.

Jag har jobbat för detta i mer än halva mitt liv. Jag har sett till att farliga personer har låsts in och inte längre kan förstöra vardagen för vanligt, hederligt folk. Jag har jobbat för att gator och torg, arbetsplatser, lekplatser och hem ska vara säkra och trygga.

Då blir jag faktiskt provocerad när jag hör hur naiva och verklighetsfrånvända politiker inte uppskattar det jobb jag har gjort och inte uppskattar det jobb som alla Sveriges poliser gör varje dag. Man misstror dem. Man har lågt förtroende för dem. Man till och med hatar dem.

I tillägg till detta vill man försvåra för Sveriges poliser att göra ett bra jobb. Man har noll intresse av att göra våra gator och torg säkra. Man har noll visioner om hur tryggheten ska öka. Man har noll idéer om hur skjutningar, sprängningar och narkotikahandel ska bekämpas.

Man sitter på läktaren medan den organiserade brottsligheten tjänar hundratals miljarder på välfärdsbrottsligheten. Man tittar åt annat håll när farliga personer tar sig in i politiken och i myndigheter. Man blundar för de skuggsamhällen som växer fram och blir allt starkare, framför allt i områden där just Vänsterpartiet har många väljare.

Jag hör ingenting om hur man vill bekämpa de vidrigheter som sker i vissa kretsar i religionens namn. Även där säger man att problemet är segregation och ekonomisk ojämlikhet. Det är helt verklighetsfrämmande. Det provocerar mig enormt.

Jag hoppas verkligen att svenska folket noterar detta och att man ser att delar av oppositionen faktiskt inte har någon som helst effektiv kriminalpolitik. Jag är på riktigt orolig för att vi om vänstersidan vinner valet kommer att få tillbaka våld och otrygghet på de nivåer vi hade det innan den här regeringen med justitieminister Gunnar Strömmer lyckades bryta de farliga trenderna.

Att rösta nej till effektiv och fungerande kriminalpolitik är inte lösningen på dagens problem.
(Applåder)

Anf. 13 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Herr talman! Jag kan förstås inte låta bli att reagera på de oerhörda beskyllningarna i Martin Melins anförande nyss, som framför allt var riktade mot Vänsterpartiet.

Jag vill markera att vi just har två tankar i huvudet samtidigt. Vi vill markera mot den grova kriminaliteten, inklusive om barn begår grova brott, men vi vill inte sätta barnen i fängelse. Vi vill agera på andra sätt som vi tycker är mer effektiva. Det skulle vara att satsa på Sis men också att ha mycket förebyggande verksamhet. För mig är detta att ha två tankar i huvudet samtidigt.

Vi kommer inte att klara av att hantera den grova kriminaliteten om vi inte stoppar nyrekryteringen. Där krävs det givetvis poliser, som många gånger gör ett fantastiskt jobb. Det är inte snack om annat, och jag har inte uttryckt mig negativt mot poliser.

Men polisen måste också få stöd och kunna samarbeta med många andra, och man kan vidta åtgärder som ger de unga personerna hopp om ett bättre liv. Man kan kanske ge dem fritidsaktiviteter, andra stimulanser eller till exempel egna pengar genom de nya formerna där de jobbar några timmar åt ett företag eller offentlig sektor. Där får de känna att de är uppskattade och värdefulla och kan kanske knyta nya vuxenkontakter.

Anf. 14 MARTIN MELIN (L) replik:

Herr talman! Jag uppfattade ingen fråga utan mer ett försvar. Det respekterar jag. Men jag hörde också ordet ”polis” nämnas.

Ja, jag vände mig mot Vänsterpartiet, och jag har några raka frågor till ledamoten, som representerar Vänsterpartiet här i dag. Ledamoten har själv skrivit under debattartiklar där man säger att man misstror svensk polis, att svensk polis inte kan hantera de lagar som de får och att svensk polis kommer att profilera, rasifiera och diskriminera personer med anledning av exempelvis lagen om visitationszoner. Det finns företrädare för Vänsterpartiet som har skrivit att det finns strukturell diskriminering inom svensk polis. Min konkreta fråga är: Vad är det för strukturell diskriminering som finns?

Säkerhetszoner infördes för tre år sedan. Efter detta har noll personer anmält att de blivit rasifierade, profilerade eller diskriminerade. Vad menade ledamoten när hon skrev under debattartikeln?

Skärpta regler för unga lagöverträdare

Och framför allt undrar jag: Har ledamoten tagit avstånd från sina partikamrater som säger att de hatar svensk polis?

Anf. 15 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Herr talman! Mitt anförande nyss handlade mer om att markera att det som ledamoten Melin tog upp inte vara relevant i relation till mig eller till Vänsterpartiet. Det var grova överdrifter.

Sedan handlar det om vilka strukturella problem som vi kan se i samhället i stort. Där ser vi problem med kvinnoförakt och rasifiering, och jag menar att det är problem som samhället bär i stort. Där kan inte poliser komma undan. Det finns tyvärr exempel på att detta existerar i alla yrkeskårer och alla grupper i samhället. Det kan jag inte backa ifrån, för där är forskningen väldigt entydig.

Men man ska också se vad som dominerar och hur man inom polisen försöker arbeta för att motverka detta på ett bra sätt. Där vet jag att det pågår ett viktigt arbete, men det finns fortfarande personer som känner sig illa behandlade – ibland som kvinnor, ibland som till exempel afrosvenskar. Detta är ett arbete som måste fortgå. Men det var kanske inte dessa saker som vi framför allt skulle diskutera i dag.

Jag hör inte till dem som hatar poliser, och jag har aldrig stött dem som yttrar sig så.

Anf. 16 MARTIN MELIN (L) replik:

Herr talman! Jag har faktiskt försökt söka reda på om ledamoten – som ändå är Vänsterpartiets representant i justitieutskottet, som är en av de högsta politiska instanserna i Sverige och också hanterar Polismyndigheten och dess arbete – på något sätt har förklarat sig och tagit avstånd från det som Vänsterpartiet i Malmö skanderade under pridefestivalen där nere. Jag har inte sett något sådant.

Jag hade uppskattat om ledamoten offentligt hade uttryckt att hon tar avstånd från detta. Jag har fått hundratals mejl och meddelanden från besvikna poliser runt om i landet. De blev väldigt besvikna på Vänsterpartiets uppträdande. Det var inga som uppskattade det, och det vill jag att ledamoten ska känna till.

Det jag har sagt i talarstolen om att jag tycker att Vänsterpartiet inte kan hålla två tankar i huvudet samtidigt står jag bakom till hundra procent. Jag tycker att Vänsterpartiet har den sämsta kriminalpolitik som det här samhället har skådat på år och dag.

Jag förstår inte hur man kan vara emot den kriminalpolitik vi har i dag när man ser hur effektivt den fungerar. Vi ser hur skjutningarna minskar, det grova våldet bland vuxna – inte bland barn – minskar och narkotikahandeln bekämpas alltmer effektivt. Hur kan man vara emot detta?

För mig är det en gåta. Det visar bara hur otroligt dålig kriminalpolitik Vänstern har. Den är sämst.

Anf. 17 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag börjar med att instämma i allt som Martin Melin sa.

Herr talman! En lördagsnatt i oktober förra året träffades sex personer i en skjutning utanför en krog i centrala Gävle. Helt mirakulöst överlevde alla. En misstänkt person kunde gripas. Han var då 13 år gammal.

En kort tid efter det träffade jag polisen i Gävle. De gav uttryck för en enorm frustration. Det hade funnits många varningssignaler, inte bara hos polisen utan också hos socialtjänsten och på andra håll. Många visste om riskerna. Ändå lyckades man inte stoppa det här våldet.

I sommar väckte åklagaren i det här målet en så kallad bevistalan mot den numera 14-åriga pojken, alltså en rättslig process som ska fastställa om han har begått det här brottet.

Den här händelsen illustrerar bakgrunden till det som vi diskuterar här i dag, behovet av att lägga om hela vår ordning för barn och unga som begår brott.

Vi vet inte vad som kommer att hända med den här pojken, och jag vill inte föregripa den rättsliga prövningen. Men vad vi vet är att han på grund av sin ålder i dag är hänvisad till det system som inte lyckades stoppa hans brottslighet från första början.

Det finns ett väldigt stort behov av att göra om det här systemet. Det är en realitet att dagens system varken lyckas skydda medborgarna från livsfarligt våld eller ge brottsoffer upprättelse eller bryta de destruktiva mönster som finns runt de här barnen.

Verkligheten talar för sig själv. Jag tycker att det är slående när jag lyssnar på en del inlägg från vänster i dagens debatt att man liksom inte utgår från verkligheten så som den ser ut. Verkligheten har förändrats. Det talas om forskning. Det finns ingen forskning som är relaterad till den situation som Sverige upplevt under senare år när det gäller det grova våldet och de här barnen. Vi är alltså i ett nytt läge.

Den verklighet som vi förhåller oss till är att nio av tio barn som döms till sluten ungdomsvård på Sis-hem och som har kopplingar till gängen återfaller i grov brottslighet. Tala om ett havererat rehabiliteringsuppdrag för den statliga barn- och ungdomsvården! Straffen för 15–17-åringar blir med dagens ungdomsrabatter orimligt låga sett ur brottsoffrens synvinkel. Vi vet att förra året var det över 50 barn under 15 år som var inblandade i rättsliga prövningar om mord eller mordplaner. Det är svindlande siffror, och det är faktiskt på det hela taget en rätt unik svensk erfarenhet.

Att vi har hamnat här beror på flera olika saker. Det beror på en organiserad brottslighet som under alldeles för lång tid möttes med otillräckliga insatser. Det beror på att gängen i hög grad har flyttat rekryteringen av barn från skolgårdarna och fritidsgårdarna till mobilerna och att därmed tusentals barn exponeras för gängens aktiviteter. Det beror på ett system som har byggts för en annan tid och verklighet – det system som många här inne uppenbarligen vill ha kvar eller möjligtvis justera lite grann. Vi talar då om sekretesshinder mellan skola, socialtjänst och polis, fri tillgång till mobiler på Sis och regler som har gjort socialtjänst och polis handfallna i relation till barn under 15 år som är involverade i väldigt allvarlig brottslighet.

Att rulla på som hittills har aldrig varit ett alternativ. Det är därför vi lägger om både det brottsbekämpande arbetet och det brottsförebyggande arbetet. De här barnen kan i många fall ses som både offer och förövare. Det är också så vi måste ta oss an det här problemet.

Det är mot den här bakgrunden, herr talman, som vi nu debatterar de förslag som ligger på riksdagens bord. Det handlar om ett brett grepp om de straffrättsliga reglerna för unga lagöverträdare, med syfte att skydda samhället på ett bättre sätt mot livsfarligt våld, att öka och stärka upprättel-

sen för brottsoffer och att på ett mycket bättre sätt än i dag ta hand om de barn som begår väldigt allvarliga brott.

18–20-åringar är vuxna medborgare. De kommer med våra förslag också att behandlas som vuxna även i straffrättsligt hänseende. Ungdomsrabatten tas bort helt för den som har fyllt 18. Den som har fyllt 18 ska inte längre särbehandlas i domstol. Det ska heller inte vara möjligt att döma till påföljden ungdomsvård för brott som har begåtts efter 18-årsdagen.

För 15–17-åringarna minskar vi dagens ungdomsrabatter på ett kraftigt sätt. En viss reduktion kommer fortsatt att kunna göras med hänsyn till gärningsmannens ålder, men värdena vad gäller straffmätningen kommer med de här förslagen i regel att bli dubbelt så höga som i dag. Det är väldigt motiverat sett ur brottsoffrets synvinkel och samhällsskyddets synvinkel.

Vi skärper påföljden ungdomsövervakning. Kriminalvårdens kontroll förstärker vi bland annat genom att hemarresten utökas och genom att den kan kombineras med förbud mot att vistas på en viss plats.

Straffbarhetsåldern sänks tillfälligt till 14 år för dem som begått allvarliga brott. Förslaget träffar alltså allvarliga brott som är vanligt förekommande i den organiserade brottsligheten. Vi talar om mord och andra väldigt allvarliga och ofta livsfarliga brott där ofta andra barn är brottsoffer – andra barn med rättigheter, andra barn med föräldrar som har berättigade förväntningar på att det omgivande samhället ska skydda deras barn mot livsfarligt våld.

Genom att sänka straffbarhetsåldern kan mer rättvisa och rimliga påföljder dömas ut, och det ger oss helt andra förutsättningar att sätta in framgångsrika, rehabiliterande insatser mot de här barnen.

Det finns ingen nationell samlad statistik om vad som händer med barn under 15 år som begår allvarliga brott. Jag måste säga att det nästan chockerade mig. Man ställer frågan: Vad händer med de här barnen, de som är föremål för bevistalan? Ingen vet. Det säger jag apropå frågan om hållbar forskning om den här gruppen barn. Vårt rättssystem vet inte ens vad som händer med de barn som är under 15 år och som är föremål för bevistalan. Ingen har den statistiken och ännu mindre någon mer kvalitativ uppfattning om vilka barn det handlar om och vart de tar vägen efteråt.

Men det vi med säkerhet kan säga är att de här barnen i dag skickas tillbaka till det system som inte räcker till för att förebygga och förhindra att de begår väldigt allvarliga brott. I många fall är de därmed också fortsatt exponerade för gängens rekrytering. Jag har förstått det som att Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet vill att det ska förbli på det sättet. Det förvånar mig, inte vad gäller Miljöpartiet och Vänsterpartiet men faktiskt vad gäller Centerpartiet, som jag allmänt sett har fortsatt höga tankar om även om jag allt oftare tycker att jag möjligtvis har skäl att ompröva det, men jag vill ändå hoppas och tro.

Det här ledde i alla fall till att regeringen föreslog en sänkning av straffbarhetsåldern till 13 år för allvarliga brott. Jag står fortfarande för bedömningen att en 13-årsgräns hade varit bättre. Det hade på ett bättre sätt återspeglat verkligheten så som den ser ut i dag. Vi vet att av de drygt 50 barn som var involverade i rättsliga prövningar avseende mord och mordplaner var nästan en tredjedel inte fyllda 14 år. Det var det som var bakgrunden, inte någon drivkraft att slänga 13-åringar i fängelse. Det handlade om att anpassa regelverket till verkligheten så som den ser ut.

Det var därför den första ålderssänkningen den här mandatperioden avsåg socialtjänstens möjligheter att sätta in insatser mot barn även utan föräldrars samtycke. Det var 15 år, anpassat för en annan verklighet. Vi sänkte det till 12 år för att de förebyggande insatserna ska kunna sättas in även i fall när föräldrarna motsätter sig det.

Det finns en koppling mellan de här två frågorna – preventionen och ingripande insatser när det väl har hänt, anpassade till verkligheten så som den ser ut, inte några forskningsstudier som avser amerikanska förhållanden på 90-talet.

Jag kommer att fortsätta att vara genuint oroad för 13-åringarna. Jag är fortfarande övertygad om att det vi nu bygger upp i Kriminalvården skulle ha väldigt fina förutsättningar att hjälpa de här barnen, men jag måste också säga att det ändå är väldigt bra att vi kan erbjuda en reform avseende 14-åringarna. Det kommer att fånga många barn. Det kommer att stärka förutsättningarna att rehabilitera de barnen. Det kommer att stärka samhällets skydd mot allvarlig brottslighet. Sedan är det bara en realitet att det nu ställs väldigt höga krav på andra aktörer i samhället för att fånga 13-åringarna och för den delen ännu yngre barn som är involverade i allvarlig brottslighet.

Den här sänkningen ska vara tillfällig. Den ska gälla i fem år. Under de fem åren behöver det ske en rejäl mobilisering så att det sociala systemet får en chans att komma i kapp.

Ett viktigt skäl till att vi går över till ungdomsfängelser är en insikt när det gäller den här gruppen barn som är dömda till sluten ungdomsvård. Jag vet att flera här inne inte tycker att Kriminalvården ska ta ansvar för 15-, 16- och 17-åringarna. Men den här gruppen barn har vuxit från 50 till över 300. De tränger ut alla andra barn i behov av statlig ungdomsvård, de som behöver behandling av helt andra skäl och vård av helt andra skäl. Det här är alltså också ett sätt att stärka vår samlade förmåga att förebygga brottslighet, eftersom vi får en arbetsdelning mellan kriminalvård i relation till dem som har begått riktigt allvarliga brott och ungdomsvård – statlig eller kommunal – riktad mot barn med helt andra behov i samhället.

Nåväl, det är detta vi vill att den här femårsperioden ska användas till. Det handlar om en mobilisering på den sociala sidan så att vi helst slipper se några 13-, 14-, 15- eller 16-åringar i så allvarlig brottslighet att någon del av systemet behöver gripa in.

Målet måste förstås vara att så få barn som möjligt – helst inga – ska begå mord eller andra allvarliga brott. Svaret på hur vi förhindrar att barn över huvud taget begår brott ligger inte i första hand i den här reformen, utan det handlar om att få full effekt av de förändringar som sker i form av en ny och mer förebyggande socialtjänstlag, rivna sekretesshinder, en reformerad lag om vård av unga, förändrad statlig ungdomsvård och mellantvång för att nämna några.

I dag, herr talman, lyckas vi varken skydda samhället från allvarlig brottslighet, ge brottsoffer upprättelse eller hjälpa barnen att bryta med gängen. Offren för det livsfarliga våldet är som sagt ofta själva barn. Jag är övertygad om att det går att vända den här utvecklingen. På tre år har det dödliga gängvåldet gått ned med över 75 procent. Antalet gängtoppar som vi griper i utlandet har fördubblats. Förändring är möjlig också i relation till barnen.

En sak är säker: Vi kan inte fortsätta som hittills, för då kommer det att gå som det hittills har gått. Det kan inte vara ett alternativ för ett anständigt samhälle. Det är därför så oerhört betydelsefullt att ställa sig bakom regeringens reform för skärpta regler för unga lagöverträdare.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ludvig Ceimertz, Mikael Damsgaard och Charlotte Nordström (alla M), Rashid Farivar och Adam Marttinen (båda SD), Torsten Elofsson (KD) och Martin Melin (L).

Anf. 18 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Herr talman! Jag kan inleda med att säga att om statsrådet hade hedrat riksdagen med sin närvaro när debatten inleddes skulle statsrådet ha hört att Centerpartiet visst är för att det ska skapas ett register för dessa bevistalansbeslut och domar. Vi tycker däremot inte att belastningsregistret är rätt register. Rätt ska vara rätt!

Jag går nu över till att tala om ungdomsreduktionen. Jag får väl även där upprepa att Centerpartiet är för de föreslagna ändringarna i ungdomsreduktionen för 15–17-åringar. Vi är för borttagandet av reduktionen för unga vuxna myndiga.

Men låt oss titta på verkligheten, som det heter, som den ser ut. För en 14-åring kommer ungdomsreduktionen att vara 80 procent. Som exempel kan vi ta ett brott som en 14-åring har begått och som har tio års straffvärde. Det kan vara antingen ett brott som i sig självt ger tio år eller som ger dubbelt från fem år, om det är i kriminella nätverk. Vi har nu en situation där unga sitter häktade i kanske nio månader. Då blir det med de här tio åren, 80 procents rabatt och två års avtjänande i fängelse ungefär nio månader i anstalt innan man sedan villkorligt friges. Det innebär att man med Tidöregeringen och efter ett brott med ett straffvärde på tio år är ute och går på gatorna när man är 15 ½ år.

I vår modell tycker vi inte att de här barnen som är 14 år är straffmyndiga men att de kräver en lång vård om de har hamnat där. Med LVU har de möjlighet att vara där och få vård med numera ganska mycket större tvång tills de är 21 år.

Jag vill gärna ha statsrådets kommentar till den här skillnaden i verkligheten, som den ser ut.

Anf. 19 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Jag ska först säga något om reduktionen. Det är väldigt viktigt att säga att det inte går att bedöma det på det sätt som Ulrika Liljeberg gör.

Det här med 80, 60 och 40 är alltså inte en regel, utan det är en schablon. Det viktiga i modellen är den nyanserade straffmätningen. Det här är en utgångspunkt i relation till unga. Det är inte så konstigt – om nu alla här inne är överens om att unga ska behandlas annorlunda än vuxna och att ju yngre man är, i desto högre grad ska man behandlas annorlunda. Det ska dock vara en nyanserad straffmätning som också innebär att straffet kan bli avsevärt längre, framför allt om man har begått ett väldigt allvarligt brott. Det är det första.

Det andra är att det är helt riktigt att det finns ett snitt mellan häkte och avdelningarna i Kriminalvården som är utmanande. Därför sker nu också

väldigt stora insatser, inte minst i relation till de yngsta, där Kriminalvården till exempel överväger möjligheten till särskilda häktningslösningar för barnen som är mycket mer integrerade med den huvudsakliga verksamheten. Det handlar om att man från dag ett ska få tillgång till den utbildning, den behandling och den aktivitet som nu byggs upp.

Den är faktiskt ett Champions League – om jag får säga så – i jämförelse med det som de här barnen har haft! De har liksom harvat runt i Norra Ångermanland division 2, om man får uttrycka sig på det sättet, och nu får de Champions League. Det tycker jag är fantastiskt!

Det sades här tidigare att man inte var förberedd på Kriminalvården. Det är klart att man inte var förberedd för uppdraget innan man fick det. Jag hoppas och vet att flera av er redan har varit ute och besökt de här avdelningarna. Det är fantastiskt att uppleva dem. Jag har träffat chefer i verksamheterna som har varit chefer på Sis och på HVB. De säger att de nu äntligen får riktiga verktyg för att arbeta med barnen, och det är oerhört centralt.

Det sista jag också vill säga är detta: Det här betyder inte att vi stänger dörren till vare sig HVB, familjehem eller den statliga ungdomsvården. Det kommer naturligtvis att vara ett fortsatt snitt. En helt avgörande sak är det uppdrag vi nu har gett till de olika delarna av systemet att arbeta tillsammans runt barnen så att de sömlöst också kan gå vidare från en sådan här påföljd in i andra insatser på den sociala sidan.

Anf. 20 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Om detta är vi eniga. Vi har båda ett stort förtroende för Kriminalvården och dess verksamhet och den ungdomsverksamhet eller barnverksamhet som nu startas. Vi har också stått bakom de lättnader i sekretess som är en förutsättning för att hela samhället ska kunna skjuta ihop stolarna och hjälpa de här unga.

Något kvarstår ändå. Jag har inte något betänkande med mig här, för jag trodde att det här var lite ostridigt. Där står ju ändå att ungdomsreduktionen är 80 procent för de här unga. Sedan får vi veta att det är en schablon. Det betyder att den skulle kunna vara både mindre och större.

I mitt exempel hade jag redan tagit höjd för att det eventuellt hade kunnat vara dubbla straff utifrån straffvärdet. Vi tog exemplet med ett straffvärde på tio års fängelse om det hade varit en vuxen. Det kvarstår ändå att det är fråga om 10, 20 eller 30 procent i normalfallet för en 14-åring som har begått ett brott med ett straffvärde på tio år.

Det vi befarar är att de här insatserna – hur kompetenta de än må vara – är mycket kortare än vad det ges sken av. Många gånger skulle det vara bättre att få insatser på Sis, som ju har gjort en välbehövlig omstart med ny ledning och så vidare. De kan pågå under längre tid.

Vi ska ju också hedra principen att man när man har avtjänat ett straff också har avtjänat det. Vi kan inte säga att man ska fortsätta att få insatser med anledning av ett brott när man har avtjänat sitt straff.

Även om det finns tolkningsutrymme är det så att en 14-åring som begår ett brott kommer att vara ute på gator och torg igen ganska snabbt med nuvarande förslag.

Anf. 21 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Jag vet att Ulrika Liljeberg har läst propositionen. Där skiljer hon sig från till exempel Thomas Bodström, som dök upp i debatten i går. Jag minns att han i sina memoarer stoltserade med att han under sin tid som justitieminister inte läste en enda sida i någon av de propositioner som han lade fram. Jag vet att Ulrika Liljeberg har ett mycket seriösare förhållningssätt till det här arbetet.

Det är dock ingen nyhet när jag kommer i dag och säger att det här är en schablon. Det är så att säga ett grundackord i modellen. Man måste ha en utgångspunkt men bevara den nyanserade straffmätningen så att straffet kan bli både högre och lägre beroende på omständigheterna i det konkreta fallet. Det är en avgörande del av reformen.

Det var också väldigt viktigt för utredaren – och det har varit viktigt för oss att understryka – att det här inte är någon regel. Det är inte Borgekes tabellverk när det gäller straffrabatten, som vi ska komma tillbaka till sedan. Där har det i praktiken fungerat automatiskt, och det ska det inte göra här.

Likafullt tycker jag att detta är en bra synpunkt. Det här är barn som sannolikt har behov av en längre kedja av olika insatser. Därför tycker jag att det är viktigt att nämna alla aktörer som ska vara med barnet efter det att man har avtjänat sitt straff. Det kan vara de institutioner som Ulrika Liljeberg tar upp, men det handlar kanske i normalfallet om barnets skola och socialtjänsten i hemkommunen. Alla aktörer kommer alltså att vara inne från dag ett och tillsammans med Kriminalvården lägga upp det hela.

Den stora förtjänsten med den här modellen är att det sker en kontrollerad utslussning. Det är därför jag tycker att det är så synd att ni så innerligt gärna inte vill att 14-åringar ska omfattas av den. Kriminalvårdens frivård kommer alltså att kunna spela en viktig roll i helheten.

Jag säger det igen: Kriminalvårdens excellens är vi överens om. Jag tycker att den borde få omfatta så många barn som möjligt. Jag tycker det är lite trist att Centerpartiet inte riktigt ville hänga med. Nu ordnar det sig i alla fall, som det ser ut, och det blir framför allt bra för de här barnen.

Anf. 22 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar statsrådet för att han deltar i den här debatten.

Forskning står inte så högt i kurs, förstår jag av statsrådets inlägg. Jag tolkade det som att det riktade sig mest mot det som jag sa, eftersom jag hänvisade ganska mycket till forskning.

Forskningen går lite i linje med det som myndigheterna också har lyft fram som problem. Om man inte tycker att det finns tillräckligt med forskning nämnde jag också att det har kommit en hel del invändningar mot förslagen från de olika inblandade myndigheterna. Till exempel Polismyndigheten och Domstolsverket lyfte fram de risker som de såg med en differentierad straffbarhetsålder. De pratade om tillämpningsproblem, legitimitetsproblem och så vidare. Kriminalvården, som statsrådet nämnde, framhöll att de saknar tillräckliga resurser och rätt kompetens och så vidare.

Jag förstår att allt detta går att ändra på. Det går att skaffa sig kompetens om man tycker att man inte riktigt har den. Jag undrar varför regeringen ändå har drivit igenom det här i stället för att fortsätta med en utveckling som man själv också är delaktig i. Det är ju inte så att tidigare regeringar inte har gjort någonting och bara har låtit saker vara. Det har till

exempel pågått ett reformarbete av Sis. Inte minst Miljöpartiet har varit extremt kritiskt till många delar av Sis verksamhet men har samtidigt sett att det har genomförts en stor mängd förbättringar.

Det som Sis till exempel brukar få ganska bra omdömen om är att de är bra på att få unga att delta i skolundervisning och så vidare. Jag undrar: Varför är det så centralt att sänka straffbarhetsåldern och överföra unga till Kriminalvården, i stället för att fortsätta att utveckla Sis för att säkerställa att barn som befinner sig i den här situationen får bästa tänkbara vård för att minska risken för återfall?

Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Först vill jag understryka att jag är en mycket varm anhängare av forskning, men min fråga till Ulrika Westerlund är då: Exakt vilka studier är det som Ulrika Westerlund pekar på? Fram med studierna så ska vi diskutera dem!

När jag räknade baklänges hittade jag två tre brottsforskningssammanställningar på det här området som avser amerikanska förhållanden. Min poäng är att jag inte har sett några studier som avser det faktum att över 50 barn under förra året var involverade i mord och mordplaner och var föremål för bevistalan. Jag vet inte heller vilken erfarenhet i andra länder som är så pass omfattande och har beforskats på ett sådant sätt att den är omedelbart överförbar till så kategoriska slutsatser som bland annat Miljöpartiet drar i den här frågan.

Det är det som är min poäng. Sverige befinner sig precis i det så kallade svenska tillståndet med 62 dödsskjutningar som vi tog över. Jag håller inte med Ulrika Westerlund om att tidigare regeringar inte har suttit med armarna i kors. Det tycker jag att tidigare regeringar har gjort, och det var därför vi också var i det läget. Det svenska tillståndet var också unikt. Varför har vår gängkriminalitet, om man får använda det uttrycket, varit så oerhört våldsam jämfört med andra länder?

Forskning är naturligtvis oerhört betydelsefullt, men det blir ibland lite magiska ord när man tittar på vilka studier som ligger till grund för dem, och man får bläddra lager för lager för att hitta dem. Detta är inte forskning som enligt min uppfattning träffar den situation som vi befinner oss i. Den måste vi bryta, och vi gör det på olika sätt. Vi har lyckats väldigt väl när det gäller skjutvapenvåldet. Jag vet inte vad forskningen sa om det. Miljöpartiet hade en del invändningar när det gäller forskning då också. Nu har vi ändå fått ned våldet med 80 procent. Det finns alltså lite erfarenhet. Det borde vi titta på.

Vad gäller invändningarna från rättsväsendet kan jag bara konstatera att dessa nu har hanterats av rättsväsendet på ett sådant sätt att den modell som vi nu har satt på fötter när det gäller kriminalvården är, vågar jag påstå, bäst i världen på att hantera barn som begår allvarliga brott.

Vad gäller differentieringen är det riktigt att det fanns en kritik mot den. Alternativet till vår modell, där vi riktar in oss på allvarliga brott, var att fokusera på alla brott. Vi har trots allt inte problem när det gäller ungdomar och kriminalitet i stort, utan vi behövde rikta in oss på det här akuta problemet.

Anf. 24 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Tack så jättemycket för svaret!

Min poäng var att om man, som statsrådet, anser att det inte finns tillräckligt med forskning kan man i stället lyssna på vad myndigheterna sagt. Det var det som jag exemplifierade.

Jag har också, som flera andra, misstänker jag, varit på besök. Vi var på Kumla och träffade ledningen, som diskuterade hur de hade förberett sig för det här. De kommer naturligtvis att verkställa det beslut som fattats här och ta emot barn. De var ganska tydliga med att de fortsatt inte tyckte att det här var någon särskilt bra idé men att de självklart kommer att göra det på allra bästa sätt, och det betvivlar inte jag. De är oerhört kompetenta personer som kommer att göra sitt yttersta. De sa dock att de hade pekat på problem och ansåg att dessa problem kvarstod.

Vi hade också en diskussion om hur det kommer sig att det är så hög återfallsfrekvens hos unga som har befunnit sig hos Sis. De sa då väldigt tydligt att det beror på bristen på eftervård. De trodde inte att de själva skulle kunna trycka på någon magisk knapp som skulle få återfallsfrekvensen att minska drastiskt, utan återfallsrisken kommer att vara kvar om man inte satsar väldigt mycket på eftervården. Här har ministern nämnt frivården. Vi har varit anhängare av ett liknande system som man skulle kunna utveckla för unga som släpps från vård inom Sis.

Jag hoppas verkligen att det kommer att läggas mycket resurser på eftervård, för jag tror också att det är en av knäckfrågorna för att få bukt med återfallsfrekvensen. Det kan satsas hur mycket som helst på bra vård inom Sis eller Kriminalvården, men får man inte eftervård är risken stor att många unga ändå kommer att återfalla i brott.

Ett annat problem är att kriminalvården är helt överbelastad. Det här kommer vi kanske att återkomma till i vår nästa debatt. När kriminalvården ska göra plats för unga som inte ska dela cell och som ska få en hel del resurser kommer ännu större problem att uppstå för kriminalvården i stort, som ska ta hand om alla intagna, vilket kommer att bli konsekvensen av regeringens andra förslag som nästa debatt, som sagt, handlar om.

Anf. 25 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Apropå empiri har vi rätt mycket empiri av den modell som Miljöpartiet gärna vill fortsätta att jobba med i den statliga ungdomsvården. Den visar trots allt att nio av tio i den här gruppen barn återfaller i allvarlig brottslighet. Det är en entydig erfarenhet, och den är för mig trots allt en anledning att säga att vi uppenbarligen inte kan arbeta på det här sättet.

Avsaknaden av eftervård har mycket riktigt varit ett viktigt skäl för oss. Det här är inte bara en torped mot straffbarhetsåldern från Miljöpartiets sida, utan ni motsätter ju er att Kriminalvården ska ha uppdraget när det gäller unga över huvud taget. Det är trots allt en ganska radikal ståndpunkt, måste jag säga. Det ska bli intressant att se vad ni ska göra med den om ni till äventyrs skulle få majoritet efter valet. Då kanske allt det här ska rullas tillbaka om ni är lite ultimativa. Helldén var ju faktiskt det i *30 minuter*. Det ska bli spännande att se vad som händer med det.

Kriminalvården har den kontrollerade utslussningen och den villkorliga frigivningen. Detta är ett helt avgörande skäl för vår preferens för att ta hand om även de unga lagöverträdarna i den modellen. Frivården som

central aktör får man inte på den sociala sidan. Frivårdens expertis är att arbeta med personer – för den delen också yngre personer som har begått brott – och deras återanpassning i samhället. För mig hänger det inte ihop att inte använda våra bästa resurser i relation till det problem som vi kanske tycker är allra mest smärtsamt.

Vad gäller myndigheterna är det helt riktigt så att Kriminalvården tog sig an uppdraget med 15–17-åringar utan invändningar – det vill jag understryka. Diskussionen har gällt förutsättningarna för att ta hand om ännu yngre barn. Där har det skett anpassningar som gör att de har väldigt goda förutsättningar att hantera 14-åringar. Jag vågar påstå att detta är mycket bättre än alla andra alternativ som står till buds i vårt samhälle.

Anf. 26 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag vänder mig till justitieministern och undrar om vi kan titta närmare på vilka verkligheter vi lever i. För mig är det ganska självklart att beslut som starkt kommer att påverka mångas liv framöver ska bygga på både forskning och beprövad erfarenhet.

När det handlar om bristen på forskning kan man nämna bevistalan. Där har det funnits så få fall tidigare att det inte finns någon bra forskning med uppföljning. Det kommer förhoppningsvis att komma, för det tror jag är en viktig reform i de här paketen.

Det finns också forskning där man har intervjuat anhöriga till dem som har blivit våldsdödade. Många av dem vill inte ha vare sig hårdare straff eller sänkt straffbarhetsålder. Där finns alltså en del att gå på.

Det alla viktigaste, menar jag, är dock dels att vi kan dra en del konsekvenser av forskning i andra länder, dels att vi har en oerhörd erfarenhetsbank i dem som arbetar med denna problematik i Sverige, här och nu. Där har både rättsväsen och många andra berörda myndigheter och intresseorganisationer varit starkt emot. Varför kan vi inte ta vara på det och reformera Sis och satsa på skolan – som de gör – och på bästa vård under tiden, men också lägga till eftervård?

Anf. 27 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Jag håller helt med om att vi i ett akut läge ska försöka basera våra politiska beslut, i brist på omfattande studier avseende egna förhållanden, på den praktiska erfarenhet som vi bygger upp genom att hantera problemen i vår samtid. Då är det bara en realitet att vi måste göra både och.

Nu pågår en stor reform av Sis, den statliga ungdomsvården, men jag vill återkomma till att den statliga ungdomsvården fick uppdraget att ta hand om denna grupp av barn vid millennieskiftet. Tidigare var det Kriminalvården som hade ansvar för barn som begick allvarliga brott. Sedan fick Sis ta över uppdraget. Då gällde det en ganska liten grupp, i relation till alla andra grupper av barn i behov av statlig ungdomsvård.

I takt med samhällsutvecklingen har det förändrats. Vi har gått från ungefär 50 barn som tidigare var dömda för allvarlig brottslighet och föremål för statlig ungdomsvård till över 300 barn. Det får enorma effekter för alla andra barn i behov av statlig ungdomsvård – barn som växer upp i hem med missbruk, som själva har missbruksproblem eller stora psykosociala problem och för vilka det då inte finns plats i den statliga ungdomsvården.

Det här handlar om att få en bättre arbetsfördelning baserat på vår erfarenhet. Kriminalvården tar nu ansvar för dem som har begått de allvarliga brotten, vilket kommer att ge mycket bättre förutsättningar för att rehabilitera den gruppen av barn. Samtidigt lättar vi på trycket på den statliga ungdomsvården och andra sociala insatser för att på allvar kunna rikta resurser mot det förebyggande arbetet och barn som är yngre och ännu inte har dragits in i allvarlig brottslighet.

Vi måste alltså även reformera Sis, och det gör vi också – gärna med eftervård och gärna under mer kontrollerade former.

När det gäller andra risker som rättsväsendet har pekat på – jag kanske kan komma tillbaka till det vid tillfälle – är de nu omhändertagna på ett väldigt omdömesgillt sätt.

Anf. 28 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Tack för kompletterande svar från justitieministern!

Då undrar jag också varför det har blivit så att Sis har så stor resursbrist att de inte kan ta hand om de barn som har en problematik men inte är kriminellt belastade. Det är ju ett tecken på att resursfördelningen har varit fel att Sis först genom att flytta över en grupp till, vad jag menar, sämre vård inom Kriminalvården kan frigöra resurser så att man kan göra en stor del av det förebyggande arbetet och ta hand om barn som är illa utsatta av andra anledningar än att de är involverade i kriminalitet.

Varför har det blivit så, och varför skulle man inte kunna rätta till det med att lägga de enorma resurser man lägger på Kriminalvården på Sis i stället? Det skulle kunna vara en bättre satsning på brottsförebyggande arbete och därmed en bättre satsning på det som skulle kunna vara ett brottsofferperspektiv än en satsning på ett gärningsmannaperspektiv inom Kriminalvården.

Anf. 29 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! När det gäller den statliga ungdomsvården är det ett faktum att vi tog över ett havererat läge från vänstersidan i politiken. Den var underfinansierad. Den hade otillräckliga verktyg. Det tilläts mobiler. Man kunde inte ens skydda barnen mot andra barn genom avskiljning. Allt det där har vi nu rättat till.

Jag vill understryka att Sis med sina fantastiska och hårt arbetande medarbetare också är på en positiv resa – även om vi från moderat håll och, vågar jag påstå, hela den blågula sidan ser ett stort behov av ytterligare reformer av verksamheten framöver. De har en otroligt viktig uppgift i relation till alla andra barn i ett tidigare skede där vi kan förebygga och förhindra brottslighet.

Ett av skälen till att vi går över till Kriminalvården när det gäller barn som begått allvarliga brott är att vi tror att vi på ett bättre sätt kan skydda samhället mot brottslighet. Ett problem var ju den låga säkerheten på Sis och de risker den innebar för andra, inte minst andra barn. Ett annat skäl är att vi nu hos Kriminalvården kan erbjuda en mycket bättre rehabilitering avpassad just för gruppen med denna problematik och sedan bygga vård och behandling för alla andra barn med andra behov i den statliga ungdomsvården.

Det kommer att krävas mycket mer investering där. Det kommer att krävas förändrad lagstiftning. Jag tror att det kommer att krävas en annan huvudman och att man gör om det till ett annat slags myndighet.

Vi ska ha hög ambition när det gäller statlig ungdomsvård, men jag vågar påstå att den kommer att ha otroligt mycket bättre förutsättningar att klara sitt grunduppdrag när det gäller alla andra barn och deras behov när Kriminalvården nu kan hjälpa till att ta hand om de barn som har begått väldigt allvarliga brott.

I båda avseendena – där tror jag att den sociala sidan kan lära av Kriminalvården – ska det vara ett mycket större fokus på eftervård och kontrollerad utslussning. Detta ska inte bara erbjudas barn som begått allvarliga brott, inom ramen för Kriminalvårdens verksamhet, utan också byggas ut i den statliga ungdomsvården i relation till alla andra barn i behov av långsiktig relation med ungdomsvård.

Anf. 30 LORENA DELGADO VARAS (-):

Fru talman! Det som nu händer i Sverige är ytterst allvarligt i många avseenden. Vi vet exakt vilka som drabbas och som kommer att fortsätta drabbas. Det är inte ministersöner som deltar i kriminella våldsgäng som kommer att fängslas. Det är barn i arbetarfamiljer, i familjer som kanske har sociala svårigheter och i familjer i vissa geografiska områden. Det är svarta barn. Det är bruna barn.

Regering efter regering har rivit ned alla skyddsnät under decennier. Något som många av oss flaggade för har blivit verklighet, det vill säga att kriminella utnyttjar barn till de brott de vill ska begås.

Lösningen från dem som varit ansvariga för utvecklingen blir alltså fängelsestraff för de barn som inte fått ett skyddsnät. Och inte bara det, de inför också åtgärder som gör livet tuffare för familjer i våra förorter – straff för föräldrar om socialtjänstens åtgärder inte följs, skärpta bidragsregler som slår mot de mest utsatta och övervakning som normaliseras.

Vi har ett samhälle som alltmer präglas av repression och kontroll. Familjer med uppehållstillstånd får aldrig veta om de egentligen har en framtid här. Ni kan fråga er själva: Vad tror ni händer när familjer knäcks ekonomiskt, när föräldrar lever under en ständig press och när tilliten till samhället raseras?

Rekryteringsbasen för de kriminella gängen är inte en slump utan ett resultat av ett strukturellt utanförskap. Ungdomar växer upp i områden där skolan inte har tillräckligt med resurser, där det inte finns en meningsfull fritid och där föräldrar kämpar för att få vardagen att gå ihop. Det är barnen som står utanför, som inte ser en framtid med jobb och bostad, som sedan blir måltavlor för gängens rekryterare.

Rekryteringen har blivit professionaliserad och sker numera i sociala medier och krypterade chattar. Polisen varnar nu för att alla barn med mobiltelefon är i riskzonen.

Vi har nu nått en punkt där barn i 12–13-årsåldern rekryteras. För att ett barn ska kunna välja en ljusare väg, en hoppets väg, måste den vägen vara synlig, tillgänglig och trovärdig. I dag är den inte det för många barn i våra förorter. De ser ingen skola som fångar upp dem, ingen fritidsgård som ger dem en meningsfull gemenskap och ingen framtid med jobb och bostad. Samhället bygger på oändlig konsumtion för att man ska kunna sig som en del av det.

Forskningen är glasklar. Vi vet att skyddsfaktorer i form av en fungerande skola, en stabil familj och en meningsfull fritid är det som håller barn borta från kriminalitet. Det är där det förebyggande arbetet måste börja, det vill säga med tidiga samordnade insatser där skola, socialtjänst, polis och fritidssektor samverkar. Men för att bryta rekryteringskedjan måste insatserna få de resurser de behöver för att växa.

Barnen lockas tyvärr av pengar, status och gemenskap. Men när de väl är inne används hot mot både dem och familjen för att hålla dem kvar. Det är starka krafter vi pratar om. Låt oss tala klarspråk. Det här handlar om marknadsekonomins vidrigaste form där barns liv är prissatta och deras ”ostraffbarhet” är en tillgång som utnyttjas maximalt av drogindustrin.

Vad gör politikerna? De förstärker precis de strukturer som gör barn till lätta byten för kriminella nätverk. Ett samhälle som övervakar och straffar familjer, som tvingar föräldrar in i en omöjlig ekvation mellan jobb, boende, barnens framtid, uppehåll och så vidare, gör det svårt att ha koll. Det gör det svårt att hålla gängens rekryteringsmaskineri borta.

I allt detta – var hittar barn och unga vägen till hopp om en bättre framtid? Jag har flera gånger tagit upp att jag själv kommer från och bor i Skärholmen. Jag vill gärna ta upp ett par exempel från Skärholmen. Ministern nämnde att vi ska prata om verkligheten, inte om forskningen. Jag tycker att man kan prata om båda.

Första gången ett barn mötte polisens repression var han och hans kompisar elva år. Barnet hade spelat fotboll med sina kompisar och var på väg från fotbollsplanen med två av kompisarna. De stoppades av polisen, och de fick frågan om vart de var på väg. Varför var de så svettiga?

Den ena kompisen, ljus i hudfärgen, ombads vänta medan de andra två togs åt var sitt håll för förhör. De två barn som togs till förhör var båda svarta. Året efter, när barnen var tolv år gamla, hade alla tre haft upplevelsen av att ha blivit förhörda av polisen.

Innan jag kom till riksdagen var jag ordförande i Skärholmens stadsdelsnämnd. En av de första sakerna jag gjorde var att bilda ett ungdomsråd. De fick egen budget och frihet att jobba med vad de tyckte var viktigt. En av de första sakerna de ville göra var att ha ett samtal med polisen. Det var ett tufft möte. Var och en av ungdomarna i Skärholmens ungdomsråds styrelse hade varit med om situationer där de hade blivit illa bemötta av polisen. De upplevde att det var jobbigt att följa med småsyskonen till parken för att de kanske skulle möta polisen och bli förhörda. Sedan var det hur polisen bemötte nattvandrarna, på ett kanske inte så respektfullt sätt när man egentligen ska samarbeta med varandra.

Det finns mycket att berätta om mötena mellan ungdomarna och polisen. Jag vet att de tog vara på upplevelserna.

Från Skärholmen finns många andra berättelser, till exempel om den ensamstående mamman som förlorade rätten till ensam vårdnad om barnen mot en våldsam pappa, som såklart var en del av inte så trevliga miljöer.

Det finns också exempel där socialsekreterare har försökt lägga fram planer för att rädda ungdomar och barn från kriminalitet men inte har kunnat fullfölja dem därför att resurserna inte har funnits på plats. Det är sorgligt. Ett par månader senare är situationen såklart mycket värre.

Det är de rösterna vi ska lyssna på när vi pratar om hur vi kan göra ungdomars och barns framtid bättre. Det är inte genom att de får möta

repressiva krafter eller överarbetade socialsekreterare som inte har vare sig resurserna eller orken att ta hand om dem.

Det här är politik som skapar brottslingar, inte en politik som förebygger brott. De kriminella nätverken kan inte rekrytera från starka familjer och trygga skolor. Det vet vi. De rekryterar från kaos och förtvivlan. Den här regeringen bygger med många politikers tysta medgivande just nu ett Sverige med mer av kaos och förtvivlan för familjerna.

Den här politiken kommer snarare att sänka åldern på dem som rekryteras. Vi varnade för detta för flera år sedan, och nu blir det ytterligare en sänkning av åldern. Det här kommer inte att stoppa gängkriminaliteten. Drogaffärerna i de rika kvarteren går ju så himla bra.

Det är ett annat arbete som behövs. Vi behöver skydda barnen och ungdomarna, och vi behöver stoppa det som gör att pengarna rullar in.

Det behövs ett annat samhällsbygge; ett samhällsbygge som skyddar barnen från kaos och förtvivlan, som stärker familjerna och som ger barnen hopp om en annan framtid. I framtidens vänster och i Stockholms vänsterallians vill vi det. Vi vet att ett annat samhälle är möjligt; ett samhälle som satsar på välfärd och skola och ger familjer en stabil grund att stå på, inte ett samhälle som bygger fler murar och sedan förvånas över att barnen kastas in mot dem.

Att straffa barn för vuxnas misslyckanden är inte politik. Det är ett svek. Att låsa in ett barn är att cementera en kriminell identitet. Det vet vi från Danmark. Det handlar inte om rehabilitering, utan det handlar om att bryta kontakten med skolan, med familjen, med ett normalt liv. Det är inte en sund miljö att växa upp i.

Vi pratar om barn som i regel själva är offer, som oftast har utsatts för grov brottslighet och som nu utnyttjas av vuxna. De ska inte straffas för att vi vuxna inte har kunnat skydda dem.

Våra förorter kommer att drabbas ännu hårdare. Det är där barnen växer upp i utanförskap, och det är där de möter rasism i tidig ålder. Det är där föräldrarna ibland har dubbla jobb för att klara ekonomin. Det är där man bor trångt, och det är där man inte vet om man får stanna i Sverige. Det är där skolan inte har kraften att synliggöra var och en av barnen. Det är där gängen rekryterar.

Att ersätta sociala insatser med fängelse är att ge upp hoppet om en bättre framtid för just dessa barn. Vi behöver satsningar på skola, fritidsgårdar och socialtjänst och ett förebyggande arbete som faktiskt fungerar.

Vi som kommer från och bor i förorterna och som vet vad det innebär att leva i de områdena säger ifrån. Och vi är inte ensamma. Det finns en bred allians av civilsamhällesorganisationer, såsom Rädda Barnen, Bris och Barnrättsbyrån, och fackförbund som står emot det här.

Tillsammans med nya politiska krafter som vill skapa ett rättvisare och mer demokratiskt samhälle, så som vi vill göra här i Stockholm, kräver vi en politik som bygger upp och inte river ned.

Mina medmänniskor! Låt oss inte vara ett land som straffar barn för vuxnas brott. Låt oss inte vara ett samhälle som låser in 14-åringar, för det är ett samhälle som har gett upp. Jag vägrar gå med på att vi ger upp om våra barn. Det gör vi inte nu, inte någonsin.

Till dig i Skärholmen eller annan förort som inte ser hoppet om en vacker framtid vill jag säga: Jag hoppas att du vågar be om hjälp, att du vågar berätta för någon vuxen om hoten och att du får veta att ditt liv inte

ska präglas av våldschattar utan av att spela med dina kompisar, sparka fotboll, läsa i skolan och komma hem till värme.

Med det yrkar jag bifall till motion 2025/26:4234, det vill säga avslag på propositionen.

Anf. 31 DANIEL RIAZAT (-):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka avslag på denna proposition. Eftersom jag, till skillnad från vad som verkar vara majoriteten i Sveriges riksdag, tror på forskning och beprövad erfarenhet yrkar jag bifall till samma motion som Lorena Delgado Varas precis tog upp här i talarstolen.

Det här är en otroligt viktig debatt. Det är min näst sista debatt i Sveriges riksdag. Jag har suttit i riksdagen de senaste tolv åren och har sett hur debatten har gått från att vara någorlunda saklig till att bli symbolpolitik som inte över huvud taget handlar om att förbättra vårt samhälle.

Vi är inte här för att debattera om 14-åringar ska sättas i fängelse för att det på något sätt skulle leda till en förbättring vad gäller att bekämpa kriminalitet. Vi är här för att den här regeringen håller på att förlora valet och för att de fascistiska åsikter som vi har sett komma in år efter år har blivit stärkta eftersom också andra partier nu står bakom dem. I dag står vi inte längre i ett läge där det bara är Tidöpartierna som står bakom denna fascistiska tanke, utan nu har också Socialdemokraterna helt gått med på den här typen av repressiv politik.

Inte ens regeringens egna experter – hör och häpna – står bakom den här politiken. Samtliga experter i utredningen som ligger till grund för betänkandet om att sänka straffåldern har sagt nej till förslaget om att sänka till 14 år. Advokatsamfundet har sagt nej, Barnombudsmannen har sagt nej och civilsamhällesorganisationerna har sagt nej.

Många har pekat på att detta bryter mot bland annat internationella konventioner, till exempel om barns rättigheter. Men också kriminologer och rättsexperter har varit otroligt tydliga med att detta inte är en lösning för att få bukt med kriminaliteten.

Detta vet alla i denna kammare. Vi är egentligen inte här och debatterar själva den saken. Vi debatterar vilket samhälle vi ska vara. En majoritet i Sveriges riksdag har gjort ett val. Samhället byggde en gång i tiden på att vi ska ha tillit och på att vi ska se till att bygga upp en gemensam välfärd för alla. Det var ett samhällsprojekt som alla skulle kunna vara en del av. Nu ska samhället i stället byggas på repression, och det ska bli ett samhälle för några få, som ska bli rikare och rikare på bekostnad av resten av samhället.

Man lägger under 30 års tid ned fritidsgårdar, skolor och idrottsverksamheter och undrar: Varför hamnar barn i kriminalitet? Man privatiserar sönder den svenska välfärden, ser till att färre människor blir utbildade för det de ska jobba med, till exempel inom skolan och andra delar, och undrar: Varför fick inte barnen den hjälp de behövde? Man jagar asylsökande och flyktingar och lägger miljarder på det vid gränserna i stället för att lägga miljarderna på att stoppa vapen och droger, för att vissa ska kunna få sitt kokain på Östermalm.

Och nu står vi här i dag och pratar om att sänka straffbarhetsåldern till 14 år. Alla ni i Sveriges riksdag som röstar för det i dag ska skämmas över det. Det är inget som jag någonsin kommer att vara med och bidra till. Jag vill vara noga med att Framtidens Vänster, som jag företräder, aldrig kom-

mer att gå med på den här typen av repressiva förslag som saknar fakta och beprövad erfarenhet.

Vårt samhälle behöver mindre klyftor och mer satsningar på välfärd och på våra barn – inte fler fängelser. Barn ska gå i skolan, inte sitta i fängelse.

(Applåder)

Anf. 32 MALCOLM MOMODOU JALLOW (-):

Fru talman! Det här är min sista debatt i den här kammaren den här mandatperioden. Jag önskar att den hade handlat om något annat än att sätta 14-åriga barn i fängelse.

Fru talman! Låt mig börja där. Barn föds inte som kriminella. Ingen fyraåring drömmer om att bli torped. Ingen sjuåring skriver i skolboken: ”När jag blir stor vill jag skjuta någon.” Någonting händer på vägen. Någon upptäcker ensamheten, ilskan, fattigdomen och längtan efter att höra till. Och när samhället inte säger ”Jag ser dig” gör någon annan det – en rekryterare, en gängledare, en vuxen man som inte själv vågar hålla i vapnet. Gängen hinner före oss. Det är den sanningen vi måste våga möta.

Vad svarar politiken? Vi flyttar straffbarhetsåldern längre ned. Den sänks till 14 år. Den här regeringen säger med stöd av Socialdemokraterna att 14-åringar ska kunna dömas till fängelse. Ungdomsreduktionen begränsas. Och för personer under 18 år höjs det maximala fängelsestraffet till 18 år. Lyssna på det – 18 år! Vi är beredda att ge ett barn ett fängelsestraff som är lika långt som hela barndomen – och det kallar vi handlingskraft.

Jag säger inte detta för att ursäkta brott. Den som förlorat ett barn till våldet ska aldrig behöva höra politiker förminska det som hänt. Men rättvisa och prevention är inte motsatser. Vi måste skydda barnet från att bli skjutet och skydda barnet från att bli skytten. Det är samma kamp, fru talman.

Bakom många av dessa barn finns det vuxna människor. De beställer, betalar för och levererar vapnet. Sedan skickar de fram ett barn för att bära risken. Jag vill se en stat som jagar dem med all sin kraft, som tar deras pengar, tar deras vapen och slår sönder deras organisationer och verksamheter.

Vi ska straffa de vuxna som använder ett barns liv som förbrukningsvara. När 14-åringen blir för riskabel för gängen kommer de nämligen inte att lägga ned sin verksamhet. De kommer att leta efter en 13-åring och sedan en 12-åring, en 11-åring och en 10-åring.

Sverige måste bestämma sig. Ska vi följa gängen allt längre ned i åldrarna? Eller ska vi stoppa dem innan de når barnen?

Fru talman! Jag har stått i den här kammaren och den här talarstolen många gånger. Men när jag nu gör mitt sista anförande den här mandatperioden vill jag lämna efter mig en övertygelse. I ett samhälle får man aldrig bli så rädd för sina barn att man slutar tro på deras möjlighet att förändras.

Ett barn kan begå en fruktansvärd handling, och det måste få konsekvenser – ja. Ett barns värsta handling får dock inte bli hela definitionen av dess framtid.

Vi kan bygga fler fängelser – fler fängelser än bostäder, till och med – och vi kan höja murarna och sänka åldrarna. Men om barnen fortsätter att komma dit har vi löst fel problem. Den viktigaste kampen utkämpas nämligen långt innan man kommer till domstolen. Den utkämpas den dag ett

Skärpta regler för unga lagöverträdare

barn står vid ett vägskäl och två händer sträcks fram: gängets hand och samhällets hand. Vår uppgift är inte att bygga den bästa fängelsecellen för barnet som tog fel hand. Vår uppgift är att se till att vår hand når barnet först. Det är den politik jag fortfarande tror på.

Jag vill lämna denna kammare med dessa ord: Skydda brottsoffren, jaga dem som rekryterar men ge aldrig upp på barnens framtid! Om ni inte visste detta vet ni det nu.

Jag vill yrka bifall till motion 2025/26:4234.

Jag tackar alla kollegor, kammarkansliet och utskottskansliet för den här tiden i Sveriges riksdag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 7.)

Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem

§ 4 Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU48
Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem (prop. 2025/26:297)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 33 HENRIK VINGE (SD):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern och justitieutskottet för den föregående debatten, om unga lagöverträdare. Nu går vi vidare till dagens andra debatt, som handlar om ett nytt straffrättsligt påföljdssystem.

Det vi genomför nu är en av de viktigaste förändringarna av svensk straffrätt i modern tid. Det är den sista av många delar i den här mandatperiodens stora omläggning av kriminalpolitiken. Det är också en uppgörelse med den starkaste symbolen för den gamla socialdemokratiska kriminalpolitiken, för i dag avskaffar vi mängdrabatten för brott.

Mängdrabatten är en gammal, orättvis ordning där varje ny misshandel, varje ny våldtäkt, varje ny stöld och varje nytt bedrägeri får allt mindre genomslag i straffet. Ju fler människor gärningsmannen utsätter, desto mindre räknas varje nytt offer. Till slut kan rabatten bli så stor att ytterligare brott inte ens utreds. Då har gärningsmannen hamnat i en sorts straffrättslig frizon där nya brott inte längre påverkar påföljden.

Fru talman! Mängdrabatten är en djupt stötande ordning som underminerar förtroendet för rättsväsendet och leder till mer brottslighet i Sverige. Nu avskaffar vi den.

Jag ska ge några exempel. I Ystads tingsrätt dömdes en man för två grova barnpornografibrott. Materialet visade i det här fallet särskilt unga barn som utsattes för hänsynslösa och djupt förnedrande övergrepp. Domstolen dömde till fullt straff i det första fallet men satte sedan ned straffet i det andra fallet. Gärningsmannen fick mängdrabatt gällande det andra barnet. Det är djupt stötande.

I ett annat fall dömdes en person för sex äldrebedrägerier, varav fyra var grova. Han hade lurat brottsoffren att swisha pengar och lämna över kort och koder, och straffrabatten gjorde att han trots att han lurat sex äldre personer var ute ur fängelset redan efter ett år. De sista bedrägerierna blev i praktiken straffria.

Fru talman! Bakom varje sådant här brott finns en människa. Det finns ett barn eller en äldre människa, som inte bara förlorat pengar utan också trygghet och tillit till andra.

Den som systematiskt lurar äldre människor ska inte få större rabatt ju fler han hinner utsätta. Detta gäller naturligtvis också de kriminella gängen och deras kärnverksamhet: narkotikabrott, vapenbrott, sprängningar, mordbränder, bedrägerier och rekrytering av barn.

Ett tragiskt fall kan visa vad det sista jag nämnde innebär i praktiken. En gängtopp i en av våra större städer förmådde en 15-årig pojke att placera ut en sprängladdning, och pojken dödades sedan i den explosion som följde. Därefter hotade gärningsmannen en rad andra barn till livet om de skulle skvallra för polisen. När han dömdes blev hans mängdrabatt mer än tre år.

Det här är mängdrabatten i praktiken. Det är detta Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i dag kommer att rösta för att behålla.

Fru talman! Det är inte nog med detta. I dag kommer vi också att rösta om att höja straffen för de allra grövsta brotten genom att instruera domstolarna att använda hela straffskalorna – hela vägen upp till maxstraffet – för de allra allvarligaste handlingarna. Men även det kommer Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att rösta nej till.

Socialdemokraterna skriver i det särskilda yttrande som man lämnat in till kammaren att kostnaden måste vägas mot andra samhällsbehov. I klartext betyder det att man tycker att det här är för dyrt. Men, fru talman, den stora kostnaden för samhället uppstår väl inte när farliga gärningsmän låses in. Den uppstår ju när de går fria och kan skada andra människor, förstöra egendom, råna och våldta.

Socialdemokraterna räknar på kostnaden för fängelseplatser, men vem räknar på kostnaden för barnen som figurerar i barnpornografin? Vem räknar på kostnaden för pensionärerna som förlorat sin trygghet och sin tillit till andra människor? Vem räknar på kostnaden för en 15-åring som sprängts till döds efter att ha pressats av en gängkriminell?

Det här är också kostnader som i stor utsträckning har uppstått på grund av Socialdemokraternas mångkriminella experiment med Sverige. Det är kostnader som man nu alltså vägrar att ta ansvar för.

Fru talman! Varför vägrar man att göra det? Varför säger man nej? Jo, det beror på att det finns ett ideologiskt motstånd i vänsteroppositionen – i det socialdemokratiska partiet och ännu mer hos deras kamrater i Vänsterpartiet och Miljöpartiet. De vill inte skärpa straffen. Om de rödgröna vinner valet blir det inget slopande av mängdrabatten. Det finns inget stöd för det.

Det här kan Socialdemokraterna dock inte medge, för då skulle man riskera att förlora valet. Därför har man i stället valt att hitta på en bortförklaring, och det är den vi har hört i medierna när detta har diskuterats de senaste dagarna. Man kommer med ren desinformation och påstår att det här inte skulle kunna genomföras före 2040.

Fru talman! Det man påstår är inte sant. Om detta inte skulle gå att genomföra undrar jag hur det då kommer sig att den omfattande utredning som ligger till grund för det här förslaget föreslår att det ska genomföras redan om två år, alltså 2028. Hur kommer det sig att Kriminalvården redan nu räknar på att det ska genomföras 2028?

Regeringen säger att det här ska genomföras nästa mandatperiod, och Sverigedemokraterna säger naturligtvis samma sak. Alla är överens: Om Tidö vinner valet avskaffar vi mängdrabatten för brott. Det är Socialdemokraterna och deras vänner i oppositionen som säger att det inte går, och sedan blundar de och hoppas att vi ska tro på denna lögn. Det är dock en bluff – en bluff som gynnar grovt brottsliga på brottsoffers bekostnad.

Fru talman! Vi kommer att gå vidare med att avskaffa mängdrabatten. Vi kommer att genomföra det som vi har lovat. Vi tänker inte låta Magdalena Andersson, Nooshi Dadgostar eller Teresa Carvalho stoppa oss. I dag tänker vi fortsätta vårt arbete för att ge brottsoffer upprättelse. Vi tänker avskaffa mängdrabatten, för vårt mål är att göra Sverige tryggt igen.
(Applåder)

Anf. 34 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Jag ska inleda med att säga att Centerpartiet säger nej till dagens förslag, men det är inte för att det är orimliga förslag. Vi ser positivt på och tycker att det är rimligt att införa villkorligt fängelsestraff som ny påföljd, att utnyttja hela straffskalan och att slopa billighetsskälen och ändra mängdrabatten.

Vi säger nej för att det är orimligt att lägga fram lagstiftning som inte kan införas inom överskådlig tid. Det är orimligt att regeringen och samarbetspartierna inte har skapat resurser och förmågor för dess ikraftträdande. Det har nu blivit en högljudd debatt om detta.

Vi har krav och ambitioner om att lagstiftningen ska vara tydlig så att alla som befinner sig i Sverige vet vilka lagar och regler som gäller. Det är normativt, allmänpreventivt och bra för alla. Nu befinner vi oss i en valrörelse där vi har väljare och medborgare att fokusera på. Då anser jag att det är viktigt med tydlighet även här.

Vi har hört ledamoten, tillika ordförande i justitieutskottet, stå och säga: I dag avskaffas mängdrabatten. Hur kan ledamoten påstå att mängdrabatten nu avskaffas när den för det första inte alls avskaffas utan ändras? Det kommer att finnas en mängdrabatt kvar.

För det andra sker det inte alls nu, utan det sker högst oklart någon gång i framtiden. Kan ledamoten förstå att ledamotens uttalande kan uppfattas som att mängdrabatten avskaffas och att detta genomförs nu? Vi vet ju båda att det inte är fallet.

Anf. 35 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Tack, Ulrika Liljeberg, för frågan!

Det är en ganska ovanlig situation som vi befinner oss i. Regeringen har lagt fram ett förslag som oppositionen säger är så bra att man vill att det ska genomföras snabbare än vad regeringen och majoriteten genomför det.

Det vi har sagt är att vi kommer att kunna avskaffa mängdrabatten under nästa mandatperiod. Det var jag också tydlig med i mitt anförande. Jag är i och för sig positiv till att det verkar finnas en iver att göra det snabbare,

men man måste också göra saker i takt. Nu ska vi ha ett val, och därefter genomför vi detta.

Idén om att man inte skulle kunna tala om det som ett avskaffande i dag för att det inte ska genomföras förrän under nästa mandatperiod är märkligt selektiv. Så ser det ut i en mängd olika frågor. Vi fattar beslut i riksdagen, och därefter genomför vi förslagen.

De måste pytsas ut på olika sätt därför att olika myndigheter ska förbereda sig och därför att olika typer av processer ska genomföras. I det här fallet gäller det Kriminalvården.

Att mängdrabatten avskaffas är ett faktum när vi röstar om det i riksdagen. Då har Sveriges riksdag bestämt att vi inte längre ska ha mängdrabatt i Sverige. Det är också ett faktum att Centerpartiet kommer att rösta nej till detta.

Det är märkligt att man säger att man vill ha någonting och sedan gör allt man kan för att stoppa det när det faktiskt kan genomföras. Om vi på allvar ska tro att Centerpartiet vill genomföra detta måste Centerpartiet naturligtvis rösta ja i dag, annars blir det för genomskinligt.

Varför kommer man egentligen att rösta nej? Det beror på att man förbereder sig för en regering med Vänsterpartiet. Man vet att man med Vänsterpartiet aldrig kan få igenom det här förslaget. Därför förbereder man sig nu för det och påstår att det här inte går att genomföra. Det är lågt, svagt och en bluff. Man är skyldig väljarna bättre.

Anf. 36 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Det är ändå bra att ledamoten nu medger att ändringen inte införs nu. Ledamoten vidhåller att mängdrabatten avskaffas, men det är inte heller rätt. Mängdrabatter kommer att finnas kvar.

Jag håller med om att det är en ovanlig situation. Det som är ovanligt är att regeringen vill att riksdagen ska låtsas som att lagstiftningen i sak och möjligheterna till dess ikraftträdande inte alls hänger ihop.

Jag har full respekt för att man säger att ”Nu sänker vi straffbarhetsåldern” när det sker den 10 september. Jag skulle ha full respekt om ledamoten hade sagt ”Nu gör vi detta” om ett ikraftträdande hade skett vid årsskiftet eller till och med nästa sommar, för då har vi en tidpunkt.

Nu framkommer det att det ska ske under nästa mandatperiod. Men i alla handlingar och i det som gäller står det att man inte vet med säkerhet när det kan ske. Det är detta som särskiljer förslaget.

Vi kan inte låtsas som att det kan likställas med att ha datumsatta ikraftträdanden, som till exempel när något avtal med någon internationell organisation ska vara uppfyllt eller att lagstiftning till exempel träder i kraft vid krig.

Det är en helt annan situation när regeringen lägger fram ett stort straffreformpaket på riksdagens bord och man inte alls vet när det kan träda i kraft. Ändå står ledamoten här och säger att mängdrabatten nu avskaffas. Det är dubbelfel. Det är det ovanliga i den här situationen.

Det är anmärkningsvärt att det faktum att lagstiftningen inte kan genomföras under överskådlig tid förminskas på det sätt som det görs av ett parti som har ambitionen att styra det här landet.

Anf. 37 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Om man med oöverskådlig tid menar två år, så visst. Det som Kriminalvården och andra räknar på är 2028. Det är det år vi talar om.

Skälet till att det finns en osäkerhet om detta ska genomföras eller inte har ingenting med den här produkten att göra. Det har att göra med att Sverige är en demokrati.

Det jag säger är att det genomförs under nästa mandatperiod om Tidöpartierna får fortsatt majoritet. Det är det besked som vi kan ge, men vi kan inte trumfa ett riksdagsval.

Skulle det vara så att de rödgröna vinner valet, om Centerpartiet sitter med i regeringen efter valet, kommer det inte att genomföras. Det är jag också öppen med.

Jag tror att väljarna förstår att det vi nu lägger fram är Tidöpartiernas politik. Vi vill avskaffa mängdrabatten, men de rödgröna partierna säger nej. Om de får makten blir det inget avskaffande av mängdrabatten.

Anf. 38 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Sverige behöver en offensiv kriminalpolitik som möter verkligheten. Den organiserade brottsligheten har blivit systemhotande. Nästan en gång i månaden mördas kvinnor av män de en gång älskat. Allt fler barn utsätts för övergrepp och sexuell exploatering. Mot den här brottsligheten måste samhället vara starkare, tuffare och mer uthålligt. Därför har rättsfrågorna med rätta prioriterats i svensk politik de senaste åren.

Sverige behöver hårdare tag mot den här både farliga och samhällsskadliga kriminaliteten. Regeringen har gjort mycket som är bra och nödvändigt. Vi socialdemokrater har också tagit vårt ansvar. Vi har lagt om och utvecklat vår politik. Vi går till val som ett förändrat och mer handlingskraftigt parti, inte minst i de här frågorna.

När regeringen har lagt fram förslag som gör Sverige tryggare har vi röstat för dem. Vi har varit med och röstat igenom dubbla straff för gängkriminella, tidsobestämda fängelsestraff för återfallsvåldtäktsmän och att upprepade grova våldtäkter nu ska kunna ge livstids fängelse.

När regeringen nyligen skärpte straffen för 50 brott röstade vi också ja, även om vi saknade skärpningar för grova ekonomiska brott, barnpornografibrott och grov kvinnofridskränkning. De straffen får vi skärpa om vi får väljarnas förtroende att bilda regering i höst.

För oss socialdemokrater är det helt avgörande att alla kriminalpolitiska reformer är både rättssäkra och träffsäkra. Vi röstar enbart ja till reformer som är genomtänkta, genomförbara och finansierade. Rena hygienfaktorer, kan man tycka. Tidöregeringens sista straffrättsliga reform, som vi nu ska besluta om, lever inte på långa vägar upp till de kraven.

Fru talman! Regeringens förslag till ett nytt påföljdssystem innehåller flera olika delar, inklusive en förändring av den omdebatterade mängdrabatten. Det finns delar som är bra. Men det finns också delar som är mindre motiverade och andra som väcker allvarliga frågor som inte besvaras.

Trots att propositionen innehåller politiska idéer och inriktningar som vi står bakom kommer vi att rösta nej. Produkten i sin helhet håller helt enkelt inte måttet.

Förslagen är slarvigt beredda, fängelseplatserna finns inte och finansieringen påminner mest om en klassisk springnota. Nu tänker Gunnar Strömmer smita ut bakvägen, och han hoppas på att nästa sällskap ska ta hand om räkningen.

Lagändringarna som föreslås har inte ens ett ikraftträdandedatum. Vi ska alltså ändra lagen i lagboken men inte i verkligheten. Det sista kan låta som en administrativ bagatell, men det är det inte. Det strider mot hur grundlagen stipulerar att vi ska stifta lag i Sverige.

Det är folkets representanter i Sveriges riksdag som beslutar om både vilka lagar som ska gälla och när de ska träda i kraft. Men nu ber regeringen riksdagen om en blankocheck. Den tänker inte jag signera. Det vore nämligen djupt oansvarigt gentemot väljarna.

I valrörelsen kommer vi att få höra ”Nu har vi avskaffat mängdrabatten!” från Tidögänget. Men den kommer att finnas kvar. Sanningen är alltså att våldtäktsmän, förnedringsrånare och äldrebedragare kommer att få samma straffrabatt i flera år framöver, trots regeringens utfästelser. Det här är inte seriös lagstiftning. Det är ett luftslott. Det är ett politiskt reptrick. Och som tillvägagångssätt betraktat är det obefintliga ikraftträdandedatumet faktiskt en ren parlamentarisk provokation.

Låt mig vara tydlig: Socialdemokraternas ingång är och har varit att mängdrabatten ska slopas helt för farliga brott som skadar andra människor. Men vi lånar inte ut våra röster till någon bluffreform.

Skälet till regeringens agerande är uppenbart: Kriminalvården har inte de fängelseplatser eller den personal som krävs. Den volymökning som föreslås i den här propositionen, som regeringen har valt att lägga fram som en helhet, kommer enligt Kriminalvården inte att kunna omhändertas förrän tidigast 2040. Och att tidigare än så implementera lagstiftning vars konsekvenser inte säkert kan omhändertas vore oansvarigt. Det riskerar att skapa långa köer till att avtjäna fängelsestraff och i värsta fall ett brittiskt scenario, där en framtida regering tvingas släppa ut fångar i förtid. Det vore katastrof. Dömer man ut fängelseår måste man ha anstaltsplatser i paritet med detta. Så enkelt är det.

Jag noterar att Moderaterna har haft interna brainstormningsövningar om hur fängelser ska kunna byggas ut snabbare. Tyvärr har de inte lyssnat på de förslag som vi socialdemokrater har lagt på bordet här under mandatperioden. De tycks även ha fromma förhoppningar om att kriminaliteten på något magiskt vis ska sjunka drastiskt från en dag till en annan och att det är det som ska lösa platsbristen. Men det, fru talman, är önskedrömmar. Det är inte seriös kriminalpolitik.

I den proposition som nu ligger på vårt bord finns ingen plan och ingen trovärdighet, bara en blankocheck utan täckning. Jag har förstås också noterat att Moderaterna nu efter massiv kritik mot den här propositionen har fått krishantera och lappa och laga och plötsligt har gett ett vallöfte om att förverkliga hela den här reformen redan under nästa mandatperiod.

Alla som följer de här frågorna vet att det är fantasier. Hade det varit realistiskt, och hade det varit regeringens tanke från början, hade man givetvis sett till att ha ett ikraftträdandedatum i denna proposition. Men det har man inte. Därför ser jag det här tilltaget mest som ett tecken på moderat desperation. Min gissning är att väljarna drar samma slutsats.

Intressant är också att Moderaterna redan nu har börjat kratta för det kommande misslyckandet. I och med att de vet att fängelseplatserna inte finns för att de ska kunna aktivera reformen redan under nästa mandatperiod har de under sin valturné – utan de övriga Tidöpartierna, nota bene – lanserat ett alternativscenario där enbart mängdrabatten bryts ut ur den proposition vi debatterar i dag.

Här kolliderar dessvärre moderata önskedrömmar med verkligheten. Det är nämligen så att en utbruten mängdrabatt förutsätter en ny proposition som passerar denna kammare. Att låta mängdrabatten gå före de andra delarna i propositionen kräver nämligen att regeringen aktiverar enbart den delen. Men det nya kapitel 28 i brottsbalken som föreslås kan inte existera samtidigt som den nu gällande brottsbalken, som i övrigt ska gälla, där kapitel 28 reglerar skyddstillsynen. Det kan helt enkelt inte finnas två kapitel 28 samtidigt.

Fru talman! Hur valet går vet vi inte. Det enda vi vet är att nästa regering, oavsett färg, kommer att behöva återkomma med en ny proposition om en ny reglering av mängdrabatten. Det är vad vi socialdemokrater tänker göra – direkt. Men Tidöpartiernas plan verkar vara att vänta några år. Att Tidöpartierna har målat in sig i ett hörn vet vi nu också med säkerhet.

Fru talman! Till detta kommer sedan kostnaderna. Reformen beräknas kosta omkring 41 miljarder kronor extra varje år enbart för Kriminalvården. Därtill kommer flera miljarder för polisen, åklagarna, domstolarna och andra myndigheter. Notan för hela förslaget är på 46 miljarder kronor per år. Det är dubbelt så mycket som hela statens reformutrymme för ett år.

Bara för att synliggöra hur mycket pengar vi talar om här: Med 40 miljarder per år skulle vi kunna dubblera polisens resurser eller anställa 50 000 nya sjuksköterskor i vården eller bygga två nya Karolinska sjukhuset per år eller köpa 25 nya Jas 39 Gripen E, inklusive reservdelar, per år.

Det handlar om stora pengar som – ja, Gunnar Strömmer – måste vägas mot annat som Sverige behöver: sjukvården, skolan, försvaret, polisen och det brottsförebyggande arbetet för att hindra att barn dras in i gängkriminalitet. Men regeringen har inte presenterat några som helst förslag för hur detta ska finansieras. Samtidigt säger regeringen själv att pengarna är slut, och så lånar man 200 000 kronor per minut. Den här ekvationen går inte ihop.

Fru talman! Att propositionen innehåller bra delar gör inte helheten acceptabel. Det är regeringens ansvar att lägga fram förslag som går att finansiera och genomföra. Vi socialdemokrater gör anspråk på att ta ansvar för Sverige efter valet, och då kan vi omöjligen rösta ja till en reform som saknar genomförandeplan, som saknar finansiering och som saknar tillräcklig kvalitet i sin rättsliga utformning.

Att rösta ja till det här förslaget vore som att köpa en lägenhet och skriva på kontraktet utan lånelöfte och utan tillträdesdatum och dessutom överlåta till säljaren att bestämma när man får flytta in – troligtvis någon gång om 14 år. Vem skulle skriva på ett sådant kontrakt? Ändå är det i praktiken precis detta som regeringen nu ber väljarna att acceptera – att ge sitt godkännande innan de viktigaste villkoren är på plats och samtidigt överlåta till regeringen att avgöra när, eller om, löftet ska infrias.

Fru talman! Det är direkt olämpligt att riksdagen förväntas besluta om lagstiftning som inte är tänkt att träda i kraft på flera år. Det är inte så vi

gör i Sverige. Att göra så här omfattande ändringar i lagboken utan att de ska börja gälla i verkligheten är inget annat än att vilseleda svenska folket.

Men – och här vill jag också vara väldigt tydlig – att vi socialdemokrater säger nej till det här oseriösa lagförslaget innebär inte att vi tycker att alla politiska idéer bakom det är dåliga. Det innebär inte heller att vi står passiva. Tvärtom vill Socialdemokraterna slå betydligt hårdare mot den organiserade brottsligheten, mot gängen, mot mäns våld mot kvinnor och mot sexuella övergrepp på barn. Vi vill se ökad repression, tillämpad med precision. Vi socialdemokrater vill ha träffsäkra straffskärpningar, fler poliser och en svensk maffialag så att vi kan lagföra fler skurkar. Vi vill samtidigt göra historiska satsningar på att stoppa nyrekryteringen av barn och unga.

När det gäller mängdrabatten vill vi, precis som regeringen, att flerfaldig brottslighet ska straffa sig hårdare än i dag. Det gäller framför allt vålds- och sexualbrott. Får vi väljarnas förtroende att bilda regering i höst, ja, då kommer vi att börja med sexualbrotten. Det kommer vi att kunna göra direkt, och det kommer att verkställas snabbt – för, fru talman, politik är att vilja, men det är också att prioritera och att verkställa och att vara ärlig mot svenska folket.

Riksdagen kommer att behöva göra ett omtag i den här frågan nästa mandatperiod, oavsett färg på regeringen, för systemet måste reformeras på ett ordnat, rättssäkert, finansierat och genomförbart sätt. Regeringens lagförslag löper överhängande risk att bli utdaterat innan det ens ser dagens ljus. Att börja med att slopa mängdrabatten för sexualbrott är därför inte bara rätt och rimligt. Det är också så vi använder samhällets resurser så att de gör skillnad. Det är så vi bedriver effektiv kriminalpolitik på riktigt. Det är så vi tar brottsutvecklingen på allvar.
(Applåder)

Anf. 39 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! I samma talarstol som Teresa Carvalho nu står i stod ganska nyligen Morgan Johansson och försvarade mängdrabatten – den mängdrabatt som Socialdemokraterna en gång i tiden designade. Nu påstår Carvalho att Socialdemokraterna tänkt om och minsann visst vill avskaffa mängdrabatten. Men hade man verkligen velat det hade man röstat ja till vårt förslag att avskaffa den i dess helhet. Socialdemokraternas invändningar är svepskäl. Deras eget förslag är en halvmesyr som bara avskaffar mängdrabatten för vissa brott; de flesta brott avskaffas mängdrabatten inte för.

Det här handlar om att Socialdemokraterna egentligen vill ha kvar mängdrabatten men låtsas som någonting annat. Det är precis som när Socialdemokraterna vill höja skatterna men låtsas som att medborgarna inte ska betala eller när de säger att de vill ha kvar en stram migrationspolitik men egentligen vill lätta på reglerna.

Det som är mest beklämmande är att man far med lögner. Det påstås att det här inte kommer att gå att genomföra förrän 2040. Det stämmer inte. År 2040 är ett slutdatum för utbyggnaden. I Kriminalvårdens egen plan räknar man med 2028. Vi kan och kommer att genomföra det här nästa mandatperiod om vi vinner valet.

Teresa Carvalho säger också att det här blir alldeles för dyrt. Jag kan bara notera att man vill lägga mer pengar på ökat bistånd än det skulle

kosta att låsa in brottslingar. Det är också en prioritering, men det är inte en prioritering jag tror på.

Teresa Carvalho vet att hon far med osanning om 2040 och så vidare. Hon vilseleder väljarna. Frågan är: Varför står ledamoten inte för vad hon och Socialdemokraterna egentligen tycker?

Anf. 40 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Jag tror nog att jag och Socialdemokraterna är bättre lämpade att förklara för den här kammaren och för svenska folket vad jag och Socialdemokraterna tror på än vad Fredrik Kärrholm är. Låt mig lägga till att jag har drivit denna fråga här i kammaren under flera år och att jag sedan 2020 har väckt motioner i Sveriges riksdag om att slopa mängdrabatten. Förra året lade Socialdemokraterna ett förslag på riksdagens bord om att slopa mängdrabatten för vålds- och sexualbrott.

Jag noterar att Fredrik Kärrholm har uppmärksammat att vi socialdemokrater har lagt om vår kriminalpolitik sedan förra mandatperioden. Det är bra. Jag tror att väljarna också har uppfattat det.

Vad gäller tidsutdräkten har Kärrholm två problem med sina påståenden.

För det första föreslog utredningen inte det som regeringen har lagt på bordet. Nej, utredningen föreslog det som vi socialdemokrater sedan föreslog i riksdagen förra året, det vill säga att mängdrabatten ska slopas för brott mot liv och hälsa. Det är fortfarande vår uppfattning i den här frågan. Det är inte utredningens förslag som regeringen har gått fram med, utan regeringen har dubblerat omfattningen vad gäller mängdrabatten. Årtalet 2028 blir därför helt irrelevant i sammanhanget. Det är inget annat än ett halmstrå som Fredrik Kärrholm greppar efter.

För det andra är 2028 en hypotetisk tidpunkt i utredningen. Det framkommer ju ingenting där om att volymökningarna uppstår vid ett visst datum. Det står klart och tydligt i utredningen att 2040 är den tidigaste tidpunkt då man kan omhänderta de volymökningar som denna proposition kommer att medföra och som är en helhet.

Anf. 41 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att Teresa Carvalho fortsätter att fara med osanning. Hon hänvisar till 2040. Men Sveriges justitieminister, som sitter här i dag i kammaren, har upprepade gånger förklarat att vi kommer att kunna genomföra det här nästa mandatperiod. Väljarna får helt enkelt avgöra om de tror på Gunnar Strömmer eller på Teresa Carvalho, som gör anspråk på att ta över hans ämbete. Jag vet vem jag tror på.

Jag frågade ledamoten varför Socialdemokraterna inte står för vad de egentligen tycker. Jag fick inget svar, men jag väntade mig inte heller något svar. I stället kom nya osanningar. Låt i stället mig förklara detta för väljarna: Carvalho och Magdalena Andersson vet att svenska folket inte delar den socialdemokratiska föreställningen att det egentligen är synd om dem som begår brott, att brottslingar är offer för samhällets orättvisor och att samhället därför alltid har ett ansvar att hjälpa brottslingar och ge dem en ny chans.

Moderaterna anser å andra sidan att de som väljer att begå brott är ansvariga för sina egna handlingar, att brottsoffer förtjänar upprättelse och att det finns farliga individer som samhället måste skyddas från. Därför

röstar Moderaterna i dag för att inte bara avskaffa mängdrabatten utan göra upp med den defensiva straffrätten. Socialdemokraterna röstar för att behålla den.

Jag önskar egentligen inget ytterligare svar från ledamoten, för jag tror inte att jag kommer att få höra ett enda ärligt ord.

Anf. 42 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! I den här kammaren tar vi beslut utifrån de underlag som vi har fått på vårt bord från regeringen i form av propositioner. I den proposition som nu ligger på vårt bord framkommer det väldigt tydligt att Kriminalvården inte bedömer att man kommer att kunna omhänderta volymökningarna förrän tidigast 2040. Detta är vad justitieministern skriver i sin egen proposition. Vi kan inte ta ställning till vad justitieministern står här i kammaren och påstår några timmar före voteringen. Vi tar ställning till det som står i propositionen. I den här kammaren stiftar vi lagar, Fredrik Kärrholm. Vi skriver inte önskelistor till tomten.

Eftersom Fredrik Kärrholm uppenbarligen har tappat hörseln får jag ta och upprepa vad Socialdemokraterna tycker i den här frågan. Vi vill slopa mängdrabatten för vålds- och sexualbrott, Fredrik Kärrholm. Vi har lagt fram det förslaget här i riksdagen, och det är vad vi står för. Vi är ärliga gentemot väljarna och säger att det är knökfullt på våra fängelser och att vi kommer att behöva börja i någon ände om vi inte som Tidölaget ska vänta i flera år med att slopa mängdrabatten när det gäller våldtäkter och övergrepp. Därför går vi till val på att börja med att slopa mängdrabatten på våldtäkter, övergrepp och andra sexualbrott. Det kan vi nämligen åstadkomma snabbt. Man kan välja det alternativet eller att göra många förändringar för alla brott någon gång i framtiden. Det förslag som nu ligger på riksdagens bord innebär det senare.

(Applåder)

Anf. 43 PAULINA BRANDBERG (L) replik:

Fru talman! Teresa Carvalho meddelar att Socialdemokraterna kommer att rösta nej till regeringens förslag och i stället vill slopa mängdrabatten enbart för sexual- och våldsbrotten, om jag har förstått det rätt. Detta var också ett besked som vi häromdagen fick höra från Socialdemokraterna på en pressträff. Jag måste säga att jag blev ganska förvånad när jag hörde att förslaget framfördes av Thomas Bodström. Thomas Bodström är som bekant brottmålsadvokat och borde rimligtvis inse de enorma praktiska problem det skulle innebära om våra domstolar behöver tillämpa parallella principer för straffmätning i samma mål.

Fru talman! Jag vill vara tydlig med att jag också tycker att det är oerhört angeläget att slopa mängdrabatten för vålds- och sexualbrott. Problemet är att förslaget nog skulle funka ganska bra i mål som bara behandlar vålds- och sexualbrott men att verkligheten inte ser ut så. I många mål ser vi en omfattande brottslighet bestående av flera olika brottstyper. Ibland är det flera olika typer av brott mot samma brottsoffer, ibland är det brott mot flera olika brottsoffer och ibland är det brott utan brottsoffer. Vi ser gärningsmän som agerar ensamma och gärningsmän som begår brott i flera olika konstellationer mot olika brottsoffer.

Med Socialdemokraternas förslag skulle det på ren svenska bli en sabla röra i våra domstolar. De skulle alltså behöva göra samlade straffvärdes-

bedömningar och kombinera två olika modeller i samma straffutmätning, och det skulle oundvikligen uppstå svårmotiverade tröskeleffekter.

Anf. 44 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Jag fick inte höra exakt vart Paulina Brandberg ville komma, men kanske att jag ändå anar vartåt det barkar. Jag ska därför försöka ge svar på tal.

Vad gäller begränsningen, det vill säga vilka brott vi ser framför oss ska inkluderas i ett slopande av mängdrabatten, är grunden egentligen densamma som i de resonemang som fördes av Straffreformutredningen. Det är alltså inte Socialdemokraterna som har hittat på den här konstruktionen, utan vi lutar oss mot samma expertutredning som regeringen har lutat sig mot i alla andra delar som har kommit ur denna straffreform.

I den här delen har regeringen dock valt att frångå Straffreformutredningens förslag – och ganska rejält, dessutom. Man väljer att mer än dubblera omfattningen i den här delen, och det är klart att det får konsekvenser både vad gäller kriminalvårdens kapacitet och vad gäller finansieringen. Ytterst får det uppenbarligen konsekvenser för när detta kan träda i kraft.

Ska man koka ned det här till något väldigt enkelt uppfattar jag det som att jag och Paulina Brandberg är överens om att dagens ordning med mängdrabatten är fel – i många fall direkt stötande – och att den borde ändras. Vi socialdemokrater tycker att Straffreformutredningen resonerade klokt kring att göra en avgränsning där man i första hand inkluderar brott mot liv och hälsa – eller vålds- och sexualbrott, som vi i stället brukar uttrycka det.

Detta har som sagt flera skäl, men det är klart att ett väldigt viktigt skäl är att kunna genomföra detta i något slags närtid. Som situationen ser ut i dag, efter alla de straffskärpningar som har införts både av den tidigare S-regeringen och av Tidöregeringen, måste vi göra avgränsningar. Vi ser att vi måste börja med sexualbrotten, för då kan detta komma på plats snabbt i stället för att behöva vänta i flera år.

Anf. 45 PAULINA BRANDBERG (L) replik:

Fru talman! De praktiska tillämpningssvårigheter som jag tog upp i min första replik har regeringen hanterat genom att ta det här bredare greppet. Då slipper man tröskeleffekterna, och man slipper den extrema orättvisa, helt enkelt, som skulle uppstå i våra domstolar när olika brottsoffer för olika brottstyper skulle få helt olika skydd.

Teresa Carvalho sa i talarstolen att Socialdemokraterna bara röstar igenom förslag som är genomförbara och rättssäkra. Jag undrar hur Teresa Carvalho ser på den röra som skulle uppstå och den kritik som sannolikt skulle komma från samtliga remissinstanser gällande ett sådant här förslag. Jag undrar också hur hon ser på den rättsosäkerhet som skulle uppstå av att, på grund av dessa olika parallella system, inte ha någon förutsägbarhet i systemet.

Anf. 46 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Om man tar det breda grepp som Paulina Brandberg och regeringen vill ta hamnar vi ju i den situation vi nu är i, där vi har att ta ställning till ett lagförslag som regeringen själv säger inte kan träda i kraft

på flera år. Det kommer att dröja så pass länge att man inte ens vågar sätta ett ikraftträdandedatum under nästa mandatperiod. Därför står vi inför valet om vi ska göra en del av detta, och göra det snabbt, eller om vi ska vänta i flera år och göra en massa förändringar i straffmätningen och påföljdssystemet för *alla* brott.

Där har vi socialdemokrater sagt att det viktigaste för oss är att straffrabatten försvinner för övergrepp på barn och våldtäkter, till exempel. Låt oss börja i den änden. Sedan kan vi gå vidare till andra brott. Jag säger inte att det är helt enkelt, men vi gör bedömningen att det är fullt möjligt – vilket är precis samma bedömning som Straffreformutredningen gjorde.

Anf. 47 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Vi känner igen den retorik som Socialdemokraterna använder: Man säger att det här inte går, och sedan anför man olika typer av juridiska och administrativa argument som har konstruerats för att passa den egna beskrivningen. Man säger att det är oseriöst. Man lyfter fram siffror som egentligen inte hör till i sammanhanget och som man ställer emot någonting annat, det vill säga skapar falska motsättningar. Det är en sorts dimridå man använder sig av.

Det här är en fin gammal socialdemokratisk tradition. Vi känner igen det från en tidigare, rätt namnkunnig, socialdemokratisk justitieminister som vi här hade mycket att göra med under tidigare mandatperioder, nämligen Morgan Johansson. Det var han som sa: Nu har vi gjort allt för att minska skjutningarna – nu finns det inget mer vi kan göra.

Sedan tillträdde Tidöregeringen, och nu är antalet skjutningar halverat. Eller vad är vi uppe i nu – är det en 80-procentig minskning? Jag tror det.

Samme Morgan Johansson, som otroligt nog fick fortsätta som justitieminister under Magdalena Andersson, sa också: Asylinvandringen kan vi inte göra någonting åt, för den regleras av internationella regler. Det lät ungefär som det Teresa Carvalho nu säger, det vill säga: Det där är någonting som vi inte rår på; det bara är som det är.

Vad hände sedan? Jo, Tidöregeringen tillträdde, och den asylrelaterade invandringen – inklusive anhöriga – är nu den lägsta på över 40 år. Socialdemokraternas retorik är alltså bara en bluff. Det är klart att det här går.

Fru talman! Varför medger inte Teresa Carvalho det verkliga skälet till att man röstar nej i dag? Varför medger man inte att allt handlar om att det inte blir något slopande av mängdrabatten om Magdalena Andersson och Nooshi Dadgostar får makten i Sverige? Man är nämligen inte beredd att lägga de pengar som detta kostar, för dem vill man lägga på annat – till exempel ökat bistånd, som alltså är en dyrare reform än vad den här straffskärpningsreformen skulle vara.

Fru talman! Kan Teresa Carvalho inte vara ärlig med det som alla redan förstår?

Anf. 48 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Det ingen förstår är följande: Om det nu över huvud taget fanns på världskartan att hela den här reformen skulle kunna sjösättas nästa mandatperiod, varför finns det inget ikraftträdandedatum? Alla förstår ju att det beror på att ingen tror att detta kommer att hålla – inte ens med silvertejp, Henrik Vinge.

Jag måste säga att Henrik Vinge kastar en ganska stor sten i sitt glashus med tanke på att Tidöpartierna inte är överens om biståndet. Henrik Vinge pekar på biståndet som en möjlig finansieringskälla, och det skulle Kristdemokraterna knappast acceptera.

Fru talman! Jag vill ta tillfället i akt att ställa en fråga tillbaka till Henrik Vinge. Jag har nämligen roat mig med att gräva lite grann i tidigare motioner och yrkanden, och jag hittade något väldigt intressant från 2022, vilket trots allt inte är särskilt länge sedan.

Då skrev Sverigedemokraterna ett yttrande i justitieutskottet där man föreslog att det inte ska vara tillåtet att skjuta på ikraftträdandet av demokratiskt fattade straffskärpningsbeslut med hänvisning till kapacitetsbrist hos Kriminalvården – alltså exakt det som Sverigedemokraterna gör just nu. Därför undrar jag helt enkelt: Hade Sverigedemokraterna rätt 2022, eller har Sverigedemokraterna rätt 2026 – eller är allt detta bara hyckleri, Henrik Vinge?

Anf. 49 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! De enda som skjuter på ett ikraftträdande är Socialdemokraterna och vänsteroppositionen. Det är ju de som säger att slopandet av mängdrabatten inte ska ske nästa mandatperiod.

Tidöpartierna är överens. Vi ska genomföra detta nästa mandatperiod – det är precis det vi har stått och sagt under hela den här debatten. Det är Socialdemokraterna som säger att det inte går. Det är Socialdemokraterna som lägger ut dimridåer och hittar på olika typer av argument för att på något sätt fördunkla bilden för väljarna.

Det är ju tydligt: Sverigedemokraterna och Tidöregeringen genomför detta under nästa mandatperiod. Den rödgröna oppositionen gör det inte. Det är detta som hela den här debatten handlar om.

När det gäller biståndet handlar det inte i första hand om en finansieringskälla utan snarare om ett löfte som Socialdemokraterna utställer. Det handlar om precis det som de nu kritiserar Tidöpartierna för. De ställer ut ett löfte om 50 miljarder, ofinansierat och utan ikraftträdandedatum. Det är dyrare än kriminalvårdsreformen. Exakt det som de nu anklagar Tidöregeringen för att göra gör de själva i fråga om biståndet.

Det här är inte en fråga om teknikaliteter eller om att vi inte har råd. Det är en fråga om prioriteringar. Tidöregeringen kommer att prioritera avskaffandet av mängdrabatten. De rödgröna – Nooshi Dadgostar, Magdalena Andersson och Teresa Carvalho – kommer att prioritera bistånd och bidrag. Det är detta som dagens debatt handlar om.

Anf. 50 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Kejsaren är naken. Bluffen är synad, Henrik Vinge. Om det här lagförslaget var tänkt att kunna träda i kraft nästa mandatperiod hade regeringen och Sverigedemokraterna givetvis petat in ett ikraftträdandedatum. Det har de dock inte gjort, för de vet att det inte kommer att hålla.

Alla kan se att Tidöpartierna inte kan komma överens om hur kalaset ska finansieras. Notan för detta lagförslag är 46 miljarder kronor per år. Det är dubbelt så mycket som reformutrymmet under ett år. Hur detta ska finansieras säger inte regeringen flaska om – och inte Sverigedemokraterna heller, för den delen, i någon samlad mening.

Henrik Vinge upprepar: Det går, det går, det går. Men om det hade gått skulle det, återigen, ha stått i propositionen. Det är propositionen vi tar ställning till, inte tomma vallöften från enskilda riksdagskandidater eller partier. Vi tar faktiskt inte heller ställning till det som framförs här i riksdagens talarstol, utan vi tar ställning till det som står i propositionen.

Jag förstår att Henrik Vinge inte bryr sig särskilt mycket om de demokratiska processerna här i riksdagen; det har framgått med all önskvärd tydlighet. Men någon ordning måste det faktiskt vara i en lagstiftningsprocess.

(Applåder)

Anf. 51 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Fru talman! I decennier har Sverige haft en otillräcklig straffrätt. Under mina år som polis bevittnade jag detta på nära håll.

Jag minns särskilt ett fall. En tolvårig flicka lurades ned i en källare av en man. Nere i den mörka källaren hotade han henne med kniv och förgrep sig på henne sexuellt. Skräcken måste ha varit fruktansvärd. Straffet blev inte ens två års fängelse. Det blev ett år och nio månader, och mannen blev frisläppt efter två tredjedelar.

En kort tid efter att han hade kommit ut från fängelset begick han nya övergrepp. Han överföll en nioårig flicka, drog in henne i ett buskage och våldtog henne brutalt. Inom kort var den här farliga pedofilen på fri fot igen.

Jag ser att Teresa Carvalho sitter och skrattar i bänkraden. Lyssna gärna på vad jag säger nu! Det är så här den defensiva straffrätten ser ut i verkligheten. Teresa Carvalho berättade att hon i somras träffade en polis. Jag jobbade som polis i över tio år.

Tyvärr är detta bara ett av tiotusentals exempel på hur straffrättens otillräcklighet resulterar i ett mänskligt lidande som hade kunnat undvikas. Det är just detta – att det ska undvikas – som vår förändring av straffrätten syftar till. Att det här systemet inte har korrigerats av tidigare regeringar är ett oförlåtligt politiskt svek.

Fru talman! Att reformer är historiska är ett överutnyttjat påstående inom politiken, men det vi debatterar här i dag är en historisk reform. År 1962 – för 64 år sedan – antog riksdagen brottsbalken. År 1989 – för snart 40 år sedan – genomfördes den senaste stora reformen. Den syftade till att ytterligare minska användningen av fängelsestraff. Med 1989 års reform fick vi ett system där gärningsmannens intresse av att slippa fängelse kom att väga tungt. Brottsoffers behov av upprättelse och samhällets berättigade intresse av skydd fick stå tillbaka.

Nu är regeringens ambition att fler brottslingar ska fängslas och att de ska få längre straff. Skälen till detta är två. För det första handlar det om att brottsoffer ska få upprättelse. Detta behov är lika mänskligt och viktigt som omsorg, förståelse och respekt. För det andra handlar det om att förhindra och förebygga brott. Den som sitter inlåst kan helt enkelt inte begå nya brott ute i samhället. För utstuderade former av brottslighet har skärpta straff också en avskräckande effekt. Det här vägrar våra välmenande vänner på vänsterkanten att erkänna.

Nu ser vi hur den gängrelaterade grova våldsbrottsligheten minskar tack vare en offensiv kriminalpolitik och straffskärpningar riktade mot den organiserade brottsligheten. Detta räddar liv. Även inbrotten och flera andra brottstyper minskar kraftigt.

Med skärpta straff – genom den straffrättsreform som vi talar om här i dag – kan vi också se till att andra former av brottslighet minskar. Vi kan till exempel se till att färre nioåriga flickor våldtas, helt enkelt genom att våldsamma pedofiler sitter inlåsta.

Fru talman! Vi har redan skärpt ett femtiotal straffskalor, sett till att grova våldtäkter kan ge livstids fängelse, infört säkerhetsförvaring som särskild påföljd, infört dubbla straff för gängkriminella och mer därtill. I dag beslutar riksdagen om ytterligare lagändringar av större principiell betydelse. Det här handlar om mycket mer än mängdrabatten. Det som debatteras i dag är fullföljandet av det systemskifte som regeringen har arbetat intensivt med under mandatperioden.

Det handlar om att ta bort presumtionen mot fängelse, om att se till att hela straffskalorna används och om att ta bort orättvisa billighetsskäl. Dessa innebär bland annat att en gärningsman, till exempel en våldtäktsman, får ett mildare straff för att han förlorar jobbet eller för att han själv skadade sig när han begick brottet.

Fru talman! Inför valet 1991 hade Moderaterna valaffischer med texten: Montera bort svängdörrarna på Kumla. Moderaterna vann det valet, och Gun Hellsvik utsågs till justitieminister. Hon talade då om behovet av att göra grundliga förändringar av straffrätten. Viktiga steg togs, men arbetet hann inte fullföljas under den då kortare – treåriga – mandatperioden.

Hellsvik konstaterade att det skulle krävas ytterligare mandatperioder innan kriminalpolitiken var reformerad på det sätt som hon och Moderaterna eftersträvade, men när Socialdemokraterna återtog regeringsmakten sattes renoveringen på paus. Mängdrabatten bestod. Presumtionen mot fängelse bestod. Ordningen där straffen koncentrerades till straffskalornas nedre delar bestod. Under tre decennier ändrades ingenting av principiell betydelse.

Det har bara duttats fram till nu. Socialdemokraterna har uppenbarligen varit helt ointresserade av att ändra grunderna för straffrätten. Här i talarstolen stod Morgan Johansson så sent som förra mandatperioden och försvarade mängdrabatten. Men med den moderatledda regering som valdes 2022, och under justitieminister Gunnar Strömmer, har vi äntligen återupptagit arbetet med att reformera den otillräckliga straffrätten.

Fru talman! Det är uppenbart att Socialdemokraterna inte vill detta. De pratar gärna om tuffa tag och behov av förändring, men när reformen ligger på bordet röstar de nej. De röstar nej till att avskaffa mängdrabatten, nej till att ta bort presumtion mot fängelse, nej till att hela straffskalorna ska användas, nej till strängare straff och nej till att göra upp med den defensiva straffrätten. Socialdemokraterna vill i grunden bevara den straffrätt som de själva en gång i tiden skapade. De vill behålla den. De vill inte ha något systemskifte, och detta handlar om ideologi.

Den socialdemokratiska samhällsanalysen gör gällande att det egentligen är synd om dem som begår brott, att brottslingar är offer för samhällets påstådda orättvisor och att samhället därför har ett ansvar att hjälpa brottslingarna och ge dem en ny chans i alla lägen. Socialdemokraterna betraktar

inlåsning som ett nödvändigt ont som bör minimeras. Det här vill de inte säga, för de vet att svenska folket inte håller med.

Moderaterna, å andra sidan, anser att de som väljer att begå brott är ansvariga för sina egna handlingar, att brottsoffer förtjänar upprättelse och att det finns många farliga individer som samhället måste skyddas från.

Jag noterar också att Socialdemokraterna inte nämner rättstryggheten. Inte med ett ord nämns något om statens grundläggande ansvar att skydda medborgarna från våld och brott. Inte heller nämns brottsoffer en endaste gång i Socialdemokraternas följdmotion.

Fru talman! Jag är tacksam över att vi har en regering som värnar rättstryggheten och att Sverige nu kan få en straffrätt värd namnet, som ger brottsoffer upprättelse och som skyddar hederliga medborgare. Och när livstidsstraff inte döms ut ska den dömda i möjligaste mån återanpassas till samhället. Upprättelse, skydd och återanpassning är tre syften utan motsättning, tre delar av samma rättsstatliga ansvar, och detta säkerställs med denna reform.

En viktig del av reformen är att göra straffmätningen mer nyanserad. Det innebär att hela straffskalan ska användas. Det kan låta självklart, men i praktiken döms straff i de flesta fall ut i den nedre delen av straffskalan medan den övre delen av straffskalan sällan används och maxstraff i princip aldrig döms ut. Så ska det inte vara. Straffskalan ska betyda vad den anger. Straffskalan är inte en teoretisk ram. Den uttrycker en förväntan från den folkvalda riksdagen om vilka straff som domstolarna faktiskt ska döma ut.

En annan viktig del är att flerfaldig brottslighet får större betydelse. Den så kallade mängdrabatten innebär att upprepade brott automatiskt ger straffrabatt enligt en matematisk modell. Endast det första brottet ger fullt straffvärde. Det andra brottet ger enbart en tredjedel, det tredje en sjättedel och därefter knappt någonting.

Det här är en djup orättvisa, för bakom varje brott finns en människa: en ny kille som rånats och förnedrats, en ny pensionär som berövats sina besparingar, en ny ung kvinna som utsatts för övergrepp. Det andra brottsoffrets lidande är inte mindre än det första. Det andra brottet är inte mindre olagligt än det första.

Men för den som har begått tillräckligt många brott har fortsatt brottslighet i praktiken blivit straffri. Det är absurt att polisen varje dag griper förbrytare som inte bryr sig ett skvatt, för de vet att det inte får någon konsekvens. Nu ändrar vi på detta.

Det finns gott om forskningsstudier som visar att inkapacitering av just högfrekventa förbrytare är ett mycket effektivt sätt att minska brottsligheten i samhället. Av stor betydelse är också att presumtionen mot fängelse tas bort. I dagens system är utgångspunkten att fängelse ska undvikas. Den ordningen har blicken riktad mot gärningsmannens intresse av att slippa fängelse samtidigt som brottsoffrets intresse och samhällets behov av skydd negligeras. Det är inte en rimlig ordning, och vi justerar också detta.

Även orättvisa billighetsskäl tas bort. Den som skadar sig när den begår brott ska inte få lägre straff. Den som förlorar jobbet på grund av sitt brott ska inte få lägre straff. Att det har gått lång tid sedan brottet begicks ska inte i sig vara ett skäl för strafflindring.

Fru talman! Socialdemokraterna röstar inte bara nej till att avskaffa mängdrabatten. De röstar nej till hela denna straffrättsreform. Detta är en

rättspolitisk linje från Socialdemokraterna. Men de vågar inte stå för den, så nu försöker de flytta fokus från sak till process. De påstår att vår reform inte är seriös. Det är en helt grundlös anklagelse mot en utredning på över 2 000 sidor och en beredningsprocess som har pågått i tre års tid. Jag har personligen debatterat dessa frågor i över tio år, och detta är en synnerligen genomtänkt reform. Socialdemokraterna påstår dessutom att inget kan förverkligas förrän 2040. Det är ren och skär lögn.

Socialdemokraterna påstår också att det blir för dyrt. Men att det skulle vara för dyrt att låsa in brottslingar är om något ogenomtänkt. Här avslöjas en total oförståelse för att de samhällsekonomiska kostnaderna för brottslighet vida överstiger kostnaden för fler anstaltsplatser. Det kan noteras att Socialdemokraterna vill lägga ännu större summor på ökat bistånd. Detta handlar alltså inte om vad Sverige har råd med utan om vad man prioriterar.

Socialdemokraternas eget förslag innebär inget av allt det vi föreslår, förutom att ta bort mängdrabatten för vissa grova brott. De allra flesta brott kommer dock att fortsätta att omfattas av mängdrabatten, inklusive bedrägerier, narkotikabrott och barnpornografibrott.

Fru talman! Eftersom riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om ikraftträdandedatum räcker det tyvärr inte med att riksdagen i dag röstar om detta. Sverige behöver även efter valet helt uppenbart ha en regering som vill genomföra denna reform. Det är nödvändigt att riksdagen bemyndigar regeringen eftersom det stämmer att vi inte vet det exakta datum då kriminalvården har tillräcklig kapacitet. Det här är alltså det ansvarsfulla sättet att lösa detta på för att så fort som möjligt få dessa reformer på plats.

Om Socialdemokraterna hade velat se dessa reformer hade de röstat för dem, men det vill de inte.

Fru talman! Det vi röstar om i dag är en historisk korrigering, från otydlighet och slapphet till begriplighet och konsekvens samt från att utgå från gärningsmannens intressen till att i stället prioritera brottsoffers behov av upprättelse och samhällets behov av skydd. Socialdemokraterna röstar nej. Moderaterna röstar ja.

Jag yrkar bifall till propositionen och avslag på samtliga följdmotioner.
(Applåder)

Anf. 52 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Sverige har ett allvarligt problem med kriminalitet. Det ska vi vara ärliga med. Och regeringen har prioriterat brottsligheten under mandatperioden, men ambition är inte samma sak som genomförande. Det här behöver ställas i kontrast till det kompletta misslyckandet med paradfrågan, som vi debatterar här i dag, nämligen den stora omdaningen av det straffrättsliga systemet. Det alla i denna sal vet men som inte blir riktigt tydligt för svenska folket är att det förslag regeringen har lagt fram är ett hastverk. Det är inte mitt ordval utan Lagrådets. Man skriver att ärendet inte kan anses vara tillräckligt berett och avstyrker dessutom två av reformens bärande delar, varav den ena är just regeringens fokus i detta förslag.

Vi i Vänsterpartiet anser att det absolut kan finnas skäl att se över straffrätten. Problemet är att regeringen så ensidigt har fokuserat på just den delen. Man har under hela mandatperioden glömt bort att göra det absolut viktigaste, nämligen både det breda brottsförebyggande arbete som förhindrar att människor över huvud taget ägnar sig åt kriminalitet och

arbetet med att se till att människor som befinner sig i kriminalitet kommer ur den innan de begår de allra grövsta brotten.

Det handlar om just sådana åtgärder som vi i Vänsterpartiet har föreslagit gång på gång. Vi har exempelvis föreslagit nationella riktlinjer för avhopparprogram med bindande krav på vad ett avhopparprogram måste innehålla. Regeringens svar på detta var att tillsätta en utredning. Men denna utredning kommer att redovisas först knappt två månader efter valet medan straffskärpningarna ska klubbas igenom nu, fyra veckor före valet. Förebyggande arbete är tydligen inte lika angeläget för regeringen. Man prioriterar att låta hård och tuff i stället för att föreslå åtgärder som verkligen minskar brottsligheten i samhället.

Det som hade kunnat vara en intressant och seriös debatt blir därför raka motsatsen. Det skapar stor osäkerhet hos den svenska befolkningen. Särskilt stor blir den hos brottsoffren, som regeringen säger sig vilja värna särskilt genom den här reformen. Hur ska man kunna vara säker på att rättssystemet står på ens sida? Kommer man verkligen att få upprättelse? Är det rätt personer som straffas?

En av de viktigaste sakerna som befolkningen frågar sig är: Hur kan det här leda till att brottsligheten verkligen minskar? Det borde vara en självklarhet att det som vi riksdagsledamöter gör här i Sveriges lagstiftande församling alltid och främst ska vara svenska folket till gagn och att vi har svenska folkets bästa för ögonen vid varje enskilt beslut.

I en demokrati innebär det här att vi kan tycka olika om vad som faktiskt är bäst. Då debatterar vi och kompromissar, och i slutändan avgör majoriteten. Så ska det vara, men då måste ju frågorna vara ordentligt beredda. Sanningen här är något helt annat.

Det regeringen gör ligger inte i svenska folkets intresse. Det handlar framför allt om regeringen själv. Man lovade runt och höll tunt, som det heter. I stället för att med högburet huvud erkänna sitt misstag väljer man att hålla andan. Man blundar och hoppas att ingen ska märka något, för man tycker att det är värre att erkänna att man inte hann med allt i tid. Därför lägger man hellre fram ett illa genomarbetat förslag.

Det här har tyvärr blivit ett signum för regeringen. Det är förmodligen också det som kommer att bli dess eftermäle. Det gäller förslag efter förslag under den här mandatperioden: för snabbt, för ogenomtänkt och för oprecist. Det blir ett högt betyg för intention men lägsta betyg för genomförande. Man struntar i experternas invändningar, trots att de varningar som ges är högst relevanta att ta i beaktande. Så kan man inte leda ett land, särskilt inte i tider som dessa.

Vi i Vänsterpartiet är beredda att förändra straffrätten men inte genomföra så omfattande förändringar på så lösa grunder. Regeringen säger själv att den här reformen, fullt införd, kommer att kosta drygt 46 miljarder kronor om året. Kriminalvården kommer ensam att stå för runt 41 av dessa. Det är regeringens ord, inte mina.

Enligt Kriminalvården kommer det heller inte att vara möjligt att få se reformen fullt ut genomförd förrän 2040. Vi pratar alltså om 14 år. Och hur lång tid hade utredningen på sig för att ta fram den största omdaningen av straffrätten sedan införandet av brottsbalken? Jo, 22 månader, efter att regeringen kortat ned tiden. Nästan 2 000 sidor blev resultatet. Därefter tog det lite drygt ett år innan regeringen blev klar med en proposition.

Det ska sägas att det krävdes att regeringen begärde att riksdagen kallades in extra under sommaren för att hinna hantera ärendet före valet. Det är precis det som vi gör i detta nu.

Med tanke på att tidsperspektiven är så pass långa uppstår en hel del frågor. Vore det inte rimligt, för att inte säga relevant, att låta utredningen löpa på längre? Detta i sig skulle kunna göra att den också får möjlighet att utvärdera och analysera alla andra förändringar som genomförts på det rättspolitiska området under mandatperioden. Vilka effekter får de? Hur ska man bäst anpassa det straffrättsliga systemet utifrån de besluten?

Det är helt enkelt svårt att se varför det är en sådan brådska att hasta igenom det här just nu. Det kan alltså inte genomföras fullt ut förrän om 14 år, enligt propositionen och enligt regeringen själv. Detta visas genom att regeringen inte ens har kunnat komma med ett förslag om när reformen ska träda i kraft; det ska riksdagen överlåta åt den kommande regeringen att göra.

Det kommer också att hinna gå fyra riksdagsval innan det blir möjligt att få se reformen fullt ut genomförd. Kriminalvården själv uppskattar att behovet av nya platser kommer att vara 29 000 år 2034. Vi pratar alltså om nästan en tredubbling av dagens kapacitet.

Trots allt detta ska vi i riksdagen rösta för det här hastverket – fyra veckor före valdagen och innan svenska folket har fått en chans att säga vad de tycker om det här. Så bedriver man inte politik för svenska folkets bästa.

Regeringen själv har valt att fokusera på enskilda delar av propositionen för att motivera den här brådskan, men att rösta för hela propositionen för att man tycker att en enskild del är viktig är inte seriöst agerat.

Regeringen har lagt fram en mängd olika propositioner under mandatperioden. Många av dem har handlat om mindre förändringar än den här. Om det vore så viktigt hade man enkelt kunnat lägga fram ett särskilt förslag om just den förändring som man nu väljer att tala allra mest om, men det gjorde man inte, sannolikt därför att det då skulle bli uppenbart att det inte är praktiskt genomförbart rent ekonomiskt.

Regeringen lägger alltså ett ofinansierat förslag på riksdagens bord som det är högst oklart om det över huvud taget kommer att träda i kraft inom de närmaste 14 åren. Det baseras på en utredning där de experter som ingått i den själva har uppgett att tidsbristen gjorde att de inte hade möjlighet att göra en fullständig och förutsättningslös analys av förslagens effekter.

Varför denna brådska? Varför är det inte viktigare att svenska folket får en välfungerande lagstiftning som håller ihop? Svaret är nog tyvärr att det handlar om valtaktiska skäl. Detta ställer vi i Vänsterpartiet inte upp på. Svensk lagstiftning och svenskt rättsväsen är värda mycket mer respekt än så. Svenska folket är värt respekt.

Låt oss säga nej till det här illa genomarbetade förslaget. Vi kan låta en utredning få mer tid på sig att förutsättningslöst komma fram till nya, bättre och genomförbara förslag i närtid för att vi ska uppnå det som måste vara målet för oss alla: minskad kriminalitet i samhället. Detta, fru talman, tror jag är den målsättning som svenska folket förväntar sig av oss som lagstiftare.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 53 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet pratar mycket om ambition kontra effektivitet, Samuel Gonzalez Westling. Det förbryllar mig lite grann, för effektivitet har väl varit kännetecknet för de kriminalpolitiska reformer vi har genomfört under den här mandatperioden.

När vi tillträdde kunde man läsa om skjutningar och sprängningar i stort sett varenda dag. I dag är de halverade eller ännu färre. Tiotusentals svenskar har sluppit bli utsatta för brott som villainbrott, sommarstugeinbrott och stölder av båtmotorer. Från ett år till ett annat hade vi mer än 50 000 färre stölder i Sverige, tack vare de reformer som vi genomfört.

På punkt efter punkt visar vi att det vi gör har effekt. Det gör skillnad för människor. Det är också svaret på det som Samuel Gonzalez Westling sa om varför det är så bråttom. Det är det därför att människor dör om vi inte skyndar oss. Människor blir brottsoffer om vi inte skyndar oss.

Om vi hade lyssnat på de invändningar som Vänsterpartiet och de andra i den rödgröna oppositionen haft på alla dessa punkter och om vi hade stannat upp och inte genomfört detta skulle vi ha haft tusentals brottsoffer i Sverige som hade blivit skadade eller fått sin egendom stulen. Det har de nu sluppit tack vare att vi har haft just bråttom.

Man får ändå ge Vänsterpartiet att de är ett av få partier här i dag som faktiskt är ärliga med sina intentioner. Om man läser de handlingar som Vänsterpartiet lämnat in inför debatten ser man att de inte vill slopa mängdrabatten, utan de vill behålla den. I grund och botten tror de inte på en mer repressiv politik. Jag tycker att man ska ge Vänsterpartiet någon sorts kredd för att de är öppna med det.

Det finns två sidor i svensk politik. Det finns en sida som vill avskaffa mängdrabatten, och det är Tidösidan. Sedan finns den rödgröna sidan, med Vänsterpartiet, som – om de får makten – kommer att behålla mängdrabatten.

Anf. 54 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte någon fråga, utan det var nog mer ett tal.

Så här är det: Vänsterpartiet är intresserat av att se till att saker och ting blir bättre överlag. Det är därför vi också säger att vi måste göra en total revidering och se över vad det är som fungerar och inte och sedan föreslå åtgärder som kommer att ge effekt i framtiden. Det är också det som är målsättningen med vad vi vill åstadkomma efter valet när vi får vara med och sitta i regering.

Målsättningen är att minska brottsligheten i samhället, och då handlar det om att vi ska se till att saker och ting också blir bättre. Det kan inte vara så att vi bara ser till att folk inte ska känna sig rädda och otrygga i samhället, utan vi måste se till att människor får det bättre så att livet blir bättre att leva på alla olika sätt. Jag vet därför inte riktigt vad motsättningen är i det som Henrik Vinge talar om.

Regeringen och Sverigedemokraterna vill införa ett system som gör att hela rättssystemet skulle bli ganska rättsosäkert i framtiden. Man kommer inte att veta när reformerna över huvud taget ska genomföras, när kostnaderna kommer att komma eller vad man ska finansiera dem med. Var kommer pengarna ifrån?

Det får vi inte något svar på från Sverigedemokraterna och regeringen, och det är därför som det blir väldigt svårt för oss och för svenska folket att över huvud taget förstå brådskan. Det hade inte varit nödvändigt att korta ned tiden för utredningen och för att komma med relevanta förslag. Man hade kunnat låta utredningen ha sin gång och komma med riktiga förslag, och sedan hade vi kunnat ha en seriös debatt om det.

I dag kan man inte ha en seriös debatt. Lagrådet och alla experter sågar förslaget.

Anf. 55 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker att vi har en seriös debatt. 22 månader är nästan dubbelt så lång tid som en normal utredning tar, vilket innebär att utredningen har fått lång tid på sig. Det är också en betydligt längre utredning sett till texten än vad en utredning normalt sett är, så jag tycker att invändningen om att det är oseriöst är svår att ta på allvar.

Lyssnar man till vad Vänsterpartiet säger låter det som att det inte finns några motsättningar: Man vill genomföra straffrättspolitik som är effektiv och som innebär att brottsligheten minskar och att människor får det bättre. Men varför röstar man då emot alla förslag som innebär att brottsligheten minskar och att människor får det bättre? Varför röstar man emot den politik som har lett till att antalet skjutningar mer än halverats? Varför röstar man emot den politik som har lett till att stölder av båtmotorer, inbrott i sommarstugor och stölder överlag har minskat med tiotusentals varje år? Varför röstar man emot den politiken?

Varför röstar man nu emot den politik som kommer att leda till att den som till exempel begår upprepade barnpornografibrott faktiskt får sitta i fängelse för de brott som den begått? I dag har vi en situation där fullt straff döms ut för det första barnet som utsätts. För det andra barnet som utsätts döms ett lite lägre straff ut och för tredje knappt något straff alls.

När vi har att göra med den här typen av återfallsförbrytare, människor som visar att de är totalt hänsynslösa, människor som saknar spärrar och som gång på gång utsätter andra människor för grova brott, vore det inte rimligare att låsa in en sådan person ännu längre för att skydda barn och andra människor i stället för att ge personen rabatt?

Anf. 56 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag förstår faktiskt inte ens vad Henrik Vinge menar. Vi har röstat för förslag här i kammaren också. Vi tar ställning till varje förslag enskilt, var för sig. Vi har till exempel röstat för straffskärpningar för ett femtiotal brott. Vi saknade att ekonomiska brott, som påverkar samhället i oerhört stor utsträckning, inte fanns med. Men det är förmodligen för att regeringen och Sverigedemokraterna inte vill att deras kompisar ska hamna i kläm. Det är ju ofta de som begår den typen av brott.

Vår kritik mot en del förslag handlar om att det även finns andra delar som måste övervägas i det här. Vi tycker att det är rimligt att om man begår brott ska man sitta inlåst. Absolut – man ska straffas om man begår allvarliga brott. Men det måste också finnas någon form av balans i samhället. Det måste finnas möjlighet att kunna känna en frihet när man lever i ett samhälle. Om vi skulle införa en polisstat skulle det visserligen inte begås särskilt många brott. Men vart tog friheten vägen? De sakerna behöver

man ta med i beräkningen, och det är också det vi gör vid varje enskilt övervägande.

När vi tar över makten kommer vi att se över, utreda och göra bedömningar av vad det är som fungerar bra och vad det får för effekter i förlängningen. Det måste man göra i ett samhälle. Det måste man göra när man sitter i regering och i riksdagen för att fatta beslut om olika typer av lagstiftning.

Huvudmålsättningen för Vänsterpartiet är självklart att det ska begås så få brott som möjligt i samhället så att folk ska kunna känna sig så fria som möjligt. Frihet är någonting som är otroligt viktigt för Vänsterpartiet.

Anf. 57 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Det är väl känt i kammaren att den proposition som vi i dag debatterar har mötts av kritik från flera remissinstanser, inklusive Lagrådet. Till stor del riktar kritiken in sig på att det inte är visat att strängare straff leder till minskad brottslighet och att inkapacitering i grunden är inhuman. Det var också det resonemanget som låg bakom och till stor del utgjorde motiven för den straffrättsreform som infördes 1989, då presumtion mot fängelse kom att prägla kriminalpolitiken och val av påföljd.

Frågan är om remissinstansernas kritik har stöd bland folk i gemen. Under årens lopp har jag som polis haft omfattande kontakter med brottsoffer och andra som direkt eller indirekt har påverkats av brott. Det handlar om enskilda som har fått sina liv förstörda. Vålds- och sexualbrott har orsakat livslånga fysiska skador och psykiska trauman för livet. Det handlar om enskilda som har fått sin ekonomi kraschad och egendom förstörd. Det handlar om småföretagare som gång på gång drabbas av stölder och skadegörelse eller utpressas och tvingas betala kriminella för beskydd.

Fru talman! Mitt intryck och min erfarenhet är att flertalet, såväl drabbade som folk i gemen, tycker att vi i Sverige har för låga straff och att domstolarna oftast lägger sig i den nedre delen av straffskalan när man dömer ut påföljder. I många fall blir påföljden villkorlig dom, skyddstillsyn, samhällstjänst eller annan icke frihetsberövande påföljd.

Det är en liberal syn på brott och straff där hänsyn till brottslingens väl och ve väger tyngre än brottsoffrens krav på upprättelse och skadestånd för sitt lidande. I många fall blir saken inte ens prövad på grund av åtalsunderlåtelse eller förundersökningsbegränsningar. I den mån det blir åtal och fällande dom reduceras påföljden i många fall när yrkeskriminella och vaneförbrytare får mängdrabatt.

Många upplever det här förhållandet som stötande, och mot den bakgrunden tror jag att det finns ett stöd och en förståelse bland allmänheten för de nu föreslagna förändringarna.

Fru talman! Staten har ett grundläggande ansvar att trygga ordning och säkerhet. Folk ska kunna leva i lugn och ro. I den delen är brottsbekämpningen avgörande och straffet en bärande del. Begår man brott och skadar andra ska man få sitt straff och sona sitt brott. Det är grundläggande. Men strafflagstiftningen ska även ha en avskräckande effekt. Vi talar här om en allmänprevention som i sig förväntas vara brottsförebyggande.

Brottslingar är, tro det eller ej, oftast rationella. Man väger möjligheter mot risker. Risken för upptäckt och uppklaring av brottet är i sig en avhål-

lande faktor, men även det förväntade straffet vid ett eventuellt gripande vägs in och kan medföra att man avstår. Om risken för strängt straff är hög avstår man. Uppklaring och straff är således sammanlänkade med varandra. Ett lågt straff gör att riskbenägenheten ökar. Rattfylleribrottet är ett bra exempel där straffhotet är en starkt brottsförebyggande faktor.

Vi ska inte underskatta värdet av ökad uppklaring och hårdare straff och dess effekt på benägenheten och viljan att begå brott. Jag tycker att det talar för den linje som nu föreslås. Jämfört med flertalet andra europeiska länder har Sverige en högre andel anmäld brottslighet och lägre straff, vilket också talar för en skärpning.

Fru talman! Allmänprevention är bra, men vi vet att det inte biter på alla. Det finns kriminella som begår grova brott och mestadels återfaller efter avtjänat straff. Ofta handlar det om grova vålds- och sexualbrott. Det är förbrytare som utgör en fara för oss andra om de får vistas ute i friheten.

Många av oss har läst juridik en gång i tiden. Det finns några domarregler som Olaus Petri har stiftat. De har några hundra år på nacken men stadgar bland annat att den som missbrukar friheten är värd att mista den, och det tycker jag har viss bärighet även i dag.

Farliga personer och återfallsförbrytare måste inkapaciteras på längre tid för andras trygghet och säkerhet. I de fallen har repressiva åtgärder även en brottsförebyggande effekt.

Genom åren har ett antal grova våldsverkare, pedofiler och andra sexualförbrytare återfallit i brott efter frigivning. Nu ger vi farlighetsrekvisitet ökad tyngd inför en tänkt villkorlig frigivning. Likaså skärps synen på återfall i brottslighet när man dömts till den föreslagna påföljden villkorligt fängelse. För det fall det nya brottet begåtts under prövotiden för villkorligt fängelse och föranleder ett strängare straff än böter bör återfallet i princip alltid leda till en skärpt reaktion.

Ny är även synen på den nuvarande mängdrabatten – den så kallade asperationsprincipen – som ändras till en modell för straffmätning som innebär att de tre allvarligaste brotten räknas fullt ut och att det först därefter kan bli aktuellt med straffreduktion.

Fru talman! Prognoser och beräkningar har gjorts beträffande kostnader och behov av kapacitet för den förestående reformen. Klart är, med allt annat lika, att om brottsligheten ligger kvar på nuvarande nivå, uppklaringen ökar och påföljderna blir tidsmässigt längre i form av fängelse ökar kostnaden för såväl Kriminalvården som övriga delar av rättsväsendet.

Det kan även vara så att ökad uppklaring och inkapacitering leder till färre brott. Vi ser redan i dag effekten av gränspolisens arbete med avvisningar och återreseförbud. Det har resulterat i en stor minskning av antalet anmälda stöldbrott. Ryktet säger att kriminella ligor avråds från att operera i Sverige på grund av den höga risken att fastna i polisens garn. Sådana saker talar faktiskt för att vi går mot ett minskat antal brott.

Effekten av ny lagstiftning och ny polisiär arbetsmetodik börjar nu märkas på allvar. Det har sagts här tidigare att det har skett en betydande nedgång av antalet skjutningar. Samma sak med sprängningar, som i dagsläget mer eller mindre har upphört – peppar, peppar. Fler brott avbryts också på förberedelsestadiet, och kriminella som gömt sig i andra länder frihetsberövas.

Det är välkommet att uppklaringen av grova våldsbrott ökat markant. Det påverkar såklart beläggningen på anstalterna redan i dag, men detta

kan inte rimligen påverka ambitionen att fortsätta öka uppklaringen och lagföringen. Kriminella som begår grova brott och upprepad brottslighet ska sona sitt brott och inkapaciteras till skydd för andra. Det som nu ska prioriteras är en snabb kapacitetsökning inom Kriminalvården.

Mer återstår givetvis att göra, men jag anser att vi är på rätt väg. Trenden är positiv, men det gäller att hålla i och hålla ut. Att en enad opposition föreslår avslag på propositionen är illavarslande i det fall det skulle gå så illa att de får möjlighet att bilda regering efter valet i september.

Under de senaste fyra åren har regeringen med stöd av Sverigedemokraterna visat att en förändring är möjlig. Vi kan bryta brottskurvan och skönja färre brott och ett tryggare samhälle.

Slutligen, fru talman, är det i närtid viktigt att förändringar fasas in tidsmässigt på ett på klokt sätt. Det är också viktigt att säga att uttalandena om årtalet 2040 saknar grund. Klart är att mycket kommer att hända under den kommande mandatperioden.
(Applåder)

Anf. 58 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Jag ber att få tacka föregående talare, Torsten Elofsson, som ska sluta i riksdagen. Ledamoten kommer att vara saknad.

Vi debatterar i dag betänkandet utifrån regeringens proposition om ett nytt straffrättsligt påföljdssystem. Jag vill inledningsvis säga att vi har en situation med en grov organiserad brottslighet som hotar att ha sönder vårt samhälles fundament. Skjutningar och sprängningar har blivit en del av vår vardag, men jag vill ändå säga att jag är den första att glädjas över den nuvarande minskningen av det våldet. Den var nödvändig.

Vi ser dock en fortsatt arbetslivskriminalitet som innebär att människor utnyttjas och som skapar osund konkurrens för hederliga företag. Den kriminella ekonomin beräknas uppgå till 350 miljarder kronor. Vi ser inte att den minskar nämnvärt. Narkotikan fortsätter skörda liv och ödelägga livssituationer. Välfärdssystemen riskerar att dräneras. Småföretag och enskilda drabbas fortfarande av mängdbrott.

Det som kanske är värst av allt är att barn och unga dras in i en våldsspiral som släcker framtidsdrömmar och liv. Det råder ingen tvekan om att vi behöver agera kraftfullt.

För Centerpartiet är linjen klar: Vi ska vara både tuffa och smarta mot brottsligheten, och vi kommer alltid att arbeta för en resultatinriktad, rättssäker och kunskapsbaserad rättspolitik. Det är alltid med den utgångspunkten vi granskar regeringens förslag.

Fru talman! Regeringen har lagt de här förslagen på bordet i dag, och jag vill säga att Centerpartiet i princip står bakom dem. Vi tycker inte alls att det är orimligt med en ny påföljd i form av villkorligt fängelse. Vi tycker att det är rimligt med ökad användning av hela straffskalan och en ändrad reglering av hur ett gemensamt straff ska bestämmas för flera brott, det vill säga ändrad mängdrabatt. Vi är för slopade strafflindringsgrunder – de så kallade billighetsskälen. Det är rimlig lagstiftning – faktiskt särskilt den ändrade mängdrabatten och de slopade billighetsskälen.

Förslagen får förvisso kritik från Lagrådet för dålig beredning, att de inte är tillräckligt genomtänkta och att beredningen inte uppfyller grundlagens krav. Lagrådet har tidigare konstaterat att regeringen lanserat en kaskad av lagstiftningsärenden utan samordning och att det är svårt att

överblicka det här. Samtidigt är det ju så inom politiken att vi arbetar i realtid. Man behöver vara både principfast och pragmatisk. Därför har Centerpartiet sagt ja till det mesta som har lagts på riksdagens bord. Det har varit rekordmycket.

Vi har emellertid sagt nej till visitationszoner, anonyma vittnen, ansiktsigenkänning med AI i realtid och sänkt straffbarhetsålder, som debatterats tidigare. Jag kan notera att visitationszoner använts en handfull gånger och att anonyma vittnen och ansiktsigenkänning mig veterligen inte har använts alls. Vi kan konstatera att de verktygen, som vi var emot, inte blev någon game changer – vilket kanske numera är ett svenskt begrepp.

Vi har dock varit för väldigt mycket. Vi har varit för ökade resurser till rättsväsendet, och det var verkligen nödvändigt. Vi har varit för preventiva och hemliga tvångsmedel, kameror i allmänhet, vistelseförbud och biometrisk lagstiftning. Vi har stått bakom förslaget att hyra fängelseplatser i Estland, ett femtiotal skärpta straff, förlängd villkorlig frigivning vid grova brott, livstid vid grova våldtäkter och säkerhetsförvaring. De två sista sakerna är helt klart sådant som man ska få rejäla straff för, på tal om slopad mängdrabatt. Vi har varit för kriminalisering av rymning och mycket mer, och vi har nu meddelat att vi är för en förlängning av preventiva tvångsmedel till 2028.

Det finns dock grundläggande förutsättningar som behöver finnas på plats för att vi ska säga ja till lagstiftning som läggs på riksdagens bord. Nu kommer jag till skälen till att vi säger nej till dagens lagförslag.

Kan vi först stöka undan något? Det förslag som ligger på riksdagens bord innebär inte att man avskaffar mängdrabatten, utan det innebär att man förändrar den. Det var därför hedersamt av min kristdemokratiska kollega i justitieutskottet när han redogjorde för konstruktionen av den nya mängdrabatten. Den är ändrad men inte avskaffad.

Sedan vill jag ta upp något annat. Vi hade en debatt här tidigare i dag. För dem som inte såg den diskuterade vi med justitieministern om att man ska läsa handlingarna och att det är något som är bra. Det är nästan något vi skulle kunna uppmana till.

Därmed kommer jag till kärnpunkten. Vi säger nej till detta förslag för att det saknas resurser, förmågor, förutsättningar och tidsplan för att det här ska kunna träda i kraft. Jag trodde inte att det rådde någon oenighet om det.

Ute i presscentret är det det talade ordet som gäller, men här i kammaren gäller det skriftliga ordet. Jag inväntade betänkandet från justitieutskottet i går för att se vad som står där om ikraftträdande. Där står det som jag trodde att vi alla var överens om.

Låt mig läsa innantill: ”Regeringen konstaterar att det i nuläget inte går att fastställa vid vilken tidpunkt en tillräcklig kapacitet för att omhänderta samtliga förslag är uppnådd.” Det är det som gäller och det vi har att utgå ifrån.

Nu kommer årtal och annat upp. Men jag tycker att det talade ordet och vallöftena hör hemma i just presscentret, men här i kammaren bör vi hålla oss till det justerade betänkande som antogs i går.

Om det hade kommit ett nytt besked hade jag respekterat och uppskattat det, men det gjorde det inte. Det här är Tidöregeringens officiella och enda inställning: Det går inte att fastställa tidpunkt.

Man kan inte låtsas att lagstiftningen i sak och möjligheterna till dess ikraftträdande inte hänger ihop. En vital del av att leda ett land är att skapa ekonomiska och förmågemässiga förutsättningar för att nödvändig och viktig lagstiftning ska kunna träda i kraft vid en tidpunkt inom överskådlig tid.

Om man som parti ifrågasätter det och säger nej är man numera tydligen soft on crime. Men nej, det är att stå upp för en rättstradition, för vårt vedertagna sätt att lagstifta och för rimliga förväntningar på regeringens förmåga att styra och leda landet. Det är skälet till att vi säger nej.

Jag vill drista mig till att återge vad nuvarande justitieminister Gunnar Strömmer ofta brukar säga när han bemöter kritik om hastiga lagstiftningsprocesser: Jag har aldrig blivit stoppad hemma i Ö-vik av folk som sagt att de vill att jag ska lagstifta lite långsammare.

Jag har heller aldrig blivit stoppad av någon som tycker att jag ska lagstifta lite långsammare. Men jag har heller aldrig blivit stoppad av någon som säger: Kan inte du verka för lagstiftning som man inte vet konsekvenserna av, som alla experter säger nej till, som myndigheterna inte är redo för eller som man inte vet när den ska träda i kraft?”

Det är klart att de inte frågar det, eftersom de förutsätter att vi inte gör det. De förutsätter att regeringen inte gör det. Det är ett stort ansvar att leda vårt land, och regeringen har i den här delen inte tagit det ansvaret.

Kriminalvården bedömer att plats- och personalbehoven till följd av de nu aktuella förslagen kommer att kunna omhändertas till fullo tidigast 2040. Det är inte jag som säger det, utan jag litar på det som står i betänkandet: att det inte går att säga när det här ska träda i kraft.

Domstolsverkets bedömning är att förslaget riskerar att leda till kompetensbrist, ökade handläggningstider, stora kostnadsökningar och längre förhandlingstider. Jag noterar det, men jag läser också i betänkandet att regeringen inte vet när det här kan träda i kraft.

Det här är det grundläggande skälet till att Centerpartiet anser att regeringens förslag ska avslås. Vi välkomnar att man återkommer när båda delarna finns på plats – den materiella lagstiftningen med förmågor och förutsättningar och att det här kan träda i kraft. Det är viktigt, så jag välkomnar det.

Vi säger inte nej för att det är fel eller undermåligt i sak utan för att regeringens förmåga att skapa förutsättningar för dess införande är både fel och undermålig.

Med det yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 59 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet och tack för den här mandatperioden, som lider mot sitt slut! Jag har många gånger uppskattat vårt meningsutbyte för att jag tycker att ledamoten i grunden är en intellektuellt hederlig politiker.

Jag håller inte med henne om hennes slutsatser kring processen, men jag noterar att hon i sak håller med om regeringens ambition. Det är mycket glädjande att vi delar viljeinriktning.

Jag skulle vilja ställa en genuint menad fråga. Ledamoten säger att det här inte innebär att vi avskaffar mängdrabatten. Men ”rabatt” är en metafor hämtad från varuhandeln och ingen juridisk-teknisk term. Det har använts som metafor för att det har funnits en matematisk modell.

Det har inneburit att domstolarna i sin praxis, precis som i dagligvaruhandeln när man har rabatter, räknat att det andra brottet bara blir värt en tredjedel, nästa en sjättedel och så vidare. Det gör metaforen är ganska träffande.

Det vi gör nu innebär att vi inte kommer ha en sådan matematisk modell. Som huvudregel ska straffvärdet för varje brott läggas till. Därefter ska domstolen göra en helhetsbedömning för att säkerställa att straffet blir proportionerligt. Utgångspunkten är att varje brott ska räknas.

Så här funkar det i princip i alla länder i västvärlden. Mig veterligen finns det inget land i västvärlden som har en absolut kumulation. Men det betyder knappast att man har mängdrabatt i Texas.

Jag undrar om ledamoten ändå inte skulle kunna tillstå att metaforen ”mängdrabatt” i och med denna reform inte längre är särskilt träffande.

Anf. 60 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Jag vill inledningsvis säga att också jag har uppskattat våra debatter. Rakhet och tydlighet är underskattat i politiken. Jag uppskattar verkligen det. Tack, ledamoten!

Det är bra att vi får det här klargjort. När vi talar om att avskaffa rabatten är det inte rabatten i sig som är problemet för mig, utan det är att man säger att man *avskaffar* den. När gemene man går till en affär där det finns vissa saker som är nedsatta och någon då säger ”Den här varan har ingen rabatt” tänker nog många, tror jag, att man betalar fullt pris – 100 procent.

Det är inte det som blir fallet här. Som ledamoten säger kommer det att finnas avräkning för att inte påföljder ska bli helt oproportionella så att många samlade brott med en lägre straffskala helt plötsligt ska ge ett längre straff än ett grövre brott. Det här finns också beskrivet på ett bra sätt i det betänkande som jag har tagit del av.

Jag tycker det vore mer korrekt att säga att det är en *ändrad* mängdrabatt. Jag tycker det beskrivs bra. Vi har hört andra ledamöter ta upp det här. Jag tycker att ledamoten nu är betydligt mer balanserad i sin beskrivning än vad han har varit tidigare. Vi har hört från flera i talarstolen att den nu slopas eller avskaffas.

Det finns såklart olika sätt att uttrycka sig. Det finns politikerspråk, juristspråk och vardagligt språk. Men jag har svårt att tro att man skulle kunna missförstå när någon säger att man slopar eller avskaffar något och med det menar ”ändrar”.

Anf. 61 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Jag framhärdar ändå med att vi avskaffar mängdrabatten.

Det vi kallar mängdrabatt, det vill säga de regler för straffmätning som vi nu föreslår en ändring av, var djupt orättvist och fick allvarliga konsekvenser i form av alldeles för lindriga straff för farliga, högfrekventa förbrytare.

Hela min politiska gärning har syftat till att reformera det här straffsystemet, och jag är väldigt stolt över att få avsluta den här mandatperioden med att rösta för ett eminent förslag som enligt min mening definitivt avskaffar mängdrabatten. Det skulle trots allt förvåna mig om ledamoten efter denna lagändring fortsätter kalla detta för en mängdrabatt.

Jag vill också passa på att påpeka att det vi gör nu är av historisk betydelse. Jag nämnde i mitt anförande tidigare att det var över 60 år sedan

brottsbalken antogs i den här kammaren och snart 40 år sedan den senaste stora reformen av straffrätten gjordes. Att vi nu har gjort de här stora förändringarna handlar inte bara om att det är rättvist och moraliskt rätt, utan det handlar också om att lösa väldigt allvarliga brottsproblem: den organiserade systemhotande brottsligheten men också det stora problem vi har med sexualbrottslighet i Sverige.

Här hade jag kanske önskat en lite mer konstruktiv ansats från Centerpartiet. Även om inte allting är perfekt tycker jag att man måste se att vi har en inre säkerhetskris att hantera och ha ett lite mer lösningsorienterat fokus. Med detta sagt hoppas jag att vi kan få till ett bra samarbete kommande mandatperiod.

Anf. 62 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Jag uppskattar den uppmaningen och hoppas också att vi kan ha ett fortsatt bra samarbete.

I mitt anförande tidigare tillstod jag att all lagstiftning inte är perfekt. Vi säger ja till en hel del fast det har fått skarp kritik. Man måste vara principfast, men som jag säger lever vi i en realitet där vi behöver hantera problem; där har vi många gånger varit pragmatiska. Det har vi varit i en stor mängd fall – jag ska inte återigen tynga debatten genom att läsa upp allt som Centerpartiet har varit för. Men jag sa också att vi drog en gräns här.

Det jag har påpekat, som jag ser som en stor brist – till och med en så stor brist att vi säger nej – är dels att det påstås att mängdrabatten avskaffas, vilket vi har olika semantiska tolkningar av, dels att man ger sken av att den avskaffas *nu*. Om man nu säger att den ändras spelar det ingen roll att det görs nu.

Jag har läst innantill, så jag kanske inte behöver göra det igen. Det man säger är att det inte går att fastställa vid vilken tidpunkt det finns tillräcklig kapacitet för att detta ska kunna träda i kraft. Om den grundläggande förutsättningen att lagstiftning inom rimlig tid ska kunna träda i kraft är fundamentet för mig upplevs det tydligen som en detalj för regeringen, och det gör mig bekymrad. Att skapa förutsättningar och förmågor för lagstiftningens genomförande är en viktig del av att styra och leda landet.

Jag har sagt tidigare att om man sagt att det ska ske inom en månad eller till och med ett år hade jag inte haft något problem att säga att det nu är genomfört. Men i det här fallet vet vi inte alls när det blir. Det är detta grundläggande krav som gör att Centerpartiet tyvärr nödgas säga nej i det här fallet.

Anf. 63 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Jag uppskattar den sakliga ingången i den här diskussionen. Men min fråga är inte av så teknisk karaktär utan kanske lite mer av förtroendemässig karaktär.

I dag är det väldigt många människor som utsätts för den typ av brott som ofta leder till mängdrabatt. Vi har till exempel många äldre som har utsatts för bedrägerier som i praktiken kanske inte ens utreds därför att gärningsmannen redan är misstänkt för en lång rad brott av samma karaktär. Unga killar som blir rånade på sina mopeder, husägare som får inbrott, sommarstugeägare som får båtmotorn stulen och inte minst handlare som

blir utsatta för systematiska stölder är något som vi båda har hört talas om i ganska stor utsträckning.

Många av dessa anmäler till polisen, i alla fall de första gångerna de blir utsatta. Men så småningom får de beskedet: Utredningen är nedlagd, och vi kommer inte att gå vidare med ditt fall. Skälet är att gärningsmannen redan är misstänkt för en lång rad liknande brott. Han har i praktiken slagit i taket för mängdrabatten. Det finns ingen anledning att utreda mer, för straffet kommer inte att påverkas.

Beskedet är alltså att det brott du blev utsatt för inte spelade någon roll. Rättsstaten kommer inte att bekymra sig om det. Den kommer inte att ge dig någon typ av upprättelse.

Fru talman! Min fråga är: Vad tror ledamoten Ulrika Liljeberg att detta gör med människors tilltro till rättsstaten? Vad gör det med det förtroende som människor känner för samhället och för staten när man inser att man lika gärna hade kunnat strunta i att anmäla brottet?

Anf. 64 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Jag tror att folk hade tänkt att det vore bra om regeringen hade sett till att det fanns förutsättningar för att den här lagstiftningen skulle kunna gå igenom. Det är vad folk hade velat. Folk hade velat ha en regering som ser till att det här kan komma på en plats.

I stället konstaterar regeringen ”att det i nuläget inte går att fastställa vid vilken tidpunkt en tillräcklig kapacitet för att omhänderta samtliga förslag är uppnådd”. Detta är fakta. Det ligger inte på oppositionen utan på nuvarande regering och dess samarbetspartier att se till att detta är möjligt.

Det här är något som behöver komma på plats. Det hade varit en annan sak om det hade funnits ett årtal eller så, men det här justerades i justitieutskottet med ledamoten som ordförande i går. Detta är det senaste – bläcket har knappt torkat. Vi vet inte när det här kan införas, trots andra utsagor i dag.

Verkligheten ser ju ut som ledamoten beskriver: Vi har flera flaskhalsar som någon ska ta sig igenom. Det kan vara att förundersökning inte inleds, för det ser inte ut att finnas någon anledning. Eller så kan det ske en förundersökningsbegränsning innan ärendet ens går till åtal. Vidare finns det en existerande mängdrabatt till och med för det som har gått till åtal.

Vi har alltså ett system med flera sådana möjligheter i Sverige. Därför tycker vi att ändrad mängdrabatt vore ett välkommet förslag. Men det finns inga förutsättningar för att detta ska kunna träda i kraft. Jag har upprepat det, och jag upprepar det gärna igen: Det går inte att förringa det inslaget i lagstiftningsprocessen – att det ska kunna träda i kraft.

I de här replikerna slås jag av att ingångsvärdet för ledamoten och andra kollegor är att det här kommer träda i kraft, men det kommer det inte att göra. Det är ingen som vet när, och detta är den stora bristen. Det är synd att vi som riksdag nu är tvungna att säga det till dem som ställer den högst relevanta fråga som ledamoten ställer.

Anf. 65 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Jag tänker att det väl är vi här inne som ytterst avgör när detta ska träda i kraft. Det ligger alltså på regeringens bord att sjösätta reformen. Det är vi här inne som utser regeringen.

Det finns just nu en majoritet som säger att man vill att regeringen ska sjösätta detta under nästa mandatperiod. Men det är en knapp majoritet eftersom Centerpartiet alltså ställer sig på motståndarsidan. Centerpartiet är inte berett att i dag rösta ja till att det här förslaget ska genomföras. Och man är inte beredd att ingå i den majoritet som vill genomföra det nästa mandatperiod.

Jag har svårt att få ihop dessa två berättelser. Jag har svårt att få ihop att man å ena sidan säger att man vill genomföra de här förslagen men å andra sidan nu alltså kommer att utsätta dem för en enorm risk. Vi kommer att ha en jämn votering i dag. Det kommer att hänga på någon enskild ledamot därför att Centerpartiet kommer att rösta nej. Skulle förslaget falla i kammaren på grund av någon slumpmässig händelse – vi har alla läst i tidningarna om hissar som inte går och så vidare – är det för att Centerpartiet röstar nej.

Sedan går Centerpartiet till val tillsammans med Vänsterpartiet för att bilda en rödgrön regering. Är det någon här inne eller någon annanstans som tror att chansen att mängdrabatten avskaffas ökar om vi får ett nej i kammaren i dag och sedan får en rödgrön regering med ett vänsterparti som vägrar genomföra detta?

Fru talman! Tror Centerpartiet att det är större eller mindre chans att mängdrabatten avskaffas snart om man dels röstar nej i kammaren, dels bidrar till att Vänsterpartiet ska vara med och styra över kriminalpolitiken i Sverige?

Anf. 66 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Jag upprepar än en gång: Det här kommer inte att träda i kraft, och regeringen vet i nuläget inte när det ska ske. Det är det som är grejen.

När det som för oss är viktiga fundamenta i lagstiftningsprocessen kommer är vi beredda att säga ja. Men vi tycker att det vi i dag debatterar är ett sätt att lagstifta som inte hör hemma här inne i kammaren. Jag har tidigare liknat det vid sådant som man sysslar med i sitt presscenter när man har presskonferenser och talar om vad man vill.

Jag noterade också att ledamoten har ändrat sitt sätt att uttrycka det. Han har gått från att säga ”nu avskaffar vi det här” till att säga ”vi vill avskaffa det här”. Det är mer ärligt att säga att detta är vad man vill, men man måste också kunna skapa förutsättningar för det.

När man lägger förslag på riksdagens bord väntar sig svenska folket – detta är ju viktig lagstiftning – också att det ska finnas förutsättningar för att den ska kunna träda i kraft. Här sätter man en praxis som inte hör hemma i vårt svenska sätt att lagstifta. Detta är inte ett vedertaget sätt att lagstifta.

Så här gör man kanske när det handlar om beredskaps- och krislagar eller om det har krävts ett godkännande av något. När det handlar om att hyra fängelseplatser i Estland krävs det till exempel att vår avtalspart ska godkänna det. Det är en helt annan situation än nu.

Regeringen har rådighet över både lagstiftningen, resurserna och förmågorna för att detta ska träda i kraft. Då förväntar man sig att allt sådant ska finnas på plats inom överskådlig och rimlig tid när ett förslag läggs fram i riksdagen. Jag tänker inte läsa ur betänkandet för femte gången, men låt mig återigen säga: Regeringen vet inte när det hela kan träda i kraft.

Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem

Anf. 67 PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! När man läser domar från våra svenska domstolar är det inte svårt att hitta exempel som på ett smärtsamt tydligt sätt visar varför vårt påföljdssystem behöver förändras i grunden. Vi ser domar där gärningspersonen visserligen döms men där den samlade påföljden ändå är så svår att förklara för den som har utsatts att rättssystemets förmåga att ge upprättelse kan ifrågasättas.

Fru talman! Även jag vill ge ett konkret exempel.

Den 5 juni i år meddelade Hovrätten över Skåne och Blekinge dom i ett mål om en man som under flera år hade ägnat sig åt en mycket omfattande sexualbrottslighet mot barn. Han dömdes för bland annat en grov våldtäkt mot barn, tio våldtäkter mot barn, fyra grova fall av utnyttjande av barn för sexuell posering och ett mycket stort antal andra sexual- och barnpornografibrott. Sammantaget rörde det sig om närmare 300 brott.

Det är när man kommer till hovrättens straffvärdesbedömning som dagens problem blir tydligt. Den grova våldtäkten mot ett tioårigt barn hade ensam ett straffvärde på fem års fängelse. En annan våldtäkt mot barn hade ensam ett straffvärde på omkring fyra år. Åtta ytterligare våldtäkter mot barn hade var och en ett straffvärde som klart översteg det dåvarande minimistraffet på två års fängelse. Ytterligare en våldtäkt mot barn motsvarade två års fängelse. Därtill kom de fyra grova poseringsbrotten, två grova barnpornografibrott med ett straffvärde på minst ett år och tre månader vardera och all den övriga brottsligheten.

I domskälen kan man se hur hovrätten resonerar kring just detta med mängdrabatten. Man börjar med det allvarligaste brottet. Sedan lägger man till en efter hand minskande del av straffvärdet för vart och ett av de övriga brotten.

Det är precis detta som är kärnan i problemet: Ju fler brott en person begår, desto mindre genomslag får varje ytterligare brott i den samlade straffmätningen. Om man begår tillräckligt många brott får tillkommande brott inget genomslag alls. I det exempel jag nämnde kan man se att den stora majoriteten av brotten blev i princip straffria. I praktiken kan man alltså lika gärna begå några brott till utan att riskera högre straff.

I det aktuella fallet tillämpade hovrätten denna princip och bestämde den samlade påföljden till fängelse i tio år och sex månader.

Fru talman! Jag vill vara tydlig: Det här är alltså inte kritik mot domstolen. Domstolen har gjort sitt jobb och tillämpat det system som vi lagstiftare har gett den. Men det är systemet som är problemet. I dag har vi i Sveriges riksdag chans att ändra detta system.

För det barn som utsattes för den åttonde eller tionde våldtäkten var övergreppet inte mindre allvarligt bara för att gärningsmannen redan hade våldtagit andra barn. För det barnet var det 100 procent av ett övergrepp, men ändå får det brottet successivt mindre betydelse när straffet bestäms. Detta är svårt att förklara för ett brottsoffer. Och det är faktiskt ännu svårare att försvara det.

I det här sammanhanget skulle jag vilja ställa en fråga till Miljöpartiet. Av Miljöpartiets särskilda yttrande framgår att man kommer att rösta nej till det föreslagna slopandet av mängdrabatten med motiveringen att ”en helhetsbedömning måste göras från fall till fall, och det måste finnas ett mått av proportionalitet när tillkommande brotts inverkan på straffmät-

ningen ska bedömas”. Miljöpartiet tycker således att dagens system är mer proportionerligt än om vi slopar mängdrabatten.

Det skulle vara väldigt intressant att höra Miljöpartiet förklara för alla de brottsoffer som har berövats upprättelse i domstol hur man motiverar att detta är proportionerligt och att de brott som har begåtts mot dem inte bör räknas om deras förövare även begått ett flertal andra brott.

Fru talman! Socialdemokraterna har som bekant som förslag att slopa mängdrabatten för vålds- och sexualbrott. Det är ju positivt att vi är överens där. Men jag förstår fortfarande inte hur Socialdemokraterna kan se andra brottsoffer i ögonen.

Liberalernas och regeringens hållning är att principen om att varje brott ska få ett rimligt genomslag ska gälla oavsett brottstyp.

Låt mig ge ett annat exempel. Nu vill jag gärna att Teresa Carvalho lyssnar extra noga, för det gäller en brottstyp som just Socialdemokraterna borde vara väl bekanta med, nämligen telefonbedrägerier mot äldre.

I december förra året dömde Hovrätten för Västra Sverige i ett mål om organiserade telefonbedrägerier. Från olika callcenter hade gärningspersoner systematiskt ringt upp och lurat framför allt äldre personer. En av de tilltalade i målet dömdes för 139 grova bedrägerier.

Hovrätten konstaterade att straffvärdet för vart och ett av de grova bedrägerierna översteg sex månaders fängelse. När förövarna hade lurat till sig omkring 300 000 kronor motsvarade ett enda brott ett års fängelse, och för de största beloppen var straffvärdet ännu högre.

Jag talar alltså om 139 grova bedrägerier, där ett mycket stort antal människor blivit lurade på sina pengar.

För den person jag talar om bedömde hovrätten det samlade straffvärdet till närmare fem år. Efter reduktion för häktning med restriktioner blev straffet för alla brotten fyra år och sex månader.

Jag vill fråga Socialdemokraterna: Varför ska just dessa brottsoffer vänta? Varför ska det vara självklart att den tionde våldtäkten ska räknas mer, men inte det hundratrettionionde grova bedrägeriet? Brottsoffret nummer 139 har inte blivit mindre lurad därför att gärningsmannen redan hade lurat 138 människor före henne. Och hade det inte varit klädsamt om just Socialdemokraterna vid det här laget skulle ha utvecklat en särskild känslighet för hur utsatta äldre människor kan vara när de rings upp av påstridiga försäljare?

Fru talman! Dagens omröstning handlar om något mycket större än om vilka straff våra domstolar ska utdöma. Det handlar om att återupprätta det samhällskontrakt som många i vårt land faktiskt känner har fallit.

Vi lever i dag i ett Sverige där fler och fler känner att det inte ens är lönt att anmäla de brott som de har utsatts för. De känner att det ändå inte kommer att göra någon skillnad. När jag jobbade som åklagare hörde jag detta ganska ofta. Det gjorde faktiskt direkt ont i mig, för jag kunde knappast säga att de hade fel.

Det är för mig helt uppenbart att Sverige som samhälle under alltför lång tid totalt har nedprioriterat brottsofferperspektivet. När man har pratat om att vi ska ha en human rättspolitik har man alltid pratat om humanitet i förhållande till förövarna. Det är som att man är helt blind för det humanitära lidande som alla brottsoffer har utsatts för när de har blivit berövade möjligheten till upprättelse och när de har tvingats leva liv där de konstant behövt se sig över axeln på grund av att deras förövare har släppts fria

alltför tidigt. Man har bortsett från det lidande som finns hos de brottsoffer som inte hade behövt bli brottsoffer om farliga förövare hade inkapaciterats under mer rimliga tidsperioder.

Detta svek har pågått alltför länge. Det är faktiskt vår förbaskade skyldighet som lagstiftare att göra allt vi kan för att så snabbt som möjligt ställa detta till rätta. Det förslag som riksdagen i dag ska rösta om är en viktig del i detta arbete.

Fru talman! Det förslag till nytt påföljdssystem som i dag behandlas i riksdagen innehåller förutom slopad mängdrabatt flera andra viktiga delar som alla är viktiga pusselbitar i att återupprätta förtroendet för vår rättsstat.

Oppositionen invänder mot att reformen saknar ett fast datum för ikraftträdande och mot att hela finansieringen inte ligger på bordet redan i dag. Det är såklart sant att det är ovanligt att besluta om en reform av den här storleken utan att samtidigt bestämma exakt när den ska börja gälla. Men med de osäkerheter som finns kring framför allt kriminalvårdens kapacitet är det faktiskt mer ansvarsfullt att inte låsa fast sig vid ett datum som vi i dag inte vet om rättsväsendet kan hantera.

Vi måste alltså separera frågan *om* den här reformen bör genomföras från frågan om *när* den kan genomföras. Om man tycker att vi i Sverige behöver ett rättssystem där varje brottsoffer räknas ska man rösta ja till det nya påföljdssystemet. Om man däremot tycker att det är bättre som det är i dag ska man rösta nej. Själv yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 68 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Den grova brottsligheten i Sverige är ett mycket allvarligt samhällsproblem. Skjutningar, sprängningar, narkotikahandel, ekonomisk brottslighet, våld i nära relationer och sexualbrott skapar en stor otrygghet i hemmet, på gator och torg och i samhället i stort.

Samhället måste göra mer för att förebygga kriminalitet och skydda människor från brott. Brottsoffer ska få upprättelse, och den som begår allvarliga brott ska mötas av tydliga men proportionerliga och rättssäkra straff. Det här är en självklar utgångspunkt för Miljöpartiet.

Straffskärpningar kan vara motiverade när de är väl avvägda, rättssäkra, träffsäkra och förankrade i ett tydligt behov. Under Miljöpartiets tid i regering genomfördes också ett stort antal straffskärpningar och en del andra reformer för att stärka samhällets förmåga att bekämpa brott. Vi skärpte bland annat straffen för brott som ofta förekommer i den kriminella miljön. Vi stärkte lagstiftningen mot sexualbrott och gjorde det straffbart att involvera barn i brottslighet.

Vi tillsatte också en utredning 2021, Flerbrottsutredningen, som lämnade flera förslag som handlade om skärpta straff för flerfaldig brottslighet. Den lämnade sitt betänkande 2023.

Utredningen föreslog bland annat, som ni säkert känner till, att straffen skulle skärpas i synnerhet för dem som begått ett mycket stort antal brott eller flera brott som innefattar en allvarlig kränkning av brottsoffret. Vi fick alldeles nyss ett antal exempel på det av Paulina Brandberg.

Utredningen föreslog att möjligheten att döma till fängelse för flera brott som var för sig endast skulle föranleda böter skulle utnyttjas i större utsträckning än i dag. Utredningen föreslog också att en samlad bedöm-

ning av straffvärdet alltid skulle göras med utgångspunkt i den sammantagna skada, kränkning eller fara som brotten medfört.

Det här kom alltså i början av 2023.

I vår rättspolitiska motion från hösten 2023 skrev vi om det här ämnet:

”Straffreduktionen för flerfaldig brottslighet, i dagligt tal kallad mängdrabatten, finns till för att skapa en rimlig proportion mellan upprepad brottslighet och det straff som dömts ut. Straffreduktionen är i grunden bra för att förhindra orimliga straff; till exempel ska inte ett flertal stölder ge samma straff som en grov våldtäkt. Samtidigt måste samhället markera mot återfall i brott och visa att det inte ska löna sig. Till exempel har det i en rad uppmärksammade fall visat sig att nivån på straffen för de som återfallit i allvarliga sexualbrott inte har stått i proportion med hur allvarligt många uppfattar att brotten är.

Den dåvarande socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen tillsatte därför Flerbrottsutredningen … för att se över systemet. Utredningen föreslår att straffen ska skärpas för dem som vid ett och samma tillfälle döms för flera olika brott. Miljöpartiet instämmer i utredningens bedömning och anser att utredningens förslag bör tas vidare av regeringen.”

Fru talman! Jag nämner såklart det här eftersom den debatt som har föregått dagens debatt och beslut har blivit ganska märklig. Det har framställts, och fortsätter att framställas, som om den ena sidan vill ta bort mängdrabatten medan den andra sidan inte vill göra någonting alls. Det stämmer alltså inte.

Det Miljöpartiet vänder sig emot är långtgående, påskyndade och ogenomtänkta straffskärpningar som inte har någon påvisad effekt för brottsligheten. Enligt oss måste det yttersta målet med skärpta straff vara att de ska minska risken för att brott begås – alltså att färre personer ska behöva bli brottsoffer.

Vi kan konstatera att de straffskärpningar som regeringen föreslår i den här propositionen visar på stora brister. Man går fram med den kanske mest genomgripande reformen på straffrättens område utan att visa att förslagen kommer att minska brottsligheten, stärka rättssäkerheten eller ge ett mer sammanhängande och proportionerligt påföljdssystem. Tvärtom riskerar förslagen att göra påföljdssystemet ännu mer osammanhängande och rättsosäkert.

Det här duger inte för en så långtgående reform av brottsbalken. Det handlar inte bara om enstaka brister utan om att förslaget som helhet vilar på en svag analys, otydlig systematik och otillräcklig hänsyn till hur reformerna påverkar lagstiftningen, rättsväsendet och kriminalvården som helhet.

Här måste jag pausa lite och referera till en interpellationsdebatt som jag hittade när jag letade efter vad som hade hänt med Flerbrottsutredningens förslag. Det är ganska roligt. Där framkommer nämligen att regeringen först övervägde att införa förslagen och sedan bestämde sig för att inte göra det, bland annat med hänvisning till remissinstanserna kritik och att det inte var en tillräckligt grundligt genomförd utredning, vilket liksom gjorde att hela straffreformen blev för osammanhängande.

Den här kritiken känns igen, så att säga. Jag vill visa på att flera olika regeringar uppenbart har vidtagit olika åtgärder för att försöka komma till rätta med det problem som vi debatterar här i dag, men det har förekommit kritik från remissinstanser och andra för att reformerna inte har varit till-

räckligt genomtänkta och så vidare. Regeringen har alltså tidigare avstått från att lägga fram förslag som låg på deras bord redan för ungefär två och ett halvt år sedan.

Jag ska nu gå tillbaka till det som jag ursprungligen hade tänkt säga. Vi tycker att det här förslaget är straffpopulism. Regeringen lägger om centrala delar av straffrätten i ett högt tempo trots att remissinstanserna och Lagrådet återkommande har pekat på att förslagen brister, att helheten är svåröverskådlig samt att förslag saknar stöd i forskning och riskerar att innebära stora konsekvenser för såväl enskilda som samhället i stort.

Som exempel kan nämnas att straffen för olika slags brott inte kommer att stå i rimlig proportion till varandra och att förslagen kommer att leda till mycket stora kostnader, kraftigt ökad belastning på kriminalvården och försämrade möjligheter att förebygga återfall i brott. Det här är inte att ta ansvar.

Miljöpartiet skulle vilja göra en större översyn av brottsbalken. I den översynen bör man också få i uppdrag att föreslå straffskärpningar när det bedöms som motiverat och effektivt.

Fru talman! Regeringens proposition innehåller fyra förändringar som tillsammans innebär en genomgripande omläggning av påföljdssystemet. Ett system med villkorligt fängelse ska införas. Straffmätningen ska ändras så att hela straffskalan används i större utsträckning.

Dagens ordning vid flerfaldig brottslighet, den så kallade mängdrabatten, ska ersättas av ett system med utgångspunkten att de enskilda brottens straffvärden ska läggas samman och att flera strafflindringsgrunder, de så kallade billighetsskälen, ska tas bort eller begränsas. Regeringen beskriver detta som en modernisering.

Miljöpartiet menar att det i praktiken handlar om en kraftig repressionsökning, som riskerar att göra systemet mindre rättssäkert och förutsägbart och mindre verkningsfullt för att förebygga återfall. Brottsofferperspektivet stärks inte av att domstolarna får sämre möjligheter att undvika uppenbart orimliga utfall. Brottsofferperspektivet stärks genom att brott förebyggs och utreds, rättegångar genomförs i god tid, brottsoffer får stöd och skydd och genom att den som avtjänat sitt straff får verkliga förutsättningar att inte återfalla i brott.

Fru talman! Det är mycket anmärkningsvärt att regeringen inte lämnar något förslag om när lagändringarna ska träda i kraft. Som skäl för detta uppger regeringen att det inte är möjligt att bedöma när Kriminalvården kommer att ha den kapacitet som krävs för att hantera förslagen. Som vi vet är Kriminalvården redan i dag i en mycket pressad situation med överbeläggningar, personalbrist och kommande reformer. Därför föreslås inget bestämt datum, utan regeringen hänvisar i stället till att lagändringarna ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Lagrådet riktar såklart tydlig kritik mot förfarandet. Frånvaron av förslag på datum för ikraftträdande måste antas innebära ett ikraftträdande först om flera år. Lagrådet anser därför att det inte kan finnas något behov av ett riksdagsbeslut i närtid.

Miljöpartiet delar såklart denna invändning. Det är en märklig, närmast unik, ordning att pressa igenom en av de största straffrättsliga reformerna någonsin utan att kunna ange när den ska börja gälla. Att regeringen inte kan föreslå ett datum för ikraftträdande visar det som rättsväsen, myndigheter, civilsamhälle och Lagrådet har varnat för hela mandatperioden:

Regeringens rättspolitik har pressat rättsväsendet för hårt. Konsekvenserna blir att regeringen inte ens kan förverkliga sin egen politik på ett ansvarsfullt sätt.

Miljöpartiet anser att den ovanligt skarpa kritik som Lagrådet riktat mot regeringens förslag väger tungt. Lagrådet avstyrker visserligen inte lagförslaget i dess helhet, men man avstyrker förslaget om ökad användning av hela straffskalan och förslaget om straffvärdesbedömningen vid flerfaldig brottslighet. Detta måste förstås som två bärande förslag av helheten.

Lagrådet menar att detta är en mycket långtgående omläggning av påföljdssystemet. Det samlade intrycket är att beredningen inte lever upp till de krav som måste ställas på lagstiftning av detta slag. Att regeringen väljer att gå vidare trots denna kritik tycker vi i Miljöpartiet visar på ett anmärkningsvärt lågt intresse för rättsstatens grundläggande principer.

Fru talman! Bristerna i regeringens förslag hänger nära samman med hur underlaget till reformen har tagits fram. Utredningen hade 22 månader på sig att ta fram ett mycket omfattande underlag på nästan 2 000 sidor. Det här har varit uppe i debatten flera gånger. Jag tror naturligtvis inte att de personer som har skrivit utredningen är inkompetenta eller okunniga om sina områden. Men det här är ett jätteomfattande utredningsarbete, och 22 månader är inte särskilt lång tid.

Tre av utredningens experter menar att tidsbristen innebar att arbetet i huvudsak fick inriktas på att ta fram lagtekniskt fungerande författningsförslag som svarade mot direktivets önskemål om en högre repressionsnivå snarare än på att göra en fullständig och förutsättningslös analys av brottsbalken – en sådan som Miljöpartiet anser behövs.

Experterna framhåller också att det inte är möjligt att förutse konsekvenserna för kriminalpolitiken eller för lagöverträdare. Vi anser att en utredning som saknar tid att bedöma förslagens samlade konsekvenser och huruvida de föreslagna straffskärpningarna kommer att leda till minskad brottslighet inte bör ligga till grund för ny lagstiftning. Det gäller särskilt på ett område där flera parallella och nyligen genomförda reformer påverkar den samlade effekten. Straffrätten måste hanteras utifrån ett helhetsperspektiv.

Miljöpartiet anser att en ny översyn av brottsbalken behöver ha ett brett mandat och ordentligt med tid att dels analysera och föreslå förbättringar och sådana straffskärpningar som kan vara motiverade, dels bedöma konsekvenserna. Det handlar om att föreslå reformer som faktiskt kan bidra till att minska brottsligheten och minska risken för återfall i brott. Sverige behöver en straffrätt som är både tydlig, genomtänkt och träffsäker. Då duger inte regeringens hastverk.

Fru talman! Det är uppenbart att regeringens samlade straffrättsreform kommer att få stora ekonomiska och praktiska konsekvenser. Belastningen på Kriminalvården är redan i dag stor. Överbeläggningar ökar risken för hot och våld både för intagna och för personal, och den snabba expansionen riskerar att försämra vårdkvaliteten och det återfallsförebyggande arbetet.

Miljöpartiet vill ge Kriminalvården de resurser som krävs för att hantera dagens situation och bygga ut kapaciteten där det behövs. Vi kan däremot inte stå bakom en kriminalpolitik som fyller anstalterna i en högre takt än vad rättsväsendet och Kriminalvården rimligen kan hantera. Det är

inte ansvarsfullt mot vare sig intagna, personal, brottsoffer eller skattebetalare.

Ett av de mest allvarliga problemen med regeringens förslag är konsekvenserna för det återfallsförebyggande arbetet. En kriminalpolitik som nästan ensidigt fokuserar på inlåsning riskerar att förbise vad som faktiskt krävs för att människor inte ska begå nya brott efter frigivning. Om anstalterna blir mer överfulla, om personaltätheten minskar och om rehabiliteringen försvagas finns en uppenbar risk att fler lämnar Kriminalvården med svagare framtidsutsikter och högre återfallsrisk.

Kriminalvården själv har varnat för att regeringens förslag kommer att ha mycket stor påverkan på myndighetens verksamhet och kapacitet. Detta, tillsammans med den redan pressade situation som Kriminalvården befinner sig i, riskerar att försämra myndighetens möjligheter att bedriva ett kvalitativt återfallsförebyggande arbete.

För oss i Miljöpartiet är det självklart att den som begår brott ska mötas av tydliga konsekvenser. Samtidigt måste samhället göra mer för att den som avtjänar sitt straff inte ska begå nya brott; annars sviker vi både brottsoffren och tryggheten i samhället.

Vi vill därför stärka Kriminalvårdens förutsättningar att bedriva kvalificerat återfallsförebyggande arbete, förbättra möjligheterna till rehabilitering, vård och utslussning samt stärka avhopparinsatserna och använda de verktyg som faktiskt kan bryta rekrytering, missbruk, våldsspiraler och återfall. Det är så trygghet byggs på riktigt.

Jag vill också kommentera det som Liberalernas representant sa tidigare. Det var liksom ett urklipp ur vårt ganska långa särskilda yttrande, som kommer ur vår motion. Det handlar om det här med proportionalitet. Citatet började med: ”En helhetsbedömning måste göras från fall till fall.” Men före det står att detta i teorin kan innebära att flera mindre allvarliga brott kommer upp i samma straffvärde som ett eller ett par mycket allvarliga brott. Det var alltså det som föregick det som Liberalerna sedan citerade. En helhetsbedömning måste göras från fall till fall, och det måste finnas ett mått av proportionalitet.

Det är det här som jag tror att ganska många av oss egentligen instämmer i. Är det rimligt att man vid ett mycket stort antal småstölder, till exempel, plussar på och lägger ihop alla straff? Det är det ingen här som anser, vad jag har uppfattat. Då blir det ett så högt straffvärde att det skulle överskrida straffvärdet för grova våldtäkter eller mord, och jag har inte uppfattat att det är det förslaget som ligger på bordet. Det är det som vårt särskilda yttrande handlar om.

Jag ville bara avsluta med detta och yrka bifall till reservation 2.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill upplysa ledamoten om att talartiden överskreds med över 50 procent.)

Anf. 69 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman och Ulrika Westerlund! Jag uppskattar Miljöpartiets empiriska ansats som jag har hört i flera debatter här. Man vill göra sådant som faktiskt fungerar snarare än sådant som låter bra eller som genomförs av någon annan anledning.

Jag undrar när den inställningen ska leda till att Miljöpartiet medger att det var fel att försöka stoppa alla de kriminalpolitiska reformer som Tidö-

partierna har genomfört den här mandatperioden. Miljöpartiet har, bortsett från i något enstaka fall, faktiskt gjort vad man har kunnat för att stoppa oss när vi har lagt om den svenska kriminalpolitiken trots att detta nu visar sig leda till en hel del förbättringar.

Inte minst är skjutningar och sprängningar inte alls lika vanliga i dag som de var när Miljöpartiet satt i regeringen. De har tvärtom minskat drastiskt. Men det gäller inte bara detta, utan det handlar även om mängdbrott. Inbrott i bostäder och sommarstugor har minskat med mer än hälften. Även stölder i allmänhet, av båtmotorer och andra saker, har minskat med mer än hälften.

På punkt efter punkt ser man att den här mer repressiva, effektiva kriminalpolitiken fungerar. Om man har den ansats som Miljöpartiet säger sig ha borde det leda till viss eftertanke och viss ödmjukhet.

Fru talman! Nu pratar vi om mängdrabatten. Jag skulle vilja ställa en fråga till Miljöpartiet: Hur kommer det sig att ni röstar nej i dag? Tänk på en person som begår till exempel en lång rad barnpornografibrott och alltså utsätter en, två, tre, fyra och kanske ännu fler barn för något av den värsta typ av övergrepp som finns. Ju fler brott den personen begår, desto lägre straff får den.

Tycker Miljöpartiet att det är rimligt att den personen får ett lägre straff? Är det inte rimligare att vi ger ett strängare straff till den som begår upprepad brottslighet och som visar sig vara en hänsynslös person som andra människor måste skyddas från?

Anf. 70 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Henrik Vinge för frågan.

Dagens Nyheter gjorde en sammanställning när ungefär halva tiden hade gått av den här mandatperioden. Man tittade på hur ofta oppositionspartierna hade avslagit eller instämt i regeringens förslag. Bland annat rättspolitiken fanns med i sammanställningen. Om jag minns rätt hade Miljöpartiet röstat ja till cirka 40 procent av regeringens förslag vid den tidpunkten. Jag tror att vi har befunnit oss ungefär där sedan dess.

Ganska ofta har vi sagt att vi inte vill gå lika långt som regeringen föreslår och att till exempel utredningens ursprungliga förslag var bättre. Om vi hade varit inblandade i förhandlingarna om vilket förslag som skulle läggas fram hade vi förmodligen röstat ja till fler förslag. Vi har absolut inte sagt nej till samtliga av regeringens förslag. Det är inte sant, helt enkelt.

Vi har hört olika talare ge ganska många exempel på fruktansvärda brott. Jag tror inte att någon här i kammaren tycker att detta är okej eller är omedveten om att grov brottslighet förekommer. Jag tror att vi alla vill bekämpa denna grova brottslighet, inte minst sådan brottslighet som drabbar enskilda individer på ett väldigt kränkande sätt.

Det var också det som Flerbrottsutredningen, som vi var med och tillsatte, fokuserade på. Den föreslog bland annat att man i synnerhet skulle skärpa straffen för dem som begått ett mycket stort antal brott eller flera brott som innefattar en allvarlig kränkning av brottsoffret.

Man får verkligen säga att till exempel barnpornografibrott innebär allvarliga kränkningar. Vi medverkade alltså till att den här utredningen skulle komma till och lägga fram den här typen av förslag. Vi tycker att det är rimligt med den typen av straffskärpningar. Vi röstar nej i dag av samma

skäl som mina kollegor i oppositionen har redogjort för. Det handlar om praktisk genomförbarhet och att det inte ens finns något ikraftträdandedatum.

Anf. 71 HENRIK VINGE (SD) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis positivt, om det nu stämmer, att Miljöpartiet stöder 40 procent av de här reformerna, men 40 procent är inte ens halvvägs. Om vi hade genomfört 40 procent av de kriminalpolitiska reformer som vi har genomfört under den här mandatperioden och stannat där hade mängder av människor i dag varit skjutna, men de lever tack vare att vi har stoppat brottsligheten.

Detta gäller inte minst de mest långtgående och omfattande förslagen om förebyggande avlyssning av kriminella gäng, som vi har debatterat tidigare. Vi vet att om de inte hade blivit av hade det sprängts i bostadsområden, och oskyldiga människor hade riskerat att skjutas till döds. Tusentals svenskar hade blivit utsatta för olika typer av brott, tillgrepp, stölder och våld. Allt detta hade hänt om vi hade stannat vid 40 procent. Därför är jag väldigt glad att vi gick hela vägen och att vi fortsätter att gå hela vägen.

Fru talman! Vi har under hela debatten hört att det finns en enighet om att genomföra avskaffandet av mängdrabatten. Det är få partier – möjligen ett parti – som tillstår att man vill behålla den. Alla andra säger att man på ett eller annat sätt vill avskaffa den, men ändå röstar man nej. Även om man har synpunkter på detaljer eller på någon del av genomförandet måste man fråga sig: Ökar sannolikheten att mängdrabatten försvinner om man röstar nej till förslaget? Ökar sannolikheten att mängdrabatten försvinner om man tänker sig att bilda regering med partier som vill behålla den?

Jag tror att det har blivit tydligt för alla i den här debatten att det, om man vill bli av med mängdrabatten och ha strängare straff för allvarlig brottslighet, är Tidöpartierna som man behöver rösta på. De rödgröna partierna kommer inte att mäkta med att göra det som behövs för att göra Sverige tryggt igen.

Anf. 72 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Min kollega, Ulrika Liljeberg, redogjorde för ett antal förslag som har röstats igenom här i kammaren men som inte har resulterat i verktyg som har använts. Vi motsatte oss också de förslag som hon exemplifierade. Det finns alltså ett antal exempel på verktyg som man har röstat igenom och försökt ge till de rättsvårdande myndigheterna men som inte har haft någon effekt.

Som jag sa tidigare är det inte en fråga om svart eller vitt eller ja eller nej. Man kan även justera förslag eller lägga fram förslag som utredningar har föreslagit i stället för att skruva dem ett varv till som regeringen ibland har gjort. Det hade förmodligen Miljöpartiet medverkat till.

När det gäller mängdrabatten har jag inte hört någon här säga att man inte vill förändra mängdrabatten på något sätt. Samtliga partier har sagt att de vill det. Även vid ett regeringsskifte, som jag verkligen hoppas blir av, kommer mängdrabatten att förändras. Mängdrabatten kommer, oavsett utfallet av voteringen i dag, inte att tas bort, och den kommer verkligen inte att tas bort nu, vilket flera av mina kollegor har påpekat tidigare. Den kommer att förändras vid en oklar tidpunkt.

Socialdemokraterna har sagt att man vill prioritera en viss typ av brottslighet som man vill ta bort mängdrabatten för. Det låter oerhört sannolikt att även vi skulle tycka att det är ett bra förslag, inte minst eftersom det har ganska stora likheter med de förslag som presenterades 2023 från den utredning som vi gemensamt hade tillsatt. Det är alltså ett förslag som det finns lite historia bakom och som jag inte tror att vi kommer att ha särskilt svårt att komma överens om.

Det går absolut inte att framställa det som att dagens diskussion handlar om huruvida vi ska ha mängdrabatt eller inte eller huruvida den ska införas i dag eller inte alls. Det är inte dessa frågor som vi diskuterar om vi ska vara sanningsenliga, och det hoppas jag verkligen att vi försöker vara när vi står i Sveriges riksdag och pratar om de här viktiga frågorna.

Anf. 73 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag har haft den stora glädjen att sitta och lyssna på dagens debatt. Det är svårt, tycker jag, att frigöra sig från upplevelsen av att det stundom har varit närmast ett akademiskt seminarium om form, process, system och procedurregler. Jag har kommit på mig själv ganska många gånger med att undra var människorna är i allt det här.

Det råder ingen tvekan om att vi som regering och som lagstiftare har ett stort ansvar för att säkerställa att rättssystemet fungerar och att kriminalvården har rimliga förutsättningar för sitt uppdrag. Det går heller inte att frigöra sig, tycker jag, från den grundläggande, principiella moraliska förpliktelsen att det trots allt är medborgarna som är våra uppdragsgivare.

Jag tycker också att det närmast är stötande att höra att systemets brister i varje läge ska betalas av brottsoffren. Det är det som hela tiden blir konsekvensen. Jag är den första att säga att kriminalvårdens kapacitet är en central fråga. Det är därför vi på ett mycket ansvarsfullt sätt taktar vår reform så att den ska funka med kriminalvården.

Hela ansatsen är att man börjar med systemet och att enskilda människor och brottsoffer ska betala priset för det. Det är faktiskt en orimlig utgångspunkt. Ordet brottsoffer förekom faktiskt inte i Socialdemokraternas följdmotion – inte en enda gång – och faktiskt inte heller i det särskilda yttrandet.

Jag lyssnade väldigt noga på Teresa Carvalhos inledningsanförande, och brottsoffren nämndes faktiskt inte en enda gång i det anförandet heller. Jag hoppas att det är ett förbiseende. Det är möjligt att hon har fokuserat väldigt mycket på processfrågorna. Jag kan heller inte frigöra mig från tanken att det här ändå är lite symtomatiskt.

Från vår sida är hela ansatsen i reformen att skifta fokus från gärningsmannen och systemet till samhällsskyddet och brottsoffret. Det är därför som vi hela tiden pratar så otroligt mycket om brottsoffret och hela tiden har det som ett vägledande perspektiv när vi utformar våra reformer.

I februari 2022 dömdes den så kallade Nytorgsmannen till fem års fängelse. Han dömdes bland annat för 7 våldtäkter, 8 sexuella övergrepp, 6 sexuella ofredanden och 1 grov fridskränkning till fem års fängelse. Kort tid efter det att han släppts ut begick han nya brott. I september 2025 dömdes han för 1 våldtäkt, 3 fall av barnpornografibrott, 35 fall av sexuellt ofredande och 3 fall av sexuellt ofredande mot barn. För dessa brott fick han fyra års fängelse.

Jag recenserar förstås inte hur domstolarna dömer, men det här visar på ett grundläggande systemfel i vår straffrätt. Dagens ordning leder alltför ofta till att brottsoffer inte får upprättelse och till att farliga individer släpps ut, med de risker som det innebär för andra människor – för nya brottsoffer. Jag tror att väldigt få medborgare uppfattar detta som rimliga och rättvisa straff för de oerhörda integritetskränkningar och kostnader som brottsoffer får utstå och bära.

Jag är genuint förvånad över att fyra av riksdagens åtta partier, Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, med ett sådant enastående engagemang mobiliserar för att rösta nej till regeringens proposition. Det är ett svek, menar jag, mot alla brottsoffer. Det är också en betydande fara för det omgivande samhället om vi nu ska ta samhällsskyddet på allvar.

De senaste fyra åren har Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna tillsammans arbetat systematiskt och i hög takt för att återupprätta tryggheten i Sverige. En central del, men verkligen inte den enda, handlar om straffen. Den bygger på grundtanken att farliga kriminella ska sitta inne så att alla andra vågar vara ute.

Utgångspunkten är också att straffsystemet i Sverige under alldeles för lång tid har tagit hänsyn till och utgått från gärningsmannen och inte varit anpassat till en verklighet där samhällsskyddet och brottsoffret står i centrum.

Om en person döms för flera brott samtidigt är det till exempel bara det allvarligaste brottet som räknas fullt ut. Resten blir det rabatt på i en brant fallande skala, dessutom med automatik.

Lagstiftningens utgångspunkt är att fängelse ska utdömas först i sista hand. Om det finns en lindrigare påföljd ska den väljas. När straff i enskilda brott ska bestämmas är utgångspunkten alltid att man ska börja i den nedre delen av straffskalan, med resultatet att den mellersta eller övre delen sällan används.

Ett straff kan också sättas ned på grund av att gärningsmannen blivit av med jobbet till följd av sitt brott, att gärningsmannen är gammal eller att gärningsmannen har tillfogat sig själv skada när han begått sitt brott.

Detta är saker som vi menar är uttryck för ett gärningsmannaperspektiv som både praktiskt och moraliskt sett är något som vi menar måste ändras.

Det var också bakgrunden till att regeringen sommaren 2023 beslutade att ge den dåvarande riksåklagaren och nuvarande rikspolischefen Petra Lundh i uppdrag att göra en samlad översyn av straffen och påföljderna, något som inte gjorts på över 30 år. Det är för övrigt ett grepp som historiskt verkligen har efterfrågats, bland annat av Lagrådet och många remissinstanser. Tiden av lappande och lagande måste vara förbi. Nu är det dags att ta ett systematiskt grepp om helheten, och det är det vi har gjort.

Ungefär två år senare tog jag emot resultatet: två volymer, nästan 2 000 sidor. Vi skickade ut det på remiss under fyra månader, och sedan har vi arbetat vidare med det i mycket högt tempo på Justitiedepartementet.

Den 1 augusti trädde det första paketet i kraft med ett femtiotal skärpta straffskalor, dubbla straff för gängkriminella och upp till livstids fängelse för bland annat upprepade grova våldtäkter.

Det andra paketet – för detta är en helhet som hänger ihop – är alltså det som vi diskuterar i dag. Det handlar om hur systemet ska fungera när det gäller hur straff och andra påföljder ska bestämmas.

Dessa förslag är kärnan i perspektivskiftet från gärningsman till brottsoffer och samhällsskydd. De principiella frågor vi nu diskuterar – mängdrabatten, billighetsskälen och hur hela straffskalan ska användas – är det som *är* skiftet, där vi ger mer vikt åt brottsoffer och mindre vikt åt andra hänsyn.

Det är därför vi föreslår att presumtionen mot fängelse – att utgångspunkten är att man om det går ska välja ett annat straff än fängelse – ska tas bort och ersättas med villkorligt fängelse. Vi föreslår att nya regler ska införas som innebär att hela straffskalan och inte bara den nedre delen ska användas. Vi föreslår att flera så kallade billighetsskäl tas bort – inte alla men delar. Inte minst föreslår vi att mängdrabatten som den ser ut i dag ska avskaffas.

Som flera har varit inne på i dag är dagens system ett tabellverk med en automatik. Det är det som är rabattsystemet; det är därifrån metaforen och bilden kommer. På ett helt schematiskt och automatiskt sätt räknas det allvarligaste brottet fullt ut, det näst allvarligaste får en tredjedel, det tredje allvarligaste får en sjättedel och sedan blir det ofta ingenting.

Det här betyder att väldigt många brottsoffer aldrig får någon upprättelse. De brott som de utsätts för får ingen effekt på straffet, vilket i väldigt många fall betyder att de heller aldrig blir utredda.

Anledningen till att detta är så viktigt illustreras förstås bäst genom verkligheten, genom att vi hela tiden kommer tillbaka till vad detta får för konsekvenser för enskilda människor.

Det innebär alltså att 80-åringen som döms för barnpornografibrott inte får strafflindring för att han är gammal. Det är det vi vill uppnå. I dag får han strafflindring för att han är gammal. Det innebär att medhjälparen som för att hjälpa gängen förskingrar pengar i sitt arbete inte ska få någon strafflindring för att han blir av med jobbet på grund av sitt brott, vilket han alltså får i dag, eller att våldtäktsmannen får strafflindring för att han skadades när han begick brottet, vilket han alltså får i dag. Det är detta vi vill ändra på.

Mängdrabatten är superviktig, men det är också de andra delarna i reformen. Det hänger ihop.

Det innebär att en av de tilltalade som dömdes för flera brott i samband med sprängningarna i Norrköping under 2023 som utgångspunkt skulle ha fått nio års fängelse i stället för fem år.

Det innebär att männen som systematiskt rånade äldre kvinnor, 84–98 år gamla, i deras hem hade kunnat få upp till arton års fängelse i stället för nio år.

Det innebär att Nytorgsmannen, som jag nämnde inledningsvis, vid det första tillfället hade kunnat få dubbelt så långt straff och att de brott som han begick när han släpptes ut aldrig hade behövt hända. Därigenom hade väldigt många människor sluppit bli utsatta för brott.

Det är detta som är kärnan i det vi diskuterar i dag. Konsekvensen av att säga nej till detta är alltså nej till ökad upprättelse, nej till bättre samhällsskydd och nej till rättvisa straff.

Jag tycker ändå att det är slående att följa de fyra partier som är emot. Centerpartiet, för tusan! Ni har ju hamnat helt bort i tok här! Jag hör ju vad du säger, Ulrika Liljeberg: Innehållsmässigt är detta en väldigt klassisk borgerlig reform. Du ska sitta här med oss och inte hänga där borta hos de andra.

Det är inte bara karensavdraget det tjafsas om här. Det är väldigt svårt att komma överens i den här kvartetten. Här på slutet har det dock mobiliserats för att komma överens om ett nej – till det här! Det tycker jag faktiskt är både slående och ganska bedrövligt.

Ni är överens om nejet, men om vi går till följdmotionerna är det uppenbart att ni inte är överens om så väldigt mycket mer. Socialdemokraterna tycker inte att det är värt pengarna. Miljöpartiet håller med om det men vill dessutom börja om helt och hållet och göra en helt ny översyn av brottsbalken, läser man i följdmotionen. Centerpartiet gillar detta men vill ändå att vi ska följa upp alla tidigare reformer innan vi beslutar om nya – så står det i alla fall i följdmotionen. Vänsterpartiet tycker inte att generella straffskärpningar behövs. Jag lyssnade noga tidigare när man sa att vi nu ska börja om med en ny, förutsättningslös översyn av straffrätten. Det var vad som sades här tidigare från Vänsterpartiets sida i talarstolen.

Tydligare än så här kan det inte bli. Med en rödgrön regering kommer viktiga förslag som dem vi talar om i dag – att hela straffskalan ska användas, att pedofiler inte ska få lindrigare straff på grund av att de är gamla, att mängdrabatten ska bort – aldrig att bli av, varken under nästa mandatperiod eller någonsin.

I Socialdemokraternas nu lite i elfte timmen hopsnickrade ”smala” variant av mängdrabatten finns inte billighetsskälen med, som är så djupt stötande. Detta med hela straffskalan finns inte med, och inte villkorligt fängelse heller för den delen, något som faktiskt skulle lätta på trycket i systemet och hjälpa oss att sortera upp så att rätt personer sitter inne.

Det sägs att det skulle vara så osäkert vad som händer med vårt förslag. Well, vi har lagt en proposition på riksdagens bord som det ska röstas om i eftermiddag och har möjlighet att under nästa mandatperiod få detta på rull. Ni ska börja om från början med ett regeringsunderlag som inte är överens om något – apropå luftslott, bluffar och annat. Det var många metaforer om infrastruktur tidigare som var svåra att hänga med i, men de är alla väldigt träffande för er kant. Vi har ändå hållit ihop vår akt och är nu på väg.

Sammantaget kommer den här reformen att kunna träda i kraft under nästa mandatperiod om det blågula laget får chansen att fortsätta. Ett är dock väldigt säkert: Den kommer aldrig att bli av om de rödgröna skulle få chansen att återkomma till Rosenbad.

Till skillnad från vänstersidan kommer vi att prioritera finansiering av reformen. Vi kommer att genomföra den ansvarsfullt. Vi kommer att se till att driva upp tempot i processerna vad gäller Kriminalvårdens expansion. Vi kommer att skjuta till de medel som krävs för att det ska vara möjligt. Vi kommer att vara beredda att göra andra saker som krävs för att lätta på trycket, inklusive att hyra fler platser utomlands om det är det som krävs.

Vår bestämda uppfattning är att det handlar om prioriteringar och att vara beredd att göra det som krävs. Det första steget är rimligen att rösta ja till den proposition som ska göra detta möjligt.

Fru talman! När vi tog över regeringsmakten pekade alla kurvor åt fel håll. Nu ser vi att väldigt många och väldigt grundläggande kurvor inte bara börjar peka åt rätt håll utan också peka väldigt mycket åt rätt håll. Tänk bara att det dödliga våld som var så förlamande för vårt samhälle, med mer än en mördad människa i veckan, har fallit med nästan 80 procent

på de här åren! Det är en enastående prestation av hela vårt samhälle. Dubbelt så många kriminella aktörer grips också utomlands.

Vi ser att även andra brott faller. Personrånen faller. Inbrottsstölderna faller.

Vi har under dessa fyra år visat att det spelar roll vad man gör. Det ligger en grundläggande hoppfullhet i det. Vi har visat att mycket av det som alla sa var omöjligt faktiskt till slut har kunnat genomföras. I dag finns chansen att ta nästa viktiga steg i detta genom att rösta för mer rättvisa straff, förbättrad upprättelse för brottsoffer och skydd för samhället. Det blågula laget säger ja, och det rödgröna laget säger nej. Det är också ett rätt betydelsefullt besked till medborgarna inför valet den 13 september. (Applåder)

I detta anförande instämde Jan Ericson och Marie-Louise Hänel Sandström (båda M) samt Paulina Brandberg och Martin Melin (båda L).

Anf. 74 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Jag förstår att Gunnar Strömmer är stressad över tanken på att förlora valet om några veckor. Jag antar att det är därför han målar upp en bild av att regeringen tänker avskaffa all mängdrabatt och att sossarna är emot att avskaffa all mängdrabatt – eller att avskaffa mängdrabatten över huvud taget.

Problemet är att inget av detta stämmer. Sanningen är att vi båda vill göra om dagens mängdrabatt.

Vi socialdemokrater vill slopa mängdrabatten för vålds- och sexualbrott, och vi är tydliga med att vi tänker börja med sexualbrotten. Tidöregeringen har däremot lagt ett förslag på riksdagens bord där man har bakat in mängdrabatten i en större reform, som inte ens ska träda i kraft på flera år.

Mina enkla frågor till justitieministern är följande: Varför låter han det bästa bli det möjligas fiende? Varför väljer justitieministern att slopa mängdrabatten stort och segt i stället för specifikt och snabbt?

Anf. 75 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Det skulle vara intressant att få ett ikraftträdandedatum för Teresa Carvalhos reformer. Är det oktober nästa år vi talar om? Eller är det i februari 2027? Vad är er plan för ikraftträdandedatumet?

Jag konstaterar att vi med gemensamma krafter har lyckats baxa igenom första delen av straffreformen i riksdagen, som folk säkert inte heller trodde på. Det handlar om skärpta straffskalor för 50 brott och dubbla straff för gängkriminella. I fråga om upprepade grova våldtäkter ska man kunna dömas till livstid.

Vi har även gjort mycket annat på det straffrättsliga området. Nu drar vi ut kursen framåt, och vi är en garant för att förslaget kommer att träda i kraft under nästa mandatperiod. Det som återstår är inte hela utredningsarbetet, hela lagstiftningsarbetet eller att komma överens i sitt eget lag. Det har nästan varit en fars när ni har laddat på retoriken varje dag. Man brukar ju säga att tomma tunnor skramlar mest, och det har skramlat otroligt mycket de senaste dagarna med svulstig valrörelseretorik.

När vi talar om farser har det farsartade snarare varit att försöka lyssna på alla fyra partier – jag säger tre, jag tänker att Centern till slut kommer

tillbaka på ett lämpligt sätt. Vad är er plan, och vilket är ert ikraftträdandedatum?

Vi är nu vid den punkten att vi är igång med en rejäl planering i Kriminalvården. De är igång med planeringen för att klara den kapacitetsutbyggnad som krävs för att ta hand om det samlade utfallet av alla våra straffrättsliga reformer. Vi fyra partier här i kammaren säger att vi kommer att få detta på plats under nästa mandatperiod.

Vi behöver inte börja om med att förhandla vare sig med andra partier eller med oss själva. Vi vet vad vi vill åstadkomma, och vi har en plan för det. När ska Teresa Carvalhos reform träda i kraft?

Anf. 76 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att jag ska behöva förklara för justitieministern att det är regeringens ansvar att lägga fram propositioner på riksdagens bord som kan träda i kraft och att det är riksdagens roll att fatta beslut.

Det är djupt olämpligt att regeringen snuvar riksdagen på möjligheten att få fatta det beslutet, som sig bör. Det är en ordning som strider mot praxis för hur vi stiftar lagar i Sverige. Det har inte minst konstitutionsutskottet yttrat flera gånger. Det är tydligt att det är riksdagen som ska fatta den typen av beslut, men regeringen tar tillbaka beslutet och säger att man tänker fatta det beslutet någon gång i framtiden när en framtida regering anser att det är lämpligt. Det är inte så vi stiftar lagar i Sverige – åtminstone inte på ett ansvarsfullt sätt.

Det är naturligtvis därför detta är helt unikt, och det är just därför som det förtjänar kritik.

Gunnar Strömmer undrar vad min och Socialdemokraternas plan och vilja är. Jag får tacka justitieministern för möjligheten att upprepa att Socialdemokraterna vill slopa mängdrabatten, framför allt för vålds- och sexualbrott. Vi går till val på att börja med sexualbrotten. Vi gör det för att snabbt få till en förändring med dagens ordning, vilket jag uppfattar att alla i kammaren i dag har yttrat.

Skillnaden är att vi vill göra detta omgående nästa mandatperiod, medan regeringen har lagt ett lagförslag på riksdagens bord som inte ska träda i kraft på flera år. Det har Gunnar Strömmer just erkänt.

Anf. 77 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik:

Fru talman! Det var inte mycket till ett chockerande erkännande från min sida. Det är bara att läsa innantill i propositionen. Vi säger att de ska vara ett ikraftträdande vid den tidpunkt regeringen bestämmer, och vi säger att vår bedömning är att det kan ske under andra halvan av nästa mandatperiod.

När jag frågade om ikraftträdandet för Socialdemokraternas reform var det förstås inte för att jag har missförstått att det är regeringen som lägger fram propositioner, utan det är för att ni under de senaste dagarna har antytt att ni skulle få något på plats väldigt snabbt. Det är därför jag frågade om ert ikraftträdande. Jag tror inte på det eftersom ni uppenbarligen ska börja om. Dessutom ska ni förhandla med partier som först vill göra förutsättningslösa utredningar om helheten.

Det kommer inte att bli något av reformerna. Om det skulle bli något av dem är den reform som ni tar strid för en reform som utelämnar många

brottsoffer som vi tycker att det är angeläget att få med. Där finns inte de äldre som blir bedragna. Där finns inte barn och föräldrar, i relation till de gängkriminella som rekryterar barnen in i gängen. Där finns inte offren för sprängningarna och skjutningarna hos gängen. Där finns inte offren för butiksstölderna. Där finns inte offren för de internationella stöldligorna.

Det här är en porös plan – jag säger plan för att vara lite generös – som dessutom innehållsmässigt är närmast stötande. Vi har också hört att ni vill ägna er åt straffrätt med precision. Ja, det finns en hygglig precision. Med stor precision skär ni bort många brottsoffer som vi har tyckt att det är angeläget att få med i reformen.

Låt mig säga att frågan om mängdrabatten är central. Den är ett grundackord i den borgerliga rättspolitiken. Ulrika Liljeberg, kom igen nu! Det är därför vi brinner för frågan och har slagits för frågan i flera decennier. Men utöver att er reform är alldeles för smal när det gäller brottsoffren och mängdrabatten utelämnar den alla de andra väsentliga delarna, till exempel att den 80-åriga pedofilen i Örebro fick sänkt straff på grund av att han är gammal.

Det är tråkigt att vi inte har kunnat enas på slutet när alla har ansträngt sig under fyra år och markerat att de tycker att frågan är så viktig.
(Applåder)

Anf. 78 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Med tanke på att alla partier i alla fall pratar om vikten av att bekämpa brottsligheten och att öka tryggheten, känns det lite märkligt att stå här i dag och argumentera för en väl genomtänkt och utredd proposition, samtidigt som det står klart att oppositionen kommer att rösta nej till stora delar av regeringens förslag. Det är faktiskt inte bara märkligt utan också sorgligt. Svenska folket är värt en bred uppslutning kring en fortsatt kamp mot brottsligheten i Sverige.

De åtta år Socialdemokraterna och Miljöpartiet styrde landet var förlorade år för kriminalpolitiken. Det handlade mest om prat och väldigt lite om verkstad. Visserligen uttalade dåvarande justitieministern Morgan Johansson 2017 att man var på väg att vinna över de kriminella gängen, men det blev precis tvärtom.

Den allvarliga gängkriminaliteten tog fart, och skjutningar, mord, sprängningar och bombdåd nådde rekordnivåer som vi aldrig tidigare sett i Sverige. De få åtgärder som ändå vidtogs inom kriminalpolitiken under S-styret var nästan uteslutande sådant som oppositionen i riksdagen tvingade fram genom tillkännagivanden. Men vänstersidan var emot det mesta som vi moderater föreslog.

Inför valrörelsen 2022 var kampen mot den grova brottsligheten ett av Moderaternas absolut viktigaste vallöften. Och arbetet började direkt och har pågått ända fram till i dag, när vi ska rösta om de sista delarna av den nya politiken för den här mandatperioden. Vi ser redan tydliga resultat. Jag har under mina 20 år i riksdagen aldrig upplevt en så fokuserad, bred och genomtänkt kriminalpolitik. Och den fungerar!

Polisen arbetar effektivt med förebyggande verksamhet och har fått nya verktyg, exempelvis vistelseförbud, säkerhetszoner och ökad möjlighet till avlyssning av kriminella gäng. Samtidigt arbetar gränspolisen med att hitta människor som utnyttjas eller bedriver kriminell verksamhet i Sverige. Den vanliga polisen beslagtar egendom som misstänks komma från

brott. Tullen har fått ökade befogenheter att stoppa transporter med misstänkt stöldgods. Kronofogden kan samtidigt göra distansutmätning av egendom.

Vi har stärkt kriminalvården och bygger nya fängelser samtidigt som vi handlar upp fängelseplatser utomlands. Vi har också stärkt det förebyggande arbetet och insatserna för unga som är i riskzonen eller har hamnat i kriminalitet. Det internationella samarbetet har blivit allt bättre.

Det har varit intressant att läsa nyhetsreportagen om de kriminella gängens interna kommunikation. De säger rent ut i sina hemliga chattar: Vi är klara i Sverige. Det har helt enkelt blivit för jobbigt att vara kriminell här. En gängmedlem beklagar sig i en chatt: Först tog de våra pengar, sedan tog de våra vapen och nu tar de våra ledare.

Bombdåden och sprängningarna har minskat kraftigt, liksom skjutningarna och framför allt morden. Allt fler svenska grovt gängkriminella grips, både i Sverige och i andra länder. Sverige har utökat det internationella samarbetet, och ett flertal gripanden av kriminella ledare som gömmer sig utomlands har hjälpt till att bromsa verksamheten i Sverige. Allt fler grovt kriminella åtalas och döms, fängelsestraffen blir längre och rekordmånga grovt kriminella utvisas.

Regeringen har med sin samlade politik visat att man kan bryta den grova gängkriminaliteten och göra det jobbigt och obekvämt att bedriva sådan verksamhet i Sverige, och nu börjar de kriminella gängen ge upp. Vi klarade på fyra år av det som Morgan Johansson inte klarade av på åtta år.

Fru talman! Inte nog med detta. När de grovt kriminella gängen kläms åt eller drivs ut ur landet får det även andra positiva effekter. En viktig sak är såklart att vanliga människor löper minskad risk att komma i vägen för uppgörelser mellan gängen. Men även övrig brottslighet har minskat dramatiskt.

Antalet anmälda inbrott i bostäder och fritidshus har minskat med hela 60 procent jämfört med 2017. Även stölder av fordon och från fordon samt stölder kopplade till båtar har minskat kraftigt. Under januari–juli 2026 minskade de båtrelaterade stölderna med 47 procent jämfört med samma period 2022. För stölder kopplade till fordon har anmälningarna hittills i år minskat med 64 procent jämfört med samma period 2022.

Polismyndigheten ser utvecklingen som ett tydligt trendbrott. Man kopplar detta till ett mer offensivt arbete mot internationella brottsaktörer. Brottsförebyggande rådet nämner samma sak i sina analyser. Det handlar bland annat om skärpta gränskontroller, kontroll av fordon misstänkta för att innehålla stöldgods på väg ut ur landet och ökat fokus på att bekämpa internationella stöldligor.

Fru talman! Inte nog med detta heller. Under S-MP-regeringen 2018−2019 blev det rekord i personrån i Sverige. Det anmäldes som mest uppemot 8 000 personrån om året till polisen. År 2025 var antalet strax över 3 000, vilket är en dramatisk minskning. Sedan 2022, alltså under denna mandatperiod, har antalet personrån minskat med 37 procent. Minskningen har varit särskilt tydlig bland barn. Där var minskningen 30 procent bara under förra året.

Polisen talar även här om en tydlig trend. Brottsförebyggande rådets trygghetsmätning, där man frågar människor om de drabbats av olika typer

av brott, bekräftar den bilden. Betydligt färre människor uppger att de drabbats av olika typer av personrån.

Det kan finnas flera anledningar till att personrånen minskat. Brå anger särskilt att antalet övervakningskameror på utsatta platser kan ha spelat roll. Vi vet också att ökade resurser till polisen har ökat synligheten i utsatta områden. Skärpta straff och snabbare lagföring av brottslingar kan säkert också ha spelat roll. Griper man en rånare utför denne nämligen inga fler rån så länge den finns i häkte eller fängelse.

Rimligen har även dessa brott påverkats av att vi klämt åt den grova organiserade brottsligheten. När de kriminella gängen tappar styrka minskar antalet medlemmar i gängen och personrånen blir färre, helt enkelt för att antalet kriminella minskat. Personrånen är dessutom ofta debutbrott för unga som dras in i kriminalitet. Om man lyckas hålla fler unga borta från kriminella gäng minskar också personrånen.

Brå anger också en annan intressant förklaring: att dessa rån oftast begås av unga män och att demografin helt enkelt har förändrats. Färre unga män medför färre rån. Sverige har efter åren med väldigt många asylsökande unga män haft ett stort överskott i dessa åldersgrupper. Vi vet samtidigt att vissa grupper av unga utrikes födda är kraftigt överrepresenterade i vissa typer av kriminalitet. Stramare migrationspolitik kan därmed också ha haft betydelse för det minskade antalet personrån.

Brå visar också att personer med utländsk bakgrund generellt uppger större utsatthet för personrån än människor med svensk bakgrund. Även brottsoffren är alltså överrepresenterade bland utrikes födda. När personrånen minskar betyder det att färre människor med utrikes bakgrund drabbas av brott. Att skötsamma invandrare känner minskad oro för att utsättas för brott är en mycket viktig insats för en fungerande integration, för att inte tala om den mänskliga sidan.

Fru talman! Dagens regering har visat att man kan ta fram fungerande politik för att angripa kriminaliteten och att det ger goda resultat. Nu presenterar vi de sista pusselbitarna inom detta område för denna mandatperiod. Jag ska inte gå in på de olika förslagen. Det har redan gjorts ett antal gånger i denna debatt.

Problemet är dock att oppositionen talar varmt om vikten av en kraftfull kriminalpolitik men ändå väljer att säga nej till viktiga förslag med väldigt krystade argument som faller samman så fort man petar det minsta på dem. Den största felaktigheten från S är påståendet att förslaget om avskaffad mängdrabatt inte kan träda i kraft förrän 2040. Det är rent hittepå.

Låt mig ta ett pedagogiskt exempel: Anta att en gärningsman med dagens mängdrabatt döms till fem års fängelse. Utan rabatten blir straffet i stället åtta år. Då kommer belastningen på kriminalvården att vara exakt densamma som i dag under de första fem åren. Först efter fem år behövs en extra plats för de sista tre årens fängelsevistelse.

Med detta vill jag illustrera att det finns tid att bygga ut kriminalvården, och det arbetet pågår redan. Även de extra kostnaderna kommer efterhand och kommer att finansieras i varje budget framöver. Vi tar beslut om lagen i dag. Den kommer sedan att stegvis slå igenom efter valet under nästa mandatperiod, precis som justitieministern har berättat.

Det är uppenbart att Socialdemokraterna antingen har läst handlingarna väldigt slarvigt eller att man medvetet försöker lura väljarna. Jag vet inte

vilket som är värst. Nu måste man försöka slingra sig ur detta så gott det går. Men det går ju inte särskilt bra.

Fru talman! Sverige har under dagens regering blivit tryggare. De gängkriminella drivs från landet eller hamnar i fängelse. Skjutningar, sprängningar, bombdåd och mord har minskat kraftigt. Risken att drabbas av inbrott, stöld av bil eller båt eller rån har minskat betydligt. Allt handlar om en skarpare politik mot de kriminella, så att vanligt folk slipper utsättas för brott. Vi har gjort mycket denna mandatperiod, och en ny moderatledd regering kommer att fortsätta detta arbete.

Den goda utvecklingen får inte äventyras med ny, slapp kriminalpolitik och migrationspolitik. Kampen mot brottsligheten borde ligga alla partier varmt om hjärtat. Men de fyra oppositionspartierna är som vanligt mer måna om brottslingarna än om brottsoffren.

Vill man se en fortsatt kamp mot brottsligheten kan man inte rösta på de partier som röstat nej till så mycket av regeringens framgångsrika politik de senaste fyra åren.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande. Glöm inte att rösta på Moderaterna eller något av de andra blågula partierna den 13 september för en fortsatt effektiv kriminalpolitik!
(Applåder)

Anf. 79 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! Har ni någonsin spelat poker? De flesta i denna kammare torde väl ha provat på det åtminstone någon gång. Poker, och i synnerhet min egen favorit Texas hold ’em, kan bjuda på såväl spänning som trevligt samkväm. Inte minst är det ett sätt att träna sig i risk–reward-analys. Jag ska snart återkomma till detta.

I dag debatterar vi ett nytt straffrättsligt påföljdssystem. Socialdemokraterna har krystat hävdat att reformen kan vara på plats först 2040 och anfört det som skäl till att rösta nej till den. Kriminalvården har förvisso, som en av de viktigaste remissinstanserna, sagt att man bedömer att myndighetens plats- och personalbehov bland annat till följd av dessa förslag kan omhändertas tidigast 2040. Givetvis ska vi ta till oss av detta inspel. Vi ska dock ha med oss att Kriminalvården utgår från ett scenario där allt annat är lika, och allt annat är ju inte lika.

Nu tillbaka till pokern, som jag kommer att använda som en analogi.

När man spelar poker har man oftast tre val: Man kan höja, syna eller lägga sig. Vid varje beslut tar man hänsyn till saker som hur stor potten är, vad det kostar att syna och oddsen att förbättra sin hand när de sista korten ska läggas ut. Man kan läsa böcker om det här för att lära sig hur man ska agera mest rationellt, men om man spelar mycket lär man sig rent intuitivt vad som faktiskt är effektivt.

Låt oss säga att du spelar Texas hold ’em och har två spader på hand. Det kommer ytterligare två spader på floppen, och du behöver nu ytterligare en spader för att få en färg som mycket sannolikt kommer att bli den vinnande handen. Du får ytterligare två chanser att få din färg, och nu börjar matematiken.

Låt oss säga att det ligger 100 kronor i potten och att din motspelare satsar 20 kronor. Pottoddsen i förhållande till vinstoddsen talar nu till din fördel, och du synar. Lägger din motspelare däremot in 70 kronor i potten förändras bilden, och det rationella är då att du kastar dina kort.

Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem

På samma sätt agerar naturligtvis kriminella i sina beslut, framför allt då de begår brott för att tjäna pengar. Innan de begår en stöld, ett rån eller ett momsbedrägeri kommer de naturligtvis att ta hänsyn till hur stor den potentiella brottsvinsten är, hur stor risken är att åka fast och, inte minst, hur hårt straff de får om de blir lagförda.

Det är bekant för många i denna kammare att Sverige har en kriminell ekonomi som omsätter runt 350 miljarder. Inte minst invandringen har gjort att vi har fått maffior i Sverige, och de har kunnat tälja guld genom olika former av bedrägerier och illegala verksamheter. Den absolut viktigaste faktorn, menar jag, är att risken är mindre än vinsten, precis som i min pokeranalogi. Vinstoddsen är högre än pottoddsen.

Vi har under denna mandatperiod kunnat slå hårt mot många typer av brott, men arbetet med att nedkämpa aktörerna bakom den kriminella ekonomin är långtifrån färdigt. Straffskärpningar är i sammanhanget en central pusselbit.

Det jag tror att vi kan uppnå med större sannolikhet för att bli lagförd och hårdare straff är att de livsstilskriminella i många fall kommer att avstå från brott eller kanske rent av lämna landet. Det är ingen naturlag att vi ska ha en så omfattande kriminell sektor.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 7.)

§ 5 Skärpta villkor för friskolesektorn

Skärpta villkor för friskolesektorn

Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU30
Skärpta villkor för friskolesektorn (prop. 2025/26:292)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 80 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Jag är stolt över att vi i dag kommer att rösta igenom skärpta villkor för friskolesektorn. Jag vill börja med att yrka bifall till propositionen.

Det har funnits skolor som knappt haft några utbildade lärare. Det har funnits skolor utan skolbibliotek. Det har funnits skolbibliotek i form av en låda på vinden. Kvalitetsbrister kommer att kunna leda till vinstförbud.

Det har funnits skolor som plötsligt lagt ned och som lämnat barn och elever vind för våg och försatt kommuner i en omöjlig situation. Nu ser vi till att detta inte ska kunna ske.

Skolan är politikens främsta redskap för att människor ska ha möjlighet att leva sitt liv som de själva vill – alltså för frihet. Utan en skola som ger alla barn, oavsett bakgrund, möjlighet att forma sitt eget liv tack vare att de har fått kunskap, skicklighet och färdigheter i skolan kan inte människor vara fria. Det är därför denna fråga är så otroligt viktig för liberaler. Det är i skolan vi skapar frihet för alla, oavsett bakgrund.

Skärpta villkor för friskolesektorn

Föräldrar måste kunna lita på att deras barn får undervisning av utbildade lärare och med riktiga skolböcker och bemannade, välfyllda skolbibliotek. Skolägare som inte sköter sig ska få skarpa böter av Skolinspektionen.

För den frihet som skolor ska skapa, för att vi vill värna valfrihet med seriösa skolor – kunskapstempel med långsiktighet – och för att barn ska sättas först yrkar jag bifall till propositionen.
(Applåder)

Anf. 81 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! När Tidöregeringen tillträdde lovade man att göra en helrenovering av friskolesystemet. Nu vet vi vad det blev av den helrenoveringen: nästan ingenting. Vinstuttagen kommer att finnas kvar. Kösystemet till friskolorna är oförändrat. Skolpengen till friskolorna är oförändrad.

Regeringen får det att låta som att man nu stänger ned det kasino som fått råda alldeles för länge i svensk skola, men allt man gjort är att stänga av den enarmade banditen. Blackjackbordet står kvar. Vi i Sverige fortsätter att spela bort barns skolgång på börsen. Med en lagstiftning som bara begränsar vinstuttag för nystartade friskolor kommer de stora koncernerna att kunna fortsätta kamma hem stora vinster på våra elevers utbildning.

Fru talman! Liberalerna säger sig, precis som vi, vilja förbjuda aktiebolag att bedriva skolverksamhet och stoppa vinstuttagen i svensk skola. Varför ansluter sig Liberalerna då inte till det förslag om att låta utreda ett generellt vinstförbud i svensk skola som Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet lägger fram för omröstning senare i dag?

Anf. 82 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag korrigera några märkligheter i ledamoten Mixters inlägg. Sanningen är ju att vi genomför de största reformerna i svensk skola på mycket lång tid. När det gäller friskolesektorn genomför vi den största renoveringen någonsin. Vi ser till att endast långsiktiga aktörer ska kunna verka på den här marknaden. Vi ser till att man ska kunna få vinstförbud om man har kvalitetsbrister. Vi ser till att oseriösa ägare kommer att mötas av skarpa böter från Skolinspektionen. Vi ser till att de problem som har funnits i vissa friskolor, med outbildade lärare, obemannade skolbibliotek och obefintlig tillgång till skolböcker, åtgärdas. Man ska inte kunna bedriva verksamhet om man har den typen av kvalitetsbrister. Det är ju verkligheten.

Om man vill göra någon form av raljant liknelse med kasinon, blackjack eller vad det nu kan vara kan man väl få göra det. Jag tycker dock inte att den typen av retorik hör hemma i en debatt om skolan. Det är en alldeles för viktig fråga för att skoja bort på det sättet. Det här är viktiga, seriösa reformer som vi genomför för att elever ska kunna forma sitt liv och få leva sitt liv i frihet och för att skolorna ska vara seriösa.

Fru talman! Den skarpa frågan som Isabell Mixter ställer vittnar om det som vi alla känner till. Socialdemokraterna har lyckats hålla Vänsterpartiet utanför regeringsmakten under svensk demokratis hela historia. Det tycker jag är bra. Jag vill inte ha kommunister i regeringen. Men det gör också att Vänsterpartiet inte har någon erfarenhet av hur det är att regera.

Man måste förhandla och komma överens med olika partier och sedan lägga fram förslag som man står för gemensamt. Vi hade gärna gått längre.

Skärpta villkor för friskolesektorn

Men detta är den största reform och reformering som någonsin har gjorts, så man ska nog också vara stolt.

Anf. 83 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! Joar Forssell talar om att förhandla och komma överens. Det Tidöpartierna sa att de hade kommit överens om när de tillträdde var att helrenovera friskolesystemet.

De skulle utreda kösystemet och en skolpeng som var differentierad för fristående skolor och kommunala skolor på grund av att kommunala skolor har ett utbudsansvar. Det har de helt underlåtit att göra någonting åt för att Moderaterna och Sverigedemokraterna inte ville förändra den lagstiftningen. De vill fortsätta att hålla aktiebolagen om ryggen.

Fru talman! Joar Forssell ansåg att det var raljant när jag talade om kasinon. Det som är raljant är att fortsätta att spela med våra barns utbildning. Det är det som pågår i den svenska friskolesektorn varje dag.

Man tillåter att skolpengar hamnar i fickorna på aktieägare. De går till lyxbilar, våffelstugor och hästgymnasier utan hästar. Visst är den proposition och den reform som regeringen lägger fram i dag ett steg i rätt riktning, men det är definitivt inte en helrenovering. Det vet jag att Joar Forssells eget parti håller med om, i och med att det vill gå längre.

I den förhandling som Forssells eget parti har gjort med Sverigedemokraterna säger man sig ha kommit överens om ett Sverigelöfte om att man under nästa mandatperiod ska ta ett nytt grepp om detta. Det har redan Sverigedemokraterna gått ut och dementerat. Det blir ingenting med det.

Jag undrar hur duktiga förhandlare Liberalerna själva är. Jag vill fortfarande veta varför Liberalerna inte vill rösta för sin egen politik i kammaren i dag och få stopp på vinstjakten i svensk skola.

Anf. 84 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Mixter för fortsatta frågor!

Vi kommer tillbaka till samma fråga. Säg att Vänsterpartiet skulle vilja helrenovera svensk ekonomi. Det tror jag att Vänsterpartiet vill. Vänsterpartiet tycker inte om kapitalism, äganderätt och marknadsekonomi. Det vill ha ett helt annat ekonomiskt system.

Jag tror inte att Vänsterpartiet kommer att lyckas med den helrenoveringen, men det kommer tyvärr att komma en bit på vägen. Det kommer inte att lyckas med den renoveringen när det ska sitta i regering med Centerpartiet och Socialdemokraterna. Det kommer Isabell Mixter att bli varse om hon får sitta i regering.

Det är så politik fungerar. Man säger vad man vill, man förhandlar och så kommer man fram till ett resultat som för en en bit på vägen. Det har vi gjort här. Det är viktiga steg för svensk skola. Det är viktiga steg för Sveriges elever, Sveriges lärare och i grunden Sveriges frihet.

Vi ser till att oseriösa aktörer inte längre kommer att kunna plocka ut någon vinst. Vi ser till att oseriösa ägare kommer att kunna få skarpa böter. Vi ser till att de som inte ska driva friskolor inte kommer att kunna få driva friskolor. Vi ser till att de elever som går i en friskola kan vara säkra på att de har en skola också i morgon därför att man inte kommer att kunna lägga ned en skola hux flux och sätta kommunen på bar backe. Det ser vi till, och det är viktiga reformer.

Det är viktiga reformer för Sverige och viktiga reformer för skolan. Det är därför som man ska vara stolt över dem. Men som ordspråket lyder: Man ska vara stolt men inte nöjd. Vi vill mer. Vi har fått igenom väldigt mycket liberal politik i Tidöavtalet, och jag är övertygad om att vi med en Tidöregering kommer att få igenom mycket mer liberal politik i Sveriges riksdag och i Sveriges regering. Det är klart att olika partier har olika ingångar i de förhandlingarna. Det är inget konstigt.

Fru talman! Jag kommer inte att anklaga Isabell Mixter för Socialdemokraternas politik, för jag vet att Isabell Mixter vill mycket mer. Hon vill avskaffa den kapitalistiska marknadsekonomin.
(Applåder)

Anf. 85 ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Efter fyra år med SD-regeringen är facit tydligt: Den utlovade helrenoveringen blev inte ens en hel halvhyfsad homestyling. Aldrig har vinsterna i skolkoncernerna varit så stora. Aldrig har så många elever lämnat grundskolan utan godkända betyg. Aldrig har klyftorna i svensk skola varit så stora som de är nu.

Det är väl därför som skolministern är den enda ministern som väljer att inte försvara sin proposition under denna extraordinära samling – detta trots att hon till och med har varit här i riksdagen under samma tid och hållit en fantasifull pressträff i riksdagsfoajén bara några meter från kammarens entré.

Regeringen gick till val på att ta tag i problemen i svensk skola. Men i stället för att regeringen har renoverat ett skolsystem som präglas av växande ojämlikhet har mandatperioden blivit fyra förlorade år för svensk skola.

Samtidigt som klassrum är överfulla och stökiga, lärare pressas och elever inte får det stöd som de behöver har regeringen prioriterat skattesänkningar för höginkomsttagare i stället för investeringar i skolan.

Löftena om att ta itu med marknadsskolan har inte infriats. Vinstjakten tillåts fortsätta, samtidigt som det som utlovats blivit utredningar som redan samlar damm. Under tiden fortsätter resurser att läcka från skolan och skillnaderna mellan elever att öka.

Svensk skola behöver en ny riktning. Socialdemokraterna vill ta tillbaka kontrollen över skolan. Skolans pengar ska gå till fler lärare, mindre klasser och bättre stöd till varje elev och inte till vinstutdelningar. Alla barn ska mötas av höga förväntningar och få den hjälp som de behöver för att lyckas.

Läraren ska vara klassrummets självklara chef. Stöket i klassrummet måste bort. För att det ska vara möjligt måste läraren också ges rätt förutsättningar med tid, arbetsro och stöd i sitt uppdrag.

Fru talman! Skolministerns frånvaro i dag är inte en slump. Ingen av de skol- och utbildningsministrar som har varit i tjänst under dessa fyra regeringsår har försvarat regeringens egen skolpolitik i en ärendedebatt i kammaren. Misslyckandet talar därmed sitt tydliga språk.

Det gör också att Joar Forssell har fått det tvivelaktiga nöjet att bli historisk. Om valet går som opinionsundersökningarna förutsäger blir han den som får hålla Liberalernas sista anförande i Sveriges riksdag.

I dag debatterar vi propositionen *Skärpta villkor för friskolesektorn*. Propositionen visar att regeringen och Sverigedemokraterna har misslyckats med att få bort vinstjakten och avarterna från marknadsskolan. Den visar att regeringen i grunden saknar vilja att förbjuda vinster.

Än en gång ställer sig Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna på de stora skolkoncernernas sida i stället för elevernas och lärarnas och väljer att försvara vinstjakt i stället för barnens skolgång.

Mandatperioden 2014–2018 jobbade Tidöpartierna hårt för att vinstdrivande företag fortsatt skulle ha obegränsade möjligheter till vinstuttag. År 2018 röstade de ned ett förslag från den S-ledda regeringen som innebar att företag inom skola och omsorg som finansieras av skattemedel skulle tvingas gå med på en begränsning av vinst för att få tillstånd att bedriva sin verksamhet.

Förra mandatperioden, 2018–2022, ägnade de åt att stoppa alla förslag för att få bort vinstjakten och skolkoncernernas privilegier från skolan. Bland annat röstade de ned förslag som S-regeringen lade fram om att förbjuda orättvisa och segregerande skolköer samt att ta bort överkompensationen i skolpengen som varje år leder till att miljarder läcker från skolan och klassrummen.

Sju av tio väljare vill förbjuda vinst i skolan. Nio av tio lärare vill förbjuda vinst i skolan. Dagens omröstning blir den åttonde i ordningen där Tidöpartierna ställer sig på skolkoncernernas sida i stället för på elevernas och lärarnas sida.

Regeringen och Sverigedemokraterna försöker med den proposition som nu läggs fram ge sken av att de nu till slut tar itu med vinstjakten. Men det stämmer inte. Faktum är att regeringen i själva verket hindrade vinstutredningen från att ens utreda ett verkligt vinstförbud.

I juni 2022 tillsatte S-regeringen en vinstutredning med direktivet *En skola utan vinstintresse*, dir. 2022:102, som skulle redovisa sitt uppdrag senast den 29 februari 2024. Det fanns bland annat direktiv om att utreda och föreslå hur ett förbud mot vinstutdelning från enskilda huvudmän kan genomföras.

När Tidöregeringen tillträdde stympade de vinstutredningen och förbjöd utredaren att ens utreda ett vinstförbud.

Svensk skola är ensam i världen om att tillåta obegränsad vinstjakt i en offentligt finansierad skola. Utredningar från riksdagens utredningstjänst visar att bara de största skolkoncernerna de senaste åren har gjort en sammanlagd vinst på 8,5 miljarder kronor, med EBIT som mått. Utredningen synliggör bara toppen av ett isberg. Bara en bråkdel av alla vinstdrivande skolor ingår i de koncerner som undersökts. EBIT är dessutom ett måttfullt mått på vinst, som snarare beskriver vinsternas storlek i underkant. Om man i stället använder måttet EBITDA, det vill säga rörelseresultat före av- och nedskrivningar, ser man att vinstnivåerna bara för de största skolkoncernerna landar på över 20 miljarder på fyra år.

Vinstdrivande skolor har fått en rad privilegier av Moderaterna och Sverigedemokraterna som gör att flera miljarder kronor läcker ut ur klassrummen, med nedskärningar på lärare och ökade klyftor som konsekvens.

Svensk skola måste vara till för barnen, inte vinstdrivande koncerner. Elever och föräldrar ska kunna välja skola, men skolkoncerner ska inte få välja de elever som de anser vara mest lönsamma.

Vi socialdemokrater går till val på att förbjuda vinstuttag och säkerställa att skolans pengar stannar i skolan och går till det de är avsedda för. Vi vill genomföra en småskolereform med små klasser för små barn och finansiera det med överkompensation från stora skolkoncerner. Skattepengar till skolan ska gå till fler lärare, mindre klasser och bättre undervisning, inte till lyxbilar, våffelstugor eller skärgårdstomter. Alla barn i Sverige ska ha rätt till en bra skolstart och starka livschanser. Det måste gå före vinstjakt. Elever och föräldrar ska kunna fortsätta välja skola. Skolkoncernerna ska inte få välja elever. Vi vill ha små klasser för små barn i stället för stora vinster till de stora koncernerna.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 86 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag vet inte var Anders Ygeman hittade det där manuset någonstans. Då han sa att det inte händer någonting var det kanske ett manus från 2022 som han grävde fram ur byrålådan.

Var det något som Socialdemokraterna var väldigt bra på under de åtta år då man styrde landet var det att utreda, men det var lite som hände. Anders Ygeman står här och säger att det är många som lämnar grundskolan utan att bli behöriga. Vad gjorde Socialdemokraterna åt det? Jo, man genomförde en läsa-skriva-räkna-garanti. Hur slog den ut? Vad var effekten av den? Det gick inte så bra. Någonstans får man, innan man börjar kritisera andra, reflektera över vad man själv gjorde.

Vi har gjort de största reformerna på skolområdet på 30 år. Jag tror att hela Skolsverige är överens om detta och ser vad som händer. Journalister skriver ständigt om det. Men Anders Ygeman verkar inte bry sig om vad andra skriver. Han brukar mer bry sig om vad han själv tycker.

Vilka skolor är det som väljer elever? Jag skulle vilja höra Anders Ygeman räkna upp tio exempel på skolor som väljer elever. Det skulle vara intressant att höra. Ta ett exempel!

Jag skulle också vilja höra hur många av de fristående aktörerna som lägger pengar på lyxbilar och våffelstugor, alltså lösryckta saker som ingen i den här kammaren tycker är okej. Detta är ju inte något generellt för den fristående sektorn. Men Socialdemokraterna generaliserar, för man har ingen annan politik än att vräka ur sig oförskämdheter mot hela den fristående sektorn. Jag kommer att återkomma till det i mitt anförande.

Svara på de frågorna, Anders Ygeman!

Förresten är jag glad för att vi inte står här och diskuterar nya siffror om hur stora vinster de fristående aktörerna tar ut, för de brukar skifta från gång till gång när Anders Ygeman är uppe i talarstolen.

(Applåder)

Anf. 87 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Herr talman! Reformerna må vara hur stora som helst, men resultaten talar sitt tydliga språk.

Du kan tycka att det var fel att ha en garanti för att folk skulle lära sig läsa, skriva och räkna, men efter fyra år med Tidöregeringen är det fler som går ut med underkända betyg. Aldrig förut har så många haft underkända betyg, så reformerna verkar inte hjälpa.

Det är väl därför väljarna vill byta ut Patrick Reslow och Tidögänget. Sju av tio väljare vill förbjuda vinst. Nio av tio lärare vill förbjuda vinst. Varför tror Patrick Reslow att det är så?

Elevselektering tror jag inte att jag behöver ge några exempel på, för där var ju Tidöavtalet tydligt. För att råda bot på det skulle man ha en gemensam kö. Det står i Tidöavtalet. Det enda problemet är att ni inte har genomfört det. Ni såg problemet men struntade i det, precis som med vinsterna.

Ja, det går att raljera över våffelstugor, jaktslott och Porschebilar. Under SD:s fyra år som stödparti till Tidöregeringen har 8,5 miljarder kronor läckt ut ur klassrummen – 8,5 miljarder kronor som skulle ha kunnat bli 3 000 fler lärare, som skulle ha kunnat bli fler stödtimmar för dem med särskilda behov och som skulle ha kunnat gå till nya läromedel. Men i stället har de gått till våffelstugor, jaktslott och Porschebilar. Du kan kalla det en randanmärkning. Men skillnaden, Patrick Reslow, är att jag vill sätta stopp för skolkoncernernas vinster. Du vill låta dem fortsätta. Du ser inget problem med att någon köper ett jaktslott för dina skattepengar. Jag vill göra något åt det.

Det blir tydligt i denna debatt att en röst på Sverigedemokraterna är en röst för fyra år av vinster i välfärden.
(Applåder)

Anf. 88 TALMANNEN:
Jag påminner stillsamt om att vi talar via talmannen i kammaren.

Anf. 89 PATRICK RESLOW (SD) replik:
Herr talman! Nej, Anders Ygeman vill inte avskaffa skolkoncernernas vinster. Han vill avskaffa skolkoncernerna, punkt. Det är det slutgiltiga målet för socialdemokratin. Man ska inte ha någon privat verksamhet i välfärdssektorn. Det har varit den stora socialdemokratiska våta drömmen under flera år.

Ygeman säger att det fortfarande är elever som inte kan läsa och som inte kan komma in på gymnasiet efter fyra år med Tidöregeringen. Fyra år. Vi började reformarbetet och började utreda saker 2022, och de första reformerna genomfördes 2023/24.

Men de som nu går ut nian, vad är det för reformer de har levt under? De som gick ut nu på våren 2026 har haft sju år med Anders Ygemans läsa-skriva-räkna-garanti. Det har ju inte gett något resultat. Varför är det så? Socialdemokraterna är alltid bra på att påpeka fel och brister när de är i opposition, men när de styr landet är det väldigt lite verkstad. Mycket snack och lite verkstad är en devis som gäller för den moderna socialdemokratin.

Frågan om den gemensamma kötiden handlade inte om att skolor väljer. Skolor väljer inte elever. Elever väljer skolor. De ställer sig i kö. Där var tanken att man skulle ha ett gemensamt regelverk. Men det var en fråga som vi inte hann med därför att vi hade så många andra reformer eftersom den socialdemokratiska makten totalt hade missat att göra nödvändiga reformer för skolan. Då fick vi prioritera. Vi hann inte med mer, men vi är väldigt stolta över det vi har gjort. Och nästa mandatperiod ska vi fortsätta på den vägen.
(Applåder)

Skärpta villkor för friskolesektorn

Anf. 90 ANDERS YGEMAN (S) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att Sverigedemokraterna har gjort sig själva till skolkoncernernas politiska gren. Vinsterna accelererar och skolresultaten fallerar. Det är inte så, herr talman, som Patrick Reslow säger, att det har blivit lite bättre och att lite färre nu går ut skolan utan godkända betyg. Nej, det har blivit värre under den här tiden. Aldrig förr har så många gått ut skolan utan godkända betyg. I Sverige är det fyra gånger så många som går ut skolan utan godkända betyg som genomsnittet i EU. Det är dubbelt så många i Sverige som i det land i Europa som har näst högst andel som går ut skolan utan godkända betyg: Spanien, som inte brukar vara något av era favoritländer, Patrick Reslow.

Herr talman! På Tidösidan är man väldigt stolt över att man gjort så många reformer. Men vad är då resultatet av reformerna? Det här med vinsterna hann man inte med. De har ökat i stället. Man hann inte komma till rätta med att svensk skola slår ut fler än någon annan skola i Europa. Resultaten fortsätter att falla. Det är stora reformer med nedslående resultat. Jag tror att det är bakgrunden till att så många vill byta ut Tidöregeringen. Sju av tio väljare och nio av tio lärare vill förbjuda vinst i skolan, för man ser hur skadligt vinstläckaget är för hela det svenska skolsystemet. (Applåder)

Anf. 91 PATRICK RESLOW (SD):

Herr talman! Låt mig först och främst yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Sverige har ett fantastiskt skolsystem. Jag vill gärna betona detta för Socialdemokraterna, som jag också ser sitta och nicka. Ingen annanstans i världen kan elever och föräldrar välja mellan olika skolor, offentliga och fristående, utan att det kostar något extra för eleven och helt oberoende av föräldrarnas plånböcker. Inga elevavgifter tas ut för utbildningen. Föräldrarnas inkomster är helt oväsentliga för valet av skola.

Så är det exempelvis inte i våra grannländer Danmark och Norge, som Socialdemokraterna så ofta hänvisar till. I Danmark får den förälder som vill att barnen ska gå i en friskola betala mellan 1 000 och 2 500 danska kronor per månad och barn. I Norge är motsvarande kostnad mellan 1 000 och 3 300 norska kronor per månad och barn. Ett sådant system är såklart inte öppet och tillgängligt för alla.

I Sverige täcks 100 procent av kostnaderna av skolpengen. Det är alltså detta system som Socialdemokraterna ständigt kritiserar. Resultatet av en socialdemokratisk politik blir därför ett väsentligt begränsat utbud av fristående skolor, inga friskolor alls eller möjligen ett införande av elevavgifter, precis som i Danmark och Norge. Detta vill vi inte se.

För oss sverigedemokrater är rätten att välja skola av central betydelse. Den rätten fanns inte när jag själv växte upp. Då blev man placerad på en skola utifrån en karta som politiker och tjänstemän hade ritat upp. Hade man tur var det en bra skola. Hade man otur fick man helt enkelt vara nöjd med politikernas val. Det är ett system som jag tror att få personer, få föräldrar och få elever vill gå tillbaka till. För dem som gått i skolan sedan 90-talet tror jag att det här systemet skulle vara väldigt svårt såväl att förstå och begripa som att acceptera.

För en elev som exempelvis mobbas eller har en diagnos kan just möjligheten att välja skola vara en spelförändrare, likaså för elever som är

Skärpta villkor för friskolesektorn

framstående eller som av annan anledning inte är nöjda med den skolplacering de har fått. Vårt budskap är tydligt: Det är elever och föräldrar som själva ska välja skola. Politiker och tjänstemän ska inte göra det åt dem.

Låt oss nu vara ärliga: Det enda som Socialdemokraterna pratar om och är intresserade av i skolfrågor är vinstförbud. Och när Socialdemokraterna pratar om vinstförbud är det egentligen i grunden ett genuint motstånd mot all privat verksamhet i välfärdssektorn som träder fram. De är högst medvetna om att 80 procent av alla elever i fristående skolor går i aktiebolagsdrivna skolor och att de flesta av dessa är vinstdrivande. Ett vinstförbud skulle innebära att de här skolorna fick läggas ned, och det är Socialdemokraterna mycket väl medvetna om. Det är det som är deras långsiktiga strategi. Det är en politik som vi sverigedemokrater aldrig någonsin kommer att ställa oss bakom.

Under förra mandatperioden tillsatte den dåvarande socialdemokratiska regeringen en utredning om att eventuellt införa ett vinstförbud för fristående skolor. Att vi sverigedemokrater tillsammans med övriga Tidöpartier valde att ändra direktiven ganska omgående efter valet 2022 borde inte ha kommit som någon större överraskning, även om det verkar så i Socialdemokraternas reservation i det här ärendet. När motsvarande förslag lyftes i utskottet under förra mandatperioden var det ett kompakt motstånd från den dåvarande oppositionen, med Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och även Centerpartiet.

Tidöpartiernas inställning efter valet har varit att vi ska ha ett regelverk som förhindrar förekomsten av oseriösa aktörer i skolvärlden. Det är dem vi ska slå mot. Det är problemen vi ska attackera, inte det som fungerar. Det handlar om oseriösa aktörer som drivs av en annan filosofi än att man ska bedriva undervisning på bästa sätt och leverera resultat. Det är ytterst få aktörer som berörs. Men agerandet skapar ändå en negativ bild av hela friskolesystemet i den politiska debatten. Regelverket måste säkerställa att vi får ett slut på det fåtal som utnyttjar systemet.

Sverigedemokraterna och regeringen föreslår nu ett regelverk som ska säkerställa långsiktighet i verksamheten. Det är bra. Vi sverigedemokrater har länge efterlyst att fristående aktörer ska ha en ekonomisk buffert för att kunna garantera att elever som påbörjar en utbildning också ska kunna slutföra den. I propositionen föreslås nu införande av ett värdeöverföringsförbud vid såväl nyetablering som ägandeförändring. Vid nyetablering ska värdeöverföringsförbudet gälla under de fem första åren, vid ägandeförändring under tre år.

Innebörden av ett värdeöverföringsförbud vid nyetablering är att pengarna ska stanna kvar i verksamheten och att man ska bygga upp och stärka kvaliteten och säkerställa att elever kan gå kvar. Det ska inte vara så att någon aktör får problem rent pengamässigt därför att pengar används till annat. När det gäller värdeöverföringsförbud vid ägandeförändring är syftet att förhindra kortsiktighet. De här förslagen kompletteras dessutom med krav på särredovisning för att man lätt ska kunna följa pengarna.

Utöver vad som gäller vid nyetablering och ägandeförändring ska också ett tillsynsföreläggande vid brister kunna förenas med ett värdeöverföringsförbud när ett sådant är påkallat och proportionerligt. Vi tycker att det är fullt rimligt. Om en enskild huvudman har allvarliga brister i verksamheten ska såklart offentliga medel i första hand gå till att rätta till bristerna.

Herr talman! Det är Sverigedemokraternas bestämda uppfattning att propositionens förslag är fullt tillräckliga för att sätta stopp för oseriösa aktörer, samtidigt som vi fortsatt slår vakt om de fristående verksamheternas existens och därmed även mångfalden av skolor och föräldrars och elevers rätt att välja skola. Ett vinstförbud skulle slå enormt hårt mot hela sektorn och vara fullständigt oproportionerligt. Men Socialdemokraterna har som sagt en helt annan ideologi, som motiverar ett oproportionerligt vinstförbud. De fristående skolorna ska enligt dem bort.

Herr talman! Avslutningsvis skulle jag i den här mandatperiodens sista utskottsdebatt vilja rikta ett varmt tack till talmanspresidiet och till riksdagskansliet för era insatser under de här fyra åren. Jag skulle också vilja tacka utskottskansliet för allt det arbete det lägger ned – för alla föredragningar, alla texter som produceras på ett ypperligt sätt och all den hjälp vi får. Jag skulle även vilja tacka mina utskottskollegor i övriga Tidöpartier för ett fantastiskt samarbete under de här fyra åren, med glada tillrop, skratt och trevliga gruppmöten.

Till sist vill jag även rikta ett stort tack till oppositionen. Vi har inte alltid varit överens – ibland långtifrån, skulle jag säga – och ibland har det också varit väldigt hårda debatter. Men bakom kulisserna har vi ändå haft trevligt och respekterat varandra, och även oppositionens arbete är viktigt för att driva utvecklingen framåt.
(Applåder)

Anf. 92 ISABELL MIXTER (V) replik:

Herr talman! Reslow talade en del om valfrihet i sitt inlägg, och man kan ju fråga sig: Valfrihet för vem?

Är det valfrihet att kunna välja ett hästgymnasium utan hästar? Är det valfrihet att kunna välja en skola med få behöriga lärare eftersom undervisningen bedrivs på engelska, vilket gör att det inte krävs svensk lärarlegitimation? Är det valfrihet att kunna välja en skola eller förskola där barnen inte får tillräckligt med mat därför att ägarna vill ta ut stora vinster?

Det vi har i dag är en valfrihet för aktiebolagen att välja fritt var de ska etablera sig och hur många skolbarn de ska ha i sin skola – och således hur stora vinster de kan ta ut – oavsett om det finns ett behov av fler skolenheter i den kommunen eller inte.

Herr talman! Nu diskuterar vi små, små förbättringar här, men vinstjakten i svensk skola kommer ju att fortsätta. Sverigedemokraterna var tidigare emot vinster i välfärden, men efter 2014 verkade man byta fot efter lite öldrickande med friskolelobbyister. Jimmie Åkesson har tydligt deklarerat för väljarna att aktiebolagen i skolan ska vara kvar.

Sverigedemokraterna försvarar ett system som nästan ingen vill ha. 70 procent av svenska folket, liksom nio av tio lärare, vill ta bort vinsterna ur svensk skola. Sverigedemokraterna fortsätter att benhårt försvara ett system där skattepengar avsedda för elevers och barns skolor och förskolor går ut som vinst till aktieägare – skolägare som köper lyxbilar, våffelstugor med mera för våra skattepengar. Det är uppenbart viktigare för Sverigedemokraterna att förbjuda vegetarisk mat, såsom pannkaka, än att se till att skolpengen går till eleverna och inte till att köpa våffelstugor.

Varför försvarar Sverigedemokraterna ett system där skattepengar avsedda för skolan går ned i fickan på aktieägare?

Anf. 93 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Det är precis det vi inte gör; det är därför vi har lagt fram det förslag som ligger på bordet i dag och som just syftar till att få bort de oseriösa aktörerna.

Det ska givetvis inte bedrivas hästutbildning utan hästar. Varför har man låtit det fortgå under alla år? Varför gjorde Vänsterpartiet och Socialdemokraterna ingenting åt det när de satt vid makten? Det här är ju ingenting nytt, utan de här diskussionerna har vi sett tidigare. Man kunde ha åtgärdat problemet.

I stället ska man ta till storsläggan och förbjuda vinster generellt, eftersom man vet att det skulle slå undan benen för alla fristående aktörer. Det är vi inte beredda att göra. Vi ska slå undan benen för dem som har ett annat intresse än att bedriva utbildning, det vill säga för dem som är intresserade av att utnyttja systemet. Dem ska vi inte ha kvar, och vi ser nu till att rätta till detta.

När det gäller att 70 procent vill ha bort vinster borde frågan ställas i relation till valfriheten: Okej, vi tar bort vinsterna, men då försvinner också din möjlighet att välja skola – är du ändå beredd att avskaffa vinsterna? En sådan fråga har aldrig ställts. Den korrelationen har aldrig gjorts. Jag är helt hundra på att man skulle få ett helt annat utfall om man ställde de två frågorna tillsammans.

Med statistik kan man som bekant visa allt. Med statistik kan man bevisa att en häst är en hund.

(Applåder)

Anf. 94 ISABELL MIXTER (V) replik:

Herr talman! Statistiken över hur många personer det är som vill bevara valfriheten har ju tagits fram av lobbyorganisationerna på högersidan.

Poängen är inte att ta bort valfriheten utan att se till att skattepengar som är avsedda för skolan ska gå till elever och lärare. Det spelar ingen roll hur mycket Reslow hävdar att man kommer åt det här problemet med den proposition som ligger på bordet i dag; det stämmer inte. Man har också tydligt deklarerat att man fortsatt står upp för att aktiebolagen ska finnas i skolans värld.

Läser man aktiebolagslagen ser man tydligt att det främsta syftet är att generera vinst. För mig går det inte ihop att ha som främsta syfte att göra vinst och att bedriva utbildning för barn och ta hand om barn på förskolan. Regeringens egen utredare har också konstaterat att det inte går att slå fast vad god kvalitet är.

Med den här propositionen kommer vinster att begränsas enbart vid nystart och om man har fått vite från Skolinspektionen. Den innebär alltså ingen garanti för att det är bra kvalitet på de skolor som Sverigedemokraterna och resten av Tidöregeringen kommer att låta fortsätta plocka ut vinst. Det finns ingen garanti för att det kommer att bli bättre kvalitet.

Man har till exempel underlåtit att genomföra reformer som skulle se till att alla skolor i Sverige får ett krav på sig att ha lärare med svensk lärarlegitimation. Där har man inte gjort någonting. Att säga att det blir bra kvalitet i svensk skola med de här reformerna är faktiskt oseriöst.

Jag vill fortfarande fråga Reslow varför han vill försvara vinsterna – varför han vill försvara att våra skattepengar går ned i fickan på privata aktieägare trots att behoven är så stora i svensk skola.

Anf. 95 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag förstår att det här är svårt att förstå för ett parti som inte förstår sig på fri företagsamhet, entreprenörskap och liknande. Det blir helt enkelt för svårt för tankeverksamheten.

Vi försvarar inte detta att ta ut vinst, utan vi försvarar rätten att välja skola. 80 procent av eleverna som går i fristående skolor går i aktiebolagsdrivna skolor. Vad händer om vi inför ett vinstförbud? Jo, då kommer de här skolorna inte att finnas kvar. Vad händer då med de eleverna? Jo, dem får du in i kommunala skolor – och det är precis det Vänsterpartiet vill. Vänsterpartiet vill inte ha någon privat verksamhet i någon välfärdssektor över huvud taget. Tala klarspråk, Vänsterpartiet!

Jag tycker också att det är ganska anmärkningsvärt att börja prata om det här med lärarlegitimationer och liknande. Vi har ett stort problem att få behöriga lärare i Sverige. Ute i glesbygden är det ännu svårare att få behöriga lärare. Ändå ligger Vänsterpartiet på och säger: Nej, har man inte svensk lärarlegitimation ska man inte få undervisa.

Detta gäller tydligen oavsett om läraren behärskar svenska språket eller inte. Det är själva lärarlegitimationen Vänsterpartiet vill åt. Den som har en lärarlegitimation från England men behärskar svenska språket är inte lärare här. Vad är det som säger att man är en jättebra lärare för att man har legitimation och en jättedålig lärare för att man saknar legitimation?

Jag tycker att en seriös politik borde innebära att skapa system som ser till att alla obehöriga lärare snabbt kan bli behöriga, och det arbetet har vi påbörjat. Tack och lov för att Sverigedemokraterna och Tidöregeringen fick ta tag i skolfrågorna! Vi ska fortsätta arbeta med dem i fyra år till, för om Vänsterpartiet får styra blir det kaos och katastrof.

(Applåder)

Anf. 96 ISABELL MIXTER (V):

Herr talman! Det var lite intressant att höra att Sverigedemokraterna helt plötsligt är för mångkultur och att man kan få tala andra språk på svenska arbetsplatser. Det tycker jag var lite uppfriskande.

Jag ska dock återgå till ärendet. Det här är mandatperiodens sista debatt, och jag tar mig friheten att summera lite för svenska folket vad de har fått efter fyra år med Tidöregeringen.

Det har blivit 10 000 kronor dyrare för en svensk barnfamilj att leva, och 100 000 fler människor är arbetslösa. Vårdköerna har blivit rekordlånga. Regeringen har backat gällande klimatmålen. Sveriges lärare larmar om kris i skolan, och i förskolan bränner personalen ut sig. I stället för att satsa på skolan har regeringen dock valt att sänka skatten för de allra rikaste.

När Tidöpartierna kom överens efter valet lovade de en helrenovering av friskolesystemet. Det blev dock ingen sänkning av skolpengen för friskolor. Det blev inget förbud mot att göra vinst. Det blev heller ingen förändring av kösystemet.

När man lyssnar på debatten om vinstförbud och hör den rädsla som finns hos högern när det gäller att helt ta bort vinsterna inom skolan kan man nästan tro att rätten att göra vinst är viktigare än artikel 26 i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, som säger att alla har rätt till utbildning. Samtidigt som skolkoncernerna gör gigantiska vinster har vi massvis med elever som går ut skolan utan fullständiga betyg, som inte får

Skärpta villkor för friskolesektorn

det stöd de behöver och som går i alldeles för stora klasser. Dessa elever kan inte ta sig vidare i livet på grund av det söndertrasade skolsystem som har skapats.

De största skolkoncernernas resultat på tre år uppgår till 19 miljarder. Det motsvarar 10 000 lärare. Dessa pengar hade kunnat stanna i skolan.

Herr talman! Jag var tidigare kommunpolitiker i Sundsvall, som är en friskoletät stad. Det var ingen slump att många friskolor sökte sig just dit. Sundsvall hade en relativt hög skolpeng, vilket gjorde det lukrativt för företagen.

Som systemet ser ut får alla skolor exakt lika mycket pengar per elev, oavsett vilka kostnader skolan har. Friskolorna kan optimera antalet elever i varje klass, då de har ett kösystem. De kan välja bort elever som de anser är alltför krävande. Kösystemet leder också till att fler barn till välutbildade föräldrar går på fristående skolor jämfört med kommunala skolor. Skolorna får alltså exakt samma elevpeng trots att man vet att behoven är olika.

Under tiden då jag var kommunpolitiker fick Sundsvalls kommun en dom emot sig i förvaltningsrätten. Man skulle retroaktivt betala ut skolpeng till fristående enheter för att kommunens skolor hade gått back. Vi tvingades då också betala ut pengar till John Bauers konkursbo. Hur kan det vara rimligt att skolpengar ska betalas ut till en friskola som har gått i konkurs?

Vi i utbildningsnämnden behövde sedan spara pengar, och något år senare tvingades vi lägga fram en nedskärningsbudget. Vi blev då uppvaktade av en rad rektorer på fristående enheter som menade att det var en orimligt låg skolpeng och att de inte skulle gå runt på det. Något år senare avslöjades att en av skolorna hade plockat ut miljonvinster under samma år.

Kommunerna har heller ingen rådighet att säga nej till friskolor, även om nyetableringar påverkar deras ekonomi negativt. Till och med kommunpolitiker från Moderaterna ser detta. Häromdagen kunde vi läsa i Dagens Nyheter att moderatpolitiker varnar för att en ny friskola kan kosta kommunen miljoner.

Herr talman! Missförhållandena inom svensk friskola har varit många. På Hälsans förskola serverades knäckebröd och vatten till frukost. Förskolan bytte sedan namn till Tellusbarn men fortsatte att ransonera maten, bland annat genom att ha lås på kylskåpet.

Skolpengarna har också använts till att köpa en Porsche och till att öppna olika sidobolag, till exempel en nannyverksamhet i en skybar i Hammarby sjöstad. Man har drivit hästgymnasium utan hästar på Realgymnasiet i Trollhättan. Det har larmats om friskolor i Malmö som knappt har några behöriga lärare, men ändå köper ägarna lyxbilar för pengarna.

Många friskolor bedriver undervisning på engelska, och det sker inte av en slump. Då kan de nämligen anställa lärare utan krav på lärarlegitimation. Det är ju också ett fint sätt att tjäna lite extra pengar.

Ägaren till Watma Education köpte en våffelstuga i Åre och hävdade att syftet var att lära barn om företagande. Ägaren var en före detta vd för John Bauer-koncernen, som gick i konkurs 2013 och såg till att 10 000 elever stod utan skola.

Herr talman! Före friskolereformen på 90-talet hade Sverige en skola i världsklass. Skolan var likvärdig och välfungerande. Sedan kom finanskris och kraftiga nedskärningar i skolan i kombination med en växande fri-

skolemarknad. I början av 00-talet exploderade friskolemarknaden. Man hade förstått att det går att göra pengar här.

Man kan fråga sig hur det här kan ha fått pågå så länge, trots att vi ser resultatet i svensk skola. Aktiebolagens intåg i svensk skola har gjort den sämre på alla tänkbara sätt. Det har blivit dyrare för kommunerna. Resultaten i svensk skola har försämrats. Det har blivit mer ojämlikt. Betygsinflationen har blivit ett stort problem, och lärare på universiteten vittnar om att eleverna inte längre kan skriva en begriplig text.

Över 70 procent av svenska folket, och nio av tio lärare, är emot att skolor ska få gå med vinst. Ändå får det här fortsätta år ut och år in. Man kan fråga sig varför.

Herr talman! Jag vill läsa ett stycke ur boken *Bananrepubliken Sverige*: Det finns ett stort glapp mellan vad svenska politiker beslutar i frågan om vinster i välfärden och vad den folkliga opinionen tycker om dem. I Sverige är runt 70 procent av väljarkåren emot dem. När glappet är så stort brukar det finnas ett starkt särintresse som är välorganiserat, konstaterar forskaren Anna Tyllström krasst i en intervju med Dagens ETC.

Nog finns det lobbyister som lobbar hårt för att aktiebolagsskolorna inte ska hotas. De skräms med att valfriheten skulle försvinna och att skolan skulle bli sämre utan vinster.

Tittar man på vilka som sitter i friskolornas styrelser är det inte svårt att se att det verkar vara svängdörrar mellan politiken och friskolornas styrelser och att många av regeringens partikamrater återfinns där. Statsministerns fru sitter i styrelsen för Europaskolan, som hon också bjöd in till Sagerska. Lotta Edholm, numera forsknings- och högskoleminister, satt tidigare i styrelsen för Tellusgruppen, som bland annat äger det som tidigare hette Hälsans förskola. Detta är alltså förskolan som gav barnen knäckebröd och vatten, trots att de knappt hade tänder för att tugga.

Två moderatprofiler äger var sin skolkoncern. Landets största grundskolekoncern har exempelvis moderater i styrelsen. Peje Emilsson, tidigare moderat, är grundare av Kunskapsskolan. Peje Emilsson har själv sagt att han då och då skickar sms till Ulf Kristersson när han tycker att han har varit duktig.

Hans Bergström och Barbara Bergström är välkända profiler i Internationella Engelska Skolans styrelse. Den ena av dem är också känd för att i ett DN-reportage ha mätt tjejers kjollängder. De sitter i styrelsen tillsammans med Gunilla Carlsson, tidigare moderat Europaparlamentariker.

Listan kan göras jättelång, men jag ska inte tråka ut er.

Herr talman! Regeringens så kallade helrenovering är inte någon helrenovering. I juni 2022 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en utredning som skulle utreda ett generellt vinstförbud i svensk skola. Den nuvarande regeringen valde att skrota direktiven till utredningen och göra om den till en utredning som skulle titta på en vinstbegränsning eller förbud mot vinstuttag vid nyetablering. De nya direktiven presenterades den 6 juli 2023. Det regeringen presenterar här i dag är alltså inget annat än en kraftig tillbakagång från det som vi hade kunnat diskutera här.

Den 3 november 2023 tillsatte regeringen en utredning om skolpengen till friskolor. Den 12 juni 2025 togs utredningen om en nationell skolpengsnorm emot. Där föreslog man ett avdrag på 6 procent eftersom kommunerna har ett utbudsansvar. De har ett lagreglerat ansvar att ta emot alla elever och behöver ha löpande beredskap för det. Kommunerna behöver

också ta hänsyn till demografiska förändringar. Kommunerna tar huvuddelen av utbudsansvaret, och utbudsansvaret medför kostnader på skolnivå.

Allt det här finns att läsa i utredningen; det är inget som jag hittar på här och nu. Ändå väljer regeringen att inte åtgärda detta.

Den 10 december 2025 kunde vi läsa att Moderaterna ville slänga skolpengsutredningen i papperskorgen. Regeringssprickan blev tydlig. Liberalerna ville fortfarande gå vidare med utredningen, men Sverigedemokraterna och Moderaterna sa nej.

Detta besked kom som en slump en dag efter att Almega gått ut och sagt att dessa förslag skulle slå undan benen för friskolornas vinster.

Herr talman! Nu ska det införas ett förbud mot att plocka ut vinst de första åren då en ny skola startar. Men detta berör inte de redan väletablerade koncernerna utan kan tvärtom skydda deras position på marknaden. Det ska även införas värdeöverföringsförbud vid ägarförändringar och vid föreläggande.

Det som vi ska fatta beslut om i dag är absolut ett litet steg framåt och inget jag motsätter mig, men det är ett alldeles för litet steg för att kallas helrenovering. Jag vet inte hur ni gör när ni renoverar, men jag brukar inte nöja mig med lite silvertejp.

Herr talman! I aktiebolagslagen framgår tydligt att det främsta syftet är att göra vinst. Det är inte förenligt med att driva skola. Självklart måste det huvudsakliga syftet vara att eleverna ska lära sig något och att förskolebarnen ska ha en trygg förskola, inte att ägarna ska kunna plocka ut vinst.

Därför är regeringens proposition en droppe i
havet. Den kommer inte att stoppa flödet av skattepengar ned i ägarnas fickor eller lösa problemet med att kommunala skolor utarmas samtidigt som aktiebolagsdrivna skolor plockar ut miljardvinster. Den kommer inte att lösa problemet med att 20 procent av eleverna går ut utan fullständiga betyg samtidigt som Academedias aktier rusar på börsen eller att fler och fler elever blir hemmasittare för att de inte får tillräckligt med stöd i skolan samtidigt som ägarna köper lyxbilar och öppnar friskolor i Saudiarabien med skolpengen. Propositionen kommer inte heller att lösa problemet med att förskolepersonal blir utbränd samtidigt som ägarna plockar ut vinst och att det sparas in på smör på förskolan samtidigt
som grupperna blir större.

Vi behöver införa ett avdrag för friskolorna i skolpengen. De har inte samma utbudsansvar som de kommunala skolorna. Vi behöver skrota dagens kösystem till friskolorna och bli av med aktiebolagen i svensk skola. Man ska inte kunna göra vinst på elevers utbildning eller barns förskola.

Det behöver införas ett totalt vinstförbud i svensk skola. Skolpengen ska gå till eleverna, punkt. I vår följdmotion hade vi ett yrkande om att utreda ett förbud att bedriva skola och förskola i aktiebolagsform. Det ansågs dock inte ligga inom detta betänkande, så det kan vi inte yrka på i dag. Men vi återkommer till denna fråga efter valet.

I dag kommer vi dock att rösta för de förslag som innebär ett generellt vinstförbud och värdeöverföringsförbud.

Herr talman! Det är helt uppenbart att Sverige behöver en ny regering, en regering som på riktigt löser dessa problem, som ser till att skolpengen går till elever och inte till vinster, som ser till att barn på förskolan har händer att hålla i och att händerna inte sparas in på för att generera vinst

till ägarna och som ser till att barns behov av stöd går före lyxbilar. Det måste vara slutspelat med barns skolgång nu. Svensk skola ska inte längre vara en vinstmaskin.

Valet den 13 september står mellan 19 miljarder till aktieägarna och 10 000 fler lärare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

(Applåder)

Anf. 97 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Herr talman! Isabell Mixter nämnde i sitt anförande att svensk skola har blivit sämre sedan friskolereformen genomfördes. Jag förstår att det är ett attraktivt narrativ om man delar Vänsterpartiets ideologi. Problemet är bara att det inte är med sanningen överensstämmande.

Låt mig ge några exempel på det. Det faktum att 80 procent av svenska folket vill kunna välja skola är ett ganska gott skäl till att fortsätta värna och utveckla friskolereformen. I Pisaundersökningen med externt rättade prov som genomförs i olika delar av världen ser vi att svenska friskolor presterar bättre. Eleverna kan mer i friskolor än i kommunala skolor oavsett socioekonomisk bakgrund. Dessutom visar forskning att konkurrens är bra för kvaliteten i skolan. Forskning från både IFN och IFAU slår fast att konkurrens gynnar både kvaliteten i verksamheten och elevernas kunskapsnivåer, och jag har inte sett någon kritik mot denna forskning, som presenterades för flera år sedan.

Sanningen, mina vänner, är att Vänsterpartiet inte vill se några friskolor. Det är det detta handlar om. Därför famlar man efter argument för att backa upp sin egen ideologi. Men faktum är att dessa problem inte finns. Det stämmer inte att svensk skola har blivit sämre. Den har tvärtom blivit bättre.

Anf. 98 ISABELL MIXTER (V) replik:

Herr talman! Det här är extremt märkligt. Tidigare har ju Moderaterna haft ett väldigt högt tonläge och varit extremt oroliga när det gäller resultaten i svensk skola och de sjunkande resultaten i Pisamätningarna.

Svensk skola har gått från att vara världsledande, jämlik och kompensatorisk till att i dag slå ut väldigt många elever, som inte kan gå vidare till gymnasiet. Så var det inte för 30 år sedan när friskolesystemet infördes.

Det är en nyhet för mig att Moderaterna tycker att svensk skola inte har blivit sämre de senaste decennierna. Men det är bara att titta på statistiken. Det är ett faktum att fler och fler elever slås ut från svensk skola.

Det vi också vet av skolforskning är att sammanhållna klasser där olika typer av elever blandas presterar bättre. Lågpresterande elever presterar bättre när de hamnar med högpresterande elever. Men med dagens kösystem hamnar väldigt många högpresterande elever på samma skolor, samtidigt som mindre högpresterande elever från hem med lägre utbildningsnivå samlas på andra skolor. Om man vill ha det så krävs det mycket mer resurser. Om man vill att alla lågpresterande elever ska gå på vissa skolor medan de högpresterande ska gå på andra skolor måste man kompensera för detta genom tillräckliga resurser, och det underlåter regeringen att göra.

Skärpta villkor för friskolesektorn

Anf. 99 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Herr talman! Nu glider ledamoten Mixter från sitt första påstående till ett nytt, lite justerat påstående. Men jag vill gärna stanna kvar vid Isabell Mixters påstående att friskolereformen har gjort svensk skola sämre. Det stämmer inte. Det är inte med sanningen överensstämmande. Gedigen forskning visar att så inte är fallet. Tvärtom ser vi att några av landets bästa skolor är friskolor. Vi har skolor i Sverige som presterar i absolut världsklass, och det ska vi vara stolta över och värna. Jag vill se fler världsledande skolor i Sverige, inte färre.

Här skiljer sig Moderaterna och Vänsterpartiet tydligt åt. Moderaterna vill se fler bra skolor som utbildar barn. Det är inte driftsformen som spelar roll. Men för Vänsterpartiet spelar driftsformen roll. Man vill förbjuda friskolor oavsett hur hög kvaliteten är. Det är den stora skiljelinjen mellan våra partier.

(Applåder)

Anf. 100 ISABELL MIXTER (V) replik:

Herr talman! Låt mig påminna ledamöterna här i kammaren om att vi är ansvariga för alla landets skolor. Det handlar alltså inte om att en specifik skola råkar ha goda resultat. Vårt mål måste vara att alla elever ska klara sig genom grundskolan och gymnasiet. Det är i alla fall mitt mål. Då räcker det inte att säga att det finns friskolor där eleverna presterar väl.

Vi måste titta på helheten. Jag tror faktiskt att Malmqvist är överens med mig om att resultaten i svensk skola har försämrats, sett till hela Skolsverige. Det hänger såklart ihop med att friskolorna kan plocka ut miljardvinster samtidigt som den kommunala skolan utarmas.

Det finns såklart ett samband däremellan. När det poppar upp nya friskolor måste kommuner lägga ned andra, välfungerande skolor. Den fristående skolan har också en ojämlik fördel genom att den alltid kan ha fulla klasser, kontra den kommunala skolan, som får hanka sig fram med det elevunderlag den råkar få.

Det är en extrem skillnad, och det tror jag att Malmqvist är väl medveten om. Det är också därför hennes regering inte vill göra något åt det kösystem som finns inom friskolan i dag. Man är rädd för hur det skulle gå med de svenska friskolorna om de tvingas ta hand om alla typer av elever. Det är detta som har hänt i svensk skola.

Anf. 101 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag vet ju att herr talmannen är en person som har ett stort historiskt intresse. Det slog mig nu när jag lyssnade på Isabell Mixter att jag minns när man läste *Atlantica*, det fantastiska verket av Olof Rudbeck den äldre. Rudbeck skisserade Sverige och hävdade att det var det försvunna Atlantis ursprung. Sverige var alltså civilisationens vagga och urhem.

Nu är det inte nationalromantik utan nästan ren nationalism i det avseendet, men det blir lite nationalromantiskt när man hör Isabell Mixter säga att vi hade världens bästa skola före friskolereformen. Jag menar att framstående historiska skolforskare skulle säga att Isabell Mixter har fel därför att förfallet i svensk skola började långt tidigare.

Man skulle stöpa alla i samma form. Man avskaffade studentexamen. Man avskaffade betyg i de lägre årskurserna. Man inledde pedagogiska experiment på lärarhögskolan. Sett till utvecklingen av själva mätningarna har kunskaperna snarare ökat de senaste tio åren, medan de minskade tidigare.

Intressant i Isabell Mixters anförande var också det hon sa om ekonomisk kris och att Sverige hade världens bästa skola på den tiden. Men hände det något annat i det svenska samhället efter 1990? Finns det något annat som har format det svenska samhället och påverkat utbildningssituationen? Jag tyckte inte att jag hörde om något sådant.

Isabell Mixter kan säkert tänka efter och se vad det är som har påverkat det svenska samhället i stort, även skolan, och som har medfört att vi har fått dåliga resultat.
(Applåder)

Anf. 102 ISABELL MIXTER (V) replik:

Herr talman! Jag noterar att Reslow fick en applåd för att han hävdar att det är invandrarnas fel att vi har en illa fungerande skola i Sverige.

Jag vill prata om att Sverige är det enda land i världen som tillåter fri dragningsrätt på skolpengar och fritt vinstuttag. Det är enbart Sverige i hela världen som har ett sådant skolsystem. Då tycker jag inte att det är konstigt att hävda att det har skadat svensk skola att man kan plocka ut obegränsat med vinst från elevernas skolpeng samtidigt som vi har elever som inte klarar skolan. För mig går det inte ihop. Att aktieägarna ska få köpa våffelstugor och lyxbilar för skolpengarna tycker jag är stöld av svenska skattepengar.

Reslow vill tala om invandrare, men jag vet vilka det är som stjäl mina skattepengar. Det är inte invandrarna. Det är de aktieägare som äger de svenska aktiebolagsskolorna. Det är de som stjäl mina skattepengar. Det är de som har sett till att svensk skola har gått från att vara jämlik och världsledande till att bli uppsplittrad och illa fungerande.

Jag undrar varför Reslow försvarar det här systemet så himla hårt. Varför ska man få plocka ut obegränsat med vinst? Jag vill inte att svaret ska handla om valfrihet, för det avhandlade vi tidigare. Jag skulle vilja fråga: Varför är det så viktigt att man får plocka ut vinst på våra skattepengar?
(Applåder)

Anf. 103 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag sa inte ett ord om invandrare. Jag reste bara en hypotetisk fråga, om det är något i samhället som har förändrats, men det första Isabell Mixter kom att tänka på var invandrarna. Jag säger inte att det inte var det jag tänkte på, men det är intressant att det första Isabell Mixter tänkte på var invandringen – mycket intressant.

Isabell Mixter sa också i sitt anförande att det finns många obehöriga lärare på Malmös fristående skolor, men hur ser det ut i Malmös kommunala grundskolor? Finns det många obehöriga lärare där? Vad är Isabell Mixters syn på det?

Vi hör aldrig något om den kommunala skolan från Vänsterpartiet, utan vi hör bara om de fristående skolorna. Alla problem som finns i skolan skyller man på dem. Aldrig att man lyfter upp den kommunala skolan.

Isabell Mixter sa att vi har ett ansvar för alla skolor. Ja, det har vi. Vi ska vara stolta över att vi har bra kommunala skolor och bra fristående skolor, och de ska lyftas fram. Men när vi har dåliga fristående skolor och dåliga kommunala skolor ska vi agera. Då ska vi sätta in alla insatser.

Man kan inte göra som Vänsterpartiet och bara peka ut den ena driftsformen och lägga all skuld på den och sedan bara strunta i de 85 procent av eleverna som går på kommunala skolor. Det är inte att ta ansvar.

När Isabell Mixter anklagar oss andra för att inte ta ansvar för alla skolor får hon nog se sig själv spegeln och fundera på vad det egentligen är hon står och säger i talarstolen.

Anf. 104 ISABELL MIXTER (V) replik:

Herr talman! Självklart ska det vara behöriga lärare även i den kommunala skolan. Det är just därför vi vill ta bort de undantag som i dag finns från krav på lärarbehörighet. Det har Vänsterpartiet lagt fram förslag om i utskottet, men det har ni valt att inte stötta, Patrick Reslow.

Självklart finns det problem i hela skolväsendet. Det är därför mitt parti, tillsammans med andra på min sida, vill öka pengarna till skolan, så att vi kan satsa på skolan och se till att klasserna blir mindre och att det blir fler speciallärare, specialpedagoger, fritidsledare, förskollärare och barnskötare som kan ta hand om våra barn. Självklart är det så.

Vi har en stor skuld att ta hand om i den svenska skolan därför att regering efter regering har valt att spara på våra barns utbildning. Detta skyller jag inte på friskolan, men det skulle hjälpa om de pengar som försvinner ned i aktieägarnas fickor varje år kunde stanna kvar hos eleverna och lärarna. Det finns ju ingen poäng med att de ska gå till privata vinster. Det är inte något som gör svensk skola bättre.

Ja, jag vill satsa på både den kommunala skolan och den fristående skolan, men aktiebolagen måste bort. Det måste bli slut på vinstjakten nu. (Applåder)

Anf. 105 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Herr talman! Att kunna välja förskola eller skola till våra barn är en möjlighet som de flesta av oss tar för given i dag. Men det är faktiskt bara drygt 30 år sedan som våra kollegor här i kammaren fattade beslut om att flytta makten från kommunala byråkrater som aldrig träffat ditt barn hem till köksbordet, till varje familj. Sedan dess är det hundratusentals familjer som varje år väljer en förskola eller skola till sina barn. Det är en otroligt viktig frihetsreform. Just nu är det 420 000 barn och elever som alltså själva får möjlighet att välja.

Den här reformen öppnade dörrar för familjerna. Det skulle inte längre spela någon roll vilken plånbok man hade eller vilket postnummer man råkade ha. Här är Sverige unikt. Nu är det alltså möjligt att utan kostnad välja en skola som passar just en själv och familjens behov.

I dag är var fjärde förskola och skola fristående. Det är valfrihet i praktiken, varje dag, för hundratusentals familjer. Dessutom vet vi från forskning att den konkurrens som uppstår när vi inför en valfrihet också gynnar kvaliteten i verksamheten och gynnar och skapar en mångfald. Det vill vi värna.

Under de senaste decennierna har vi sett både framgångsrika skolor – några av dem de bästa i Sverige – och även oseriösa aktörer som fuskar

Skärpta villkor för friskolesektorn

med elevernas undervisning, som kanske lockar till sig elever med glädjebetyg eller som drivit skolor utan tillräcklig undervisningstid. Andra skolor har kopplingar till våldsbejakande extremism. Dessa avarter borde ha stoppats för länge sedan. Skolor som medvetet eller oavsiktligt slarvar med kvaliteten ska inte kunna dra nytta av vinster i skolan. Missbruk, fusk och oseriösa aktörer måste stoppas betydligt mer effektivt än i dag.

Vi ökar insynen i friskolorna. Vi skärper ägarprövningen. Inget av detta hotar de seriösa aktörer som i dag finns och vars ledning har höga ambitioner – tvärtom. Att vi nu stoppar de oseriösa aktörerna så att de försvinner från skolans värld skapar förutsättningar för att ens kunna diskutera alla de viktiga och stora problem som finns i skolan i dag.

Vänsteralternativet här i kammaren pratade om detta i åtta år utan att kunna leverera. Vi får saker gjorda.

Herr talman! Låt mig kort gå igenom vad den här propositionen faktiskt handlar om.

För det första inför vi ett värdeöverföringsförbud. När man startar en ny friskola eller när skolan byter ägare men också om det finns en bristande kvalitet som kan härledas till bristande resurstilldelning, till exempel att man har för få behöriga lärare eller att man saknar rätt labbutrustning, ska pengarna stanna kvar i verksamheten. Detta kombineras med ett krav på särredovisning så att det faktiskt går att följa och spåra att förbudet efterlevs.

För det andra skärper vi huvudmännens krav på långsiktighet och ekonomi både när man ansöker om att starta en ny skola och vid den löpande tillsynen så att vi säkerställer att det inte handlar om att komma in och göra snabba skiften eller snabba klipp.

För det tredje inför vi en återbetalningsskyldighet. Om en huvudman har använt skolpengen till en brottslig verksamhet ska skolpengen kunna krävas tillbaka. Det låter helt självklart, men under åtta år av socialdemokratiskt regeringsinnehav lyckades man alltså inte stoppa detta. Det borde ha gjorts för länge sedan. Nu gör vi det med detta beslut i dag.

Slutligen vill jag nämna en viktig del av den här propositionen som handlar om att ge Skolinspektionen skarpare verktyg. Vi inför ett helt nytt system med sanktionsavgifter så att Skolinspektionen har vassare och snabbare verktyg att sätta in. Man kan alltså få sanktionsavgifter, eller böter om vi så vill, på upp till 10 miljoner kronor om man till exempel bryter mot värdeöverföringsförbudet. Dessutom inför vi en möjlighet för staten att tvångsförvalta skolor som inte sköter sig.

Det här är vassa och konkreta verktyg som kommer att spela roll för oss som värnar om att alla skolor ska hålla en hög kvalitet.

Herr talman! Sammantaget värnar vi de friskolor som sköter sig och slår tillbaka mot dem som missköter sig. Det är en linje som jag är stolt över. Moderaterna står upp för varje skola som håller hög kvalitet, oavsett om den är kommunal eller fristående, samtidigt som vänstersidan i den här kammaren vill förbjuda och begränsa alla friskolor, oavsett hur hög kvalitet verksamheten håller. Det är en tydlig skiljelinje i den här debatten. Vi är emot dåliga skolor oavsett huvudman. Vänstersidan är emot friskolor oavsett kvalitet i verksamheten.

Jag har läst reservationerna från vänstersidan i kammaren, och det finns en hel del att ställa frågor kring. Till Vänsterpartiet skulle jag vilja säga att det inte hade spelat någon roll vad regeringen hade lagt fram för förslag.

Vänsterpartiet hade ändå landat i att man vill ta bort friheten och möjligheten att välja från familjerna, från köksborden, och flytta den till statliga oligopol, monopol och byråkrater. Det är inte familjerna som ska få välja utan byråkraterna. Det är en tydlig skiljelinje mellan våra partier.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet säger sig värna de små, idéburna skolorna. Men dessa skolor finns ju bara tack vare det fria skolvalet. Annars hade de inte funnits. De fanns inte dessförinnan. Det är samma skolval som er tilltänkta regeringspartner vill avskaffa. Hur ska den ekvationen gå ihop?

Till alla er som i dag argumenterar för att lägga ned fler friskolor, oavsett vilken flagg ni väljer att göra det under: Kom ihåg att det handlar om över 400 000 barn, elever och familjer som alltså har gjort ett aktivt val! Att säga att staten vet bättre än de familjerna kan jag och Moderaterna aldrig acceptera.

Herr talman! Svensk skola har under lång tid dragits med problem som olika regeringar har pratat om men inte löst. Den här regeringen väljer att göra, inte prata. Vi snackar inte – vi levererar reform på reform i denna kammare. Så får vi saker gjorda.

Med de här förändringarna tar vi nu ett viktigt steg för att göra den svenska skolan och det svenska friskolesystemet både friare och tryggare – friare för att vi fortsatt värnar varje familjs rätt och möjlighet att kunna välja skola, tryggare för att vi nu täpper till de hål som funnits för oseriösa aktörer i det svenska skolsystemet, friare när det gäller möjligheten att välja och tryggare när det gäller att säkra så att inga oseriösa aktörer ska kunna finnas kvar och verka i det svenska skolsystemet. Det är jag stolt över.

Med det vill jag under denna riksmötets sista debatt passa på att tacka kammarkansliet och utskottskansliets tjänstemän som sitter här både på läktaren och i kammaren för ett viktigt och gott samarbete under hela mandatperioden. Tack för ett väl utfört arbete! Utan er skulle inte vi kunna göra vårt viktiga arbete. Vi är otroligt tacksamma för er hjälp i detta.

Jag vill också tacka utskottets ledamöter för gott samarbete under mandatperioden.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 106 ISABELL MIXTER (V) replik:

Herr talman! Malmqvist talade om valfrihet och rätten för familjer att välja skola. Men det är inte en rätt som finns för alla. Det blir en valfrihet för dem som lyckas ställa sig först i kön, för dem som har gjort ett genomtänkt val långt tillbaka i tiden. Jag har hört om kompisar som ställer barnet i kö till friskolor redan när barnet är sex månader gammalt.

Det är så tidigt man måste göra ett val för att ha någon valfrihet. Valfriheten gäller alltså inte för alla utan för den som har satt sig in i skolsystemet.

Min poäng med det är inte att vi ska öka valfriheten mer. Däremot ska vi se till att alla skolor är bra skolor. Då räcker det inte att prata om valfrihet. Det viktigaste för mig är att vi kan säga att alla barn har rätt till den bästa skolan.

Det leder mig till att vi inte har råd att låta skattepengar gå ut i vinster till aktieägare.

Herr talman! Moderaterna brukar vara ett parti som värnar om låga skatter, så jag kan faktiskt inte förstå att man tillåter det skatteslöseri som friskolemarknaden innebär i dag. Man låter obegränsat med skattepengar gå ut i vinst till skolbolagsägarna.

Min fråga är alltså: Valfrihet för vem, i Malmqvists Sverige?

Anf. 107 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Herr talman! Tack, Isabell Mixter, för frågan! Den hade två delar, och jag tänker besvara båda.

Den första rörde Isabell Mixters intressanta resonemang kring att det är kö till vissa skolor, det vill säga att de är så populära att fler elever vill gå där än vad de har plats för. Ett argument för att avskaffa friskolesystemet skulle alltså vara att eftersom vissa skolor är så bra att många föräldrar vill att deras barn ska gå där måste de tas bort helt och hållet, för att det vore mest rättvist. Där har ledamoten och jag i grunden olika syn. Vi moderater menar att dessa friskolor bör få möjlighet att bygga ut och utveckla sin verksamhet så att fler elever kan få gå i en skola som levererar kunskap i en studiemiljö som många vill ha. Det är vår syn på saken.

Den andra delen av Isabell Mixters fråga handlar också om en grundläggande skillnad mellan våra partier, nämligen synen på fri företagsamhet. Som moderat och troende på marknadsekonomin – även här finns en skillnad mellan Moderaterna och Vänsterpartiet – vet jag att fri företagsamhet är av godo. Det bidrar till att utveckla en verksamhet. Konkurrens bidrar till att höja kvaliteten i skolan; det vet vi tack vare skolforskning från både IFAU och IFN, som har tittat på externt rättade prov och jämfört och analyserat hur elevernas resultat utvecklas. Det är otvetydigt, och det är något vi vill värna och utveckla.

Med dagens proposition sätter vi stopp för de avarter som har funnits. Det ska inte gå att ta ut vinst genom att till exempel kompromissa om kvaliteten. Om du saknar behöriga lärare och inte har rätt labbutrustning kommer vi att införa ett värdeöverföringsförbud. Det ger vi nu Skolinspektionen möjlighet att utfärda. Det är en bärande del av propositionen som diskuteras i dag. Det tror jag att Isabell Mixter är väl medveten om, men hon verkar inte riktigt vilja kännas vid det.

Anf. 108 ISABELL MIXTER (V) replik:

Herr talman! De moderata utbildningspolitikerna kanske borde lyssna lite mer på sina kommunpolitiker. Häromdagen var det till exempel en moderat kommunpolitiker i Falköping som varnade för att en ny friskola där kan kosta kommunen miljoner extra. Raoul Wallenbergskolan vill öppna en ny skola samtidigt som barnkullarna sjunker och kommunen diskuterar neddragning av antalet elevplatser. Så ser verkligheten ut i kommunerna.

Kvaliteten på de kommunala skolorna kan komma att drabbas på grund av den fria etableringsrätten i den svenska friskolesektorn.

Malmqvist försvarar uppenbarligen det svenska friskolesystemet som det ser ut i dag. Man ska alltså få plocka ut obegränsat med vinst och göra vad man vill med elevpengen. Jag undrar om Malmqvist även försvarar att svenska skolpengar går till skolor i Saudiarabien. Tycker Malmqvist att det är en bra användning av svenska skattepengar?

Jag vet var jag står. Det viktigaste måste vara att elevpengar går till elever och lärare – inte till skolor utomlands och inte till vinster. Vi ska se till att varenda skola är riktigt, riktigt bra. Det är det allra viktigaste för mig. Vad tycker Malmqvist om det?

Anf. 109 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Herr talman! Jag vet att Isabell Mixter har läst ärendet. Det förutsätter jag, men eftersom det låter i debatten som om ledamoten inte vet vad ärendet handlar om berättar jag nu det för åhörarna.

Det riksdagen beslutar om i dag är att på regeringens initiativ begränsa värdeöverföringar och därmed möjligheterna att ta ut vinst när man startar en friskola och under de första åren, när en friskola byter ägare och under åren som följer samt om det visar sig att det finns bristande kvalitet i verksamheten som härrör från bristande resurstilldelning, alltså att det saknas pengar. Då får man inte lov att ta ut vinst. Det är vad besluten vi fattar i dag innebär. Vi inför även en sanktionsmöjlighet så att Skolinspektionen kan utdöma böter på upp till 10 miljoner kronor för den skola som ändå väljer att göra det.

Jag tycker att det är ett problem om det går att ta ut vinst genom att kompromissa med kvaliteten. Det är också bakgrunden till den proposition som diskuteras här i dag. Men till skillnad från vänstersidan snackar vi inte bara, utan vi levererar. Detta är en genomarbetad proposition, som vi har sökt majoritetsstöd för. Det är inte helt oväsentligt när man håller på med parlamentarism. Man kan inte bara tycka saker.

Det finns inte majoritet i denna kammare för de flesta av Vänsterpartiets åsikter, tack och lov, men det här förslaget finns det majoritet för. Vi har samlat majoritet för ett genomarbetat förslag som riksdagen röstar om i dag och som kommer att göra skillnad.

Vi skiljer oss åt när det gäller Isabell Mixters problembeskrivning. Det som lyser igenom i hennes inlägg är att hon inte vill se någon fri etableringsrätt för friskolor. Hon vill inte att friskolor ska kunna starta verksamhet där föräldrar och elever efterfrågar det. Det är det som skiljer oss åt. (Applåder)

Anf. 110 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Jag vill skicka en hälsning till alla lärare som kanske lyssnar. Tack för det arbete ni gör och för att ni är redo att ta er an eleverna nu igen! Det uppskattar vi, inte minst vi som har barn i skolåldern. Det är fantastiskt att se, varje vecka, vad som händer där ute.

Jag har också en hälsning till alla kollegor som lyssnar och väntar på att voteringen ska börja. Vi är snart klara.

Herr talman! Det sades en lite rolig grej nyss, kopplad till ett inlägg från Moderaterna. Jag vet att vi kan ha olika syn på politiken och hur den ska se ut, men att kalla Liberalerna för vänster bara för att de vill lägga all makt hos byråkrater och lägga ned alla friskolor etcetera var väl att ta i?

I dag ska vi diskutera vinster i skolan och vad som ska göras åt dem. Partierna i regeringen, inte minst Liberalerna, har varit väldigt tydliga med att det skulle ske en helrenovering. Men det här är ingen helrenovering, herr talman. Det är lite spackel. Man kanske fixar lite med fönstren så att det åtminstone inte blåser rakt igenom, men i övrigt innebär det här ingen

större skillnad. Det händer också saker som faktiskt är skadliga. Det återkommer vi till.

Det kom upp tidigare att det stod i Tidöavtalet att det skulle införas ett gemensamt skolval, vilket är själva grundförutsättningen för att få äkta valfrihet, likvärdig valfrihet, för alla svenska barn. Men regeringen valde att inte göra det. Det var en förhandlingsvinst från Liberalerna, om vi nu ska prata om skillnaden mellan att prata och leverera.

Något av det absolut mest fundamentala här är att få till ett seriöst och ordentligt gemensamt skolval. Ska vi helrenovera, herr talman, behöver vi ett gemensamt skolval.

Finansieringssystemet behöver ändras så att vi slutar belöna skolor som inte levererar och i stället belönar dem som tar störst ansvar på glesbygden och för de svåraste eleverna och som anställer behöriga lärare. Det är det vi behöver göra med pengarna.

Vi måste också sluta ge oseriösa aktörer möjligheter. Det är ju, även med den här lagstiftningen, möjligt att underleverera och ändå få bra betalt. Så bör det inte vara.

Herr talman! Vad vill då Centerpartiet med skolan? Vad är det viktigaste för oss? Jo, att stoppa utslagningen. Varje år lämnar 20 000 elever den svenska grundskolan utan att kunna gå vidare till gymnasiet. Det är till antalet fem gånger så många som i våra grannländer. Andelen är tre fyra gånger så hög. Det är helt absurt. Det gäller alltså 20 000 elever, 16 procent, var sjätte elev. Det har aldrig varit fler i svensk historia än just nu, under Tidöregeringen. Det är Tidöregeringens stora skolpolitiska arv. Utöver att de inte levererade det de lovade är deras arv att de levererade den största utslagningen i svensk skolhistoria. Det är det de lämnar efter sig. Det måste vara slut med det.

Herr talman! Vi behöver få till riktiga förändringar som gör att skolorna är bra i hela landet. Första steget är fler behöriga lärare. Regeringen vill utbilda färre. Vi vill utbilda fler. Om tio år ska varenda lärare vara behörig. Vi finansierar det i våra budgetar, i motsats till vissa andra partier som gör utspel i valrörelsen.

Vi måste ställa krav på att obehöriga lärare utbildas. Vi finansierar det, och det finns med i våra budgetar. Självklart ska den som anställer en person som ska undervisa men som inte är behörig också vara med och betala. Men vi från statens sida ska säkerställa att det finns utbildningsplatser, och vi ska vara med och finansiera det.

Vi vill också att det ska finnas ett särskilt lönetillägg på 5 000 kronor till dem som tar de svåraste platserna runt omkring i svensk skola. Det handlar om glesbygd och utanförskapsområden. Det är där det saknas behöriga lärare som mest. Men alla de partier som kallar sig landsbygdspartier säger nej till det här. Det enda parti som säger ja är det riktiga landsbygdspartiet, nämligen Centerpartiet.

Alla de andra vill ha koncentration och centrering. De vill att pengarna ska gå till storstäderna och de stora skolorna. Vi vill att de ska gå till de små skolorna och till dem som behöver pengarna mest. De ska gå dit där förutsättningarna är som svårast och där flest elever inte klarar skolan. Men de som låtsas vara landsbygdspartier säger nej.

Herr talman! Vi vill straffa skolor ekonomiskt om de inte anställer behöriga lärare. Det är kärnan i att ändra finansieringssystemet. Det enklaste sättet att tjäna pengar i svensk skola är i dagsläget att låta bli att anställa behöriga lärare. Stora klasser och få lärare som inte är behöriga är sättet att tjäna pengar i svensk skola utan att leverera.

Den här regeringen har inte gjort någonting åt detta, och övriga partier i oppositionen vill heller inte göra något åt det. De har inga förslag på att ändra finansieringssystem på området. Det är inte gott nog.

Herr talman! Om vi ska stoppa utslagningen måste vi säkra att den elev som redan i dag har ett godkänt genomsnitt kan komma in på gymnasiet. Det innebär ett spill av mänskliga resurser att kasta ut dem i arbetslöshet eller extra saker i stället för att låta dem komma in på yrkesprogrammen. De borde få komma in genom yrkesprov. Det finns en massa duktiga människor som kan saker på riktigt med händerna. I dagsläget får de inte lov att gå på gymnasiet för att de fallerat i teori. Varför?

I alla andra europeiska länder lyckas man ta hand om den här resursen, men vi kastar ut dem. Det är värdelöst. Inget annat land låter så många unga människor gå till spillo som Sverige.

Vi är det enda parti som vill ändra intagningsreglerna till gymnasiet så att dessa elever kan komma in.

Herr talman! Om vi ska få igenom fler måste eleverna också må bra under tiden. Det är jätteviktigt. Ibland behandlar vi eleverna lite som om de vore små brickor som vi kan flytta runt med här i debatten. Det är de inte. Det är för eleverna som skolorna finns till. Då måste vi säkerställa att elevhälsan är tillgänglig. Vi måste säkerställa att det kommer in stöd tidigt, något Centerpartiet vill garantera genom elevlagen.

Regeringen har tidigare varit inne och nosat på att man måste ta emot stödet i skolan. Det är bra att nosa på det, men det är ännu bättre att genomföra det. Det kan man göra tillsammans med oss efter valet.

Dessutom måste man öppna vägar vidare. Om man som elev hela tiden får veta att man är värd ett F och inte får lov att gå vidare mår man såklart dåligt. Det hade vi alla gjort, vuxna som barn.

Herr talman! Det här är helt avgörande grejer. Jag vill än en gång vara jättetydlig: De små skolorna måste få förutsättningar för att överleva och kunna finnas i hela landet. Det kräver att man ger högre ersättning till de mindre skolorna.

Den sista biten för att få igenom fler elever som jag prioriterar att lyfta upp här är obligatorisk intensivundervisning i svenska för dem som inte kan språket när de börjar skolan. Om man inte klarar språket direkt och inte har fått in det kommer man att missa jättemycket undervisning. Man missar mycket kunskap, och det är väldigt svårt att ta igen det när man kommer upp i de senare klasserna. Det är därför vi ser att vi i Sverige gång på gång har svårt för att utbilda barnen tillräckligt bra.

Till lärarna vill jag säga att de kan lita på Centerpartiet. Vi kommer att leverera det till lärarna som den här regeringen har lovat dem men inte har finansierat, till exempel en reglering av undervisningstiden. Vi kommer att se till att det blir av, och vi kommer att finansiera det.

Regeringen har inte finansierat det. I stället kommer man just nu med nya ofinansierade löften som är helt absurda. Liberalerna lovade i dag omkring 20 miljarder kronor utan att ens finansiera sina existerande löften. Det är inte seriös politik.

Skärpta villkor för friskolesektorn

Herr talman! Vi måste få seriös politik som går ihop och blir finansierad, annars gör det ingen skillnad ute på golvet. Då blir det bara så som Sverigedemokraterna säger: Man finansierar lärarnas planerade undervisningstid inom ramen. Det blir inte mer pengar, utan det ska finansieras inom ramen. Då blir det inte bättre.

Herr talman! Jag vill också ge lite kredd till regeringen. Det höjdes lite ögonbryn nu; de är inte vana.

Tack för att ni införde offentlighetsprincipen! Det hade jag inte trott. Först togs den bort från utredningen, men sedan infördes den ändå. Jag är jätteglad för offentlighetsprincipen för fristående skolor. Den kommer att göra stor skillnad. Tack för det!

När vi nu talar om framtiden vill jag också säga att jag är lite besviken i det som kanske är den sista debatt där Liberalerna fortfarande finns kvar i riksdagen. Av visionerna om framtidens skola och hur vi får igenom eleverna fanns ingenting med här. Det är lite sorgligt.

Helt öppet och ärligt tror jag inte på Liberalernas skolpolitik med centralisering, ofinansierade löften och popcornutspel. Det gör inte lärarna och rektorerna och tydligen inte heller befolkningen. Inte ens KD verkar göra det längre.

Som framförts tidigare är inte ens den egna skolministern här. Alla andra ministrar har varit här vid slutdebatterna den här veckan, men det har inte skolministern varit, vilket är synd. Det hade varit bra med en ärlig och öppen diskussion med ministern om skolpolitiken under mandatperioden och vad vi ska göra framgent.

Herr talman! Det har förekommit många olika påståenden i kammaren i dag om varför det ser ut som det gör. Varför har vi inte fått en betygsreform tidigare? Jag var med i den tidigare betygsutredning. SD, KD, M och L hindrade de reformer som skulle ha gjort att fler hade klarat skolan de senaste åren. Det har kanske kostat 50 000 elever möjligheten att gå vidare till gymnasiet. Det är inte någon annans fel.

Varför har tidigare regeringar inte lyckats göra något åt friskolegrejerna tidigare? Det beror på att alla de partier som sitter här framför mig röstade emot det och hindrade det. Moderaterna, Liberalerna, Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och vi hindrade det. Även vi hindrade det! Jag tycker att vi ska ha ärliga diskussioner här i kammaren. Då blir det lite bättre, och då kan befolkningen på riktigt göra sig en bild av vilken politik de vill ha och varför de får den och varför de inte får den. Det blir bättre så.

Herr talman! Jag tycker inte att det här är tillräckligt om vi vill rensa upp i systemet. Jag har nämnt vissa saker.

Bara den här veckan kunde vi se en friskola i Malmö som inte levererade praktik till de elektrikerelever som går där. Vi sitter här igen och låtsas som att det är något som är löst, men det är det inte. Vi kan inte ha ett skolsystem där elever satsar sin framtid på en utbildning men inte får den utbildning som de har förtjänat. De här eleverna kommer ut som elektriker utan att över huvud taget ha fått testa på att vara elektriker, det som är essensen av deras utbildning.

Vi måste kunna göra bättre, herr talman, och jag tror att vi kan det.

Efter den här regeringen, som har låtit framtida generationer få betala för regeringens valfläsk utan att ge tillbaka dem någon bra politik – de har inte gett dem en skolpolitik som funkar för framtiden eller gett dem en

klimatpolitik värd namnet – kan vi bara göra bättre framöver. Det kräver en ny regering, och jag ser fram emot att få skapa den efter valet.

Med det vill jag tacka talmannen själv för ett bra arbete. Tack till kansliet och sekretariatet! Tack till utskottet – både all underbar personal och härliga ledamöter! Tack för goda debatter! Jag hoppas att de flesta av oss ses efter valet.

Jag yrkar bifall till reservation 5.
(Applåder)

Anf. 111 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Herr talman! Det här var ett imponerade anförande i tolv minuter. Det blev ett inlägg om allmän skolpolitik från Niels Paarup-Petersen.

Jag tänkte börja där Niels Paarup-Petersen ändå tangerade dagens ärende, som handlar om skärpta villkor för friskolesektorn, vilket kanske inte var helt uppenbart för åhörarna. Han påstod att den här regeringen inte har gjort någonting mot bristen på behöriga lärare i vissa skolor.

Jag vill gärna gå tillbaka till dagens ärende, där vi alltså nu föreslår för riksdagen att i dag besluta om att införa möjlighet till ett värdeöverföringsförbud i tre situationer: vid nystart, vid ägarskifte och vid bristande kvalitet. Vi har exemplifierat bristande kvalitet i propositionen. Det är svårt att lista alla omständigheter, men det handlar om när bristande kvalitet kan koppas till bristande resurstilldelning. Ett av de exempel som uttryckligen listas är obehöriga lärare eller bristande tillgång till behöriga lärare. Detta är ett konkret exempel för att bemöta Niels Paarup-Petersens påstående om att regeringen inte har gjort någonting när det gäller detta.

Det andra jag tänkte nämna rör påståendet att regleringen av undervisningsskyldigheten, den gamla så kallade USK:en eller lärarnas undervisningstid, inte är finansierad. Det stämmer inte. Det har inte så mycket med det här ärendet att göra, men det finns pengar avsatta i budget för att genomföra detta, tillsammans med skolans huvudmän. Vi menar att detta är ett delat ansvar. Den som under lång tid har dragit ned på lärarresurser ska inte få en hundraprocentig kompensation – det tycker vi är rimligt.

Det tredje jag tänkte bemöta gäller de 20 000 elever som Niels Paarup-Petersen gärna återkommer till. Vi har nu bland annat beslutat om ett nytt betygssystem för att färre ska slås ut och fler ska få möjlighet att läsa på gymnasiet.

Anf. 112 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Det är helt korrekt. Framöver kanske det ändå, om Skolinspektionen tycker att det är tydligt nog att den bristande tillgången till behöriga lärare kan kopplas till resultatet, kommer att få som konsekvens att pengar inte får föras vidare till en ägare. Det är konsekvensen.

Detta innebär inte att lärarna kommer dit. Det hjälper faktiskt inte alla Sveriges skolor, oavsett om de är kommunala eller fristående, som vi var inne på tidigare, som saknar behöriga lärare. Ni vill utbilda tusen färre lärare varje år – det är det som är regeringens politik. Det ger inte fler behöriga lärare, utan det ger färre behöriga lärare. Så är det typiskt: När man utbildar färre blir det färre.

Det är detta som är essensen, oavsett om det rör sig om en idéburen friskola, som det oftast gör ute på landsbygden, eller en kommunal skola som har svårt att rekrytera behörig personal. Då hjälper det inte att det

finns en skola med 1 300 elever inne i Stockholm eller Malmö som eventuellt inte får dela ut vinster om de inte anställer lite fler behöriga lärare, även om det inte riktigt blir alla. Det gör faktiskt inte den stora skillnaden. Det är därför det är så viktigt att alla lärare ska vara behöriga. Det är det vi säger.

Detta innebär att vi måste ställa krav på att de måste vara det, och vi måste tilldela resurser. Vi måste ställa krav på att alla som är obehöriga utbildas och blir behöriga och tilldela pengar så som vi gör i våra budgetar. Och så måste vi säkra att man där det saknas absolut flest behöriga lärare får hjälp med finansieringen från staten. Och det är i glesbygd och i utanförskapsskolorna, där de svåraste villkoren råder. Allt detta har ni sagt nej till. Det är ju det som är essensen.

Nej, det är inte finansierat. Inte ens Sveriges Lärare säger att det är finansierat. Ingen som någonsin har vetat någonting om skola, vilket den här regeringen tydligen inte gör, skulle säga att detta är finansierat. Det är inte finansierat; det kommer att kosta miljarder. Om man ska ta det inom budget, som bland andra Sverigedemokraterna sa när vi debatterade med Sveriges Lärare, tar man pengarna från någon annan, och då har man inte finansierat det.

Anf. 113 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Herr talman! Vi glider längre och längre bort från ärendet, men jag ska bara snabbt bemöta några av dessa felaktiga påståenden.

Vi reformerar lärarutbildningen. Vi höjer förkunskapskraven för att fler faktiskt ska avsluta sin lärarutbildning; i dag är det fler än hälften som hoppar av. Detta kommer att göra att fler lärare utbildar sig.

Vi vill införa en yrkesskola för de elever som ändå inte har behörighet till gymnasiet för att fler ska få möjlighet och en väg att läsa vidare – som ett svar på det som sades om de här 20 000 eleverna. Jag är väldigt nyfiken på att höra Centerpartiets förslag på detta område. Jag hör ofta talas om problem men sällan om lösningar.

Avslutningsvis, herr talman, skulle jag vilja snurra tillbaka till den fråga jag ställde till Centerpartiet i mitt anförande tidigare. Centerpartiet säger sig värna friskolor, inte minst små idéburna friskolor, men vill samtidigt samarbeta på vänsterkanten med partier som inte vill se några friskolor alls. Min fråga till Niels Paarup-Petersen och Centerpartiet är därför den självklara: Hur tänker ni er att den ekvationen ska gå ihop?

Anf. 114 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Jag kan börja med den sista frågan: Hur tänker jag få ihop ekvationen att samarbeta med partier som vill ta bort de fristående skolorna? Jag skulle kunna ställa samma fråga till Moderaterna. Eller har ni gett upp idén om att Liberalerna blir kvar? De vill ju samma sak som Socialdemokraterna. De har samma idéer.

Vi kommer alltså att stå inför samma problem: Vi ska övertyga dem om att det är bra med mångfald i skolan. Det är bra med flera aktörer, inte minst alla de idéburna ute på Sveriges landsbygd som ser till att det finns skolor där kommunerna drar sig tillbaka. Det är helt avgörande.

I motsats till regeringen lägger vi också pengarna där. Vi finansierar små skolor med en extra grundplatta. Vi ser till att de små skolorna får mer pengar. Vi ser till att de får extra pengar till behöriga lärare. Det är det som

är skillnaden. Det är, återigen, därför vi är det enda landsbygdspartiet. Prat gör ingen skillnad.

Vi fick höra att den här reformen av lärarutbildningen skulle göra att fler avslutar lärarutbildningen, och det hoppas jag verkligen. Men det är ju inte vad er egen utredning säger. Den säger att tusen färre lärare avslutar – men en större andel. Det är en viktig matteskillnad: Andel och antal är faktiskt två olika saker. Enligt utredningen skulle utfallet bli tusen färre lärare varje år. Det är väldigt stor skillnad. Ja, det är en större andel av dem som kommer in, men det är tusen färre som kommer ut.

Centerpartiet kommer att se till att mångfalden i svensk skola blir kvar, oavsett hur en kommande regering ser ut. Vänsterpartiet kommer inte att vara med och inte heller Sverigedemokraterna. Det blir en så kallad mittenregering. Ni hade varit välkomna, men ni verkar nu bli för små för att vi skulle kunna få majoritet. Så vi får väl hitta några andra, tyvärr.

Anf. 115 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag uppskattar att Niels Paarup-Petersen fortsätter på den linje som hans parti har följt sedan tidigare. Man går inte på det här med att införa vinstförbud, utan man står upp för att vi ska ha en mångfald av aktörer. Där tycker vi samma sak.

Jag skulle vilja komma tillbaka till det som Josefin Malmqvist sa i det förra replikskiftet. Hon ställde frågan hur Centerpartiet ska kunna samarbeta med partier som vill ta bort fristående skolor. Det är ju det de vill. Då gavs svaret att det inte är någon skillnad.

Men det är skillnad. Det är skillnad i storlek på de partier man ska förhandla med. Socialdemokraterna är ett 30-procentsparti, och de kommer att köra över Centern som ett urspårat tåg i de förhandlingarna. Vi har inte riktigt haft de förutsättningarna hos oss, så det är skillnad.

Jag tycker att man ska vara ärlig i debatten – det är bra. Vi har exempelvis sagt när det gäller detta med undervisningstiden, som togs upp här, att vi tyckte att det skulle finansieras inom ram, och det står vi fast vid. Men förhandlingarna landade i att det skulle finansieras i budget. Det är detta som gäller, så det ligger i budgeten. Men vår uppfattning var en annan: att man skulle ta det inom ram. Så kan det vara, men just hur man skulle finansiera det var inte någon prioriterad fråga för vår del.

Men något som inte är ärligt är att säga att Centerpartiet är det enda parti som vill ändra antagningssystemet för de elever som inte blir behöriga. Vi har lagt fram förslag på yrkesskola. Men vad Centern inte tänker på är att man har teoretiserat även yrkesprogrammen. Därmed finns krav på förkunskaper i vissa ämnen. Jag kan återkomma till detta i nästa replik.

Anf. 116 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Nu hoppas jag att jag svarar på frågorna. Jag är inte det minsta tveksam till att SD har kört över Liberalerna i den här regeringen. Det verkar väldigt tydligt sett till vad regeringen genomfört.

Den debatt vi hade där Sverigedemokraterna sa att detta skulle finansieras inom ram var med Sveriges Lärare. Det var nog under våren, efter att budgeten lagts fram. Just för att det var väldigt mycket som var ofinansierat handlade frågan om allt som var kvar att finansiera, och då sa Sverigedemokraterna att de pengarna skulle tas inom ram. Att då säga att det

har hanterats i budget är faktiskt inte sant. Det är jättemycket finansiering kvar att hantera – det är det som är hela problematiken.

Nu kommer jag inte ihåg siffran, men det gavs en siffra på omkring 10 miljarder för det som är kvar, lite beroende på vem man tror på. Jag tror kanske inte att man ska ta kommunernas siffror rakt av; det är klart att de kanske är intresserade av att den siffran inte är för låg. Men jag tror ändå att alla parter som har räknat på detta kan vara överens om att det är väldigt många miljarder kvar att finansiera. Det enda vi har hört från regeringen, via Sverigedemokraterna, är att det ska finansieras inom ram.

Det är klart att Socialdemokraterna är för stora. Det kan vi vara överens om vilken dag som helst. Det tror jag att ungefär 70 procent av den här kammaren tycker.

Men i motsats till Liberalerna har vi visat att vi faktiskt kan förhandla. Det är ju skillnaden. Om du läser januariavtalet kan du se hur mycket Socialdemokraterna fick vika ned sig och göra saker som de inte ville. Det var socialdemokratiskt hjärteblod som spilldes här i riksdagen just för att vi kan förhandla och få igenom vår politik. Men att Liberalerna inte har lyckats göra detsamma med er är ju inte mitt ansvar.

Anf. 117 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Det har varit ett fantastiskt samarbete med Liberalerna. Vi har varit överens om de stora och viktiga frågorna. Det kommer att fortsätta så också.

Låt mig återgå till frågan om antagningssystemet. Vi ska vara ärliga och säga att det är för många elever som inte blir behöriga. Men vad är det som krävs för att bli behörig till ett yrkesprogram? Jo, det krävs ett godkänt betyg E i svenska eller svenska som andraspråk, i engelska och i matematik samt fem valfria ämnen – totalt åtta ämnen. I grundskolan läser man 16 eller möjligtvis 17 ämnen som man får betyg i. Det vill säga att det är åtta ämnen som det inte krävs att man har betyg i.

Någonstans måste vi också tala om det personliga ansvaret. Någonstans måste vi också ställa krav på eleverna. Det är förvånande om Centerpartiet har blivit så pass socialdemokratiskt att man nu också släpper på kraven. Det skulle vara något nytt. Kraven måste ju följa med.

Sedan är det viktigt att se till att det finns andra ingångar, för vi kan inte bara släppa människor vind för våg. Jag håller med Niels Paarup-Petersen om att vi måste se över det. Därför har vi också varit starka förespråkare för en yrkesskola där det i stort sett inte ska vara några krav alls för att komma in.

Men om man ska in på ett nationellt yrkesprogram som det är i dag när vi inte har någon yrkesskola – jag har inte sett att Centerpartiet har hoppat högt för det förslaget heller – har man ett problem. Man måste ju också klara av sina teoretiska studier på gymnasiet. Har man inte förutsättningar för att klara det i grundskolan kommer man inte heller att ha det i gymnasiet. Då sviker vi dessa elever. Då skjuter vi bara problemen framför oss.

Vi menar att man först måste ställa krav, och sedan måste man hitta andra ingångar, i stället för att bara tro att man kan lösa problemet genom att avskaffa betyget E.

Anf. 118 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att klargöra en sak: Den här regeringen har sänkt kraven för att bli godkänd i svensk skola. Det är vad det nya betygssystemet innebär. Det måste vi ändå vara väldigt tydliga med. Det är därför fler kommer att få godkänt. Kom inte här och prata om att andra vill sänka kraven.

Det är vettigt att sänka kraven, för det är värdelösa betygskriterier som finns i dagsläget. Men det är vad regeringen har gjort. Det är vårdslöst att påstå något annat.

Det är inte så att de som inte kan gå vidare i dag bara har klarat fem ämnen och missat alla de andra. Majoriteten av dem som i dag inte får gå vidare har ändå ett genomsnittsbetyg som är godkänt. Varje år är det alltså 10 000 elever som inte har fått gå vidare trots att de har haft godkänt i genomsnitt. Det är vanvettigt!

Alla andra länder i Europa låter denna grupp gå vidare. Det är bara vi i Sverige som inte har låtit dem gå vidare, och detta har förlängts på grund av att ni, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna sa nej till att göra något åt det i den gamla betygsutredningen. Jag var där. Ni sa nej till att ha en annan syn på betyget E, som Tholin föreslog.

Ja, ansvaret för detta ligger hos er. Jag tar jättegärna en yrkesskola. En två- eller treårig enklare gymnasieutbildning skulle ha hanterats i Tidö-samarbetet, men ni lyckades ju inte. Ni har inte gjort det. Ni klagade på varandra internt i stället för att leverera. Det är precis som med gemensamt skolval – det blev ju ingenting! Det är verkligheten.

Ja, vi har massor av förslag när det gäller antagning. Vi vill också att man ska kunna komma in på yrkesprov. Jag nämnde det i talarstolen. Hade man lyssnat hade man vetat det. Vi säger också att man redan i dag ska kunna gå vidare med ett genomsnitt som är godkänt. Då får dessa elever, som ofta är absolut kapabla att klara skolan, en chans, precis som i alla andra europeiska länder. Det är bra för Sverige, men tyvärr säger Sverigedemokraterna nej.

Anf. 119 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Herr talman! Skolan är en nyckel till ett bättre samhälle.

Man brukar säga att med varje barn börjar världen på nytt. Det är ett hoppfullt sätt att se på framtiden, men det påminner oss också om vårt ansvar. Varje barn behöver få med sig kunskap. Varje barn behöver lära sig färdigheter, värderingar, etik och kultur. Det är så vi för vidare det som bygger ett samhälle.

En bra skola öppnar dörrar. Den ger barn möjlighet att växa, ta sig vidare i livet och nå sin fulla potential. Varje år tar tiotusentals barn viktiga steg mot ett bättre liv tack vare den svenska skolan – för att någon tror på dem och för att vi tror Sveriges lärare om gott.

Kristdemokraterna är ett parti som tror på lärarna. Vi tror på skolan. Vi tror på eleverna. Men när den politiska debatten mest handlar om vem som driver en skola, i stället för om hur eleverna mår och vad de lär sig, har debatten hamnat fel. Den allmänna skoldebatten behöver handla mer om tidiga insatser till eleverna, om lärarnas och speciallärarnas arbetssituation, om hur vi får bort stöket och får tillbaka tryggheten i den svenska skolan och om hur skärmarna och digitaliseringshetsen kan ersättas med verktyg som faktiskt förbättrar undervisningen.

Skärpta villkor för friskolesektorn

Herr talman! Den här valrörelsen behöver handla om hur svensk skola ska bli skola igen. Vi kristdemokrater kommer att göra allt vi kan för att valrörelsen ska handla om detta.

Men med detta sagt handlar dagens riksdagsdebatt ändå om friskolor. Där har Kristdemokraterna några grundläggande ingångar.

Det viktigaste är att Sverige har så bra skolor som möjligt. Det spelar mindre roll vem som är huvudman eller vem som går med vinst så länge kvaliteten är hög, eleverna lär sig, lärarna får goda förutsättningar och föräldrarna kan känna trygghet.

Men det betyder också att vi inte kan acceptera dåliga huvudmän i skolsystemet. Vi kan inte acceptera att verksamheter inte klarar av sitt uppdrag. Vi ska inte acceptera aktörer som saknar långsiktighet eller inte sätter elevernas bästa främst.

Herr talman! När privata aktörer får möjlighet att starta verksamhet och det finns möjlighet att tjäna pengar finns det alltid en risk för att vissa försöker maximera sina intressen på bekostnad av kvaliteten. Den risken får vi förstås erkänna. Det är den som vi som lagstiftare alltid måste stoppa. Det är därför den här propositionen behövs. Det är därför vi behöver nya regler, för systemen måste vara byggda för att hantera också de aktörer som inte gör rätt.

Det är här regeringens proposition kommer in. Den utgår från den ganska enkla principen att när samhället ger en huvudman förtroendet att bedriva skola och ta emot skattemedel för barns utbildning, då ska eleverna garanteras en bra skolgång. Därför går vi fram med skärpta krav på dem som vill starta och driva skolor.

Den som vill få samhällets förtroende att bedriva utbildning behöver vara långsiktig och seriös. Den får naturligtvis inte vara där för att tjäna snabba pengar. Därför inför vi också vinstbegränsningar, så att en nystartad skola, en skola som har bytt ägare eller framför allt en skola med kvalitetsbrister inte kan föra ut värden ur verksamheten.

Den här propositionen handlar också om att skilja de seriösa aktörerna från de oseriösa. Det finns nämligen otroligt många fristående skolor som gör ett utmärkt arbete. Där får barnen den hjälp och det stöd de behöver, och eleverna trivs i skolan och uppvisar mycket goda resultat.

Kristdemokraterna är inte emot att en huvudman som har investerat i en sådan skola har möjlighet att faktiskt också ta ut pengar. Om ett överordnat politiskt mål skulle vara att ingen privat aktör ska kunna göra någon som helst vinst på skattepengar är det naturligtvis enklast att förbjuda alla friskolor rakt av. Men Kristdemokraterna menar att det aldrig finns ett egenvärde i att en friskola stängs, utan det handlar alltid om vad som är bäst för barnen. Tvärtom menar vi att friskolesystemet öppnar upp för en valfrihet och en variation av skolor som bidrar positivt till eleverna och familjerna.

Jag skulle säga, herr talman, att det fina i den här propositionen är att den låter seriösa och långsiktiga huvudmän fortsätta bedriva verksamhet samtidigt som regelverket ska göra det svårare för aktörer som inte tar sitt ansvar.

Man kan ha olika uppfattningar om marknad, valfrihet och ägandeformer. Men jag tror att vi kan enas om en sak, och det är att varje barn har rätt till en skola som fungerar. Varje elev har rätt till undervisning av god kvalitet. Varje lärare har rätt till rimliga förutsättningar att genomföra sitt

uppdrag, och varje förälder ska kunna känna trygghet i att skolans första prioritet alltid är barnens utbildning. I slutändan är det ju liksom inte systemet som går till skolan varje morgon, utan det är barnen. Det är deras möjlighet att lyckas, växa och forma sin framtid som måste vara utgångspunkten i alla beslut som vi tar i den här kammaren.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Eftersom det är sista debatten för mandatperioden vill jag också passa på att tacka talmanspresidiet, utskottskansliet, kammarkansliet och utskottsledamöterna för allt arbete och samarbete under mandatperioden.
(Applåder)

Anf. 120 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! I de här dagarna startar Sveriges lärare, elever och rektorer upp verksamheterna i svensk skola. Utbildningsutskottet här i riksdagen verkar ha fått kvarsittning av regeringen.

I dag, herr talman, borde vi ha samlats här i Sveriges riksdag för att en gång för alla stoppa vinsterna i skolan. Men det gör vi inte. Det är märkligt eftersom ungefär 70 procent av Sveriges väljare vill få bort vinsterna ur skolan. Nio av tio lärare vill få bort vinsterna ur skolan. Ändå har vi inget sådant förslag att diskutera. Man kan undra varför.

När Tidöregeringen tillträdde arbetade en utredning med att ta reda på hur den här majoriteten av svenska folket skulle kunna få sina önskemål och sina förhoppningar – att stoppa vinstutdelningarna och stoppa marknadsskolan – uppfyllda.

Den nya regeringen ändrade direktiven och bytte utredare. Detta med förbud mot vinstutdelning skars med kirurgisk precision bort ur utredningsdirektiven. Därför står vi här utan ett underlag som gör det möjligt att genomföra det som en stor del av svenska folket vill.

Tack för ingenting, Tidöregeringen!

Varför står vi då här? Jo, av något oklart skäl vill den här regeringen pressa igenom ett senkommet beslut om skärpta villkor för friskolesektorn. Det innehåller flera delar som ändå får duga i väntan på att vi får en ny regering som på riktigt åtgärdar problemet med vinsterna.

I väntan på ett vinstförbud blir det nu ett vinstförbud under de första fem åren efter nyetablering, efter ägarförändringar och efter föreläggande om kvalitetsbrister från Skolinspektionen. Det är förvisso helt rimligt, men det är fullständigt otillräckligt.

Efter fem år med samma ägare är det fritt fram att fortsätta dela ut vinster till ägarna, köpa våffelstugor, skärgårdstomter, lyxbilar och allt vad det är och att instruera förskollärarna och säga: På den här förskolan får barnen inte lära sig att bre sina mackor själva, för smöret är för dyrt. Vi behöver ta ut vinst.

Det är bra att ställa hårdare krav på ekonomisk långsiktighet både vid ansökan och tillsyn. Självklart ska skolpengen betalas tillbaka om man bryter mot reglerna och ändå delar ut vinst eller för över pengarna till en annan verksamhet. Och det är självklart rätt att en friskola som planerar att lägga ned sin verksamhet behöver tala om det för den kommun som den friskolan finns i. Det är ju kommunen som har det yttersta ansvaret för barnens utbildning.

Skärpta villkor för friskolesektorn

De här åtgärderna är viktiga, men en del blir onödigt krångliga eftersom regeringen inte tar tag i det stora överhängande problemet när det gäller svensk skolas finansiering och organisering: att man har vinster som drivkraft i stället för att drivas av att ge eleverna utbildning.

För Miljöpartiet är det viktigt att värna idéburna friskolor. Det är friskolor som fyller en viktig funktion i närsamhället där de finns. De bidrar till en pedagogisk mångfald och till en viktig valfrihet för föräldrar och elever. De finns ofta på landsbygden, där det finns ett engagemang i samhället när det gäller att ha en skola just där.

I Miljöpartiet är vi oroliga för att regeringens halvhjärtade försök att fasa ut vinster riskerar att slå undan fötterna på just dessa skolor men att det skyddar de stora koncernerna, som kan fortsätta ta ut vinst och som har större muskler när det gäller att organisera sig och hantera en utökad och krångligare tillsyn. Därför, herr talman, vill vi att den här reformen – och konsekvenserna av den – utvärderas, särskilt med en blick på vad den gör för idéburna skolor och mindre skolor.

Herr talman! Vi står som bekant inför ett val som sker om några veckor. I ljuset av det är det intressant att veta vad de olika partierna tycker när det gäller vinster i skolan. Nu vet vi. Tidöpartierna står långt bort från väljarna och medborgarna.

För Miljöpartiet är det enkelt och tydligt. Vi har de senaste 10–15 åren tydligt motsatt oss att de pengar som skattebetalarna investerar i utbildning ska kunna användas till vad som helst. Om verksamheten finansieras med skattepengar och går med vinst ska pengarna tillbaka till verksamheten. De ska gå till lärare och till elever. De ska inte delas ut till någon annan, förutom när det går till som det gör när det offentliga delar ut vinst till ägarna. När vi har en verksamhet som når alla sina mål sänker vi skatten. Det är så återbäringen går till i offentlig förvaltning och med skattebetalarnas pengar.

Med en ny regering vill vi omedelbart ta fram de utredningsunderlag som krävs för att vi ska kunna förbjuda vinster i skolan. Med det lämnar vi marknadsskolan bakom oss och lägger grunden för en ny tid för svensk skola, där skattebetalarna får utbildning för pengarna och vi kan bygga upp en likvärdig skola i absolut världsklass.

Miljöpartiet vill sätta fokus på eleverna, på rektorerna, på lärarna och på kunskapsutvecklingen. Vi vill sätta fokus på att öka lärarbehörigheten, minska klasserna, stärka skolan i hela landet och öka statens ansvar för skolans finansiering. Vi vill stoppa marknadsskolan en gång för alla och börja fokusera på vad svensk skola behöver efter marknadsskolan.

Skolan är en bred och långsiktig verksamhet som behöver politisk samling och breda överenskommelser. Det handlar om att gemensamt kunna lägga grunden för långsiktiga beslut, att sitta i samma rum, att lyssna på forskare och experter, att diskutera olika politiska värderingar och att göra analyser och avvägningar om skolans framtid tillsammans.

Det handlar om att svensk skola behöver ett politiskt ansvarstagande på en nationell nivå, där vi ser till att det finns förutsättningar för dem som gör jobbet på riktigt – eleverna, lärarna, rektorerna. Det är där skolan faktiskt blir till på riktigt. Det är inte här. Det är i klassrummet. Det är där förutsättningarna ska finnas.

Skolans viktigaste uppdrag är att ge utbildning och bildning till barn och unga, att ge dem de kunskaper och de förmågor som de behöver för

Skärpta villkor för friskolesektorn

att vara aktiva och ansvarstagande medborgare i ett samhälle som just nu är statt i en oerhört stor förändring.

Vi behöver ta ett långsiktigt ansvar gemensamt från nationell nivå. Det hör jag ofta från lärare, rektorer och föräldrar. Det finns en förväntan hos svenska folket på dem som driver den nationella skolpolitiken.

Herr talman! Det svensk skola behöver är skickliga lärare som har tid för sina elever. Vår uppgift är att ge dem de bästa förutsättningarna. Då måste alla resurser gå till klassrummet. Vi behöver skolor som anställer behöriga och legitimerade lärare och som har slöjdsalar och kemisalar. Det behövs djur på djurutbildningarna och maskiner på maskinutbildningarna.

Herr talman! Ja, det är snart valdag. Jag vill återigen nämna den starka majoritet som finns i befolkningen som är för att man tar bort vinsterna från skolan. Ungefär 70 procent vill inte ha vinstutdelande skolor. Det är en tydlig majoritet. De väljarna finns till höger och till vänster på den politiska skalan. De finns på landsbygden och i städerna. De finns bland de politiskt intresserade medborgarna och bland dem som inte är så intresserade av politik.

Bland lärarna är det nio av tio som inte vill ha vinstutdelning i svensk skola. Även bland lärarna i friskolor vill en majoritet ta bort vinsterna. Det här blir valet där de här rösterna kan göra skillnad på riktigt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1, som handlar om att stoppa marknadsskolan, och till reservation 6, som handlar om att utvärdera konsekvenserna av den här lagstiftningen med fokus på små och idéburna skolor.
(Applåder)

I detta anförande instämde Katarina Luhr, Nils Seye Larsen och Malte Tängmark Roos (alla MP).

Anf. 121 DANIEL RIAZAT (-):

Herr talman! Jag har redan tackat talmannen, så jag skippar det i dag.

Det här är min sista debatt. Jag har suttit i utbildningsutskottet i ungefär elva år, och det finns nog ingen i den här kammaren som har nämnt ordet marknadsskola och motståndet till den lika många gånger som jag.

Jag är här för att jag började med denna fråga, och jag vill också avsluta med den. Anledningen till att skolpolitiken har varit viktig för mig från början och anledningen till att motståndet mot marknadsskolan är viktigt är att det inte bara handlar om skolan. Det skolsystem vi väljer att bygga kommer att definiera vilket samhälle vi kommer att vara nu och framåt.

Därmed ser vi också att de politiker och partier som företräder skolkapitalet och har gjort det under alla de här åren också driver andra frågor som ser till att splittra vårt samhälle. Det är frågor som skapar ojämlikhet och som gör att barn inte längre möter barn med andra bakgrunder. Det är frågor som gör att människor skiljs åt och splittras, vilket också påverkar samhällslivet, föreningslivet och arbetslivet.

Jag må nu sluta i riksdagen efter de här tolv åren, men kampen mot marknadsskolesystemet kommer inte att sluta. Även om vi i dag står och diskuterar en proposition som har krystats ut av den här regeringen efter fyra år av löften kommer kampen att fortsätta under nästa mandatperiod.

Ett stort ansvar vilar nu på den kommande regeringen, som förmodligen blir någon typ av röd eller grön regering. Den kommer att hållas

ansvarig för de löften man har gett från talarstolen både i dag och under den här mandatperioden.

Vi kommer också att vara många ute i kommunerna som driver den här frågan. Partiet jag tillhör, Framtidens Vänster, har gjort det här till en valfråga. Partikoalitionen jag tillhör, som heter Stockholms Vänsterallians, kommer att göra det här till en valfråga.

Men återigen: Frågan handlar om mer än bara skola. Den handlar om detta: Ska vi ha ett samhälle för alla, eller ska vi ha ett samhälle bara för de rikaste? Politiken med privatiseringar och nedmontering av välfärd har gått ihop med idén att de rika ska bli rikare på bekostnad av fattiga människor.

Vilka barn är det som behöver mest hjälp i skolan? Jo, det är barnen till dem som har drabbats av den här politiken. Den här politiken handlar om att vissa barn behöver gå runt med ont i magen för att de inte vet om de får uppehållstillstånd eller inte. Man har pratat om att alla problem i vårt samhälle handlar om invandring, vilket vi alla vet att de inte gör.

I slutändan vill jag komma med en påminnelse till alla er som ställer upp igen. När man säger att all makt ska utgå från folket är det något mer än att bara rösta vart fjärde år. Det handlar också om att ni ska representera folket under de fyra åren och att ni ska lyssna på folket under de här fyra åren. Och det har ni inte gjort när det kommer till marknadsskolan.

Precis som sades tidigare i talarstolen är en stor majoritet av svenska folket mot marknadsskolesystemet. Men grattis till er som har sett till att det får fortsätta och att era kompisar har fått tjäna mer pengar på detta! Stort grattis till Moderaterna och stort grattis till Sverigedemokraterna, som har företrätt skolkapitalet här!

Jag beklagar detta för alla lärares och elevers skull, som har fått ta konsekvenserna av det ni har gjort. De har fått ta konsekvenserna för att ni har segregerat den svenska skolan ytterligare och låter det fortsätta så.

Jag säger återigen: All makt åt folket! Det behövs en politik som vågar stå emot detta. Ett stort ansvar kommer nu att vila på den kommande regeringen, som vi också kommer att hålla ansvarig ifall man inte tar bort friskolesystemet.

Ned med marknadsskolan, en gång för alla! Tack för de här tolv åren! (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 7.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.24 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 17.35, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 17.35.

UU24 Sveriges utrikes underrättelsetjänst
Punkt 1 (Regeringens lagförslag)
1. utskottet
2. res. 1 (C)
Votering:
320 för utskottet
24 för res. 1
3 avstod
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 21 V, 19 KD, 18 MP, 16 L, 5 –
För res. 1: 23 C, 1 –
Avstod: 3 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 3 (Samordning mellan Sveriges underrättelsemyndigheter)
1. utskottet
2. res. 3 (V, MP)
Votering:
304 för utskottet
40 för res. 3
3 avstod
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 23 C, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 3: 21 V, 18 MP, 1 –
Avstod: 3 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 5 (Övriga frågor)
1. utskottet
2. res. 6 (MP)
Votering:
304 för utskottet
18 för res. 6
25 avstod
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 1 C, 21 V, 19 KD, 16 L, 6 –
För res. 6: 18 MP
Avstod: 22 C, 3 –
Frånvarande: 1 S, 1 C
Helena Lindahl (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU37 Skärpta villkor för anhöriginvandring
Punkt 1 (Uppehållstillstånd på grund av anknytning)
1. utskottet
2. res. 1 (S, C)
3. res. 2 (V, MP)
Förberedande votering:
129 för res. 1
42 för res. 2
176 avstod
2 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
176 för utskottet
129 för res. 1
42 avstod
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 1: 105 S, 23 C, 1 –
Avstod: 21 V, 18 MP, 3 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 2 (Krav på vistelsetid)
1. utskottet
2. res. 3 (S, V, C, MP)
Votering:
176 för utskottet
171 för res. 3
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 3: 105 S, 23 C, 21 V, 18 MP, 4 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 3 (Försörjningskrav)
1. utskottet
2. res. 4 (S, V, C, MP)
Votering:
176 för utskottet
171 för res. 4
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 4: 105 S, 23 C, 21 V, 18 MP, 4 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 4 (Försörjningskrav för familjemedlemmar till forskare)
1. utskottet
2. res. 5 (S, V, C, MP)
Votering:
176 för utskottet
171 för res. 5
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 5: 105 S, 23 C, 21 V, 18 MP, 4 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 6 (Möjlighet till uppehållstillstånd)
1. utskottet
2. res. 8 (S, V, C, MP)
Votering:
176 för utskottet
171 för res. 8
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 8: 105 S, 23 C, 21 V, 18 MP, 4 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 7 (Familjeåterförening utan biologiskt släktskap)
1. utskottet
2. res. 9 (V, C, MP)
Votering:
281 för utskottet
65 för res. 9
1 avstod
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 9: 23 C, 21 V, 18 MP, 3 –
Avstod: 1 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 8 (Uppehållstillstånd för unga vuxna i vissa situationer)
1. utskottet
2. res. 10 (S, V, C, MP)
Votering:
176 för utskottet
171 för res. 10
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 10: 105 S, 23 C, 21 V, 18 MP, 4 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 9 (Andra frågor om uppehållstillstånd för unga vuxna)
1. utskottet
2. res. 11 (V, C, MP)
Votering:
282 för utskottet
65 för res. 11
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 6 –
För res. 11: 23 C, 21 V, 18 MP, 3 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 12 (Utvärdering och översyn av lagförslagen)
1. utskottet
2. res. 15 (S, V, C, MP)
Votering:
176 för utskottet
171 för res. 15
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 15: 105 S, 23 C, 21 V, 18 MP, 4 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU38 För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga
Punkt 2 (Krav på samtycke från barn som fyllt 15 år)
1. utskottet
2. res. 2 (S, V, C, MP)
Votering:
176 för utskottet
171 för res. 2
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 2: 105 S, 23 C, 21 V, 18 MP, 4 –
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 5 (Översyn av särskilda befogenheter)
1. utskottet
2. res. 5 (V, MP)
Votering:
304 för utskottet
40 för res. 5
3 avstod
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 104 S, 70 SD, 66 M, 23 C, 19 KD, 16 L, 6 –
För res. 5: 1 S, 21 V, 18 MP
Avstod: 3 –
Frånvarande: 1 S, 1 C
Joakim Järrebring (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU39 Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan
Punkt 1 (Regeringens lagförslag)
1. utskottet
2. res. 1 (V, MP)
Votering:
281 för utskottet
43 för res. 1
23 avstod
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 1: 21 V, 18 MP, 4 –
Avstod: 23 C
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 2 (Utredning om att vilja ta emot stöd från socialtjänsten)
1. utskottet
2. res. 5 (MP)
Votering:
281 för utskottet
22 för res. 5
44 avstod
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 –
För res. 5: 18 MP, 4 –
Avstod: 23 C, 21 V
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 3 (Uppföljning och utvärdering av den nya lagen m.m.)
1. utskottet
2. res. 6 (C, MP)
Votering:
284 för utskottet
44 för res. 6
19 avstod
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 2 V, 19 KD, 16 L, 6 –
För res. 6: 23 C, 18 MP, 3 –
Avstod: 19 V
Frånvarande: 1 S, 1 C
Karin Rågsjö (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

SoU40 Skyldighet att betala för tandvård – nya regler för vissa utlänningar
Punkt 1 (Regeringens lagförslag)
1. utskottet
2. res. 1 (V, C, MP)
Votering:
281 för utskottet
66 för res. 1
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 -
För res. 1: 23 C, 21 V, 18 MP, 4 -
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 2 (Frågor om tillstånd)
1. utskottet
2. res. 2 (C)
Votering:
320 för utskottet
23 för res. 2
4 avstod
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 20 V, 19 KD, 18 MP, 16 L, 6 -
För res. 2: 23 C
Avstod: 1 V, 3 -
Frånvarande: 1 S, 1 C

JuU41 Skärpta regler för unga lagöverträdare
Punkt 1 (Avslag på propositionen)
1. utskottet
2. mot. 2025/26:4234 av Lorena Delgado Varas m.fl. (-)
Votering:
343 för utskottet
4 för mot.
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 23 C, 21 V, 19 KD, 17 MP, 16 L, 6 -
För mot. 1 MP, 3 -
Frånvarande: 1 S, 1 C
Nils Seye Larsen (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 2 (Sänkt straffbarhetsålder till 14 år för allvarliga brott)
1. utskottet
2. res. 1 (V, C, MP)
Votering:
281 för utskottet
66 för res. 1
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 -
För res. 1: 23 C, 21 V, 18 MP, 4 -
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 4 (Förslag om ungdomsvård)
1. utskottet
2. res. 4 (V, C, MP)
Votering:
281 för utskottet
66 för res. 4
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 -
För res. 4: 23 C, 21 V, 18 MP, 4 -
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 5 (Förslag om registrering av en fällande dom i mål om bevistalan)
1. utskottet
2. res. 5 (V, C, MP)
Votering:
280 för utskottet
66 för res. 5
3 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 19 KD, 15 L, 5 -
För res. 5: 23 C, 21 V, 18 MP, 4 -
Frånvarande: 1 S, 1 C, 1 L

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU48 Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem
Punkt 1 (Regeringens lagförslag)
1. utskottet
2. res. 1 (S, V, C, MP)
Votering:
176 för utskottet
171 för res. 1
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 -
För res. 1: 105 S, 23 C, 21 V, 18 MP, 4 -
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 2 (Ny översyn av brottsbalken)
1. utskottet
2. res. 2 (V, MP)
Votering:
304 för utskottet
42 för res. 2
3 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 65 M, 23 C, 19 KD, 16 L, 6 -
För res. 2: 21 V, 18 MP, 3 -
Frånvarande: 1 S, 1 M, 1 C

UbU30 Skärpta villkor för friskolesektorn
Punkt 2 (Förbud mot vinstutdelning)
1. utskottet
2. res. 1 (S, V, MP)
Votering:
199 för utskottet
148 för res. 1
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 23 C, 19 KD, 16 L, 5 -
För res. 1: 105 S, 21 V, 18 MP, 4 -
Frånvarande: 1 S, 1 C

Punkt 3 (Värdeöverföringsförbud utan begränsningar)
1. utskottet
2. res. 2 (S, V)
Votering:
215 för utskottet
131 för res. 2
3 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 23 C, 19 KD, 17 MP, 15 L, 5 -
För res. 2: 105 S, 21 V, 1 MP, 4 -
Frånvarande: 1 S, 1 C, 1 L
Amanda Lind (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 6 (Undantag från kravet på särredovisning för idéburna organisationer)
1. utskottet
2. res. 5 (C, MP)
Votering:
306 för utskottet
41 för res. 5
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 1 C, 21 V, 19 KD, 16 L, 8 -
För res. 5: 22 C, 18 MP, 1 -
Frånvarande: 1 S, 1 C
Muharrem Demirok (C) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 7 (Utvärdering av lagändringarnas konsekvenser)
1. utskottet
2. res. 6 (C, MP)
Votering:
303 för utskottet
44 för res. 6
2 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 S, 70 SD, 66 M, 21 V, 19 KD, 16 L, 6 -
För res. 6: 23 C, 18 MP, 3 -
Frånvarande: 1 S, 1 C

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 8 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 12 augusti

2025/26:993 Islamiska republiken Irans påverkan i Sverige
av *Markus Wiechel* (SD)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 17.58.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 3 anf. 18 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 4 anf. 52 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 5 anf. 86 (delvis) och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Avsägelse **1**
§ 2 Anmälan om efterträdare **1**
§ 3 Skärpta regler för unga lagöverträdare **1**
Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU41 1
Anf. 1 TERESA CARVALHO (S) 1
Anf. 2 GUDRUN NORDBORG (V) 5
Anf. 3 ADAM MARTTINEN (SD) 8
Anf. 4 ULRIKA LILJEBERG (C) replik 10
Anf. 5 ADAM MARTTINEN (SD) replik 10
Anf. 6 ULRIKA LILJEBERG (C) replik 11
Anf. 7 ADAM MARTTINEN (SD) replik 11
Anf. 8 ULRIKA LILJEBERG (C) 12
Anf. 9 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M) 14
Anf. 10 ULRIKA WESTERLUND (MP) 17
Anf. 11 TORSTEN ELOFSSON (KD) 20
Anf. 12 MARTIN MELIN (L) 23
Anf. 13 GUDRUN NORDBORG (V) replik 25
Anf. 14 MARTIN MELIN (L) replik 25
Anf. 15 GUDRUN NORDBORG (V) replik 26
Anf. 16 MARTIN MELIN (L) replik 26
Anf. 17 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) 26
Anf. 18 ULRIKA LILJEBERG (C) replik 30
Anf. 19 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik 30
Anf. 20 ULRIKA LILJEBERG (C) replik 31
Anf. 21 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik 32
Anf. 22 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik 32
Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik 33
Anf. 24 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik 34
Anf. 25 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik 34
Anf. 26 GUDRUN NORDBORG (V) replik 35
Anf. 27 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik 35
Anf. 28 GUDRUN NORDBORG (V) replik 36
Anf. 29 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik 36
Anf. 30 LORENA DELGADO VARAS (-) 37
Anf. 31 DANIEL RIAZAT (-) 40
Anf. 32 MALCOLM MOMODOU JALLOW (-) 41
(Beslut fattades under § 7.) 42
§ 4 Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem **42**
Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU48 42
Anf. 33 HENRIK VINGE (SD) 42
Anf. 34 ULRIKA LILJEBERG (C) replik 44

Anf. 35 HENRIK VINGE (SD) replik ... 44
Anf. 36 ULRIKA LILJEBERG (C) replik ... 45
Anf. 37 HENRIK VINGE (SD) replik ... 46
Anf. 38 TERESA CARVALHO (S) ... 46
Anf. 39 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik ... 49
Anf. 40 TERESA CARVALHO (S) replik ... 50
Anf. 41 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik ... 50
Anf. 42 TERESA CARVALHO (S) replik ... 51
Anf. 43 PAULINA BRANDBERG (L) replik ... 51
Anf. 44 TERESA CARVALHO (S) replik ... 52
Anf. 45 PAULINA BRANDBERG (L) replik ... 52
Anf. 46 TERESA CARVALHO (S) replik ... 52
Anf. 47 HENRIK VINGE (SD) replik ... 53
Anf. 48 TERESA CARVALHO (S) replik ... 53
Anf. 49 HENRIK VINGE (SD) replik ... 54
Anf. 50 TERESA CARVALHO (S) replik ... 54
Anf. 51 FREDRIK KÄRRHOLM (M) ... 55
Anf. 52 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) ... 58
Anf. 53 HENRIK VINGE (SD) replik ... 61
Anf. 54 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik ... 61
Anf. 55 HENRIK VINGE (SD) replik ... 62
Anf. 56 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik ... 62
Anf. 57 TORSTEN ELOFSSON (KD) ... 63
Anf. 58 ULRIKA LILJEBERG (C) ... 65
Anf. 59 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik ... 67
Anf. 60 ULRIKA LILJEBERG (C) replik ... 68
Anf. 61 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik ... 68
Anf. 62 ULRIKA LILJEBERG (C) replik ... 69
Anf. 63 HENRIK VINGE (SD) replik ... 69
Anf. 64 ULRIKA LILJEBERG (C) replik ... 70
Anf. 65 HENRIK VINGE (SD) replik ... 70
Anf. 66 ULRIKA LILJEBERG (C) replik ... 71
Anf. 67 PAULINA BRANDBERG (L) ... 72
Anf. 68 ULRIKA WESTERLUND (MP) ... 74
Anf. 69 HENRIK VINGE (SD) replik ... 78
Anf. 70 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik ... 79
Anf. 71 HENRIK VINGE (SD) replik ... 80
Anf. 72 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik ... 80
Anf. 73 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 81
Anf. 74 TERESA CARVALHO (S) replik ... 85
Anf. 75 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik ... 85
Anf. 76 TERESA CARVALHO (S) replik ... 86
Anf. 77 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) replik ... 86
Anf. 78 JAN ERICSON (M) ... 87
Anf. 79 JOSEF FRANSSON (SD) ... 90
(Beslut fattades under § 7.) ... 91

§ 5 Skärpta villkor för friskolesektorn ... 91

Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU30 ... 91
Anf. 80 JOAR FORSSELL (L) ... 91

Anf. 81 ISABELL MIXTER (V) replik ... 92
Anf. 82 JOAR FORSSELL (L) replik ... 92
Anf. 83 ISABELL MIXTER (V) replik ... 93
Anf. 84 JOAR FORSSELL (L) replik ... 93
Anf. 85 ANDERS YGEMAN (S) ... 94
Anf. 86 PATRICK RESLOW (SD) replik ... 96
Anf. 87 ANDERS YGEMAN (S) replik ... 96
Anf. 88 TALMANNEN ... 97
Anf. 89 PATRICK RESLOW (SD) replik ... 97
Anf. 90 ANDERS YGEMAN (S) replik ... 98
Anf. 91 PATRICK RESLOW (SD) ... 98
Anf. 92 ISABELL MIXTER (V) replik ... 100
Anf. 93 PATRICK RESLOW (SD) replik ... 101
Anf. 94 ISABELL MIXTER (V) replik ... 101
Anf. 95 PATRICK RESLOW (SD) replik ... 102
Anf. 96 ISABELL MIXTER (V) ... 102
Anf. 97 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik ... 106
Anf. 98 ISABELL MIXTER (V) replik ... 106
Anf. 99 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik ... 107
Anf. 100 ISABELL MIXTER (V) replik ... 107
Anf. 101 PATRICK RESLOW (SD) replik ... 107
Anf. 102 ISABELL MIXTER (V) replik ... 108
Anf. 103 PATRICK RESLOW (SD) replik ... 108
Anf. 104 ISABELL MIXTER (V) replik ... 109
Anf. 105 JOSEFIN MALMQVIST (M) ... 109
Anf. 106 ISABELL MIXTER (V) replik ... 111
Anf. 107 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik ... 112
Anf. 108 ISABELL MIXTER (V) replik ... 112
Anf. 109 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik ... 113
Anf. 110 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) ... 113
Anf. 111 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik ... 117
Anf. 112 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik ... 117
Anf. 113 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik ... 118
Anf. 114 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik ... 118
Anf. 115 PATRICK RESLOW (SD) replik ... 119
Anf. 116 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik ... 119
Anf. 117 PATRICK RESLOW (SD) replik ... 120
Anf. 118 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik ... 121
Anf. 119 MATHIAS BENGTSSON (KD) ... 121
Anf. 120 CAMILLA HANSÉN (MP) ... 123
Anf. 121 DANIEL RIAZAT (-) ... 125
(Beslut fattades under § 7.) ... 126
Ajournering ... 126
Återupptaget sammanträde ... 126
§ 6 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 augusti ... 127
UU24 Sveriges utrikes underrättelsetjänst ... 127
SfU37 Skärpta villkor för anhöriginvandring ... 128
SoU38 För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga ... 130

SoU39 Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan 131
SoU40 Skyldighet att betala för tandvård – nya regler för vissa utlänningar 132
§ 7 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde 133
JuU41 Skärpta regler för unga lagöverträdare 133
JuU48 Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem 134
UbU30 Skärpta villkor för friskolesektorn 134
§ 8 Anmälan om fråga för skriftligt svar 136
§ 9 Kammaren åtskildes kl. 17.58. **..... 136**

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2026